

**ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΙΑΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ
ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ**

**ΠΡΑΚΤΙΚΑ
7^{ης} Συνόδου
της Ευρωπαϊκής Διακοινοβουλευτικής
Συνέλευσης Ορθοδοξίας**

Ιεροσόλυμα, 18-19 Ιουνίου 2000

**ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΙΑΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ
ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ**

**ΠΡΑΚΤΙΚΑ
7^{ης} Συνόδου
της Ευρωπαϊκής Διακοινοβουλευτικής
Συνέλευσης Ορθοδοξίας**

Ιεροσόλυμα, 18-19 Ιουνίου 2000

ΠΡΑΚΤΙΚΑ
7^{ης} συνόδου
της Ευρωπαϊκής Διακοινοβουλευτικής
Συνέλευσης Ορθοδοξίας

Αίθουσα συνεδριάσεων
του Ορθοδόξου Πατριαρχείου Ιεροσολύμων
Ιεροσόλυμα, 18 Ιουνίου 2000, ώρα 20.00

Προεδρεύει ο Βίκτωρ Ζόρκαλτσεβ, Πρόεδρος της Γενικής Συνέλευσης Ευρωπαϊκής Διακοινοβουλευτικής Συνέλευσης Ορθοδοξίας (ΕΔΣΟ), πρόεδρος της Επιτροπής των κοινοτικών και θρησκευτικών οργανώσεων της Κρατικής Δούμας του Ομοσπονδιακού Συμβουλίου της Ρωσικής Ομοσπονδίας. Ο Προεδρεύων χαιρετίζει τον Μακαριώτατο Πατριάρχη Ιεροσολύμων και πάσης Παλαιστίνης Διόδωρο Α' ο οποίος ήλθε επ' ευκαιρία της έναρξης του 7^{ου} συνεδρίου της ΕΔΣΟ και εξ ονόματός του δίδει τον λόγο στον Μητροπολίτη Βόστρων Τιμόθεο ο οποίος θα αναγνώσει την προσευχή.

Ο Μητροπολίτης Τιμόθεος απαγγέλλει την προσευχή.

Ο Προεδρεύων Β. Ζόρκαλτσεβ: Σας ευχαριστώ, Δέσποτα Τιμόθεε!

Μακαριώτατε, Σεβασμιώτατε, αξιότιμε κ. Στ.Παπαθεμελή, Γενική Γραμματέα της Γενικής Συνέλευσης της ΕΔΣΟ, αξιότιμοι κοινοβουλευτικοί, συμμετέχοντες στο 7^ο συνέδριο της Ευρωπαϊκής Διακοινοβουλευτικής Συνέλευση Ορθοδοξίας, αξιότιμε κ.Χ.Περίρα, αντιπρόεδρε της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αξιότιμε κ. Μεσκίτο ντα Κούνια, εκπρόσωπε της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Στην Συνέλευσή μας έχουν αφιχθεί εκπρόσωποι 18 κοινοβουλίων της Ευρώπης: Αλβανίας, Αρμενίας, Λευκορωσίας, Βουλγαρίας, Ελλάδα, Γεωργίας, Καζαχστάν, Κύπρου, Λετονίας, Λιθουανίας, Μολδαβίας, Πολωνίας, Ρωσίας, Ρουμανίας, Σλοβακίας, Ουκρανίας, Εσθονίας και Γιουγκοσλαβίας.

Χθες και σήμερα εμείς το προεδρείο της ΕΔΣΟ είχαμε πολύ σημαντικές για το κίνημά μας συναντήσεις στο Αμμάν και Ραμμάλ με τους προέδρους των κοινοβουλίων του βασιλείου της Ιορδανίας και της αυτονόμου αρχής της Παλαιστίνης κ.κ. Α.Χ. Ματζάλι και Γ. Χανάνι οι οποίοι εξέφρασαν μεγάλο ενδιαφέρον για τη δραστηριότητα της Συνέλευσης και δεν απέκλεισαν τη δυνατότητα συμμετοχής των ορθοδόξων βουλευτών των κοινοβουλίων τους στην ΕΔΣΟ.

Σας ευχαριστούμε, Μακαριώτατε, ευχαριστούμε επίσης τον κ. Διόδωρο Α', Μακαριώτατο Πατριάρχη της Αγίας Πόλης των Ιεροσολύμων και πάσης Παλαιστίνης για την υποδοχή που μας

επιφυλάσσετε σήμερα, καθώς και για την θερμή υποδοχή που μας επιφυλάξατε χθες στην έδρα σας στη Μικρή Γαλιλαία.

Σήμερα κηρύττουμε την έναρξη του 7ου συνεδρίου της Ευρωπαϊκής Διακοινοβουλευτικής Συνέλευσης Ορθοδοξίας. Θα ήταν δύσκολο να φανταστούν οι πρόσκοποι της κίνησής μας, αυτοί που ξεκίνησαν το 1993 στην Ελλάδα, όχι μακριά από τη Θεσσαλονίκη, την γενέτειρα του κ. Στυλιανού Παπαθεμελή, στην πρώτη συνάντησή μας, ότι μετά από 7 χρόνια, το έτος 2000 από την Γέννηση του Χριστού, ότι η Συνέλευσή μας θα συγκληθεί εδώ, στους Αγίους Τόπους. Και σήμερα, όταν κηρύττουμε την έναρξη του εορταστικού συνεδρίου, πρέπει να πούμε ότι το κίνημα των ορθοδόξων βουλευτών είκοσι χωρών όχι μόνον αναδείχθηκε στα τελευταία χρόνια, αλλά και απέκτησε παραδόσεις, απέκτησε ορισμένο κύρος στον ορθόδοξο κόσμο, έγινε ένα εμφανές φαινόμενο στην διεθνή κοινότητα.

Όπως έγινε μνεία στην πρόσκληση που έστειλε η Γραμματεία της ΕΔΣΟ, η Αγία Γη είναι πράγματι η χώρα της Γέννησης, την επίγειας ζωής και των παθών του Σωτήρα Χριστού. Το θέμα του σημερινού μας συνεδρίου είναι τα λόγια του Αγίου Ευαγγελίου: *“Ελθών δε ο Ιησούς εις τα μέρη Καισαρείας της Φιλίππου ηρώτα τους μαθητάς αυτού λέγων: Τίνα με λέγουσιν οι άνθρωποι είναι Υιόν του ανθρώπου;”*(Μαθ.16,13).

Αναμφίβολα, όταν μιλούμε για την Αγία Γη, πάντα θυμόμαστε την Εκκλησία των Ιεροσολύμων η οποία ιδρύθηκε από το Άγιο Απόστολο Ιάκωβο το 1^ο αι. Η Αγία Γη αποτελεί μέρος της κανονικής επικράτειας του Πατριαρχείου των Ιεροσολύμων, γεγονός τον οποίο επιβεβαιώνει και ο τίτλος του Προκαθήμενου της Εκκλησίας αυτής: «Η Α.Θ. Μακαριότης Πατριάρχης της Αγίας Πόλεως Ιερουσαλήμ και πάσης Παλαιστίνης».

Το κίνημά μας όχι μόνον υπάρχει νομικά και πραγματικά, αλλά και έχει αποκτήσει δυναμική ταυτότητα. Και σήμερα εδώ, στην Αγία Γη, το έτος της δισχιλιετηρίδος από τη Γέννηση του Χριστού έχουμε πολλά να πούμε για την ΕΔΣΟ. Εδώ έχουμε συγκεντρωθεί ως βετεράνοι της κίνησης που φέρουμε τη σοφία της εφταετούς ενεργούς δραστηριότητάς της.

Αναρωτιέμαι: τι αποτέλεσε τη βάση, τη δύναμη η οποία μπόρεσε να ανυψώσει το κίνημά μας τόσο ψηλά; Εδώ βλέπω τέσσερις παράγοντες.

Ο πρώτος και κυριότερος είναι η διδασκαλία του Σωτήρα. Τα τελευταία 2000 χρόνια έχουν δείξει τον θρίαμβο της πίστεως. Αλλά όχι μόνον αυτό: η διδασκαλία του Χριστού μπόρεσε να βοηθήσει τους ευγνώμονες ακολούθους της, έτσι δεν είναι; Νομίζω ότι εμείς όσοι συγκεντρωθήκαμε σ’αυτή την αίθουσα έχουμε αυτή την εντολή, να φέρουμε την πίστη μας μέσω των αιώνων στη νέα χιλιετία. Γι’αυτό δεν μπορεί να μην αναδειχθούμε και δεν πρέπει να διαλυθούμε σαν οργάνωση, επειδή μας ενώνει η ορθόδοξη πνευματικότητα.

Δεύτερον, και θέλω να το επισημάνω εδώ, στην Αγία Γη. Για κάποιον λόγο δεν είχαμε μιλήσει γι' αυτό πριν. Ο παράγοντας επιτυχίας του κινήματός μας υπήρξε η υποστήριξη όλων των τοπικών Ορθόδοξων Εκκλησιών σε όλες τις χώρες, τα κοινοβούλια των οποίων εκπροσωπούνται στην Ορθόδοξη Συνέλευση. Όπου και αν πήγαμε, παντού νιώσαμε την πνευματική φροντίδα εκ μέρους των Προκαθημένων των τοπικών Εκκλησιών.

Οι Προκαθήμενοι των Ορθόδοξων Εκκλησιών βλέπουν το κίνημά μας όχι με απλό ενδιαφέρον, αλλά με μια απέραντη αγάπη. Αυτό αφορά τον Προκαθήμενο της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας Αγιάτατο Πατριάρχη Μόσχας και πάσων Ρωσιών Αλέξιο Β', τον Μακαριώτατο Πατριάρχη Ιεροσολύμων Διόδωρο, τον Μακαριώτατο Πατριάρχη Βουλγαρίας Μαξίμο, τους Μακαριωτάτους Μητροπολίτη Βαρσοβίας και πάσης Πολωνίας Σάββα, Αρχιεπίσκοπο Κύπρου Χρυσόστομο και Αρχιεπίσκοπο Ελλάδος Χριστόδουλο. Δεν βρίσκω λόγια για να τους εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου. Όμως νομίζω ότι θα τους μεταφέρω και τη δικιά σας άποψη εάν πω ότι υποκλινόμαστε μπροστά τους για την υποστήριξη, χάρη στην οποία δημιουργήθηκε και απέκτησε κύρος το κίνημά μας.

Τρίτον. Το ότι το κίνημά μας υπάρχει και έχει αποκτήσει κύρος συνέβαλε και το γεγονός ότι οι φίλοι μας Έλληνες κοινοβουλευτικοί, οι ιδρυτές του κινήματός μας, πάντα κρατούσαν το χέρι τους στο σφυγμό του. Όλοι μας νιώσαμε όχι μόνον τη στήριξη και τη συμμετοχή του προεδρείου του Ελληνικού Κοινοβουλίου και του ελληνικού κράτους, αλλά και την αδελφική αγάπη εκ μέρους τους. Επ' ευκαιρία θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κ. Στ. Παπαθεμελή και όλους τους Έλληνες συναδέλφους του για το έργο αυτοθυσίας τους στα πλαίσια του κινήματός μας.

Θα πρέπει να ευχαριστήσουμε και τα κοινοβούλια άλλων χωρών, τις κυβερνήσεις των χωρών μας οι οποίες υποστηρίζουν τις πρωτοβουλίες μας, γιατί χωρίς την υποστήριξή τους δεν θα ήμασταν τώρα εδώ.

Τέταρτον. Ο παράγοντας της επιτυχίας του κινήματος μας ήταν και το γεγονός ότι στα θεμέλιά του τέθηκαν ανθρωπιστικές ιδέες, ανθρωπιστικού στόχοι. Ποτέ δεν καταπολεμούσαμε κανέναν, αυτό δεν υπήρχε στο κίνημά μας. Πάντα υπερασπίζαμε τα συμφέροντα της ορθόδοξης κοινότητας με ανθρωπιστικές μεθόδους. Και άλλες ομολογίες κράτησαν αυτή τη στάση, όπως οι οπαδοί του Ισλάμ, του ιουδαϊσμού, του βουδισμού. Αυτή τη στάση κρατούν και οι καθολικοί του Βατικανού. Μας κατανοούν οι αρχές και οι εκπρόσωποι των διεθνών οργανισμών στο Τελ-Αβίβ, στα Ιεροσόλυμα, στο Στρασβούργο, στις Βρυξέλλες.

Σ' αυτή τη σημαντική εορταστική στιγμή θα ήθελα να συγχαρώ όλους τους συνέδρους για το Ιωβηλαίο έτος της δισχιλιετηρίδος από τη

Γέννηση του Χριστού, για το Ιωβηλαίο συνέδριο μας και να εκφράσω την βεβαιότητα ότι το κίνημά μας θα αναπτύσσεται και θα διευρύνεται, και να ευχηθώ στους συνέδρους υγεία, καλοσύνη, χαρά.

Επιτρέψτε μου να κηρύξω την έναρξη του συνεδρίου. *(Χειροκροτήματα).*

Το λόγο για την ανάγνωση του χαιρετιστήριου μηνύματος του Παναγιωτάτου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίου έχει ο εκπρόσωπός του Μητροπολίτης Ηλιουπόλεως και Θείρων Αθανάσιος.

Ο Μητροπολίτης Αθανάσιος (διαβάζει):

“Τω Εντιμοτάτω κυρίω Στυλιανώ-Αγγέλω Παπαθεμελή, Βουλευτή, Γενικό Γραμματεί της Ευρωπαϊκής Διακοινοβουλευτικής Συνελεύσεως Ορθοδοξίας, και πάσι τοις μέλεσι της Συνελεύσεως ταύτης, τέκνοις της ημών Μετριότητας εν Κυρίω αγαπητοίς, χάριν και ειρήνην παρά Θεού.

Μετά πολλής της χαράς ελάβομεν και ανέγνωμεν το από της 30^{ης} παρελθόντος μηνός Μαΐου γράμμα της υμετέρας αγαπητής Εντιμότητος, διά του οποίου προφρόνως γνωστοποιείτε προς την ημετέραν Μετριότητα ότι θα συνέλθῃ ἀπὸ 18 ἕως 21 τρέχοντος ἐν Ἱερουσαλήμ ἡ 7^η ἐτησία Σύνοδος τῆς Ευρωπαϊκῆς Διακοινοβουλευτικῆς Συνελεύσεως Ορθοδοξίας και θα ενασχοληθῇ ἐπὶ τοῦ θέματος “τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἐν ἔτει 2000 μετὰ Χριστόν”.

Εἶναι πράγματι συγκινητικόν τὸ γεγονός ὅτι ορθόδοξοι βουλευταί, προερχόμενοι ἀπὸ εἴκοσι Κοινοβούλια Ευρωπαϊκῶν χωρῶν, ἔχοντες ἀποστολήν ὡπως νομοθετοῦν τὰ ἀναγκαῖα και συμφέροντα μέτρα διὰ τοὺς ἐκλέκτορας αὐτῶν λαοῦς, στρέφουν τὸ ἐνδιαφέρον αὐτῶν πρὸς τὸν Θεάνθρωπον Ἰησοῦν Χριστόν και ἀναζητοῦν τὴν εἰκόνα, τὴν ὁποίαν ἔχει περὶ Αὐτοῦ ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, ἐπὶ τῇ προφανεῖ προθέσει ὡπως ἐνεργήσουν παν ὅ,τι ἐξαρτάται ἐξ αὐτῶν ἵνα ἡ σημερινή περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πληροφόρησις τῶν ἀνθρώπων ἀνταποκριθῇ πρὸς τὴν ἀληθῆ φύσιν Αὐτοῦ, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἀπεριόριστος μέχρις αὐτοθυσίας ἀγάπη Του και ἡ συνεχῆς μέριμνά Του διὰ τὴν παροχήν εἰς πάντα ἄνθρωπον τῆς δυνατότητος ὡπως βίωσῃ ἐν ἐλευθεροῦσῃ ἀληθείᾳ τὴν θεοποιούσαν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ.

Εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ ἐκ τῆς γνώσεως τῆς ἀληθείας προερχομένη κατὰ τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ ἐλευθερία (Ἰωάν.8,32) εἶναι ἐσωτερική και ευρύτερα τῆς πολιτικῆς και καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον υπήκοον εἰς τὸν “νόμον τέλειον τὸν τῆς ἐλευθερίας” τοῦ πνεύματος (Ἰακ.1,25), ὡστε να μὴ ἀνέχηται οὗτος πάλιν τὸν ζυγὸν τῆς πνευματικῆς δουλείας εἰς ἰδεολογικά εἰδῶλα (Γαλ.5,1) και ψυχαναγκαστικά δεσμά ἀπατηλῶν υποσχέσεων και ἐπιθυμιῶν, θαλπουσῶν πάθη ἐπικυριαρχίας και κατεξουσιάσεως τῶν ἀνθρώπων (Ἰακ.4,1-2) ἢ καταπλεονεκτικῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς φύσεως. Ἡ ἐν Χριστῷ ἐλευθερία εἶναι τελεία και

αναφαίρετος διότι καθιστά τον άνθρωπον αδούλωτον εις ανελέγκτους παρορμήσεις, υπό των οποίων ηττώμενός τις κατεργάζεται την εαυτού εις αυτάς υποδούλωσιν (Β' Πέτρου 2,19).

Όθεν, καθήκον πάντων ημών είναι να γνωρίσωμεν εις τον κόσμον τον Χριστόν ως τον αληθή Ελευθερωτήν, ίνα οι άνθρωποι λέγουν ότι πράγματι αυτός ηλευθέρωσεν ημάς εκ της δουλείας της φθοράς, της δουλείας του θανάτου, της δουλείας της πλάνης και του ψεύδους, της δουλείας εις την απάνθρωπον επιθυμίαν του ανθρώπου όπως υποδουλώση εις εαυτόν τους συνανθρώπους του.

Επί τη ελπίδει και τη ευχή όπως ο Κύριος αποκαλύψη εις όλους το πρόσωπον Αυτού ως πρόσωπον χορηγούν την υπό πάντων επιθυμουμένην και υπό ολίγων κατωρθουμένην αληθή ελευθερίαν από παντός φόβου και πάθους και από πάσης δουλείας, απευθύνομεν υμίν άπασι τον εγκάρδιον ημών χαιρετισμόν και την ολόθυμον πατρικήν και πατριαρχικήν ημών ευλογίαν και ευχήν, δεόμενοι του Κυρίου όπως φωτίξη και κατευθύνη υμάς ως πρόσωπα και ως αντιπροσώπους των λαών εις υπεράσπισιν και προαγωγήν της θεόθεν χαρισθείσης εις τους ανθρώπους ελευθερίας. Ης πολλοί οι εκ πλάνης επίβουλοι και ολίγοι οι εν αληθεία υπερασπισταί. Η δε του ελευθερωτού Χριστού χάρις εΐη μετά πάντων υμών. Αμήν.

Εβδόμη Ιουνίου 2000, ο Κωνσταντινουπόλεως ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ”.

Ο Προεδρεύων Β. Ζόρκαλτσεβ: Τώρα το λόγο έχει ο Μακαριώτατος Πατριάρχης Διόδωρος.

Πατριάρχης Διόδωρος: Εξοχώταται κυρίαί και εξοχώτατοι κύριοι βουλευταί, μέλη της Διακοινοβουλευτικής Συνελεύσεως Ορθοδοξίας,

Συναισθήματα ιδιαιτέρας συγκινήσεως κατέκλυσαν την καρδίαν ημών δεχθέντες την επιστολήν του εξοχωτάτου κ. Στυλιανού Παπαθεμελή, διά της οποίας πληροφορήθημεν περί της αποφάσεως υμών ίνα κατά το έτος τούτο πραγματοποιήσητε ετήσιον Συνέλευσιν της υμετέρας Διακοινοβουλευτικής Συνελεύσεως Ορθοδοξίας εν Ιεροσολύμοις.

Μετά πολλής χαράς όθεν, σήμερα, την ημέραν της Αγίας Πεντηκοστής, υποδεχόμεθα εις τον χώρον του παλαιφάτου και ιστορικού ημών Πατριαρχείου των Ιεροσολύμων πάντας υμάς τους αγωνιζομένους διηνεκώς εις τον πολιτικόν στίβον ο οποίος, ει και εδράζεται εις διαφόρους χώρας, έχει το κοινόν χαρακτηριστικόν της προωθήσεως του κοινού καλού δια τους πολίτας και την χώραν υμών, διακρίνεται όμως διά την ιδιομορφίαν αυτού καθ' ότι υμείς επιβαρύνεσθε και με την προάσπισιν εις την πολιτικήν της αμωμότητος ημών ορθοδόξου πίστεως. Υπό το πρίσμα της θεωρήσεως ταύτης, με ιδιαιτέραν αγαλλίασιν χαιρετίζομεν την άφιξιν υμών εις την Αγίαν Γην, την γενέτειραν του Χριστιανισμού, καθ' ότι εν τη ευαισθήτω ταύτη περιοχή η αγιωτάτη ημών

Εκκλησία των Ιεροσολύμων ιδρυθείσα υπό του επί του ιερού βράχου του φρικτού Γολγοθά εκχυθέντος τιμίου αίματος του Σωτήρος ημών Χριστού, αναδύεται εις τιτανίους αγώνας αντιπαλαίουςα πολλάκις προς τας αρχάς, προς τας εξουσίας, προς τους κοσμοκράτορας του σκότους του αιώνος τούτου, προκειμένου ίνα επιτελέση την ποιμαντικήν αυτής αποστολήν, ου μην αλλά και διαφυλάξη τα δίκαια και προνόμια της ορθοδόξου ημών πίστεως επί των παναγίων προσκυνημάτων άτινα ως ιεράν παρακαταθήκην περιέπει και διακονία αύτη ανά τους αιώνας διά της αγιοταφιτικής ημών αδελφότητος.

Αύτη ούσα η αρχαιότερα και αυτόχθων χριστιανική αρχή εις την Αγίαν Γην και μήτηρ των ανά την οικουμένην Εκκλησιών, εργαζομένη δε προς επικράτησιν των πανανθρωπίνων αξιών, της αγάπης, της ειρήνης και της δικαιοσύνης εφ'άπαντα τον κόσμον, συμμετέχει και συμπαρίσταται μεθ' όλων αυτής των δυνάμεων προς τον δοκιμαζόμενον λαόν αυτής κατά την επικρατούσαν εν ταις ημέραις ημών έκρυθμον κατάστασιν και ανυστάκτω οφθαλμώ παρακολουθεί πάσας τας εξελίξεις και τα τεκταινόμενα ουχί μόνον εις την ευαίσθητον περιοχήν ημών, αλλ' εν τω συνόλω εις την ανθρωπότητα, ευελπιστούσα ότι η άρτι αρξαμένη τρίτη μετά Χριστόν χιλιετία θα εύρη τον πολυπαθή πλανήτην ημών ευσταθούντα, τους δε λαούς ευημερούντας. Διό σθεναρώς πιστεύομεν ότι ελήλυθεν η ώρα ίνα πάντες αναλάβωμεν έτι περισσότερο ενεργόν δράσιν όπως η αγάπη, η αλληλοπεριχώρησις και η αρμονική συμβίωσις διαφόρων ανθρώπων και λαών ως ύψιστον αγαθόν και απαραίτητος προϋπόθεσις της προόδου και της ευημερίας προβληθή και παγιωθή παντί τω κόσμω.

Εν ταυτώ όμως επαγρυπνούμεν μετ' εντόνου ανησυχίας παρατηρούντες τας ωσημέραι αυξανόμενας παγκοσμίως κινήσεις και ενεργείας αι οποίαι στρέφονται κατά της ορθοδόξου ημών πίστεως, η ύπαρξις της οποίας θεωρείται υπό των αρχιστρατήγων των αντορθοδόξων σχεδίων ως το κυριώτερον εμπόδιον της επιβολής του προγραμματισμού της παγκοσμιοποιήσεως της θρησκείας, και προετοιμαζόμεθα ψυχικώς ίνα αντιμετωπίσωμεν πάσαν επιβουλήν των αλλοτριών, διατρανούντες προς πάσαν κατεύθυνσιν την εμμονήν ημών εις τα τεθεσπισμένα της ορθοδόξου ημών πίστεως και διαδηλούντες την επιθυμίαν ημών ίνα προσφέρωμεν εαυτούς θυσίαν ζώσαν τω Κυρίω ημών Ιησού Χριστώ. Ευελπιστούντες ότι εις την προσπάθειαν ημών ταύτην έξομεν την συμπαράστασιν πάντων υμών των ευσεβών βουλευτών, οι οποίοι αντιπροσωπεύετε τους πιστούς ορθοδόξους πολίτας των χωρών υμών εις τα κατά τόπους κοινοβούλια. Ευχόμεθα διαπύρως όπως η χάρις των Παναγίων Προσκυνημάτων και η ευλογία τού επί τους αγίους μαθητάς και αποστόλους εν τω λόφω της Αγίας Σιών επιδημήσαντος Παναγίου Πνεύματος φωτίση τας διανοίας και τας καρδίας υμών προς επιτυχίαν των εργασιών της συνελεύσεων υμών, η

οποία πεπείσμεθα ότι θα είναι ανταξία των κρισίμων καιρών τους οποίους διερχόμεθα. Ολοθύμως όθεν εν κατακλείδι επευλογούντες τας εργασίας της ετησίου συνελεύσεως υμών ευχαρίστως απευθύνωμεν υμίν το ως ευ παρέστητε εις την Αγίαν Γην.

Ο Προεδρεύων Β. Ζόρκαλτσεβ: Τον λόγο έχει ο Αλεξέγιεβ Βαλέρι, ο οποίος θα αναγνώσει τον χαιρετισμό του Πατριάρχη Μόσχας και πασών των Ρωσιών Αλεξίου Β'.

Β. Αλεξέγιεβ: Μακαριώτατε, Παναγιώτατε, άγιοι πατέρες, αδελφοί και αδελφές, αξιότιμε κύριε Πρόεδρε, κύριε Γενικό Γραμματέα, αντιπρόσωποι του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Από καρδιάς, με πολλή χαρά χαιρετίζω εσάς, τους εκπροσώπους των ομόπιστων λαών οι οποίοι συγκεντρωθήκατε σήμερα, κατά το Ιωβηλαιό έτος 2000 χρόνων από τη Γέννηση του Χριστού στην Αγία Γη για να δοξάσουμε στην ατμόσφαιρα αδελφικής επικοινωνίας “εν ενί στόματι και μια καρδιά” τον Κύριο ημών και Σωτήρα του κόσμου, και μέσα από το πρίσμα του γεγονότος αυτού να προσδιορίσετε τις κατευθύνσεις της περαιτέρω ενισχύσεως του κοινού μας πνευματικού χώρου.

Στον σύγχρονο κόσμο ο οποίος σήμερα διασκελίζει το κατώφλι της 3^{ης} χιλιετίας, στο παράδειγμα της χριστοκεντρικότητας, διαδραματίζονται περίπλοκα φαινόμενα που θέτουν την ανθρωπότητα ενώπιον μιας αποφασιστικής επιλογής: να συνεχίσουν οι άνθρωποι τον δρόμο της σωτηρίας τον οποίο τους υπέδειξε ο Ιησούς Χριστός, ο Υιός του Θεού, ή, έχοντας πέσει οριστικά στο βούρκο της αμαρτίας, να απωλέσουν τις αθάνατες ψυχές τους.

Αυτή η τεράστιας σημασίας πρόκληση προς την ανθρωπότητα και η αναζήτηση κατάλληλης απαντήσεως βρίσκονται συνεχώς στο πεδίο της προσοχής των μελών της Ευρωπαϊκής Διακοινοβουλευτικής Συνέλευσης Ορθοδοξίας ακόμη από την ίδρυσή της επτά χρόνια πριν. Οι ορθόδοξοι βουλευτές, υποστηριζόμενοι από το ευρύ ορθόδοξο κοινό, αποτελούν γερό πολιτικό στήριγμα για τις εκκλησιαστικές δομές και αρχές των τοπικών Ορθόδοξων Εκκλησιών.

Η παρούσα συνάντησή μας ως ένα νέο μεγάλο βήμα στην ανάπτυξη της ΕΔΣΟ, η οποία λαμβάνει χώρα στην Αγία Γη σ' αυτή την σημαντική εποχή, μέσα στα συμφραζόμενα της έκκλησης του Κυρίου και Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού προς όλους, τεθνεώτες και ζώντες, “Τίνα με λέγουσιν οι άνθρωποι είναι τον Υιόν του ανθρώπου;” (Ματθ.16,13), αναμφίβολα θα βοηθήσει τους ορθοδόξους να πλησιάσουν ακόμα περισσότερο στην αληθινή απάντηση του ιερού αυτού ερωτήματος και,

είμαι σίγουρος γι' αυτό, θα αποτελέσει ένα νέο ισχυρό κίνητρο για την δραστηριοποίηση του κινήματός μας.

Επιτρέψτε μου να σας αναγνώσω τον χαιρετισμό του Μακαριωτάτου Πατριάρχη Μόσχας και πασών των Ρωσιών Αλεξίου Β' προς όλους τους εφόρους, διοργανωτές, μέλη και προσκεκλημένους της 7^{ης} ετήσιας συνάξεως της Ευρωπαϊκής Διακοινοβουλευτικής Συνέλευσης Ορθοδοξίας.

«Με χαρά χαιρετίζω εσάς, τους λαοπρόβλητους βουλευτές των εθνικών κοινοβουλίων των ορθοδόξων χωρών, οι οποίοι ήρθατε στην Αγία Γη το έτος της μεγάλης επετείου, της δισχιλιετηρίδος από την έλευση στον κόσμο του Σωτήρος Κυρίου ημών Ιησού Χριστού, για να εορτάσετε μαζί αυτό το εξαιρετικό γεγονός και να συζητήσετε υπό το πρίσμα της χριστοκεντρικότητας τα επίκαιρα προβλήματα της σημερινής ανθρωπότητας στο σύνολό της, αλλά και του ορθόδοξου ποιμνίου.

Ελπίζω ειλικρινά ότι η συνάντησή σας θα αποτελέσει ένα νέο σημαντικό βήμα στην κατεύθυνση της ενισχύσεως της πανορθόδοξης ενότητας, διότι η Ευρωπαϊκή Διακοινοβουλευτική Συνέλευση Ορθοδοξίας κατά τα χρόνια της υπάρξεώς της έχει αποκτήσει την καλή φήμη μιας αξιόπιστης ειρηνοποιού οργάνωσης η οποία ασκεί ευεργετική επίδραση στα πολιτικά γεγονότα που διαδραματίζονται στις χώρες μας και συμβάλλει στην επίλυση των προβλημάτων με τη βοήθεια των αρχών της υψηλής χριστιανικής ηθικής.

Εμείς στη Ρωσία εκτιμούμε πολύ το γεγονός ότι η ΕΔΣΟ κατά τη διάρκεια των επτά χρόνων της υπάρξεώς της έχει διεξάγει δυο φορές, με τη συμμετοχή των εκκλησιαστικών αρχών, συμπεριλαμβανομένης και της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας, καθώς και με τη βοήθεια του ορθόδοξου κοινού, τις ετήσιες συνελεύσεις της στη χώρα μας.

Δεν χωρεί αμφιβολία ότι η σημερινή σας συνάντηση στην Αγία Γη θα αποτελέσει για σας νέο κίνητρο για την καρποφόρο ανάπτυξη της κινήσεώς σας. Η ανθρωπότητα στέκει στο κατώφλι της 3^{ης} χιλιετίας από τη γέννηση του Χριστού. Για να είναι αυτός ο περαιτέρω δρόμος στο νέο αιώνα σωτήριος για το σύγχρονο πολιτισμό, η ανθρωπότητα οφείλει να παραμείνει πιστή στο Χριστό και να τηρεί ακράδαντα τις εντολές του, διότι η χριστιανοσύνη είναι η αιώνια, ανεξάντλητη πηγή ζωής. Ας εισακούσουμε τον θεόπνευστο λόγο του Άγιου Αποστόλου Παύλου, ο οποίος αποκάλυψε σε όλους εμάς την αλήθεια ότι «*Ιησούς Χριστός χθες και σήμερα ο αυτός και εις τους αιώνας*» (Προς Εβραίους, κεφ. 13,8).

Είθε ο Κύριος να σας βοηθήσει στα πολύ ωφέλιμα έργα σας!

Ο Πατριάρχης Μόσχας και πασών των Ρωσιών ΑΛΕΞΙΟΣ Β'».

Ο Προεδρεύων Β. Ζόρκαλτσεβ: Το λόγο έχει ο Αντιπρόεδρος του Ευρωκοινοβουλίου κύριος Περέιρα.

Χοσέ Περέιρα: Μακαριώτατε, κύριε Ζόρκαλτσεβ, Πρόεδρε της Συνελεύσεως, κύριε Παπαθεμελή, Γενικό Γραμματέα, βουλευτές, αξιότιμοι προσκεκλημένοι,

Έχω την ιδιαίτερη χαρά να σας χαιρετίσω εκ μέρους του Mathew Fontaine, Προέδρου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, επί τη ευκαιρία της τελευταίας 7^{ης} σύναξης της Ευρωπαϊκής Διακοινοβουλευτικής Συνέλευσης Ορθοδοξίας. Στην Ευρώπη όπου η Ορθοδοξία αποτελεί μια σημαντική πολιτιστική και θρησκευτική πραγματικότητα, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δεν μπορεί να απουσιάσει από μια τέτοια συνάντηση. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, όπως γνωρίζετε, αντλεί τη δύναμή του από τη διαφορετικότητα των λαών και εθνών τα οποία αντιπροσωπεύονται σ' αυτό, γνωρίζοντας ότι η πολιτιστική, πολιτική και θρησκευτική διαφορετικότητα είναι ένδειξη της συμβολής της Ευρώπης στον πολιτισμό.

Η Ευρώπη σήμερα διανύει ένα πολύ σημαντικό στάδιο της ιστορίας της. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η ενίσχυση των ομαλών σχέσεων και της συνεργασίας με άλλες χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης είναι η υλοποίηση του ονείρου της ενότητας της Ευρώπης εν ειρήνη, οικονομική ευημερία και σταθερότητα. Ξέρουμε ότι υπάρχουν πάρα πολλά πράγματα που πρέπει να κάνουμε, πάρα πολλή δουλειά που πρέπει να κάνουμε, αλλά η γεφύρωση των δύο ημίσεων της Ευρώπης, διαιρεμένων από το Β' παγκόσμιο πόλεμο και τον λεγόμενο Ψυχρό Πόλεμο, είναι ο καλύτερος τρόπος να εξασφαλίσουμε την ευρωπαϊκή ενότητα και την ειρήνη στην ήπειρό μας.

Η Ορθοδοξία παίζει έναν πολύ σημαντικό ρόλο σ' αυτή τη διαδικασία ως δεσμός μεταξύ λαών, οι οποίοι μοιράζονται μια κοινή θρησκεία και κοινές ηθικές αξίες. Σε μια πόλη σαν την Ιερουσαλήμ, στην Αγία Γη που σηματοδεύτηκε επί αιώνες από πολιτική, εθνική και θρησκευτική αδιαλλαξία, είναι αποφασιστικής σημασίας το να μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τις βαθιές αξίες της θρησκείας όπως και την θρησκευτική πράξη, για να προωθήσουμε την ειρήνη και την κατανόηση.

Στα πλαίσια της δημοκρατίας, του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του δικαιώματος της πολιτιστικής διαφορετικότητας, τα συναισθήματα και η μυστηριακή και θρησκευτική πράξη την οποία γιορτάζουμε στην παρούσα συνέλευση, το να μιλάμε για τον Υιό του ανθρώπου και τα δυο χιλιάδες χρόνια από τη ζωή και του έργου του Ιησού Χριστού συμβάλλει αποφασιστικά στην αντιμετώπιση και την επίλυση των προβλημάτων της ανθρωπότητας που έχουν σχέση με τον πόλεμο, τη βία, τον πόνο, το άγχος. Ως πολιτικοί, έχουμε υποχρέωση απέναντι στους φτωχούς, τους ταπεινούς, τους δοκιμαζομένους. Το να εκτελούμε το χρέος μας είναι ένας από τους καλύτερους τρόπους να θυμόμαστε και να τιμούμε τον Υιό του ανθρώπου ο οποίος είναι και Υιός του Θεού.

Ωστε, λοιπόν, εκ μέρους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου εύχομαι σε όλα τα μέλη αυτής της Συνέλευσης να έχουν καρποφόρα συνάντηση και εξαίσια αποτελέσματα.

Ο Προεδρεύων Β. Ζόρκαλτσεβ: Το λόγο έχει ο κύριος Παπαθεμελής, Γραμματέας της ΕΔΣΟ.

Στ. Παπαθεμελής: Μακαριώτατε Πατριάρχα Ιεροσολύμων, Σεβασμιώτατε εκπρόσωπε του Παναγιωτάτου Οικουμενικού Πατριάρχου, κύριε Αντιπρόεδρε του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, κύριε Πρόεδρε της Συνέλευσης, αγαπητοί συνάδελφοι, μέλη της Συνέλευσης, αγαπητέ συνάδελφε του Παλαιστινιακού Κοινοβουλίου,

Ζούμε αυτές τις μέρες μία εξαιρετική συγκίνηση εδώ στην Αγία Γη, καθώς οδοιπορούμε σε τόπους που έχουν συνδεθεί με τα παιδικά μας χρόνια, με τη φαντασία μας, με την ακρίβεια των ευαγγελικών διηγήσεων, με ό,τι εν πάσει περιπτώσει σημαίνει για τον καθένα μας αυτή η άδολη πίστη των Χριστιανών, να περπατούμε εις τον Κρανίου Τόπο, να προσκυνούμε τον Γολγοθά, να προσκυνούμε Κενό Τάφο, να ανεβαίνουμε εις το όρος όπου η επί του Όρους ομιλία, να αναζωογονούμε εσωτερικά βιώματά μας τα οποία μας συνόδευσαν στη ζωή ως τώρα. Αυτό είναι πράγματι βαθύτατα συγκλονιστικό.

Εδώ σε αυτόν τον τόπο γεννήθηκε πριν δυο χιλιάδες χρόνια ο Υιός του Θεού, ο Υιός του Ανθρώπου εις την άλλη διατύπωση, edίδαξε την καινή εντολή της αγάπης, εποίησε θαύματα πολλά, προκάλεσε το κατεστημένο της εποχής του, οδηγήθηκε σε μια σκηνοθετημένη δίκη και κατέληξε εις τον ατιμωτικότερον των θανάτων, τον σταυρικό θάνατο, και έδωσε με αυτόν τον τρόπο το μήνυμα της σωτηρίας στον κόσμο, ανήμερα της Πεντηκοστής ίδρυσε την Εκκλησία του, και μέλη αυτής της Εκκλησίας της οποίας «*πύλαι Άδου ου κατισχύσουσιν*» είμαστε εμείς, εμείς οι οποίοι αποφασίσαμε πριν από επτά χρόνια να συγκροτήσουμε αυτή την οργάνωση των ορθοδόξων κοινοβουλευτικών. Μπορέσαμε να δώσουμε αυτά τα χρόνια μια παρουσία στα εθνικά μας κοινοβούλια αλλά και ευρύτερα ως Ευρωπαίοι, και τώρα μετά την τελευταία απόφασή μας να διευρυνθούμε και να αγκαλιάσουμε όλους τους ορθοδόξους κοινοβουλευτικούς εις τα τέσσερα σημεία του ορίζοντος ως διεθνής οργάνωση, ως παγκόσμια οργάνωση ορθοδόξων κοινοβουλευτικών.

Αγαπητοί φίλοι, είναι δύσκολο να απευθύνεται κανείς με λόγια. Θυμάμαι πάντα μια φράση του αγίου Μαξίμου του Ομολογητού, αριστοτελικού ως γνωστόν φιλοσόφου, Χριστιανού του 7^{ου} αιώνα: «Οι λόγοις ενοχλούντες πολλοί εσμέν σήμερον», αυτοί που ενοχλούμε με λόγια σήμερα είμαστε πάρα πολλοί, ο Άγιος βάζει και τον εαυτό του μέσα σε αυτούς, ενώ προφανώς δεν θα έπρεπε, «οι δε έργω παιδεύοντες ή και παιδευόμενοι πάνυ εισίν ολίγοι», αντίθετα εκείνοι οι οποίοι με έργο μορφώνουν και μορφώνονται είναι πάρα πολύ λίγοι. Καλό είναι να προσπαθήσουμε λοιπόν να μορφώνουμε με έργο και να μην ενοχλούμε

με λόγο. Δεν αντέχω ωστόσο στον πειρασμό να διατυπώσω μερικές σύντομες σκέψεις.

Ζούμε στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, της μοναδικής υπερδύναμης, της μοναδικής σκέψης, της μοναδικής λύσης, με μία τάση να καταστούν όλα μοναδικά, να μην υπάρχει αντίλογος, να ισοπεδωθούν και να εξομοιωθούν όλα. Δεν χωρεί αμφιβολία ότι μια τέτοια εφιαλτική προοπτική πρέπει να είναι ό,τι χειρότερο για τον κόσμο και ότι όσοι μπορούν να αντισταθούν στην επικράτησή της πρέπει να το κάνουν με όλη τη δύναμή τους. Είναι ολοφάνερο ότι για άλλη μια φορά κάποιοι πειραματίζονται στο να διαμορφώσουν έναν κόσμο παρά το γεγονός ότι, οσάκις το έπραξαν, αυτό το πείραμα κατέρρευσε, να διαμορφώσουν έναν κόσμο χωρίς Θεό, χωρίς αγάπη, χωρίς δικαιοσύνη. Εμείς πρέπει αυτό το πείραμα όχι να το ανατρέψουμε, να περιμένουμε να το ανατρέψουμε, αυτό το πείραμα πρέπει να το αποτρέψουμε.

Δεν χωρεί αμφιβολία ότι παγκοσμιοποιήσεων πειράματα επέρασε η ανθρωπότητα και άλλα. Το τελευταίο, ίσως και το πιο σημαντικό, ήταν αυτό που ξεκίνησε στα μισά του 19^{ου} αιώνα και κατά κάποιον τρόπο «ολοκληρώθηκε» εντός εισαγωγικών με τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο. Σε αυτό το πείραμα παγκοσμιοποίησης, το οποίο ήταν μαζικότερο από το σημερινό, αφού την εποχή εκείνη 60 εκατομμύρια άνθρωποι άλλαξαν ήπειρο, έφυγαν από τη γηραιά Ευρώπη ή τους έφυγαν από την «Αφρική» και επήγαν στις Ηνωμένες Πολιτείες και εγκαταστάθηκαν εκεί, αυτό το πείραμα εκείνοι που το έκαναν είχαν υποστηρίξει την ιδέα ότι θα ήταν τελευταίο της ανθρώπινης ιστορίας, ότι θα σήμαινε την ενότητα του κόσμου, θα σήμαινε το τέλος των συγκρούσεων και των αντιπαραθέσεων, αλλά κατέρρευσε ακριβώς με μία παγκόσμια οξύτατη σύγκρουση, με τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο, και φυσικά άφησε ένα σωρό ερείπια και εξόντωσε εκατομμύρια ανθρώπων.

Είναι σίγουρο ότι αυτό που περνούμε σήμερα είναι μία δομική κρίση των ανθρώπινων κοινωνιών, αν και ο άνθρωπος κατάφερε να δημιουργήσει μian υψηλή τεχνολογία και τεχνογνωσία, προϋποθέσεις οι οποίες θα μπορούσαν υπό άλλες συνθήκες και διαφορετική διαχείριση να του χαρίσουν συνθήκες ειρήνης και κατά κόσμον τουλάχιστον ευτυχίας, εν τούτοις τελεί υπό την εφιαλτική απειλή αυτών των ίδιων των έργων του. Σήμερα οι ειδικοί μιλούν για το φαινόμενο του μετανθρώπου, ενός δηλαδή μορφώματος μηχανής, τεχνολογίας και κυβερνοχώρου, ενός μορφώματος εις το οποίο φιλοδοξούν κάποιοι να επηρεάσουν κυρίως τα κέντρα ηδονής του ανθρώπου για να τον καταστήσουν, λένε, ευτυχισμένο σ' αυτή τη ζωή. Την ίδια στιγμή στα πλαίσια της τρέχουσας παγκοσμιοποίησης το βιοτικό επίπεδο στις ασιατικές χώρες έχει δραματικά χειροτερεύσει, ενώ η απειλή του κράτους πρόνοιας στην ευρωπαϊκή ήπειρο είναι σήμερα αμεσότητα και χρησιμοποιείται γι'αυτήν

το επιχείρημα ότι κατά κάποιον τρόπο οι δυνατότητες του κράτους να δώσει με την οικονομία του πρόοδο και παραγωγή έχουν εξαντληθεί.

Βεβαίως, αυτή η παγκοσμιοποίηση, παρά το γεγονός ότι σημαίνει διαρκή μετακύληση ισχύος από το εθνικό κράτος σε υπερεθνικούς και κυρίως ιδιωτικούς φορείς όπως είναι τα καρτέλ του πετρελαίου, των ναρκωτικών, της εμπορίας και παραγωγής όπλων και λοιπά, εν τούτοις για τις ανάγκες του εξακολουθεί να εκβιάζει την κρατική εξουσία για επιτήρηση των νομισματικών ισοτιμιών και για επίσης καθορισμό της εισοδηματικής πολιτικής. Ενώ το διεθνές κεφάλαιο και οι κορυφαίοι του νεοφιλελευθερισμού που συνέρχονται κάθε χρόνο εις το Νταβός επιμένουν τώρα ότι πρέπει να επαναφερθούν οι έλεγχοι κρατικοί και διακρατικοί επί των κινήσεων κεφαλαίου.

Την ίδια στιγμή η ανεργία πολλαπλασιάζεται, η νέα φτώχεια αυξάνεται και οι κοινωνικοί αποκλεισμοί εντείνονται. Μερικοί θα μπορούσαν να θεωρήσουν ότι αυτό είναι προϊόν άμεσο της παγκοσμιοποίησης. Δεν χωρεί αμφιβολία ότι η παγκοσμιοποίηση διαδραματίζει σε αυτό έναν σημαντικότατο ρόλο, αλλά πάντως τα αίτια, όπως επισημαίνει ο Κρούγκμαν, είναι κατ'εξοχήν εθνικά και λιγότερο διεθνή. Και σε κάθε περίπτωση, με ό,τι και αν έχει ως αυτή τη στιγμή συμβεί σε αυτούς τους τομείς, εκείνο που είναι γεγονός είναι ένα: ότι η ανθρώπινη εργασία εξακολουθεί και φαίνεται ότι θα εξακολουθήσει εις τους αιώνας των αιώνων να είναι η μοναδική πηγή πραγματικού εισοδήματος και, εάν η ανθρώπινη εργασία εξακολουθεί να είναι η μοναδική πηγή πραγματικού εισοδήματος, αυτό σημαίνει ότι η διεθνής κοινότητα, οι κυβερνήσεις, οι κοινωνίες εις το σύνολό τους θα πρέπει με κάθε τρόπο να βοηθήσουν την καταπολέμηση της ανεργίας και βεβαίως να περιφρουρήσουν τα εισοδήματα των εργαζομένων.

Σε κάθε περίπτωση απέναντι σε όλο αυτό το φαινόμενο μιας αρρωστημένης παγκοσμιοποίησης, η οποία δεν είναι μόνον παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, είναι ταυτόχρονα και μεταφορά του αμερικανικού μοντέλου ζωής μέσω της μικρής οθόνης και των σίριαλς, του αμερικανικού μοντέλου ζωής στις κοινωνίες των ανθρώπων, σε κάθε περίπτωση οι δυνάμεις αντιστάσεως που υπάρχουν στον κόσμο θα πρέπει να πολλαπλασιάσουν τις προσπάθειές τους. Το Σιάτλ, οι κινήσεις των απεργών εναντίον του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Παγκόσμιας Τράπεζας εις την Ουάσινγκτον προ μηνών αποτέλεσαν απαρχές γεγονότων και εξελίξεων πολύ σημαντικών. Να πούμε μία γενική διαπίστωση ότι όλο αυτό το φαινόμενο δεν αποτελεί καινοτομία και δεύτερον, κυρίως, και αυτό είναι το αισιόδοξο μήνυμα, ότι αυτό είναι ένα αντιστρέψιμο φαινόμενο, αντιστρέψιμο εφόσον οι υγιείς δυνάμεις των κοινωνιών και οι συσσωματώσεις των ανθρώπων, μία από τις οποίες είναι η οργάνωσή μας, δράσουν με πίστη στους σκοπούς και στις αξίες για τις οποίες ξεκίνησαν αυτές οι προσπάθειες.

Η πίστη, η δική μας τουλάχιστον πίστη, η πίστη των Ορθοδόξων είναι ότι Θεός και άνθρωπος και κόσμος, ιστορία και χρόνος αποτελούν μια αδιάσπαστη ενότητα, μια ασύγχυτη και αδιάσπαστη ενότητα, ότι υπάρχει μια αλληλοπεριχώρηση στην αγάπη και στην ελευθερία και στη δικαιοσύνη και ότι έχουμε ανάγκη να ανακαλύψουμε ξανά το Ευαγγέλιο, να ανακαλύψουμε ξανά το Ευαγγέλιο σε μια κρίσιμη εποχή.

Σίγουρα είναι μεγάλης σημασίας να σκεφθούμε κάτι. Το είχε γράψει ένας από τους σκληρότερους επικριτές του σταλινισμού και για χρόνια η ανανεωτική αριστερά το είχε χρησιμοποιήσει ως αιώνιο ευαγγέλιό της. Πρόκειται για το «Μηδέν και το Άπειρο» του Άρθουρ Κέστλερ. Στο τέλος ο τραγικός του ήρωας, ο Ρουμπάσοφ, μέσα στις φυλακές και ενώ περιμένει την εκτέλεσή του καταλήγει σε ένα συμπέρασμα που είναι και όλης της επαναστατικής πείρας συμπέρασμα, ότι ένα νέο κίνημα, μια νέα επανάσταση, κάποιοι νέοι επαναστάτες της ζωής και της κοινωνίας θα ξεκινήσουνε μια μέρα και αυτοί θα φορούν ράσα καλογέρων και θα πιστεύουν ότι μόνον η αγνότητα των μέσων αγιάζει τους σκοπούς.

Είμαστε στην Αγία Γη. Είμαστε στα Ιεροσόλυμα. Έχουμε πληθώρα συγκινήσεων και ερεθισμών να θυμηθούμε και όχι μόνον να ψηλαφήσουμε τα ιστορικά γεγονότα εκείνης της εποχής, αλλά και να νιώσουμε το κύριο μήνυμα της διδασκαλίας του Κυρίου: την αγάπη. Την αγάπη έτσι όπως την υμνεί εις το 13^ο κεφάλαιο της Α' προς Κορινθίους επιστολής του ο Απόστολος Παύλος, την αγάπη έτσι όπως μας την έδωσε ένα συναρπαστικό παραμύθι του Φιόντορ Μιχάηλοβιτς Ντοστογιέφσκι στους «Αδελφούς Καραμαζόφ»: μια γυναίκα κακιά, μια γυναίκα στρίγγλα πεθαίνει, την αρπάζουν οι διαβόλοι και την πηγαίνουν εις την λίμνη της κολάσεως. Αυτή παραπονείται εις τον φύλακα άγγελό της ότι επιτέλους κάτι έκανε στη ζωή, και αυτό πρέπει να βρεθεί και να ληφθεί υπ' όψει. Ο άγγελος αναφέρεται στον Θεό, ο Θεός λέει στον άγγελο «ψάξε να δεις», και βρίσκουν ότι κάποια στιγμή περνούσε μια γυναίκα γύφτισσα έξω από το σπιτικό της, αυτή έβγαλε ένα κρεμμυδάκι από τον κήπο της και το έδωσε στη ζητιάνα. Βρέθηκε το κρεμμυδάκι, το πήρε ο άγγελος και κατά τις οδηγίες του Θεού τής είπε «θα σου το ρίξω, θα πιαστείς γερά από τη μια πλευρά και σιγά σιγά και με τρόπο θα σε τραβώ εγώ προς την όχθη». Αυτό έγινε, αλλά κάποια στιγμή, όταν κόντευε να φτάσει στην όχθη για να γλιτώσει, την πήραν χαμπάρι οι άλλοι κολασμένοι, όρμησαν να πιαστούν από το σώμα της, αυτή άρχισε να τους κλωτσάει και να φωνάζει ότι αυτό το κρεμμυδάκι είναι δικό της, ο άγγελος το έριξε για κείνην, τη στιγμή όμως εκείνη έχασε τον αγώνα της να πάει από την κόλαση στον παράδεισο και το κρεμμυδάκι έσπασε στα δυο, αυτή έμεινε στην κόλαση και ο άγγελος, κατά τον Ντοστογιέφσκι, έφυγε κλαίγοντας γι' αυτό που συνέβη.

Αγαπητοί φίλοι, θα έχουμε την ευκαιρία αύριο να δούμε όλα τα θέματά μας, τα πρακτικά και τα άλλα, να ακούσουμε έναν επιφανή Έλληνα φιλόσοφο καθηγητή, τον Χρήστο Γιανναρά, να μας μιλάει για το «Τίνα με λέγουσιν οι άνθρωποι είναι εν έτει 2000;», ενώ εν πάσει περιπτώσει πιστεύω ότι μέσα σε συνθήκες οι οποίες θα είναι ευχάριστες, θα διεξαχθεί και η αυριανή μας συζήτηση, οι εργασίες του συμποσίου μας, αλλά επίσης θα είναι συγκινητική και η επόμενη ημέρα μας, η τρίτη, καθώς θα περιηγηθούμε στα ιερά μέρη αυτής της Αγίας Γης. Να είστε όλοι σας καλά.

19 ΙΟΥΝΙΟΥ 2000.

«...Είναι ευχάριστο το γεγονός ότι στις ημέρες του εορτασμού της δισχιλιετηρίδος της χριστιανοσύνης οι ορθόδοξοι βουλευτές, καθώς και πολιτικοί, κοινοτικοί και θρησκευτικοί παράγοντες των χωρών του κοινού μας ανατολικού χριστιανικού χώρου συγκεντρώθηκαν εδώ για να συζητήσουν τα προβλήματα ανάπτυξης των χωρών μας στην ερχόμενη χιλιετία.

Δεν χωρεί αμφιβολία ότι η αξιότιμη σύναξη των ορθοδόξων βουλευτών και πολιτικών της Ευρωπαϊκής Διακοινοβουλευτικής Συνέλευσης Ορθοδοξίας θα αποτελέσει ένα εντυπωσιακό παράδειγμα για τους εκπροσώπους άλλων μορφών της εξουσίας και τους λαούς του κοινού μεταβυζαντινού χώρου, ικανό να ωθήσει όλους εμάς με κάθε δυνατό μέσον να ενισχύουμε την ενότητά μας εις το όνομα της αναζήτησης των κατάλληλων απαντήσεων στις προκλήσεις της σύγχρονης εποχής. Σας εύχομαι, αγαπητοί φίλοι, επιτυχία στο δύσκολο και τόσο χρήσιμο για τους λαούς μας έργο σας. Με εκτίμηση,

Πρόεδρος της Βουλής των Εκπροσώπων του Εθνικού Κοινοβουλίου της Δημοκρατίας της Λευκορωσίας Α. ΜΑΛΟΦΕΕΒ».

Ο Προεδρεύων Στ. Παπαθεμελής: Το λόγο έχει ο Β. Μεντβέντεβ, Ρωσία, ο οποίος θα μας αναγνώσει τον χαιρετισμό του Προέδρου της Κρατικής Δούμας του Ομοσπονδιακού Συμβουλίου της Ρωσικής Ομοσπονδίας Γ.Ν. Σελεζνιόφ.

Β. Μεντβέντεβ: «Προς τους διοργανωτές και τους συμμετέχοντες στην 7^η ετήσια Ευρωπαϊκή Διακοινοβουλευτική Συνέλευση Ορθοδοξίας.

Αγαπητοί φίλοι, σας χαιρετώ εκ καρδίας επί τη ευκαιρία της έναρξης των εργασιών της 7^{ης} ετήσιας σύναξης της Ευρωπαϊκής Διακοινοβουλευτικής Συνέλευσης Ορθοδοξίας η οποία άρχισε τις εργασίες της στην ευλογημένη γη των Ιεροσολύμων στις μέρες του εορτασμού της ιστορικής επετείου των δυο χιλιάδων χρόνων του

χριστιανισμού. Έχουν περάσει 7 χρόνια από την ίδρυση της ΕΔΣΟ η οποία κατ'αυτό το διάστημα έγινε πολύ αξιοσημείωτος παράγοντας στον διακοινοβουλευτικό χώρο όχι μόνον της Ευρώπης και της Μεσογείου, αλλά διαπέρασε και τα όρη Ουράλια και Καυκάσια και έφτασε και στις άλλες ηπείρους. Σήμερα είναι ολοφάνερο ότι η κίνηση έχει βγει από τα όρια που είχε πριν και καθίσταται πλέον μια πολιτική λέσχη βουλευτών των εθνικών κοινοβουλίων που εκπροσωπούν τον ορθόδοξο πληθυσμό των χωρών τους, μια πολιτική λέσχη με μεγάλο κύρος. Παράλληλα είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι η ΕΔΣΟ δεν είναι απλώς μια ελιτίστικη οργάνωση των ενδιαφερομένων να παρατηρούν τις εξελίξεις του ορθόδοξου κόσμου, αλλά μια οργάνωση που υπερασπίζεται δραστικά στην διεθνή πολιτική σκηνή τα συμφέροντα της Ορθοδοξίας εις το σύνολό της, καθώς και της κάθε μιας τοπικής Ορθόδοξης Εκκλησίας σε όλη την πολυπλοκότητά τους. Η ΕΔΣΟ έχει αποκτήσει την καλή φήμη μιας ειρηνοποιούς οργάνωσης με μεγάλο κύρος. Αυτό το γεγονός την καθιστά ανάμεσα στις χρήσιμες για όλη την κοινωνία διεθνείς κινήσεις. Αυτό μας γεμίζει ελπίδα και σημαίνει σπουδαίες προοπτικές για το μέλλον. Σας εύχομαι, αγαπητοί φίλοι, νέες επιτυχίες στην ευγενή και χρήσιμη δραστηριότητά σας.

Ο Πρόεδρος της Κρατικής Δούμας του Ομοσπονδιακού Συμβουλίου της Ρωσικής Ομοσπονδίας Γ. ΣΕΛΕΖΝΙΟΦ».

Ο Προεδρεύων Στ. Παπαθεμελής: Θα παρακαλέσω τον καθηγητή κύριο Γιανναρά να έρθει στο βήμα εδώ και να λάβει το λόγο.

Ο κ. Γιανναράς είναι πολύ γνωστός στον Ορθόδοξο κόσμο. Βιβλία του έχουν κυκλοφορήσει σε πάρα πολλές γλώσσες του κόσμου. Είναι καθηγητής φιλοσοφίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο των Αθηνών και είναι γνωστός επίσης και στη Συνέλευσή μας διότι και σε προηγούμενη συνέλευση στη Χαλκιδική είχε μιλήσει και είχε εντυπωσιάσει με τις απόψεις που είχε θέσει τότε. Θα τον παρακολουθήσουμε με ιδιαίτερη προσοχή και αγάπη.

Καθ. Χ. Γιανναράς: Θέλω ειλικρινά και όχι τυπικά να ευχαριστήσω γι'αυτή την πρόσκληση και την τιμή που μου κάμετε να μου αναθέσετε την εισήγηση στο κεντρικό θέμα της σύναξεώς σας.

Το θέμα είναι ένα ερώτημα. Το ερώτημα που έθεσε ο ίδιος ο Χριστός στους μαθητές του: «Τίνα με λέγουσιν οι άνθρωποι είναι;» «Τι λένε οι άνθρωποι για μένα; Ποιος λένε οι άνθρωποι ότι είμαι εγώ;» Αυτό το ερώτημα πολύ καίρια το μεταφέρει η προβληματική αυτής της συνελεύσεώς σας στο σήμερα. Νομίζω ότι οι απαντήσεις που διαβάζουμε μέσα στην Καινή Διαθήκη, απαντήσεις που έδωσαν οι μαθητές στο ερώτημά του δεν διαφέρουν από αυτές που κατά κανόνα δίνουν και οι άνθρωποι σήμερα όταν ερωτώνται, αν και όταν διερωτηθούν για το

«ποιος είναι ο Χριστός». Τότε οι μαθητές απάντησαν ότι «οι άνθρωποι λένε για σένα ότι είσαι ο Ιωάννης ο Βαπτιστής, άλλοι λένε ότι είσαι ο Ηλίας ή ο Ιερεμίας ή ένας από τους Προφήτες». Το χαρακτηριστικό όλων αυτών των απαντήσεων είναι ότι οι άνθρωποι βλέπουν στο πρόσωπο του Χριστού κάποιον ο οποίος προέρχεται μέσα από την ίδια ανθρώπινη φύση. Βλέπουν δηλαδή κάτι το οποίο δεν ξεφεύγει από τα όρια της αισθητής δικής τους εμπειρίας και της ιστορικής τους γνώσης. Με μια σημερινή λέξη θα λέγαμε ότι είναι απαντήσεις κλεισμένες μέσα στην φυσιοκρατία, δηλαδή αρχίζουν από τη φύση του ανθρώπου και τελειώνουν στη φύση του ανθρώπου. Είπα ότι αντίστοιχες είναι οι σημερινές απαντήσεις. Οι περισσότεροι άνθρωποι, εάν ερωτηθούν για το «ποιος είναι ο Χριστός» θα απαντήσουν ότι «είναι ο ιδρυτής μιας μεγάλης θρησκείας», άλλοι θα πουν ότι «είναι ένας πολύ σπουδαίος ηθικολόγος, δίδαξε μια περίφημη ηθική, το “αγαπάτε αλλήλους”», άλλοι θα πουν ότι είναι ένας σημαντικός φιλόσοφος, ένα είδος χριστιανού Σωκράτη. Εκείνο το οποίο εκπλήσσει στην περικοπή του Ευαγγελίου είναι η απάντηση του Πέτρου. Θέτει δεύτερο ερώτημα ο Χριστός: «Εσείς οι μαθητές μου, ποιος νομίζετε ότι είμαι;» Και ο Πέτρος απαντάει: «Εσύ είσαι ο Χριστός, ο Υιός του Θεού».

Θα έλεγα ότι σήμερα αυτήν την απάντηση δίνουν και όλοι οι χριστιανοί. Νομίζω ότι από κάθε ομολογία, όπως τη λέμε, ή εκκλησία χριστιανική θα δεχθεί κανείς την ίδια αυτήν απάντηση: «Είσαι ο Χριστός, ο Υιός του Θεού». Αλλά δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι όλοι όσοι δίνουν σήμερα αυτή την απάντηση δεν είναι ενωμένοι. Είναι χωρισμένοι σε περισσότερες, σε πάμπολλες εκκλησίες και ομολογίες. Επομένως, κάτι πρέπει να διαφοροποιεί και αυτή την απάντηση. Ποια είναι τα στοιχεία της διαφοροποίησης; Θα έλεγα ότι είναι επίσης στοιχεία φυσιοκεντρικά. Θα επαναλάβω την εξήγηση της λέξης: αρχίζουν από τη φύση μας και τελειώνουν στη φύση μας. Δηλαδή οι περισσότερες, ας μην πω ποσοστά- ένας μεγάλος αριθμός- νομίζω ότι δίδουν αυτή την απάντηση. Θεωρεί αυτή την απάντηση, το «Εσύ είσαι ο Χριστός, ο Υιός του Θεού», ως μια ατομική πεποίθηση η οποία δεν έχει υποστεί καμιά επεξεργασία. Έχουν δεχθεί ότι «Εσύ είσαι ο Χριστός, ο Υιός του Θεού». Τι σημαίνει αυτό; Πώς είναι δυνατόν ο Θεός στον οποίο αναφερόμαστε με κατηγορίες που ξεπερνούν τις δυνατότητες κάθε λογικού και αισθητού εντοπισμού (απερινόητος, άορατος, ακατάληπτος), πώς είναι δυνατόν να μεταφέρεται η έννοια του Θεού σ' ένα ιστορικό πρόσωπο, να χαρακτηρίζουμε αυτό το ιστορικό πρόσωπο Υιό του Θεού και τι σημαίνει αυτό μέσα στις δυνατότητες της ανθρώπινης ύπαρξης; Δηλαδή, τι ανταπόκριση έχει το γεγονός αυτό σε μένα προσωπικά;

Νομίζω ότι στην πρώτη περίπτωση που αναφέρω, της ατομικής πεποίθησης, τέτοια ερωτήματα δεν τίθενται. Αποδέχεται κανείς την απάντηση όπως θα αποδεχόταν μια αρχή, ένα αξίωμα μιας ιδεολογίας.

Βέβαια, είναι ανάγκη του ανθρώπου να έχει κάποια τεκμήρια, κάποιες βεβαιώσεις των πεποιθήσεών του, γι' αυτό τον λόγο και αναπτύχθηκαν γύρω απ' αυτή την απάντηση επί αιώνες πολλούς, κυρίως στη Μεσαιωνική Δύση, μια σειρά από ορθολογικές, νοησιαρχικές επεξεργασίες. Έτσι έχουμε πάρα πολλά συγγράμματα, τόμους και τόμους ορθολογικής ανάλυσης πως η λογική επιτάσσει να υπάρχει Θεός και αυτός ο Θεός να παρεμβαίνει στην ιστορία. Αλλά, όπως είναι πάρα πολύ φανερό, ό,τι στηρίζεται στη λογική πάρα πολύ εύκολα αναιρείται και από τη λογική. Μόνη η κατάδειξη η αποδεικτική της ανθρώπινης σκέψης δεν αρκεί για να βεβαιώσει μια πραγματικότητα.

Συνήθως επιστρατεύεται γι' αυτόν τον λόγο μια δεύτερη εκδοχή της απάντησης «Ποιος είναι ο Χριστός». Μια εκδοχή η οποία δεν ομολογείται πάντοτε, αλλά είναι ολοφάνερη. Είναι η ψυχολογική εκδοχή. Οι άνθρωποι, η ανθρώπινη φύση μας έχει ανάγκη από κάποια ψυχολογικά στηρίγματα. Θέλουμε να ακουμπάμε σε κάποια ελπίδα ότι υπάρχει κάτι ανώτερο από μας, ότι φροντίζει για τη ζωή και για τον κόσμο αυτή η ανώτερη δύναμη, και επομένως επενδύουμε στις πεποιθήσεις μας όλη αυτή την ψυχολογική ανάγκη.

Η ένταση και η έκταση που παίρνει αυτό το ψυχολογικό στοιχείο μέσα στην πίστη των χριστιανών σήμερα νομίζω ότι είναι ιδιαίτερα έκδηλη. Βλέπετε το πως έχουμε ανάγκη από στοιχεία υποβλητικά, από στοιχεία συγκινησιακά, από στοιχεία τα οποία διεγείρουν αισθήματα, συγκινήσεις, ειδικά δε στον τόπο αυτόν που βρισκόμαστε και όπου είχε την ιστορική παρέμβαση ο Υιός του Θεού, αυτά τα στοιχεία τα οποία ικανοποιούν το ατομοκεντρικό μας συναίσθημα είναι πάρα πολύ φανερά και ενδεικτικά. Θα σας θυμίσω τον Ντοστογιέφσκι στον οποίο αναφέρθηκε και χθες ο κ. Παπαθεμελής, και ο οποίος σε τρία μυθιστορήματά του κάνει αναφορά σ' έναν πίνακα ζωγραφικής, πασίγνωστο στη Δυτική Ευρώπη, τον «Εσταυρωμένο» του Grünewald. Είναι μια τυπική εικονογράφηση, όπως στη Δύση καθιερώθηκε, του εσταυρωμένου Χριστού, γεμάτου πληγές, με τα αίματα να τρέχουν, με το αγκάθινο στεφάνι. Όλη αυτή η προσπάθεια να συγκινηθεί ο άνθρωπος από την εικόνα του Χριστού που έπαθε για τις αμαρτίες του ανθρώπου και να βγάλει ως εκ τούτου ένα ηθικό συμπέρασμα, αφού αυτός ο καημένος έπαθε τόσα πολλά για μένα, ε ας είμαι κι εγώ καλό παιδί να κάμω καλές πράξεις. Ο Ντοστογιέφσκι λέει την πολύ, την πάρα πολύ σημαντική φράση, ότι εάν καθίσει κανείς και δει επί δυο ώρες αυτόν τον πίνακα του Grünewald, είναι σίγουρο ότι θα καταλήξει άθεος. Δεν θα επεκταθώ στο σχόλιο του Ντοστογιέφσκι, ας κρατήσουμε αυτή τη φράση, είναι χρησιμότητα. Θα βάλω και μια τρίτη σημερινή εκδοχή τού ποιος είναι ο Χριστός. Είπαμε η πεποίθηση ατομική, η νοησιαρχική, η ψυχολογική ανάγκη, η τρίτη είναι η ηθική χρησιμότητα. Αυτή έρχεται πολύ κοντά, θα μου επιτρέψετε να πω, στην δική σας περιοχή της

πολιτικής. Πολύ συχνά ο χριστιανισμός θεωρείται από τους ανθρώπους της πολιτικής ως μια θαυμάσια μέθοδος για να κρατιέται η κοινωνία σ'ένα καλό ηθικό επίπεδο, να έχουν οι άνθρωποι κάποιες αρχές, όπως λέμε, κάποιες αξίες, να μπορούν τέλος πάντων να λειτουργούν οι κοινωνικές σχέσεις μ'έναν αμοιβαίο αλληλοσεβασμό. Και να παράγεται και κοινωνικό έργο, φιλανθρωπικό έργο, βοήθεια των πασχόντων.

Σήμερα που ο πολιτισμός μας και η νοοτροπία μας είναι πρωταρχικά επηρεασμένη από αυτό το χρησιμοθηρικό στοιχείο, αυτή η γλώσσα τείνει να γίνει γλώσσα της Εκκλησίας. Η Εκκλησία μοιάζει να θέλει να αποδείξει τη χρησιμότητά της. Γι'αυτό και ακούμε αυτές τις κατηγορίες περί αξιών, περί κοινωνικής ωφελιμότητας. Την ακούμε πάρα πολύ συχνά σαν εκκλησιαστική γλώσσα. Περιττό βέβαια να πει κανείς ότι, σίγουρα, όταν μια ομάδα ανθρώπων καλλιεργεί μεταξύ της σχέσεις αγάπης, αυτή η αγάπη θα εκφραστεί και προς τα έξω. Έχει μια δημιουργική δυναμική, η οποία θα εκφραστεί και σε κοινωνικό έργο, αλλά δεν αρκεί για να αιτιολογήσουμε την απάντηση στο ερώτημα «Ποιος είναι ο Χριστός». Εάν ο Χριστός σήμερα κατανοείται μόνον ως εμπνευστής χρησιμοθηρικών εντολών και κοινωνικού έργου, τότε εύκολα μπορεί να υποκατασταθεί από οποιοδήποτε υπουργείο κοινωνικών υπηρεσιών ή ακόμα, αν μου επιτρέπετε, και από τους προσκόπους.

Νομίζω, για να είμαστε ρεαλιστές, ότι στο ερώτημα που τίθεται, που έθεσε ο ίδιος ο Χριστός για τον εαυτό του και που ελέγχει το ερώτημα αυτό, κρίνει την πορεία την ιστορική του χριστιανισμού. Το ερώτημα αυτό θα μπορούσε να γίνει πολύ ρεαλιστικό στη σημερινή κατανόηση, εάν του δίδαμε το εξής περιεχόμενο: πώς και γιατί εμείς οι χριστιανοί αντιμετωπίζουμε το πρόβλημα τού εάν η ύπαρξη του ανθρώπου τελειώνει ή δεν τελειώνει με το θάνατο. Εάν είμαστε ρεαλιστές, νομίζω ότι εκεί επικεντρώνεται όλο το πρόβλημα της μεταφυσικής, όλο το πρόβλημα της σχέσης μας με την Εκκλησία και κατά προέκταση με τη διδασκαλία του Χριστού. Θέλω να τονίσω ότι αυτό το ερώτημα κρίνει όχι μόνον τη χριστιανική μας συνείδηση. Θα μου επιτρέψετε να πιστεύω ότι κρίνει τη σχέση μας με τον πολιτισμό. Όχι ότι είναι κάτι σπουδαιότερο ο πολιτισμός από την Εκκλησία, αλλά δηλώνει τη διαφορά ανάμεσα σε μια πεποίθηση και σε μια ιστορική σάρκα, σε μια μαρτυρία ιστορική. Δηλαδή, μπορεί να έχω πεποιθήσεις ατομικές οι οποίες να εξαντλούνται, να τελειώνουν στο χώρο του ατομικού μου βίου. Μόνον εάν η πίστη, η εμπιστοσύνη, η κοινωνία των σχέσεων που εμπνέει ο χριστιανισμός, μόνον όταν παράγουν τρόπο ζωής, δηλαδή θεσμούς, νόημα της ύπαρξης και της ζωής, αποτύπωση αυτού του νοήματος στην τέχνη. Με ένα λόγο, μόνον όταν παράγουν πολιτισμό, μόνον τότε μπορούμε να πούμε ότι αυτή η πίστη έχει ζωή, είναι κάτι ζωντανό, δεν ανήκει απλώς στον χώρο των πεποιθήσεων ή της ψυχολογίας ή της ηθικής.

Στο ερώτημα λοιπόν εάν η ύπαρξη του ανθρώπου τελειώνει ή δεν τελειώνει με το θάνατο, η Εκκλησία απαντάει, η Ορθόδοξη Εκκλησία απαντάει επί 2000 χρόνια ψέλνοντας το «θανάτω θάνατον πατήσας», ότι ο Χριστός ανέστη εκ νεκρών και επάτησε, νίκησε το θάνατο με το θάνατο. Ή αυτό αληθεύει ή όλα τα άλλα, επιτρέψτε μου να πω, είναι περιττά. Ένας Χριστός, θα το ξαναπώ, των ατομικών πεποιθήσεων ή της ψυχολογίας ή της ωφελιμότητας, νομίζω ότι έναν σοβαρό άνθρωπο τον αφήνει αδιάφορο. Εάν ο Χριστός σημαίνει δυνατότητα, για μένα προσωπικά, για τον καθένα μας προσωπικά, να υπερβεί το φράγμα του θανάτου, τότε πραγματικά μπορεί να αλλάξει την πορεία της ιστορίας. Πολύ πρακτικά, να το θεμελιώσω αυτό. Πολύ πρακτικά το ερώτημα εάν υπάρχει προέκταση της ύπαρξης μετά το θάνατο, σαρκώνεται στην πορεία της ιστορίας. Εάν σκεφθούμε το τι συμβαίνει στις κοινωνίες μας σήμερα, σήμερα που κυριαρχούν οι άλλες εκδοχές του χριστιανισμού, μένουν αναπάντητα, φαντάζομαι και για εσάς τους πολιτικούς, κάποια πολύ πρωταρχικά και θεμελιώδη ερωτήματα. Θα σας παρακαλούσα πολύ να διερωτηθείτε ως πολιτικοί άντρες το πολύ απλό ερώτημα: γιατί σήμερα ένας δημόσιος υπάλληλος να μην καταχραστεί το δημόσιο χρήμα; Γιατί; Γιατί ένας εργολήπτης δημοσίων έργων να μην προσεταιριστεί τα χρήματα που του έχει εμπιστευθεί το κοινωνικό σύστημα; Γιατί ένας πολιτικός να μην παρανομήσει, γιατί, γιατί, γιατί, αυτό μπορείτε να το φθάσετε μέχρι τις πιο καθημερινές λεπτομέρειες της ζωής σας. Γιατί; Ο πολιτισμός μέσα στον οποίον ζούμε, ο πολιτισμός της νεωτερικότητας, modernity, όπως τη λέμε, δίνει την απάντησή του: ότι δεν πρέπει να καταχραστώ, δεν πρέπει να κλέψω, δεν πρέπει να ζημιώσω τους άλλους, διότι αυτό επιβάλλει η ορθή λογική, και η ορθή λογική απαιτεί να συνυπογράψουμε όλοι ένα κοινωνικό συμβόλαιο για να μπορούμε να συνυπάρχουμε ειρηνικά. Σήμερα, έχουμε στη διάθεσή μας μια διεθνή πλήθουσα βιβλιογραφία που αναλύει τα συμπτώματα της αποτυχίας αυτού του παραδείγματος, αυτής της πρότασης. Όταν μία και μόνη φορά στη ζωή σου έχεις τη δυνατότητα παρανόμως να πλουτίσεις, κανένα κοινωνικό συμβόλαιο και κανένας ορθολογισμός δεν μπορεί να σε αναχαιτίσει. Μόνον μια ευθύνη, συνείδηση ευθύνης απέναντι σε κάτι που ξεπερνάει και τον θάνατο είναι δυνατόν να δώσει στον άνθρωπο νόημα κοινωνικής συμπεριφοράς. Επομένως, αυτό το οποίο νομίζω ότι διαστέλλει σήμερα την απάντηση που θα έδινε η ορθόδοξη χριστιανοσύνη σε σχέση με άλλες απαντήσεις στο ερώτημα «Ποιος είναι ο Χριστός» προσωπικά θα το εντόπιζα εκεί.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία διατηρεί μια παράδοση που δίνει προτεραιότητα στην εμπειρία του ανθρώπου. Όχι στις πεποιθήσεις, όχι στα ψυχολογήματα, όχι στην ηθική ωφελιμότητα, στην εμπειρία της ψηλάφησης ενός γεγονότος που βεβαιώνει ότι η ζωή μπορεί να έχει μια δυναμική υπέρτερη από το χρόνο, το χώρο, τη φθορά, το θάνατο. Αυτή η

δυναμική δεν έχει να κάνει τίποτε με τις αφελείς δοξασίες ενός πλατωνισμού ο οποίος πολύ συχνά εμφανίζεται σήμερα σε μια εκλαϊκευση της Ορθοδοξίας. Δηλαδή ότι ο άνθρωπος έχει μέσα του μια ψυχή αθάνατη και όταν πεθαίνει, αυτή η ψυχή διασώζεται και πάει κάπου αλλού και επιβιώνει. Αυτή τη διδασκαλία του Πλάτωνα η Εκκλησία την καταδίκασε, την απέρριψε, η Εκκλησία δεν πιστεύει σε ψυχή αθάνατη. Δεν υπάρχει τίποτε μέσα στην κτιστή φύση του ανθρώπου το οποίο να είναι αθάνατο. Εκείνο στο οποίο επιμένει η Εκκλησία είναι ότι ο άνθρωπος ως ψυχοσωματική ύπαρξη είναι ένα πρόσωπο, δηλαδή μια ύπαρξη ικανή να υπάρχει σε σχέση με αυτόν που καλεί την ύπαρξη να υπάρχει. Να υπάρχει ως σχέση και όχι ως μια ατομική φυσική μονάδα. Τι σημαίνει αυτό; Δεν σημαίνει καθόλου μια ιδεολογία. Σημαίνει μια είσοδο σε πρακτική σχέση, είσοδο σε ένα σώμα κοινωνίας προσώπων, είσοδο στο σώμα της Εκκλησίας. Με άλλα λόγια, την απάντηση για το ποιος είναι ο Χριστός η Εκκλησία την δίνει με τη φράση ότι γνωρίζουμε τον Χριστό όχι κατανοώντας ένα νόημα, αλλά καλλιεργώντας μια σχέση. Το ανάλογο από την ανθρώπινη εμπειρία που μπορεί να επικαλεστεί κανείς για να φωτίσει αυτή τη διαφορά είναι το παράδειγμα της ερωτικής εμπειρίας. Δεν μπορεί ποτέ κανείς να ερωτευθεί δι'αλληλογραφίας ή με μικρές αγγελίες, δεν μπορεί να ερωτευθεί κανείς μελετώντας νοήματα και εξηγήσεις περί της προσωπικότητας του άλλου, ερωτεύεται κανείς μόνο μέσα στην αμεσότητα της σχέσης, και τότε γνωρίζει αυτόν τον οποίον ερωτεύεται. Ο έρωσ είναι η κατ'εξοχήν οδός γνώσεως και σ'αυτήν την βάση οικοδομεί η ορθόδοξη εκκλησιαστική εμπειρία το κήρυγμά της. Δεν κηρύττει έναν Χριστό- έννοια, αλλά κηρύττει μια κλήση σε σχέση με τον Χριστό, σε σχέση η οποία έχει τη συγκεκριμένη πρακτική της. Και η πρακτική είναι η λατρεία της Εκκλησίας, η υπεράσπιση της Εκκλησίας όπως διασώζεται στην ορθόδοξη παράδοση.

Να το σχηματοποιήσουμε ακόμα περισσότερο. Στην περίπτωση άλλων χριστιανικών παραδόσεων, όπως ο ρωμαιοκαθολικισμός, ο προτεσταντισμός, το κήρυγμα της εκκλησίας μεταβλήθηκε για λόγους ιστορικούς πολύ συγκεκριμένους σε μια διεθνή ιδεολογία και σε μια διεθνή ηθική. Αυτό το οποίο λέμε «Ορθόδοξη Εκκλησία» είναι εκείνη η παράδοση η οποία εξακολουθεί να επιμένει στην προτεραιότητα της εμπειρίας των σχέσεων, ότι ο άνθρωπος μπορεί να υπάρχει ως σχέση, και όχι ως φύση. Και αυτή η ύπαρξη που πραγματοποιεί ως έρωσ με τον Θεό δεν καταλύεται από την φθορά και τον θάνατο. Αλλά αυτό δεν είναι ένα νόημα: αυτό είναι μια πρόταση που απαιτεί εμπειρική επαλήθευση. Είναι δύσκολο. Θα έλεγε κανείς, και επιτρέψτε μου να το πω σε σας που ηγείστε κοινοβουλίων που έχουν ακόμα το χαρακτηρισμό των ορθοδόξων, είναι ένα άθλημα, το οποίο σήμερα υπονομεύεται από τον ίδιο τον τρόπο της ζωής μας, απ'τον ίδιο τον πολιτισμό μας στον οποίο έχουμε ενταχθεί οργανικά. Και γι'αυτό τον λόγο το κήρυγμα αυτό της

Εκκλησίας, η απάντηση στο ποιος αληθινά είναι ο Χριστός, σπάνια πλέον ακούγεται στους σημερινούς καιρούς. Ακόμα θα τολμούσα να πω, χωρίς θέλω να είμαι υπερβολικά κριτικός, ακόμα και στα επίσημα εκκλησιαστικά κείμενα ακούει κανείς την άλλη εκδοχή, την ιδεολογική ή την ηθική για αξίες, για προτεραιότητες, ωφελιμότητες και λοιπά. Το κριτήριο εάν λειτουργεί ορθόδοξη εκδοχή της αλήθειας του Χριστού, θα επαναλάβω ότι είναι ο πολιτισμός, το κριτήριο δηλαδή εάν λειτουργεί ως ζωή και ως ζωντανή δυναμική ή αν παραμένει ως ατομική ιδεολογική πεποίθηση. Μόνον όταν η Εκκλησία παράγει. Ποια Εκκλησία; Όχι η διοίκηση της Εκκλησίας. Όταν το εκκλησιαστικό σώμα του λαού, οι σχέσεις κοινωνίας προσώπων παράγει αυτό το σώμα, όταν αυτές χτίζουν, προβάλλουν, δημιουργούν φυσιολογικά, αυθόρμητα θεσμούς και τέχνη, τότε έχουμε να μιλάμε για μια ζωντανή Εκκλησία.

Νομίζω ότι σήμερα βρισκόμαστε σε μια κρίση του πολιτισμού μας και η εύκολη απάντηση σ'αυτή την κρίση είναι να ρητορεύουμε για τις αξίες του χριστιανισμού ή για τα ηθικά διδάγματα του Ευαγγελίου. Η πιο δύσκολη απάντηση είναι να δουλέψουμε για να δούμε ποιο νόημα προκύπτει μέσα από την εμπειρία της Εκκλησίας των σχέσεων, της Εκκλησίας των προσώπων, ποιο νόημα προκύπτει για την κοινωνία των ανθρώπων, για τον τρόπο κοινωνίας των ανθρώπων, άρα για την πολιτική, άρα για τη συγκρότηση συνοδικότητας, άρα για τη λειτουργία του καθημερινού βίου.

Ελπίζω να έγινα σαφής ότι δεν μιλώ για ένα επίπεδο συναγωγής ηθικών συμπερασμάτων, αλλά για μια μετάπλαση του κοινωνικού γεγονότος σε αλήθεια σχέσεων και ζωής.

Μια τελευταία παρατήρηση. Στο κείμενο της Αγίας Γραφής στο οποίο υπάρχει η ερώτηση του Χριστού «Τίνα με λέγουσιν οι άνθρωποι είναι;», αφού απαντάει ο Πέτρος και αφού σχολιάζει ο Χριστός την απάντηση του Πέτρου, προστίθεται μια μικρή φράση: «Διεστειλάτο τοις μαθητές αυτού ίνα μηδενί ειπώσιν ότι Αυτός εστίν Ιησούς ο Χριστός». Δηλαδή, αφού βεβαίωσε την ομολογία του Πέτρου, εν συνεχεία τούς δίνει εντολή να μην πουν σε κανέναν ότι αυτός είναι ο Ιησούς ο Χριστός, ο Υιός του Θεού. Γιατί; Με ένα σημερινό μάτι θα έλεγα ακριβώς επειδή παραμονεύει ο κίνδυνος της ιδεολογικοποίησης, ο κίνδυνος να γίνει η ομολογία ιδεολογία. Εάν προσέξουμε, μετά από κάθε θαύμα που τελεί ο Χριστός στα χρόνια του επίγειου βίου του, αμέσως μετά δίνει την ίδια εντολή: να μην πουν σε κανέναν τίποτα. Είναι μια στάση που βρίσκεται εις τους αντίποδες της σημερινής μας ανάγκης να διαδηλώσουμε την πίστη μας, να την φανερώσουμε, να την κηρύξουμε με λόγια, να την προπαγανδίσουμε με όλους τους τρόπους που σήμερα μας δίνει η νεότερη τεχνική. Νομίζω ότι η τελευταία αυτή φράση δείχνει ότι ο μόνος τρόπος να μαρτυρηθεί, να γίνει μαρτυρία η εμπιστοσύνη στον Χριστό ως Υιό του Θεού, είναι η σιωπή της πράξης. Της πράξης η οποία βεβαιώνει

ότι σε αυτήν την σχέση με τον Χριστό ο άνθρωπος βρίσκει προοπτική ζωής, η οποία μπορεί να υπερβαίνει τον θάνατο. Θέλω να ελπίζω ότι τα γονιμότερα στοιχεία από αυτή την πολύ σύντομη αυτή εισήγηση θα προκύψουν από τη συζήτηση που θα ακολουθήσει.

Ο Προεδρεύων Στ. Παπαθεμελής: Βεβαίως. Εμείς θα ευχαριστήσουμε τον κύριο Γιανναρά για την πολύ εμπνευσμένη εισήγησή του, να δώσω τον λόγο στον Πρόεδρο της Συνέλευσης, τον κύριο Ζόρκαλτσεβ, ο οποίος θέλει να σχολιάσει όσα άκουσε.

Βλ. Ζόρκαλτσεβ: Αξιότιμοι συνάδελφοι, έχει γίνει πια πολύ καλή παράδοση να προσκαλεί η Γραμματεία της ΕΔΣΟ επιφανείς επιστήμονες να παρουσιάζουν διάφορα θέματα στις συνόδους μας οι οποίοι μας βοηθούν να τα εξετάσουμε και να τα κατανοήσουμε βαθύτερα. Η ΕΔΣΟ πέρσι έχει περάσει από δύσκολη δοκιμασία, όταν τα στρατεύματα του ΝΑΤΟ επιτέθηκαν στην αδελφή χώρα Γιουγκοσλαβία, προκαλώντας τους ηγέτες των χωρών, οι εκπρόσωποι των οποίων πήραν μέρος στη δημιουργία της Συνέλευσής μας. Όμως, όπως ακριβώς η πλειοψηφία των μαθητών του Χριστού δεν τον απαρνήθηκαν στη δύσκολη στιγμή, έτσι και εμείς, θέλω να το τονίσω, παραμείναμε πιστοί στις αρχές στις οποίες πάνω από εφτά χρόνια πριν διακηρύχθηκαν στη Χαλκιδική. Αυτό το γεγονός μαρτυρείται και από το πλήθος των χωρών που εκπροσωπούνται στην παρούσα συνέλευση.

Σήμερα συζητούμε το θέμα της εγγύτητος του Χριστού προς τους ανθρώπους και το τι μπορούν να κάνουν οι άνθρωποι εμφορούμενοι από την αγάπη προς Αυτόν. Λαμβάνοντας υπόψη τον κοσμικό χαρακτήρα της οργανώσεώς μας, θα αφήσουμε στους θεολόγους τη συζήτηση για το εάν ο Χριστός ήταν άνθρωπος ή Θεός. Για μας το πιο σημαντικό είναι το ότι και τα τριάντα τρία της επίγειας ζωής του τα πέρασε με τους ανθρώπους, δοκίμασε όλες τις πίκρες της δύσκολης και όχι πάντα δίκαιης ζωής τους, προδόθηκε από τον στενότερο μαθητή του και δοκίμασε όλα τα μαρτύρια του σταυρικού θανάτου για να λυτρώσει την ανθρωπότητα από όλα τα λάθη, και πολλές φορές και τα εγκλήματα, τα οποία διέπραξε και διαπράττει είτε εξαιτίας του παραλογισμού της, είτε οδηγούμενη από αυτούς που κυριαρχούν τον κόσμο.

Σήμερα ο λόγος γίνεται για την χριστιανική ερμηνεία της ιδέας του ανθρωποκεντρισμού. Σύμφωνα με την χριστιανική και ιδιαίτερα την ορθόδοξη παράδοση, η οποία, όπως είναι γνωστό, βασίζεται στην ιδέα των δυο φύσεων του Χριστού οι οποίες είναι αχώριστες και ταυτόχρονα ασύγχυτες, της ανθρώπινης και της θείας, και στην αναγνώριση της ανθρώπινης φύσης του Χριστού, κάτι το οποίο είναι πολύ σημαντικό, ιδιαίτερα στις ημέρες μας, όταν όλη η ανθρωπότητα ωθείται τελείως αποκάλυπτα από τις σατανικές δυνάμεις σε έναν καθολικό όλεθρο.

Οι ΗΠΑ ετοιμάζονται να αποχωρήσουν από τη διεθνή σύμβαση για την αντιπυραυλική άμυνα και υπάρχει μια μεγάλη πιθανότητα αυτό να μας κάνει να επιστρέψουμε σε έναν αγώνα δρόμου εξοπλισμών, με αποτέλεσμα να υπονομευθούν όλες οι συμφωνίες που έχουν συναφθεί μέχρι σήμερα αναφορικά με τον περιορισμό τους. Και δεν αποκλείεται ότι στόχος αυτής της καταστροφικής διαδικασίας θα γίνουν οι χώρες της περιοχής μας, της Ανατολικής Ευρώπης. Κάτι που επιβάλλει την προσέγγιση και την αλληλεγγύη μεταξύ των ορθόδοξων λαών οι οποίοι τάσσονταν πάντα υπέρ της φιλίας και συνεργασίας μεταξύ των ανθρώπων.

Στην εισήγησή μου δεν πρόκειται να αναφερθώ σε διάφορες προσεγγίσεις και θεωρήσεις του ανθρώπινου έργου του Χριστού που δόθηκαν και δίδονται από πολλούς οπαδούς και λάτρεις του. Να επισημάνω μόνον ότι ο ίδιος ο Ιησούς θεωρούσε την παγκόσμια αγάπη ως ουσία του Θεού. Και εφόσον ο Χριστός είναι Θεός, η ουσία του είναι η αγάπη, κάτι το οποίο απέδειξε με την επίγεια ζωή του. Από αυτή τη φύση απορρέει και η αγάπη με την οποία οι άνθρωποι αφιερώνονται σ'Αυτόν. Και μπροστά στην απειλή μιας παγκόσμιας καταστροφής αυτή η αίσθηση της αγάπης του Θεού, κατά την άποψή μου, μπορεί να σώσει τους ανθρώπους, μπορεί να τους δώσει μια πνευματική δύναμη για την καταπολέμηση των καταστροφικών δυνάμεων οι οποίες γίνονται αισθητές σε διάφορων γωνιών του πλανήτη μας.

Μιλάμε για τον Υιό του Ανθρώπου, για τον οποίον γράφει ο ιδρυτής της Εκκλησίας των Ιεροσολύμων απόστολος Ιάκωβος. Οι συζητήσεις περί της ανθρώπινης φύσεως του Ιησού γίνονταν από τα πρώτα χρόνια του χριστιανισμού έως ότου η Οικουμενική Σύνοδος της Νικαίας υιοθέτησε τον τύπο του Μεγάλου Κωνσταντίνου, σύμφωνα με τον οποίο η φύση του Χριστού συνδυάζει και το ανθρώπινο και το θείο. Η αναγνώριση του Σωτήρα ως προσώπου με θεϊκές δυνάμεις είναι ένα από τα βασικότερα χαρακτηριστικά της Ορθοδοξίας που την ξεχωρίζει από το δυτικό χριστιανισμό και τονίζει, σύμφωνα με τον Ρώσο Πατριάρχη Σέργιο, τη νομική διάσταση και όχι τις ηθικές αξίες στο πρόσωπο του Υιού του Ανθρώπου. Ο Ιησούς Χριστός είναι η πιο μεγαλειώδης προσωπικότητα της γης. Η ζωή του που αναλώθηκε σε καλές πράξεις, τα προφητικά του λόγια, ο μαρτυρικός του θάνατος – όλα αυτά αποδεικνύουν ότι ο Ιησούς Χριστός ήταν ο Υιός του Ανθρώπου, ο οποίος θα παραμείνει για πάντα στις μνήμες των ανθρώπων.

Ως είναι γνωστόν, αυτό που έκανε τον χριστιανισμό, ιδίως τους πρώτους αιώνες της ιστορίας του, ελκυστικό για τις μάζες του λαού, ήταν, πρώτα απ'όλα, η προσωπικότητα του Χριστού, η ταπεινή καταγωγή του, η γεμάτη βάσανα και στερήσεις ζωή του και στο τέλος ο μαρτυρικός του θάνατος. Αυτός ο Ιησούς ήταν εγγύς και κατανοητός στον απλό λαό. Οι υψηλές αφηρημένες προσεγγίσεις περί τριαδικότητας,

της διδασκαλίας περί διπλής φύσεως, μιας υπόστασης ήταν τότε άγνωστες και ακατανόητες για τους σκλάβους, τους χειροτέχνες, τους αγρότες της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, οι οποίοι αποτελούσαν τον πυρήνα των πιστών. Και ο ίδιος ο χριστιανισμός είναι στήριγμα τόσο για τους δυνατούς, όσο και για τους αδυνάτους. Καθένας έχει ανάγκη την πνευματική υποστήριξη και παρηγοριά.

Αυτή η κατανόηση επέτρεψε, αν μπορώ να εκφραστώ έτσι, την εξύψωση του ανθρώπου από την προηγούμενη κτιστή κατάστασή του στις ανώτερες σφαίρες της πνευματικότητας. Ο Υιός του Ανθρώπου, έλεγε ο Ιησούς, «*ουκ ήλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν*». (Ματθ. 20,28)

Η ακεραιότητα είναι μια ακόμη πολύ χαρακτηριστική ιδιότητα της Ορθοδοξίας. Χθες και σήμερα στις ομιλίες του κυρίου Παπαθεμελή και σήμερα στην εισήγηση του καθηγητή Γιανναρά ακούστηκαν περικοπές από τον Ντοστογιέφσκι. Θέλω και εγώ να αναφερθώ σε μία από τις σκέψεις του, συγκεκριμένα στη σκέψη ότι εάν χρειαστεί να επιλέξουμε μεταξύ Αλήθειας και Χριστού, και παρεμπιπτόντως ο Χριστός γι' αυτόν ταυτίζεται με την ανώτατη ηθικότητα, αυτός, δηλαδή ο Ντοστογιέφσκι, θα παραμείνει με τον Χριστό, δηλαδή με την αυθεντική Αλήθεια. Και, όπως λέει το Ευαγγέλιο, δεν υπάρχει αλήθεια εκεί όπου δεν υπάρχει αγάπη. Η Αλήθεια πρέπει να συνδέεται με τη συνείδηση, τη δικαιοσύνη και τότε μετατρέπεται σε μια κατηγορία που συνδυάζει την αντανάκλαση της γνώσης και της κοινωνικής πρακτικής.

Η ενσάρκωση ενός τέτοιου συνδυασμού αλήθειας και συνειδητής δράσης των ανθρώπων είναι ο Υιός του Ανθρώπου, το έργο του Οποίου φώτισε όλη την πορεία της ανθρωπότητας σε αυτές τις δυο χιλιετίες. Και γι' αυτό το λόγο η βασική μέθοδος προσέγγισης της ορθόδοξης παράδοσης θα μπορούσε να ονομαστεί διανοητική διαίσθηση, η οποία ερευνά το αντικείμενο στην ακεραιότητά του, το παρουσιάζει όχι ως ένα σύνολο ιδιοτήτων, γνωρισμάτων, αλλά ως ένα μέρος της γενικής εικόνας του σύμπαντος.

Με ιδιαίτερη αγάπη διατηρούμε εμείς στη μνήμη μας την επίγεια ζωή του Υιού του Ανθρώπου. Αυτό γίνεται, πρώτα απ' όλα, γιατί η ζωή του στη γη ολοκληρώθηκε με ένα κατόρθωμα για τη σωτηρία των ανθρώπων και δεύτερον γιατί ο Ιησούς μάς άφησε εντολές οι οποίες μας βοηθούν να βρίσκουμε το δρόμο για την επίλυση των πιο δύσκολων, περίπλοκων και πολλές φορές ακόμα και αιματηρών προβλημάτων που βασανίζουν τον σύγχρονο κόσμο. Και το τρίτο, ο Σωτήρας ενέπνευσε τη μάζα του λαού να αγωνιστεί για την κοινωνική δικαιοσύνη, ένα κίνημα που απέκτησε τεράστιες διαστάσεις, χωρίς ιστορικό προηγούμενο, κατά τη διάρκεια των δυο χιλιετιών της ύπαρξης του χριστιανισμού. Ο κόσμος όλος αναπτύσσεται υπό την επίδραση των ανθρωπιστικών ιδεών του χριστιανισμού, ιδιαίτερα του πρώιμου, προς τον οποίο πλησιάζει

ιδιαίτερα η Ορθοδοξία. Και παρά το γεγονός ότι διάφορες πολιτικές και κοινωνικές δυνάμεις ερμηνεύουν διαφορετικά αυτές τις ιδέες, ο κόσμος ως σύνολο, το αναγνωρίζουμε, ακολουθεί τον δρόμο τον οποίο τού άνοιξε ο Σωτήρας.

«*Ο σπείρων το καλόν σπέρμα εστίν ο Υιός του Ανθρώπου*» (Ματθ. 13,37). Όμως ο Ιησούς ενώ είναι Υιός του Θεού, μια υπόσταση του Κυριάρχου του κόσμου, επέλεξε έναν μαρτυρικό θάνατο χάρη της ζωής και του φωτισμού του κόσμου με τις ιδέες του. Θα μπορούσε να πει μια λέξη, απευθυνόμενη προς τον Πατέρα του, και όλα τα βάσανά του θα σταματούσαν, ενώ οι βασανιστές του, καθώς και όλοι οι κάτοικοι της γης, θα τιμωρούνταν. Ωστόσο ο Σωτήρας ήπια το ποτήρι του πόνου ως πυθμένα. Ακόμα και οι μισθωτοί στρατιώτες θαύμαζαν το κουράγιο Του και τη σταθερότητά Του. Αυτό το κατόρθωμα μπορούσε να το πράξει μόνον ο Υιός του Ανθρώπου ο οποίος, υπομένοντας την αγωνία και τους πόνους του θανάτου, γνώριζε ότι υποφέρει για τη δικαιοσύνη.

Από τότε εκατομμύρια ανθρώπων έκαναν το δρόμο τους προς το Γολγοθά. Και τώρα ο καιρός απαιτεί μια λυτρωτικό θυσία, ένα κατόρθωμα από πολλούς από εμάς, συμπεριλαμβανομένων και αυτών οι οποίοι συμμετέχουν στη συνέλευσή μας. Βεβαία, δεν σας καλώ να πεθάνετε, αλλά να προσφέρετε τις δυνάμεις σας, τη λογική σας, την πείρα σας στο κίνημά μας, ο στόχος του οποίου είναι η διατήρηση της ενότητας των ορθόδοξων λαών. Αυτό δεν είναι μόνον το ιερό καθήκον μας απέναντι σε αυτούς, αλλά και απέναντι στον μελλοντικό ορθόδοξο πολιτισμό και την ορθόδοξη πνευματικότητα.

Στη θεολογία συνήθως ξεχωρίζουν τον πολιτισμό, ο οποίος απευθύνεται στις ψυχές των ανθρώπων, από την πνευματικότητα που πηγάζει από το θέλημα του Θεού. Όμως, όπως βλέπουμε από τις μαρτυρίες των αποστόλων, ο Ιησούς στην επίγεια ζωή του ήταν άνθρωπος σε όλα και ζούσε σε έναν πραγματικό πολιτιστικό περιβάλλον το οποίο προσπαθούσε να μεταμορφώσει με τη βοήθεια την ανώτατης πνευματικότητας. Τώρα, δυστυχώς, πολλοί ξεχνούν τη δυνατότητα μιας τέτοιας μεταμόρφωσης. Ο στόχος της Συνέλευσή μας είναι να φωτίζουμε τους ανθρώπους, να τους βοηθήσουμε να καλλιεργούν τις καλύτερες ιδιότητες, τις οποίες είχε ο Υιός του Ανθρώπου. Εμείς τώρα πρέπει να εφαρμόσουμε στη ζωή τις ιδέες που επεξεργάστηκε η ΕΔΣΟ, συγκεκριμένα να δημιουργήσουμε δίπλα στην οργάνωσή μας ένα σύστημα, ας πούμε, ανθρωπιστικών, επιστημονικών και πολιτιστικών ιδρυμάτων. Θα μπορούσαμε επίσης να σκεφτούμε για ένα μουσείο Ορθοδοξίας, για ένα αναλυτικό – πληροφοριακό κέντρο διεθνών προβλημάτων της Ορθοδοξίας και πολλά άλλα. Φυσικά, να τα κάνουμε όλα είναι πολύ δύσκολο, αλλά αυτό είναι το είδος της δραστηριότητας που θα γίνει το κατόρθωμα της ζωής μας.

Η δεύτερη πτυχή είναι το να ακολουθούμε τις εντολές του Χριστού. Θέλω να επισημάνω κυρίως αυτές οι οποίες καθορίζουν τον δρόμο προς την εξυγίανση της σύγχρονης διεθνούς κατάστασης. Πάνω από δέκα χρόνια πριν υπήρχε μια σχετική σταθερότητα στον κόσμο. Η αντιπαράθεση δυο υπερδυνάμεων δεν μπορούσε να οδηγήσει σε μια ένοπλη σύγκρουση μεταξύ τους, λόγω της σχετικής ισορροπίας των ένοπλων δυνάμεών τους. Οι υπόλοιπες χώρες δεν μπορούσαν να δρουν παρά σε τοπική κλίμακα. Τώρα παρουσιάστηκαν τουλάχιστον δέκα ακόμη χώρες οι οποίες στο εγγύς μέλλον θα είναι σε θέση να ασκούν ανεξάρτητη, και ίσως και καταστροφική, επίδραση στο σύστημα διεθνών σχέσεων. Η Pax Americana είναι το ίδιο εξωπραγματική όπως ήταν και η Pax Sovietica στο πρόσφατο παρελθόν. Οι ΗΠΑ όμως, ξεχνώντας τα διδάγματα της ιστορίας, επιδιώκουν την ενίσχυση και επέκταση της παγκόσμιας αυτοκρατορίας τους. Γνωρίζουμε τι έγινε με την αυτοκρατορία αυτών που σκότωσαν τον Ιησού: αφανίστηκε από τους λαούς τους οποίους είχε κατακτήσει και κατεξουσιάσει. Δεν πρέπει να το ξεχνούμε σήμερα και, σε σχέση μ' αυτό, είναι σημαντικό να λαμβάνουμε υπόψη το γεγονός ότι ο Ιησούς υπήρξε η έκφραση της διαμαρτυρίας των φτωχών και ότι αυτός υπέδειξε τις βασικές κατευθύνσεις της αλλαγής της αυτοκρατορικής προσέγγισης προς τη συνεργασία και πνευματική ενότητα των λαών. Είπε: *«οἴδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσι αὐτῶν. οὐχ οὕτως ἔσται ἐν ὑμῖν, ἀλλ' ὅς ἐάν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔσται ὑμῶν διάκονος, καὶ ὅς ἐάν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔσται ὑμῶν δούλος»* (Ματθ. 20, 25-27).

Στην επί του Όρους ομιλία ο Ιησούς είπε ότι το υψηλότερο βραβείο περιμένει τους ειρηνοποιούς: θα ονομαστούν υιοί του Θεού. Σαν κόκκινη κλωστή διαπερνάει την ομιλία η έκκληση να απαρνηθούμε την βία, την μνησικακία, την υπεροψία, την σκληρότητα, την πλεονεξία. Ένας κόσμος δίχως βία, δίχως τον διαχωρισμό σε αντιπάλους, δίχως την υποταγή των λιγότερο επιτυχημένων στους περισσότερο επιτυχημένους, γεμάτος υψηλή πνευματικότητα, βασιζόμενος στην κοινή επιδίωξη της δικαιοσύνης – αυτά είναι τα περιγράμματα ενός κόσμου της νέας τάξης τον οποίο υποσχέθηκε να χτίσει ο Ιησούς. Και όπως είπε ο άγιος απόστολος Παύλος στην προς Γαλάτας επιστολή (3,28) *«οὐκ ἐνὶ Ἰουδαίῳ οὐδέ Ἕλλην, οὐκ ἐνὶ δούλῳ οὐδέ ἐλεύθερος»*. Με άλλα λόγια, όλοι πρέπει να έχουν ίσα δικαιώματα, να τάσσονται κατά της ηγεμονίας των ισχυρών και επιτηδείων. Στην προς Ρωμαίους επιστολή του (16,17) ο απόστολος καλεί: *«σας παρακαλῶ, ἀδελφοί, φυλαχθεῖτε ἀπὸ ὅσους προκαλοῦν διαχωρισμὸν καὶ σκάνδαλον»*. Με τον ίδιο τρόπο η Συνέλευσή μας πρέπει να αγωνίζεται δραστήρια για την μετατροπή του πλανήτη μας σε έναν ενιαίο κόσμο χωρίς πόλους, όπου θα κατοικούν ελεύθερα όλοι οι άνθρωποι.

Και, τέλος, η τρίτη πτυχή. Πρόκειται για το παγκόσμιο κίνημα το οποίο δημιούργησε ο Υιός του Ανθρώπου. Το κίνημα αυτό είναι πολύμορφο, ενιαίο στην πνευματικότητά του, και επομένως δεν είναι πλουραλιστικό, αλλά συνοδικό. Ο ορθόδοξος κόσμος ήταν και παραμένει συνοδικός. Μεταφρασμένη στη σύγχρονη πολιτική γλώσσα η λέξη συνοδικότητα σημαίνει ενότητα και αλληλεγγύη. Αλλά ας διερωτηθούμε: είμαστε ενωμένοι εμείς, υπάρχει αλληλεγγύη μεταξύ μας όταν προσπαθούμε να λύσουμε αιχμηρότατα διεθνή προβλήματα; Ας θυμηθούμε πως διχοτομήθηκε η ορθόδοξη Κύπρος και πολλές ορθόδοξες χώρες δεν παρείχαν στους Κυπρίους την δυνατή βοήθεια.

Ακόμα και μετά τη δημιουργία της ΕΔΣΟ η αλληλεγγύη των ορθόδοξων λαών είναι πολύ ασθενέστερη στο θέμα της διεθνούς κύρους σε σύγκριση με την αλληλεγγύη άλλων πνευματικών κοινοτήτων, όπως των καθολικών, των μουσουλμάνων, των ιουδαίων. Δεν θα επαναλάβω αυτά τα οποία ήδη ειπώθηκαν για την αντίδρασή μας στα γεγονότα στη Γιουγκοσλαβία. Η στάση μας ήταν η λιγότερο σταθερή και, δυστυχώς, όχι ομόψυχη.

Υποστηρίξαμε την Ελλάδα η οποία αντιστάθηκε στις απαιτήσεις της Τουρκίας για κάποια ελληνικά νησιά, αλλά δεν κάναμε και πολλά για τον περιορισμό του οικονομικού και ιδεολογικού εμπάργκο της Λευκορωσίας. Η Αρμενία, η οποία αποτελούσε πάντα το αντικείμενο των απαιτήσεων της Τουρκίας, έχει και αυτή ανάγκη από την προστασία και την υποστήριξή μας. Τώρα μερικές χώρες με ορθόδοξο πληθυσμό ζητούν προστασία από το NATO. Ας μην τις κατηγορήσουμε γι' αυτό. Να θυμηθούμε τα λόγια του Υιού του Ανθρώπου: *«ος γαρ ουκ εστί καθ' ημών, υπέρ ημών εστί»* (Μαρκ. 9,40). Η συνοδικότητά μας βασίζεται όχι στο συμφέρον, αλλά στην κοινή πίστη στη δικαιοσύνη, αντίθετα από τον δυτικό ατομικισμό, ο οποίος υπηρετεί τα ιδιωτικά συμφέροντα σε τέτοιο βαθμό που φτάνει σε παραλογισμό. Γι' αυτό χρειάζεται η έκφραση της αλληλεγγύης με όλους, για να μην αισθάνονται μόνοι τους, αντιμέτωποι με την πιθανή επέκταση των ιστορικών αντίπαλών του. Η Πολωνία, η Λιθουανία και η Τσεχία φοβούνται τις παραδοσιακές γερμανικές διεκδικήσεις για τα εδάφη τους, η Ρουμανία και η Σλοβακία ανησυχούν για το ενδεχόμενο μελλοντικής επέκτασης από πλευράς των γειτόνων τους, η Βουλγαρία και η Γεωργία δεν ξέχασαν ακόμα τους αιώνες της οσμάνικης κυριαρχίας. Στην Κεντρική Ασία αυξάνει ο κίνδυνος της επέκτασης των φανατικών ψευδο-ισλαμιστών, ενώ η Μέση Ανατολή παραμένει ένας κόμβος οξύτατων τοπικών αντιθέσεων, η επιδείνωση των οποίων μπορεί να έχει μακροπρόθεσμα παγκόσμιες συνέπειες. Με το να εξασφαλίσουμε την αλληλεγγύη μας προς όλους όσους χρειάζονται την υποστήριξή μας και αποβλέπουν σ' αυτήν, θα εξασφαλίσουμε την διατήρηση της σταθερότητας στα επικίνδυνα σημεία του πλανήτη μας, και με αυτόν τον τρόπο θα

πλησιάσουμε στην ειρήνη και την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ όλων των λαών της γης, τις οποίες επεδίωκε ο Σωτήρας.

Εάν όλοι οι άνθρωποι ακολουθούσαν τη διδασκαλία του Ιησού Χριστού, όπως εκφράζεται στην επί του Όρους ομιλία, η καθημερινή ζωή τους θα ήταν πολύ πιο πλήρης και η ψυχική τους υγεία πολύ καλύτερη απ'ό,τι είναι τώρα, όταν προσπαθούν να ενεργούν ενάντια στις εντολές Του.

Και να ολοκληρώσω. Επί δυο χιλιάδες χρόνια ο χριστιανισμός αναζητά τον δρόμο του προς το λαμπρό μέλλον. Σε μια ταραγμένη θάλασσα της ανθρώπινης κακίας, έχει προασπίσει το δικαίωμά του να καλεί την ανθρωπότητα με τα λόγια του Σωτήρα για δικαιοσύνη και καλοσύνη. Η ενότητα και η ενίσχυση του κινήματός μας εξασφαλίζονται από το ότι η λαμπρή προσωπικότητα του Ιησού δεν παρέμεινε απλώς ιστορική, αλλά είναι αθάνατη και στη γη. Και σήμερα εμείς θυμόμαστε τον Σωτήρα ως σύγχρονό μας, ο οποίος πονάει για μας, αν και τον εκπλήττει καμιά φορά η απεισκευσία μας. Πιστεύουμε ότι η συμπόνια προς τους ανθρώπους την οποία έδειξε ο Χριστός, θα επιτρέψει στον άνθρωπο, το καλύτερο από τα δημιουργήματα του Θεού, να παραμείνει σταθερός και να διατηρήσει την ανεπανάληπτη μορφή του.

Μ.Στόικοβιτς (Γιουγκοσλαβία): Αξιότιμε πρόεδρε κύριε Ζόρκαλτσεβ, αξιότιμε γενικό Γραμματέα κύριε Παπαθεμελή, αξιότιμοι φίλοι Ορθόδοξοι,

Η αντιπροσωπία της Ομοσπονδιακής Συνέλευσης της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας ήρθε στην Αγία Γη για να συμμετάσχει στο 7^ο συνέδριο της Ευρωπαϊκής Διακοινοβουλευτικής Συνέλευσης Ορθοδοξίας και να σας μεταβιβάσει τον χαιρετισμό ενός λαού-μάρτυρα, ενός λαού που υποφέρει, του λαού της Γιουγκοσλαβίας, της Βουλής της Γιουγκοσλαβίας και της ηγεσίας της Γιουγκοσλαβίας. Έχουμε επίσης έρθει προκειμένου να προσευχηθούμε στον Ιησού Χριστό για την σωτηρία της χώρας μου και του λαού μου από τα δεινά που επήλθαν επάνω μας. Ας προσευχηθούμε όλοι να μην ξαναυπάρξουν άλλοι πόλεμοι και όλοι οι λαοί θα ζήσουν με υγεία και ευημερία και σε κλίμα αγάπης. Ζητούμε από σας τους ορθοδόξους αδελφούς να μας ακούσετε ώστε να μπορέσουμε να λησμονήσουμε τον πόλεμο όσο γρηγορότερα γίνεται και να αναλάβουμε τις δυνάμεις μας από υλικής απόψεως μετά από την καταστροφές που υπέστημεν από τους βομβαρδισμούς του NATO επί 88 ημέρες. Υπέστημεν τραυματισμούς, και ο σημαντικότερος από αυτούς είναι στην ψυχή μας, δύσκολα αυτός μπορεί να επουλωθεί και να ιαθεί, διότι αντιμετωπίσαμε αυτήν τη φοβερή καταστροφή χωρίς λόγο. Όλα όσα μας έκαναν δεν είναι παρά μια προπαρασκευή για την καταστροφή και άλλων ορθοδόξων χωρών, καθώς και της Ορθοδοξίας γενικότερα. Γι'αυτό, αδελφοί, ας ενωθούμε, διότι

μόνον ενωμένοι μπορούμε να επιβιώσουμε. Σαν απόδειξη του πόσο ανηλεώς χτυπηθήκαμε, παρουσιάζω στον κύριο Πρόεδρο και τον Γενικό Γραμματέα ένα παράδειγμα της λεγομένης «Λευκής Βίβλου» που περιέχει τα γεγονότα και την πραγματική αλήθεια για τα εγκλήματα του ΝΑΤΟ και των επιτιθεμένων. Λένε οι άνθρωποι στη Γιουγκοσλαβία: Είμαστε όλοι χριστιανοί. Αυτό αληθεύει. Αλλά δεν είναι όλοι οι χριστιανοί ίδιοι και καλοί. Ορισμένοι χριστιανοί καταστρέφουν άλλους χριστιανούς. Και αυτό δεν είναι, βεβαίως, χριστιανική στάση. Ο Ιησούς Χριστός μας δίδαξε ότι θα πρέπει να συγχωρούμε αυτούς που διαπράττουν εγκλήματα εναντίον μας, «ου γαρ οίδασι τι ποιούσιν». Εμείς οι Σέρβοι και οι Μαυροβούνιοι συγχωρούμε τα εγκλήματα αυτά, διότι είμαστε πραγματικοί χριστιανοί ορθόδοξοι. Αλλά δεν μπορούμε ποτέ να λησμονήσουμε τα εγκλήματα που διεπράχθησαν εναντίον μας.

Αγαπητοί φίλοι, έχουμε παρουσιάσει το κείμενο ενός ψηφίσματος για την Γιουγκοσλαβία και σας ζητούμε να το υιοθετήσετε. Θα σημάνει πολλά για μας στην Γιουγκοσλαβία που παλεύουμε για την επιβίωσή της. Επίσης σας ζητούμε να διορθώσετε ένα λάθος στο Ενημερωτικό Δελτίο αριθμός 2 του 2000 το οποίο έχετε μπροστά σας. Εκεί στη σελίδα 38 γράφει: ανάμεσα στις χώρες που μετέχουν στην ΕΔΣΟ βρίσκεται μια χώρα ονόματι Μαυροβούνιο. Θα ήθελα να σας υπενθυμίσω ότι πρόκειται για μια δημοκρατία, η οποία αποτελεί μέρος της Γιουγκοσλαβίας και ότι στο Ενημερωτικό Δελτίο αρκεί να αναγράφεται μόνον η Γιουγκοσλαβία.

Ζήτω η Ορθοδοξία, ζήτω οι ορθόδοξοι λαοί, και ας έρθει μόνιμα η ειρήνη στη γη.

Ο Προεδρεύων Στ. Παπαθεμελής: Ευχαριστώ τον κύριο Στόικοβιτς. Αναφορικά με την αναφορά του Μαυροβουνίου, θα ήθελα να υπενθυμίσω στον κύριο Στόικοβιτς ότι το Μαυροβούνιο αναφέρεται εκεί διότι μετέσχε εις την ιδρυτική διάσκεψη αυτοτελώς και ήταν η ίδια η Γιουγκοσλαβία τότε η οποία είχε ζητήσει να αναγραφεί πριν από επτά χρόνια το Μαυροβούνιο. Αντιλαμβάνομαι τώρα ότι το Μαυροβούνιο είναι μέρος της Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας και επομένως εφεξής δεν θα υπάρχει ξεχωριστή αναφορά.

Ξαναγυρίζουμε αμέσως μετά από ένα τέταρτο και θα ήθελα να παρέμβουν οι συνάδελφοι εκείνοι οι οποίοι θα ήθελαν να αναφερθούν στην κεντρική ομιλία του κυρίου Γιανναρά. Αμέσως μετά από αυτό να προχωρήσουμε στις παρεμβάσεις τις πολιτικές και ό,τι άλλο θα ήθελαν να πουν οι σύνεδροι.

Μετά το διάλειμμα.

Ο Προεδρεύων Στ. Παπαθεμελής: Το λόγο έχει ο κ. Νικολάι Μεντβέντεβ, Λιθουανία.

Ν.Μεντβέντεβ: Κύριε Πρόεδρε, κύριε Γενικό Γραμματέα, αδελφοί και αδελφές,

Αυτές τις μέρες της 7^{ης} συνόδου της Συνέλευσης ΕΔΣΟ αισθανθήκαμε τη ζεστασιά των ανθρώπινων ψυχών και αγγίξαμε τα μεγαλύτερα μυστήρια της χριστιανοσύνης. Δεν μπορεί κανείς να φωτίζει το δρόμο του και το δρόμο των άλλων χωρίς να φωτίζεται ο ίδιος από αυτά τα μυστήρια. Δεν μπορώ να πω ότι τα πάντα πια είναι σαφή για μένα και από αυτή τη στιγμή στην κοινοβουλευτική μου δραστηριότητα θα πράττω μόνον το σωστό. Όμως, χάρη στην εναρκτήρια ομιλία του κ. Παπαθεμελή και την υπέροχη εισήγηση του καθ. Γιανναρά, καθώς και την παρέμβαση του κ. Ζόρκαλτσεβ, ανέβηκα άλλο ένα σκαλοπάτι της γνώσης.

Ο ορίζοντας μπροστά μου διευρύνθηκε, αυξήθηκε το ενδιαφέρον μου, το αίσθημα του ωραίου, αλλά.. και των δυσκολιών. Και ξανά και ξανά θα ξυπνώ μέσα στη νύχτα και θα ονειρεύομαι: «Πάλι δεν κατανοώ. Βοήθησέ μου να κατανοήσω τις οδούς Σου, Κύριε! Βοήθησέ με να ακολουθώ την οδό της πίστεως, την αγία οδό!»

Και πάλι, όπως πριν, θα δυσκολεύομαι μέσα στην αγαλλίαση των ανθρώπων γύρω μου οι οποίοι χαίρονται για την νίκη των ισχυρών του κόσμου τούτου και θα υψώνω την φωνή μου λέγοντάς τους τα σκληρά λόγια της αλήθειας: «Γιατί χαίρεστε; Δεν βλέπετε ότι η αλήθεια καταπατείται; Δεν βλέπετε ότι για άλλη μια φορά οι ισχυροί προσπαθούν να νικήσουν το μικρό κακό με το μεγάλο κακό;»

Όπως πριν, θα είναι δύσκολο, και ίσως και δυσκολότερο, επειδή η γνώση που έχω λάβει συνεπάγεται την περισσότερη ευθύνη.

Ο Προεδρεύων Στ. Παπαθεμελής: Το λόγο έχει ο κ. Πίντικωβ από τη Βουλγαρία.

Α. Πίντικωβ: Αξιότιμε κ. Πρόεδρε Ζόρκαλτσεβ, αξιότιμε κ. Παπαθεμελή, αξιότιμες κυρίες και κύριοι, αδελφοί και αδελφές,

Πρώτα απ' όλα θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου και την ευγνωμοσύνη του φίλου μου από τη Βουλγαρία στον κ. καθηγητή από την Αθήνα για την πολύ πλούσια σε περιεχόμενο εισήγησή του, για την βαθιά κατανόηση και ερμηνεία του θέματος του συνεδρίου μας.

Πέρασαν δυο χιλιάδες χρόνια από τη Γέννηση του Χριστού. Δεν είναι ανάγκη να κάνουμε αναδρομές στην ιστορία της ανθρωπότητας για να βεβαιωθούμε ότι η προσωπικότητα του Θεανθρώπου είναι ισχυρή, η διδασκαλία Του αθάνατη και το βάθος της φιλοσοφίας Του αξεπέραστο.

Ο Ιησούς Χριστός είναι ο Υιός του Θεού, ο Θεός τον απέστειλε. Ήρθε και περπάτησε μεταξύ μας, για να αναγγείλει τα λόγια του Πατέρα Του και να πείσει εμάς, τους πιστούς, τους ολιγόπιστους και τους άπιστους, ότι μαζί μας είναι ο Θεός. Να θυμηθούμε το αξιοθαύμαστο: «Μεθ' ημών ο Θεός. Γνώτε έθνη και ηττάσθε ότι μεθ' ημών ο Θεός». Και

δεν πρέπει να ξεχνούμε τα λόγια που ακούστηκαν στο όρος Σινά: «*Εγώ ειμί Κύριος ο Θεός σου, ουκ έσονταί σοι θεοί έτεροι πλην εμού*».

Αγαπητοί αδελφοί και αδελφές, αξίζει να κάνουμε συλλογισμούς γύρω από αυτά τα λόγια που άκουσε ο Μωυσής στο Σινά. Αξίζει να συλλογιστούμε σήμερα, όταν ως λύκοι εν μέσω των προβάτων εμφανίζονται «καλοί», σε εισαγωγικά, «πράοι», σε εισαγωγικά, άνθρωποι, που αποκαλούν τον εαυτό τους «αδέλφια μας», προσπαθώντας να κρύψουν τα δόντια τους κάτω από ένα γεμάτο αγάπη χαμόγελο.

Λοιπόν, ο Χριστός γεννήθηκε στη γη και Τον προσκυνούμε ως ήλιο της δικαιοσύνης. Τον βλέπετε ως Ανατολή ανατολών, όπως λέει το τροπάριο της Γέννησης του Θεανθρώπου.

Ιησούς Χριστός ο Σωτήρας ημών είναι ένας πλούτος αμέτρητος, ανεκτίμητος, ζει στις καρδιές μας και στη ζωή μας. Δοκιμάζει την πίστη μας, γιατί ανέκαθεν γνωρίζει ότι ο άνθρωπος είναι μια τραγική μονάδα της κοινωνίας, η οποία προσπαθώντας για την ανάπτυξή της, αγωνίζεται και για την σωτηρία της.

Το παραδέχομαι, αδέλφια μου, ότι η σημερινή μας συνάντηση, η 7^η σύνοδος μας είναι το αποκορύφωμα της εβδομηντάχρονης ζωής μου. Τι άλλο μπορώ να επιθυμήσω, τι άλλο μπορώ να ονειρευτώ; Να ταξιδεύσω στο φεγγάρι ή στον Άρη; Αυτό θα ήταν ένα όνειρο απραγματοποίητο.

Όμως, δεν θα επιστρέψω στην πατρίδα μου, τη Βουλγαρία, εάν δε μοιραστώ μαζί σας τις σκέψεις μου για κάτι που με ανησυχεί πολύ. Μιλώ για τον επιθετικό αθεϊσμό. Κατά τη γνώμη μου, κάποτε είχαν διαμορφωθεί ιδιαίτερα ευνοϊκές συνθήκες για τη δραστηριότητά του. Σκοπός του ήταν να πειστούν οι άνθρωποι ότι η πίστη στον Θεό είναι ένα άχρηστο προϊόν του παρελθόντος, ότι ο Χριστός Σωτήρας ημών είναι μια επινόηση της Βίβλου, ότι δεν υπήρξε ποτέ.

Και βρέθηκε ένας πολύ «σοφός», σε εισαγωγικά, φιλόσοφος, γνώστης της θρησκείας, ο οποίος έγραψε ογκώδη βιβλία: «Η διασκεδαστική Βίβλος» και «Το διασκεδαστικό Ευαγγέλιο». Είναι ντροπή για τους ανθρώπους να διαβάζουν αυτά τα «διασκεδαστικά» βιβλία.

Αγαπητοί αδελφοί και αδελφές, παρακαλώ να κατανοήσετε σαφώς τα λόγια μου. Ας με συγχωρήσει ο Θεός, δεν φοβάμαι αυτόν τον άνθρωπο, είναι για μένα τόσο ασήμαντος, που δεν θέλω να μιλώ για τα σκουπίδια που δημιούργησαν τα βιβλία του. Ζητώ συγνώμη για τις χυδαίες εκφράσεις.

Τώρα όμως πρόκειται για κάτι πιο σοβαρό.

Θα ήθελα η Συνέλευσή μας, η ΕΔΣΟ, η οποία κάνει τόσο σοβαρό και σημαντικό έργο, συζητά τα προβλήματα της Ορθοδοξίας, να συζητήσει στο μέλλον και το ζήτημα του επιθετικού αθεϊσμού. Να σκεφτούμε αν κάνουμε αρκετά για την υπεράσπιση της Ορθοδοξίας, για την προώθηση του κύρους της, για την κατοχύρωση της θέσης της στην

κοινωνία. Πρέπει να κάνουμε σκέψεις γύρω από ένα φαινόμενο, το οποίο ως κόκκινη κλωστή διαπερνά τις δυο αυτές χιλιετίες. Ποιος είναι ο Ιησούς Χριστός; Τι είναι; Μήπως είναι ένα θαύμα του ανθρώπινου γένους, ένας μύθος περίτεχνα επινοημένος, ή μήπως είναι ένας Θεάνθρωπος, ο οποίος ήρθε στη γη για να αποκαλύψει στην ανθρωπότητα τη διδασκαλία του, τα σοφά και πρᾶα λόγια του, και ο οποίος πέθανε για την ανθρωπότητα και πήγε κοντά στον Πατέρα Του, εκτελώντας τη μαρτυρική αποστολή Του;

Αυτό είναι το καθήκον που θα πρέπει να εκπληρώσουμε, το καθήκον του χριστιανισμού, της Ορθοδοξίας, ένα καθήκον αιώνιο, δεσμευτικό, βαρύ, αλλά και μεγαλειώδες. Δεν θα πρέπει να το ξεχάσουμε, και θα πρέπει να το εκπληρώσουμε.

Έτσι λοιπόν, το μεγαλειώδες ἄσμα που εξυμνεί τον Θεό και τον Σωτήρα Χριστό αποκτά αθάνατη σημασία: *«Δόξα εν υψίστοις Θεώ και επί γης ειρήνη, εν ανθρώποις ευδοκία»*.

Ο προεδρεύων Β. Ζόρκαλτσεβ: Το λόγο έχει ο κύριος Μεντβέντεβ Βλαντίμιρ Σεργκέεβιτς, Ρωσία. Επόμενος ομιλητής είναι ο κύριος Θεοδωρου από την Κύπρο.

Β. Μεντβέντεβ: Αξιότιμοι συνάδελφοι, αδελφοί και αδελφές,

Θέλω να υποστηρίξω την έκκληση του Προέδρου μας και του Γενικού Γραμματέα να συντομεύσουμε τις ομιλίες μας και να ευχαριστήσω τον καθηγητή Χρήστο Γιανναρά για την πολύ ωραία και πολύ περιεκτική εισήγησή του, αλλά θα ήθελα να υποστηρίξω ειλικρινά μια άλλη εισήγηση, η οποία εναρμονίζεται με τις δικές μου σκέψεις, με τις δικές μου θέσεις. Είναι η χθεσινή εισήγηση του Γενικού Γραμματέα μας κυρίου Παπαθεμελή, και στη δική μου την ομιλία θέλω να καλύψω ορισμένα ζητήματα.

Ο σημερινός οδηγούμενος από τις δαιμονικές δυνάμεις κόσμος με τις ατέλειωτες επιθέσεις, με την υποβολή της βίας, με χρηματιστηριακές κομπίνες και τη δικτατορία της εξουσίας, με τις καταστρεπτικές τεχνολογίες βαδίζει το δρόμο της αυτοκαταστροφής. Το ιδιωτικό κεφάλαιο που σιγά-σιγά αποκτά τις κυριότερες εφαρμόζει απροκάλυπτα την παγκόσμια χρηματιστική μεταρρύθμιση. Είναι πλέον σαφές ότι το κίνητρο των ιδιοκτητών του κεφαλαίου είναι κάθε άλλο από το πατριωτικό ενδιαφέρον και αυτό σημαίνει ότι η πολιτική εξουσία περνάει από τα χέρια των κυβερνήσεων στα χέρια των ιδιοκτητών κεφαλαίου. Η συνωμοσία των λεγόμενων τραπεζιτών στην ευρεία σημασία ερμηνεύεται ως το ενδεχόμενο να υποταχθεί η ανθρωπότητα στο μη παραγωγικό τοκογλυφικό κεφάλαιο. Τη τελευταία δεκαετία ιδιαίτερα δραστήρια εφαρμόζεται η νέα παγκόσμια τάξη. Η ουσία της είναι στην παγκοσμιοποίηση και τη θεωρία του χρυσού δισεκατομμυρίου, η οποία επιδιώκει την ενιαία παγκόσμια κυριαρχία των χρηματιστών και

τεχνοκρατών. Ταυτόχρονα η ατομικότητα του ανθρώπου αφανίζεται. Του δίνεται ένας αύξων αριθμός, η κρατική, πολιτική και εθνική του υπόσταση καταργούνται. Όμως αυτή η οδός οδηγεί στην αποκάλυψη.

Σήμερα ένα είναι σαφές: η ανθρωπότητα για να διατηρηθεί και να μην αφανιστεί θα πρέπει να διαμορφώσει έναν άλλο, νέο κόσμο, στα θεμέλια του οποίου βρίσκονται οι αρχές του ανθρωπιστικού πολιτισμού.

Αναρωτιέμαι: ποια θα πρέπει να είναι η θεμελιώδης αρχή της νέας, οικουμενικής διάταξης του κόσμου; Και απαντώ δίχως δεύτερη σκέψη: ο ανθρωπισμός, στη βάση του οποίου τίθενται οι θείες εντολές και η μαρτυρική θυσία του Ιησού Χριστού, Σωτήρα και Κυρίου ημών.

Η ιστορία λέει πως όταν οι μαθητές παρακαλούσαν τον γέροντα Ιωάννη στην Έφεσο (έναν από τους Δώδεκα, «τον οποίο αγαπούσε ο Χριστός» και ο οποίος ήταν ο τελευταίος άνθρωπος που είδε τον Ιησού, ο αυτόπτης μάρτυρας του Λόγου που «εγένετο σαρξ») να τους διδάξει ή να θυμηθεί κάτι για τον Κύριο, αυτός μόνον επαναλάμβανε: «Τεκνία, αγαπάτε αλλήλους». Στην παρατήρηση των μαθητών ότι επαναλαμβάνει τα ίδια και τα ίδια, ο Ιωάννης σκέφτηκε λίγο και απάντησε: «Έτσι με δίδαξε ο Κύριος, και αυτό μόνον, αν το εκπληρώνουμε, είναι αρκετό...»

Αυτό είναι το κυριότερο. Η αγάπη ως απόλυτη αξία, η αγάπη που τα περιέχει όλα, η απόλυτη Αγάπη. Και ο Σταυρός ως σύμβολο της θυσιαστικής σωτηρίας του κόσμου αποτελούν για μένα το κλειδί για την κατανόηση του Χριστού και την επίτευξη της πληρότητος του Σύμπαντος.

Η αγάπη του ανθρώπου προς τον Θεό, ο οποίος τον δημιούργησε από χώμα, είναι η πηγή της ζωής, η προϋπόθεση ύψιστου νόμου του σύμπαντος. *«Αγαπήσεις Κύριον τον Θεόν σου εν όλη τη καρδιά σου και εν όλη τη ψυχή σου και εν όλη τη διανοία σου. Αύτη εστί πρώτη και μεγάλη εντολή. Δευτέρα δε ομοία αυτή: αγαπήσεις τον πλησίον σου ως σεαυτόν».* (Ματθ. 22,37)

Αυτό είναι το θεμέλιο των θεμελίων και όλων των νόμων της ανθρωπίνης ύπαρξης. Η αλήθεια ως συμφιλίωση μέσω της αγάπης και το μέγα σύμβολο του σύμπαντος είναι ο ζωοποιός Σταυρός του Κυρίου. Ο σταυρικός θάνατος του Ιησού Χριστού χάρη της σωτηρίας της ανθρωπότητας είναι η έκφραση της απόλυτης αγάπης.

Όμως, καθένας από μας πρέπει να φέρει τον δικό του σταυρό. «Όποιος δεν φέρει τον σταυρό του και δεν με ακολουθεί, δεν μπορεί να είναι μαθητής μου», λέει ο Χριστός στο κατά Λουκάν Ευαγγέλιο. Όμως, έχει ειπωθεί και διαφορετικά, πιο διαπεραστικά, πιο καρδιακά, σε ένα από τα άγραφα που διαβάστηκε πάνω σε ένα μισοφθαρμένο κομμάτι πάπυρο, το οποίο βρέθηκε σε έναν χριστιανικό τάφο του 2^{ου}-3^{ου} αι.: «Όποιος δεν φέρει το σταυρό του, δεν είναι αδελφός μου». Βλέπετε τη διαφορά; Στην πρώτη περίπτωση είναι η απαίτηση του ανωτέρου, ενώ στη δεύτερη του ίσου.

Δεν μπορεί να γίνει δεκτός στη Βασιλεία του Θεού ο άνθρωπος που δεν έφερε το σταυρό του στη ζωή, το σταυρό της συμπόνιας, της αγάπης προς τους ανθρώπους. Δεν έχει νόημα να αναζητήσει κανείς έναν αφηρημένο δρόμο προς τον Θεό. Τα αγαθά έργα είναι ο δρόμος του Κυρίου προς εσάς.

Έχει ειπωθεί: “Όποιος είδε τον αδελφό του, είδε τον Θεό του”.

Ο Υιός του ανθρώπου... Ο Ιησούς όταν ήρθε στον κόσμο όπως κάθε άνθρωπος, θα μπορούσε να περάσει το δρόμο του χάρη στην θεόδοτη ελευθερία επιλογής, του μεγαλύτερου θαύματος για τον κάθε άνθρωπο. Όπως όλοι οι άνθρωποι, αυτός υπέστη πειρασμό από τον πονηρό- τον διάβολο. Έχει ειπωθεί: *“Έπρεπε να ομοιωθεί με τους αδελφούς του σε όλα για να είναι ελεήμων... Διότι όπως ο ίδιος υπέστη πειρασμόν, έτσι μπορεί να βοηθήσει αυτούς που υπόκεινται σε πειρασμό”*.

Όλη η επίγεια ζωή του Ιησού ήταν πειρασμός. Να το καταλάβει κανείς αυτό σημαίνει να καταλάβει όλη τη ζωή Του.

Μπορούσε ο Ιησούς να υποκύψει στον πειρασμό ως Υιός του ανθρώπου; Πόσο ισχυρός και επιδέξιος ήταν αυτός που τον δοκίμαζε; Όμως ο Χριστός είχε το σωτήριο σύμβολο της λαμπερής αλήθειας και ο δοκιμαζόμενος που το έχει πάντα νικά.

Κατά τη διαμόρφωση της προσωπικότητάς Του στην ανθρώπινη ζωή Του ο Ιησούς διαποτίστηκε από τον ανθρώπινο πόνο, υπέστη όλες τις δυσκολίες και τις στερήσεις και έφτασε στην κατανόηση τού ότι μόνον αυτός ο άνθρωπος μπορεί να βρει τη Βασιλεία του Θεού ο οποίος παίρνει πάνω του όχι μόνον τα πάθη των άλλων, αλλά και τις αμαρτίες τους. Μόνον εκείνος γνωρίζει τι είναι η πείνα, όποιος έχει πεινάσει. Έχει ειπωθεί για τον Ιησού: *“Με τους πεινασμένους πεινούσε, με τους διψασμένους διψούσε”*.

Να ρωτήσουμε: “Πού είσαι σήμερα, Υιέ του ανθρώπου;” Μόνον στους ουρανούς είναι ο Χριστός; Όχι. Είναι εδώ, μεταξύ μας και μέσα μας. “Μια πέτρα σήκωσε, και θα Με βρεις, ένα δέντρο κόψε, και είμαι μέσα”. Απ’ αυτόν δημιουργήθηκαν όλα, πώς να μην είναι παντού;

Ας θυμηθούμε τα λόγια της προσευχής, της τελευταίας επίγεια ομιλίας του Κυρίου: *“Ίνα πάντες εν ώσι, καθώς συ, Πάτερ, εν εμοί καγώ εν σοι, ίνα και αυτοί εν ώσι... και ηγάπησας αυτούς καθώς εμέ ηγάπησας”*...

Σε όλες τις πράξεις μας θα είναι παρών ο Κύριος, εάν εμείς είμαστε παρόντες στους ανθρώπους με τις καλές πράξεις μας και τις καθαρές σκέψεις μας, όπως των παιδιών. Είπε ο Σωτήρας: *“Εάν δεν μετανοήσετε και δεν γίνετε σαν παιδιά, δεν θα μπείτε στην Βασιλεία των Ουρανών”*.

Έτσι Αυτός βαδίζει μαζί μας στον πολύ μακρύ δρόμο από την πρώτη έως τη δεύτερα έλευσή Του. Πώς θα είναι αυτή;

Έχουν προφητεύσει για τρεις ανθρωπότητες: η πρώτη, αυτή που αφανίστηκε πριν από μας, ήταν η Βασιλεία του Πατέρα, η δεύτερη, η

δική μας, η οποία είτε σώζεται είτε καταστρέφεται – αυτό εξαρτάται από εμάς, είναι η βασιλεία του Υιού, και η τρίτη ανθρωπότητα, αυτή που έχει σωθεί, είναι η βασιλεία του Αγίου Πνεύματος, της Μητέρας. Γι' αυτό υπάρχουν τρεις περιστέρους: η πρώτη πετάει πάνω από το Χάος, η δεύτερη πάνω από τον Κατακλυσμό, και η τρίτη πάνω από τα νερά της Βαπτίσεως.

Η σωτηρία μας εξαρτάται από μας τους ίδιους. Κατά τη διάρκεια των δυο χιλιάδων χρόνων της χριστιανοσύνης ίσως κανένας δεν μπόρεσε να δει το κακό κατά πρόσωπο τόσο ξεκάθαρα όσο εμείς και οι σύγχρονοί μας.

Καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής της η ανθρωπότητα και ο κάθε άνθρωπος αγωνίζεται με τον πειρασμό. Και ο Χριστός όλη τη ζωή Του αγωνιζόταν όχι με ένα αφηρημένο, απρόσωπο κακό, αλλά με τον προσωπικό εχθρό Του, τον διάβολο. Μ' αυτόν σχετίζονται και τα λόγια της προσευχής του Κυρίου: *“ρύσαι ημάς από του πονηρού”*.

Κρίνοντας από το πού πάει ο κόσμος σήμερα, ο Χριστός νίκησε τον πειρασμό στην έρημο μόνος Του, κάνοντας την επιλογή Του μόνον για τον εαυτό Του, ενώ ο κόσμος μέχρι σήμερα δέχεται τους πειρασμούς του διαβόλου, κάνοντας την επιλογή του. Οι πειρασμοί των υλικών αγαθών, η συνήθεια της βίας και των φόνων, το μίσος και η αγένεια προς άλλους ανθρώπους, η πλεονεξία, ο εγωισμός και οι παράλογες φιλοδοξίες, η φιλαρχία, η απληστία – όλα αυτά διαμορφώνονται από μας σε σχέση προς την εξωτερική δομή του κόσμου. Επομένως, το κακό που προέρχεται από εμάς δημιουργεί και τροφοδοτεί τον Αντίχριστο.

Το έλεος Θεού είναι απεριόριστο για τους δικαίους, γι' αυτούς που αναζητούν τα μέγα φως για να βρουν τον δρόμο τους στο πλήρες σκοτάδι της αμαρτίας. Όμως, για να το βρουν πρέπει να το επιθυμήσουν και να κάνουν τη σωστή επιλογή: είτε δουλεία με τον Αντίχριστο είτε ελευθερία με τον Χριστό. Κάθε άνθρωπος έχει προικιστεί από τον Θεό και με λογική και με ελεύθερη βούληση.

Το Ευαγγέλιο διηγείται πώς ο Χριστός θεράπευσε τον εκ γενετής τυφλό, θέτοντας στα μάτια του πηλό και προστάζοντάς τον να πλυθεί στην κολυμβήθρα του Σιλωάμ, και εκείνος άρχισε να βλέπει. Αυτό που συμβαίνει σήμερα με τον κόσμο συμβολικά αντιπροσωπεύει τον πηλό, τον οποίο έβαλε ο Ύψιστος στα μάτια μας για να αρχίσουμε να βλέπουμε.

Η κίνηση των ανθρώπων προς τον Θεό η οποία άρχισε με τον Ιησού είναι πρωτοφανής και δεν έχει ξαναγίνει στην ιστορία. Όλα τα άλλα λαϊκά κινήματα, όσο ισχυρά και αν είναι, κατευθύνονται σε πλάτος, ενώ αυτή η κίνηση σε βάθος. Όλες οι άλλες κινήσεις γλιστράνε πάνω από την ανθρώπινη καρδιά, ενώ αυτή εισέρχεται στην καρδιά. Όλες οι άλλες περιλαμβάνουν τρεις διαστάσεις, ενώ αυτή προβλέπει και μια τέταρτη...

Έχουμε μιλήσει πολύ στις προηγούμενες συναντήσεις μας και στο ειδικό διεθνές συνέδριο στο Νόβι Σαντ για το ότι ο χριστοκεντρισμός σήμερα φαντάζει ως βάση, ως θεμέλιο της κοσμοδομής της ορθόδοξης κοινότητας και ως σωτήριος δρόμος στο αύριο όλης της ανθρωπότητας. Ότι ο χριστοκεντρισμός από μόνος του είναι ένα καθολικό, υπερεθνικό σχέδιο της κοσμοδομής.

Νομίζω ότι εσείς οι παρευρισκόμενοι εδώ, έχοντας την υψηλή αποστολή να είστε μέλη του Κοινοβουλίου, μπορείτε να κάνετε πολλά για την καταπολέμηση του κακού, ώστε να μην υπάρχει η διαφθορά και η προπαγάνδα υπό την επικάλυψη της ελευθερίας του λόγου, η χυδαιότητα, η ωμότητα. Έτσι ώστε η κοινοβουλευτική μας δραστηριότητα να μην επιτρέπει τις αιματοχυσίες στον πλανήτη μας, την εξαπόλυση πολέμων, τις συγκρούσεις μεταξύ εθνοτήτων, αλλά και να μην ξεχνούμε στην καθημερινή μας ζωή να προπαγανδίζουμε τις ιδέες της Ορθοδοξίας, της χριστοκεντρικής φιλοσοφίας. Η διεθνής κοινότητα σήμερα, περισσότερο από ποτέ άλλοτε, έχει ανάγκη από λογικούς και δίκαιους νόμους και κανόνες της συμβίωσης στη γη, από την καλοσύνη του δημόσιου λόγου, δηλαδή από απόλυτες αλήθειες οι οποίες πηγάζουν από την θεία διδασκαλία. Είθε να μας βοηθήσει ο Κύριος στο έργο αυτό.

Ο Προεδρεύων Β.Ζόρκαλτσεβ: Το λόγο έχει ο κύριος Θεοδώρου από την Κύπρο.

Δ. Θεοδώρου (Κύπρος): Κύριε Ζόρκαλτσεβ, κύριε Παπαθεμελή, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι,

Δεν είχα πρόθεση να πάρω το λόγο. Αν ανέβηκα στο βήμα, είναι για δυο λόγους. Πρώτα απ' όλα είναι για να εκφράσω την ικανοποίηση και την ευαρέσκειά μου για δεύτερη φορά για μια ενέργεια του κύριου Παπαθεμελή η οποία κρίνω ότι είναι απαραίτητη για τις προσπάθειες αυτής της οργάνωσης. Την ενέργεια να συνδέει και να παντρεύει την φιλοσοφία με την πολιτική. Παρουσία του κυρίου Γιανναρά είμαι βέβαιος ότι αυτό το νόημα έχει, κύριε Παπαθεμελή, και είναι απόλυτα σωστό αυτό, διότι όταν η πολιτική δεν βασίζεται και δεν σχετίζεται με την φιλοσοφία, καταντά μια ανεργάτιστη και πολλές φορές επικίνδυνη πρακτική. Έτσι λοιπόν, για άλλη μια φορά εκφράζω την ικανοποίησή μου και τις ευχαριστίες μου προς τον κύριο Παπαθεμελή και προς τον κ. Γιανναρά για την εξαιρετική παρουσίαση που μας έχει κάνει.

Ο δεύτερος λόγος για τον οποίον έχω αποφασίσει να πάρω τον λόγο είναι το κατά τη γνώμη μου γεγονός ότι εξακολουθεί να υπάρχει μια σύγχυση σε αυτήν την οργάνωση. Εξηγούμαι: η ΕΔΣΟ δεν είναι θρησκευτική οργάνωση, η ΕΔΣΟ είναι πολιτική οργάνωση και ομολογώ ότι δεν με ικανοποιεί όταν ασχολούμεθα και όταν αναμειγνυόμεθα σε θεοκρατικές αντιμετώπισεις των πραγμάτων. Εγώ γνωρίζω ότι κέντρο του χριστιανισμού είναι η ελευθερία της βούλησης. *«Όστις θέλει οπίσω μου ελθείν, αράτω τον σταυρόν αυτού και ακολουθήτω μοι».*

Χριστιανισμός δεν είναι καταναγκασμός. Ο χριστιανισμός είναι ελευθερία της βούλησης. Είναι ανθρωποκεντρισμός. Και αν διαφέρει από τις άλλες θρησκείες, τις προϋπάρξασες και τις μεταγενέστερες, είναι ακριβώς σ' αυτό το σημείο. Είναι γιατί στο κέντρο του έχει τον άνθρωπο.

Εμείς οι πολιτικοί, αν ασχολούμεθα με τον χριστιανισμό, δεν είναι για τα μεταφυσικά. Τα μεταφυσικά είναι προσωπική υπόθεση του καθενός. Γιατί; διότι δεν βασίζονται σε καμία λογική και σε καμία εμπειρία. Είναι το πώς αισθάνεται ο καθένας από μας, και όπως και να αισθάνεται, και το τονίζω, όπως και να αισθάνεται, είναι απόλυτα σεβαστό. Αν εμείς ασχολούμεθα με τον χριστιανισμό, είναι γιατί, εμένα τουλάχιστον, με συνεπαίρνει το κοινωνικό περιεχόμενο του χριστιανισμού. Όλο αυτό το οποίο ονόμασε ο κ. Γιανναράς, και το γνωρίζουμε όλοι, ως αγαπητική σχέση με τον κόσμο, δηλαδή, με τους ανθρώπους και το περιβάλλον, και το οποίο αναλύεται σε δέσμη αξιών, υπάρχει δέσμη συγκεκριμένη αξιών.

Αυτές τις αξίες πιστεύω ότι εμείς πρέπει να τις δούμε με τη μεγαλύτερη προσοχή, να ερευνήσουμε και να επιχειρήσουμε να τις μεταφέρουμε στην κοινωνία και να τις κάνουμε τις αξίες με τις οποίες αυτή η κοινωνία θα λειτουργήσει εν σχέσει αγαπητική. Νομίζω ότι πολλά μπορούν να γίνουν από μας εάν αποσαφηνίσουμε το αντικείμενο ή τα αντικείμενα της ενασχόλησής μας στα πλαίσια της ΕΔΣΟ.

Εμείς στην Κύπρο, στην δική μας επιτροπή, έχουμε αρχίσει αυτή την προσπάθεια, δίνοντας συνέχεια, αν θέλετε, και σε μία συνάντηση που είχαμε στην Κρήτη για το μάθημα των θρησκευτικών. Και έχει αρχίσει στην Κύπρο μια επανεξέταση της διδασκαλίας του μαθήματος των θρησκευτικών, μέσα από την οποία ο δάσκαλος και η ύλη θα επικεντρώνονται σ' αυτές τις αξίες. Και όχι μόνον θα επικεντρώνονται, αλλά και θα υποδεικνύουν τις διαφορές από την Παλαιά Διαθήκη, η διδασκαλία της οποίας πάνω σε ισότιμη βάση με την Καινή Διαθήκη δημιουργεί εις τους νεαρούς, εις τους μαθητές συγχύσεις. Και πρώτη σύγχυση είναι αυτή που ακούσαμε: *«Εγώ ειμί Κύριος ο Θεός σου, ουκ έσονται σοι θεοί έτεροι πλην εμού»*. Αυτό δεν νομίζω ότι ηχεί το ίδιο όπως η ρήση του Χριστού *«Όστις θέλει οπίσω μου ελθείν, αράτω τον σταυρόν αυτού και ακολουθήτω»*. Εδώ λοιπόν μπορεί να γίνει έργο, έργο αναδόμησης, αν θέλετε, της κοινωνίας, μέσω από την εμπέδωση, και λόγω και έργω, των αξιών του χριστιανισμού.

Το δεύτερο αντικείμενό μας, κατά τη γνώμη μου, πρέπει να είναι η πραγματική ενοποίηση της Ευρώπης. Δεν νοείται η ενοποίηση της Ευρώπης χωρίς την Ορθοδοξία, χωρίς του Ανατολικούς Ευρωπαϊκούς λαούς. Ευρώπη χωρίς του Ανατολικούς Ευρωπαϊκούς λαούς είναι και μισή, είναι και λειψή, είναι και ανασφαλής. Πραγματική ενότητα της Ευρώπης γεωγραφικά, πολιτικά, ιστορικά και πολιτιστικά μόνον μέσα

από την συμπερίληψη και των Ορθοδόξων Ανατολικών Ευρωπαϊκών λαών μπορεί να επιτευχθεί.

Το τρίτο αντικείμενό μας, κατά τη γνώμη μου, είναι το αν η Ορθοδοξία και ο χριστιανισμός εν γένει μπορούν να αποτελέσουν την απάντηση εις τις προκλήσεις και εις τα αδιέξοδα που μας επιφυλάσσει η παγκοσμιοποίηση. Και έχω την γνώμη ότι θεωρητικά μπορεί, Βέβαια, από θεωρία εις την πράξη υπάρχει τεράστια απόσταση, και για να γίνει αυτό δεν είναι θέμα μόνον των Ορθοδόξων, είναι θέμα όλων των Χριστιανών. Και εδώ είναι που η οργάνωσή μας θα πρέπει να αναπτύξει στερεή συνεργασία και με την Καθολική Εκκλησία και με τις άλλες χριστιανικές εκκλησίες.

Ο Προεδρεύων Β.Ζόρκαλτσεβ: Ευχαριστούμε τον κύριο Θεοδώρου. Και ο επόμενος ομιλητής είναι ο κύριος Στάτι από τη Μολδαβία.

Β.Στάτι: Κύριε Πρόεδρε, αξιότιμε κύριε Γενικέ Γραμματέα, αξιότιμοι συνάδελφοι,

Στις ημέρες του μεγάλου ιστορικού γεγονότος, του εορτασμού της δισχιλιετηρίδας της Γεννήσεως του Χριστού, παρά την τεράστια σημασία των προβλημάτων για τα οποία μας εισηγήθηκε τόσο έντεχνα, επιστημονικά, με λεπτότητα ο καθηγητής Γιανναράς, κάτι για το οποίο τού είμαστε ευγνώμονες, δικαιούμαστε να γιορτάσουμε και τη δική μας γιορτή, ταπεινά, με αξιοπρέπεια και με την ωραία αίσθηση ενός καθήκοντος, το οποίο έχουμε εκτελέσει, αν και όχι πλήρως. Υποστηρίζοντας με όλη την καρδιά και την ψυχή μου την έκκληση του Γενικού Γραμματέα της Συνέλευσης κ. Στυλιανού Παπαθεμελή, θα πάρω το ρίσκο να ισχυριστώ ότι δεν λύνονται πάντα τα προβλήματα με λόγια. Εγώ τουλάχιστον, θα επιχειρήσω να το κάνω αυτό.

Πέρασαν επτά χρόνια από τότε που μια ομάδα σοφών, γενναίων και διορατικών ορθόδοξων βουλευτών με την πρωτοβουλία των κοινοβουλευτικών της Ελλάδας συνάχθηκαν στη Χαλκιδική, στην αρχαία ελληνική γη, και αποφάσισαν να δημιουργήσουν τη Διακοινοβουλευτική Συνέλευση Ορθοδοξίας. Με θερμή υποστήριξη των κοινοβουλευτικών της Ρωσίας και άλλων χωρών, το Νοέμβριο κιόλας του 1994 έλαβε χώρα η ιδρυτική συνέλευση της ΕΔΣΟ. Οι εκπρόσωποι της Μολδαβικής Τοπικής Εκκλησίας, οι βουλευτές του κοινοβουλίου της Δημοκρατίας της Μολδαβίας είναι περήφανοι που συμμετείχαν στην ιστορική εκείνη σύναξη και υπερψήφισαν τα ιδρυτικά έγγραφα, και μεταξύ άλλων (αρχή αναφοράς): «ότι η ΕΔΣΟ τάσσεται κατά οποιωνδήποτε πράξεων που έχουν σκοπό την ενθάρρυνση του χωριστικού κινήματος» (τέλος αναφοράς), το οποίο θα μπορούσε να οδηγήσει στην διάλυση της Εκκλησίας του Χριστού.

Τώρα, όμως, να επιστρέψουμε στη δουλειά μας. Έχει επισημανθεί ότι μέσα σε επτά χρόνια, χάρη στη συνεχή φροντίδα των κοινοβουλίων

της Ελλάδας και της Ρωσικής Ομοσπονδίας, χάρη στο Διεθνές Ίδρυμα ενότητος των ορθοδόξων λαών, η ΕΔΣΟ κατέστη μια ευρέως γνωστή, διακλαδιζόμενη διακοινοβουλευτική ορθόδοξη ένωση. Γνωρίζετε ότι ο οργάνωσή μας σιγά σιγά μεταμορφώνεται σε διεθνή οργανισμό. Είναι μια διακοινοβουλευτική ένωση η δραστηριότητα της οποίας ασκεί ευεργετική επίδραση στην ενίσχυση της πίστεως και την διάδοση της διδασκαλίας του Χριστού. Στη δραστηριότητα της οργάνωσής μας υπολογίζουν οι κρατικές δομές, τα διεθνείς φόρα και άλλες ομολογίες.

Ως αποτέλεσμα του επίπονου έργου στα τελευταία χρόνια οι εύφωνες εκκλήσεις στη Μολδαβία εφαρμόστηκαν σε συγκεκριμένα έργα.

Στα πλαίσια υλοποίησης συγκεκριμένων πρωτοβουλιών και ψηφισμάτων της ΕΔΣΟ ιδρύσαμε μία πανμολδαβική κίνηση για την ενίσχυση της ενότητος της Ορθοδόξου Εκκλησίας, η οποία έχει αναγνωριστεί πλέον από το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Έχουμε ιδρύσει επίσης ένα ίδρυμα υποστήριξης της Μολδαβικής Ορθοδόξου Εκκλησίας, εκδίδουμε την εφημερίδα «Η φωνή της Μολδοβίας», όπου δημοσιεύουμε διάφορα υλικά που προβάλλουν το έργο της Ορθοδόξου Εκκλησίας, υλικά των συνδιασκέψεων και των συνεδρίων μας, ενημερωτικό υλικό της ομάδας ορθοδόξων βουλευτών του κοινοβουλίου και της ομάδας ορθοδόξων βουλευτών του Ελληνικού Κοινοβουλίου, καθώς επίσης και υλικά που προβάλλουν το έργο της ΕΔΣΟ. Κατόπιν πρωτοβουλίας των Μολδαβών αντιπροσώπων στην ΕΔΣΟ ετέθησαν στο κοινοβούλιό μας και συζητήθηκαν τέσσερα θέματα και αποφασίστηκε η βελτίωση του νόμου περί θρησκευτικής λατρείας, κάτι που επίσης απορρέει από το υψηλό κύρος της διακοινοβουλευτικής μας οργάνωσης. Όταν κάποιοι αντίπαλοί μας προσπάθησαν να περιορίσουν το έργο μας και απευθύνθηκαν στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το τελευταίο λαμβάνοντας υπ' όψει το κύρος της ΕΔΣΟ και τις άμεσες ενέργειές μας ανταποκρίθηκε στην παράκληση της αντιπροσωπίας μας, μας υποστήριξε και γι' αυτό ευκαιρίας δοθείσης ευχαριστούμε τον Αντιπρόεδρο του Ευρωκοινοβουλίου κ. Περέιρα. Βεβαίως οι επιτυχίες μας είναι πολύ μικρές ακόμα, όμως στο ερώτημα «τίνα με λένουσιν οι άνθρωποι είναι», εν έτει δύο χιλιάδες μ.Χ., η πλειοψηφία του ορθοδόξου λαού της Μολδαβίας - και είμαστε περίπου τέσσερα εκατομμύρια - σήμερα πιο ακλόνητα και πιο αποφασιστικά από ότι πριν επτά χρόνια, θα απαντήσουν με τα λόγια του Αγίου Πέτρου: «Είσαι ο Χριστός, ο Υιός του Θεού του ζώντος». Θα απαντήσουν οι άνθρωποι λοιπόν ότι το όνομα του Χριστού, η διδασκαλία του Χριστού αποτελούν μια ανεξάντλητη πηγή πίστεως και ελπίδας.

Όλα αυτά, που μέσα από κοινές προσπάθειες καταφέραμε να δημιουργήσουμε ενισχύοντας με έργα το κύρος της ΕΔΣΟ, είναι αποτέλεσμα και απόρροια των καρποφόρων προσπαθειών και πρωτοβουλιών της ηγεσίας της ΕΔΣΟ, του Προέδρου της ΕΔΣΟ κ.

Ζόρκαλτσεβ και του Γενικού Γραμματέα κ. Στυλιανού Παπαθεμελή, τους οποίους οφείλουμε να ευχαριστήσουμε για το γεγονός ότι με μεγάλη υπομονή μάς ακούν και καθοδηγούν το έργο της ΕΔΣΟ στο όνομα της κοινής μας πίστης, της Ορθοδοξίας. Η αντιπροσωπία της Μολδόβας, στην οποία συμμετέχει ο κύριος Ντιμίτρου Παλάντι και ο υποφαινόμενος, λαμβάνοντας υπ' όψει και την ημερήσια διάταξη, στην οποία προβλέπονται αρχαιρεσίες, προτείνει την επανεκλογή του κ. Ζόρκαλτσεβ στη θέση του Προέδρου της ΕΣΔΟ και την επανεκλογή του κ. Παπαθεμελή στη θέση του Γενικού Γραμματέα και τους παρακαλεί να ανταποκριθούν στις επιθυμίες μας. Όπως λέει και μια σοφή ρωσική παροιμία «Απ' το καλό μην περιμένεις καλό» (Σ.τ.Μ.: Ελληνική απόδοση «Κάνε το καλό και ρίξτο στο γιαλό»). Οι αρχαίοι έλεγαν «Gens una sumus», είμαστε όλοι μαζί, είμαστε όλοι μια οικογένεια και, όπως λέει ο Μολδαβός ποιητής σαν να διευκρινίζει αυτό το ρητό, «η δύναμή μας είναι μια ενιαία πίστη και εν μέσω των αιώνων μάς καθοδηγεί ένα φως», το φως της Ορθοδοξίας, που είναι και η δύναμη της ορθόδοξης πίστεώς μας. Καθήκον μας λοιπόν, καθήκον της ηγεσίας μας είναι να βοηθήσουμε τους ανθρώπους να δουν και να κατανοήσουν με όλη τους την ψυχή αυτό το φως, αυτή την πίστη. Και να μας βοηθήσει ο Θεός στο έργο αυτό.

Ο Προεδρεύων Β.Ζόρκαλτσεβ: Τον λόγο έχει η κ. Μακόβσκαγια από την Ουκρανία, επόμενος θα μιλήσει ο κ. Κατσαρός από την Ελλάδα.

Ν. Μακόβσκαγια: Κύριε Πρόεδρε, κύριε Γενικέ Γραμματέα, επιτρέψτε μου να εκφράσω την ειλικρινή ευγνωμοσύνη μου σε όσους έκαναν δυνατή την συνάντησή μας εδώ στους Αγίους Τόπους. Αξιοτίμοι συνάδελφοι, είναι πολύ συμβολικό το ότι συμπίπτει με την εορτή της Αγίας Τριάδος στο ιστορικό λίκνο της χριστιανοσύνης, την Αγία Πόλη, την Ιερουσαλήμ. Η Αγία Γραφή διηγείται ότι πριν από δύο χιλιάδες χρόνια συγκεντρώθηκαν οι εκπρόσωποι διαφόρων λαών και οι Απόστολοι και η επιφοίτηση του Αγίου Πνεύματος τούς έδωσε την ικανότητα να διδάσκουν την διδασκαλία του Ιησού σε διάφορες γλώσσες, ώστε να γίνεται κατανοητή από όλους, και έτσι χιλιάδες άνθρωποι πίστεψαν στον Χριστό. Αυτό το γεγονός μάς κάνει να πιστεύουμε ότι το πνεύμα αλληλοκατανόησης και συνεργασίας που βασιλεύει στις ψυχές μας θα συμβάλει στην δουλειά μας που αποβλέπει στην πνευματική, οικονομική και πολιτική προσέγγιση των λαών. Αυτή η πεποίθηση δυναμώνει από την συνείδηση του γεγονότος ότι το έργο μας είναι ένα μέρος της διαδικασίας της πανανθρώπινης ενοποίησης που επιτελείται με το χριστιανικό κήρυγμα στη διάρκεια χιλιετιών.

Ο κάθε λαός έχει συνεισφέρει σε αυτή τη διαδικασία. Οι Εβραίοι χάρισαν στην ανθρωπότητα τη Βίβλο, διατήρησαν την πίστη σε έναν και μοναδικό Θεό και με αυτό τον τρόπο προετοίμασαν την ανθρώπινη σκέψη στο να δεχτεί το χριστιανισμό. Οι Έλληνες συνέβαλαν με το να

δημιουργήσουν έναν ισχυρό φιλοσοφικό πολιτισμό, να αναπτύξουν την λογική σκέψη και να συνενώσουν τον τότε πολιτισμένο κόσμο σε ένα ενιαίο πολυεθνικό κράτος με τη βοήθεια του ελληνοιστικού πολιτισμού και της ελληνικής γλώσσας. Οι Ρωμαίοι κατέπνιξαν τις εξεγέρσεις, εκρίζωσαν τα φαινόμενα των ληστειών και της πειρατείας και ένωσαν τρεις ηπείρους με την κατασκευή ενός άριστου οδικού συστήματος και ταχυδρομείου. Έτσι ο χριστιανισμός αποτέλεσε την απάντηση του ανθρώπου στον Θεό μέσω της πίστης. Η απάντηση δίδεται στην ανθρωπότητα από τον Χριστό, τον ομοούσιο Λόγο του Θεού, μέσω του οποίου ο Θεός απευθύνεται στην ανθρωπότητα και ο άνθρωπος γίνεται ικανός να απαντήσει στον Θεό. Γι' αυτό για την ανθρώπινη κοινότητα του 2000 μ.Χ. είναι τόσο επίκαιρη η ερώτηση που έκανε ο Χριστός στους μαθητές του: «Τίνα με λέγουσιν οι άνθρωποι είναι;». Από την απάντηση σε αυτό το ερώτημα εξαρτάται το νόημα της ζωής τού κάθε μεμονωμένου ανθρώπου, αλλά και οι κοινωνικές ηθικές αξίες και σε τελική ανάλυση η προοπτική της διαδικασίας της πανανθρώπινης ολοκλήρωσης.

Μέσα στον αιώνα που πέρασε η ευρωπαϊκή κοινή γνώμη πάνω σ' αυτό το ζήτημα έχει αλλάξει κατά πολύ. Τώρα κανείς από τους σοβαρούς ιστορικούς δεν θέτει υπό αμφισβήτηση την ιστορικότητα του Ιησού Χριστού. Μπορεί να γίνεται λόγος για το τι είναι ο Χριστός για τον καθένα από τους συγχρόνους μας: ένας ιδιοφυής φιλόσοφος, προφήτης ή ενσάρκωση του Θεού, πράγμα που έχει επισημάνει και ο κύριος καθηγητής.

Εφόσον όλη η αξία της φιλοσοφικής και προφητικής Του κληρονομιάς περιέχεται στην διδασκαλία Του και το κύριο περιεχόμενό της είναι η θεία φύση του Χριστού, τότε το λανθασμένο των απόψεων αυτών είναι πασιφανές. Το μόνο λογικό συμπέρασμα που μπορεί να βγει από το Ευαγγέλιο είναι η ορθόδοξη διδασκαλία για τον Χριστό ως Θεό και Σωτήρα του κόσμου. Κατά τον πατέρα Κουράεβ «ο Χριστός είναι ταυτόχρονα το μέσον της αποκάλυψης, το υποκείμενο και το περιεχόμενό της». Ο Απόστολος Ιωάννης ο Θεολόγος αφηγείται για τον Χριστό ως εξής: «ο ην απ' αρχής, ο ακηκόαμεν, ο εωράκαμεν τοις οφθαλμοίς ημών, ο εθεασάμεθα και αι χείρες ημών εψηλάφησαν» (1 Ιωάν. 1,1).

Η ιστορική πραγματικότητα της ύπαρξης του Χριστού αποκαλύφθηκε για πολλούς από εμάς αυτές τις μέρες, όταν είχαμε τη δυνατότητα να επισκεφτούμε τα μεγαλύτερα σεβάσματα της χριστιανοσύνης που συνδέονται με την επίγεια ζωή του Χριστού. Η ίδια η ταύτιση του Χριστού με τον άνθρωπο αποτελεί εγγύηση της πανανθρώπινης ενότητας. Η ιδέα αυτή διαφαίνεται καθαρά σε όλο το Ευαγγέλιο: «ος εάν δέξηται παιδίον τοιούτον εν επί τω ονόματί μου, εμέ δέχεται» (Ματθ. 18,5), «εντολήν καινήν δίδωμι υμίν ίνα αγαπάτε αλλήλους», «καθώς ηγάπησα υμάς ούτω και υμείς αγαπάτε αλλήλους»

(Ιωάν. 13,34). Την ημέρα της κρίσεως με βάση αυτό ακριβώς το κριτήριο της αγάπης προς τον πλησίον θα κριθούν οι άνθρωποι από τον Χριστό: «επεινάσα γαρ και εδώκατέ μοι φαγείν, εδίψησα και εποιτίσατέ με, ξένος ήμην και συνηγάγετέ με...» (Ματθ. 25,36) Και η θεία ενσάρκωση επιδιώκει να συνεχιστεί ο άνθρωπος δια μέσου της Εκκλησίας, η οποία συνεχίζει την παρουσία του Ιησού Χριστού επί της γης.

Η ορθόδοξη χριστιανική διδασκαλία για την ενσάρκωση του Θεού προσδίδει τόσο υψηλή αξία στην ανθρώπινη φύση, που δεν είναι ικανή να της προσφέρει κανένα άλλο σύστημα αξιών και αντιλήψεων. Στο ερώτημα εάν ανελήφθη εις τους ουρανούς και το σώμα του Χριστού, εφόσον στη γη παραμένει η Εκκλησία, που αποτελεί σώμα του Χριστού, δόθηκε μια έξοχη απάντηση από τον Ρουμάνο θεολόγο, πατέρα Στανιλοάε: «Ο ουράνιος θόλος, στον οποίο ο Χριστός αναλήφθηκε, συμπίπτει με το κέντρο της Εκκλησίας και εφόσον στο κέντρο της Ανάληψης του Θεανθρώπου ανυψώθηκε η ανθρώπινη φύση, η ανθρώπινη καρδιά πάλλεται στην κορυφή του σύμπαντος (universum)».

Η αλήθεια της ορθόδοξης διδασκαλίας είναι η πηγή της ακατανίκητης ζωτικής δύναμης των λαών, που είναι μέλη της Εκκλησίας του Χριστού, και η αλύγιστη αποφασιστικότητά τους να διατηρήσουν τις πνευματικές και ηθικές βάσεις του ορθόδοξου πολιτισμού τους επέτρεψε να επιβιώσουν κάτω από οποιοδήποτε ζυγό και κατακτώντας την ελευθερία τους, να κτίσουν το δικό τους κράτος διατηρώντας την ταυτότητά τους.

Σήμερα που η πνευματική κρίση της δυτικής κοινωνίας εκδηλώνεται όλο και εντονότερα, η ανθρωπότητα με θαυμασμό και ελπίδα προσβλέπει στην πνευματική αναγέννηση των ορθοδόξων λαών, που αντιπροσωπεύουν την άνθιση των βυζαντινών παραδόσεων. Η ορθόδοξη Ευρώπη έγινε περιοχή όπου όλο και πιο καθαρά εκδηλώνεται η έννοια της «εκκλησίας-έθνους». Εδώ διαμορφώνεται δυναμικά η ορθόδοξη κοινότητα, δημιουργούνται φιλανθρωπικά και πνευματικά διαφωτιστικά ιδρύματα, αναγεννάται η μοναστική ζωή, η τέχνη της αγιογραφίας, αυξάνει η θρησκευτική αυτοσυνείδηση της νέας γενιάς. Εκπροσωπώ τον ορθόδοξο λαό της Ουκρανίας που αριθμεί 38 εκατομμύρια Ορθοδόξους. Παρά τον απροκάλυπτο προσηλυτισμό των αιρετικών στη χώρα μας, καθώς και τις έριδες μεταξύ των Ορθοδόξων, σήμερα υπάρχουν 11 χιλιάδες ενορίες, 150 μοναστήρια, 30 θεολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα. Με την υποστήριξη του κράτους, αναστηλώνονται τα μνημεία θρησκευτικής αρχιτεκτονικής, επιστρέφεται η εκκλησιαστική περιουσία, κτίζονται νέοι ναοί. Έτσι εγώ μαζί με τον λαό μου μπορώ να απαντήσω με τα λόγια του Γάλλου συγγραφέα Ρενέ Μπαζέν στην ερώτηση «ποιος είναι ο Χριστός;»: «Είναι αυτός, τον Οποίο εγώ μαζί με εκατομμύρια ζώντων και δισεκατομμύρια νεκρών έχω την τιμή να ονομάζω Κύριό μου και Θεό μου».

Τελειώνοντας την ομιλία μου θεωρώ καθήκον μου να καλέσω όλους τους παρισταμένους να συμβάλλουν το κατά δύναμη στο ευγενικό έργο της ενίσχυσης της πνευματικής ενότητας και της συνεργασίας μεταξύ των λαών μας. Μόνο η συσπείρωσή μας θα μας επιτρέψει να ανασκευάσουμε τα σχέδια εκείνων που θέλουν να δημιουργήσουν μια νέα παγκόσμια τάξη πραγμάτων και να μας επιβάλλουν ένα μοντέλο μονοπολικού κόσμου. Γι' αυτό σας καλώ να εγκρίνουμε το ψήφισμα για την Γιουγκοσλαβία. Επίσης δεν μπορούμε να είμαστε αμέτοχοι όταν η Κύπρος είναι ακόμη διχοτομημένη.

Προτείνω επίσης να δημιουργήσουμε έναν κέντρο που να είχε ως στόχο να διδάσκει στους νέους την αγιογραφία, να διδάσκουμε τεχνοκριτικούς και να ανταλλάσσουμε εμπειρίες σ' αυτόν τον τομέα. Το έργο και η αποστολή μας ως συνέλευση ορθόδοξων λαών επεκτείνεται και σε αυτόν τον τομέα, όπως πολύ ορθά τόνισε ο Γενικός μας Γραμματέας κύριος Παπαθεμελής.

Ο Προεδρεύων Β.Ζόρκαλτσεβ: Δίνω το λόγο στον κύριο Κατσαρό από την Ελλάδα και να ετοιμάζεται ο κύριος Κοτλιαρόφ, Λευκορωσία.

Ν.Κατσαρός: «Τίνα με λένε οι άνθρωποι είναι εν έτει δύο χιλιάδες;» Είμαι βέβαιος, αγαπητοί συνάδελφοι, ότι αν ρωτούσαμε οποιονδήποτε Χριστιανό Ορθόδοξο οποιασδήποτε χώρας «Ποιος είναι ο Χριστός;» σήμερα το 2000, θα μας έλεγε: «Είναι ο Θεός της αγάπης, ο οποίος είπε «αγαπάτε αλλήλους» και δεν είπε «πολεμάτε ο ένας εναντίον του άλλου, εκμεταλλευτείτε οι ισχυροί την δύναμή σας και επιβληθείτε επί των ασθενεστέρων». Είναι ο Θεός εκείνος ο οποίος μας είπε «ο έχων δύο χιτώνες να δώσει τον δεύτερο σε εκείνον που έχει ανάγκη» και όχι εκείνος που θα άφηνε τα εκατομμύρια ανθρώπων να πεθαίνουν σήμερα από την πείνα. Είναι ο Θεός εκείνος ο οποίος μας είπε να σεβόμαστε τις αρχές και τις εξουσίες και όχι να επιτρέψουμε στους ισχυρούς να καταπατούν τα δίκαια των ασθενεστέρων και να ζούμε σήμερα το τραγικό φαινόμενο μιας διχασμένης Κύπρου, γιατί όχι και μιας διχασμένης Γιουγκοσλαβίας και ίσως και πολλών άλλων υποψηφίων χωρών να αντιμετωπίσουν και να έρθουν στην ίδια κατάσταση. Είναι ο Θεός ο οποίος μας είπε να είμαστε δίκαιοι, να ζούμε ειρηνικά και βεβαίως να κάνουμε και υποχωρήσεις χάρι του γενικότερου καλού και να μην ζούμε την κατάσταση αυτή την οποία ζει σήμερα όλος ο κόσμος.

Είμαστε, αγαπητές και αγαπητοί συνάδελφοι, πολιτικό όργανο, συναντώμεθα, και εισηγήσεις του επιπέδου της εισηγήσεως του κυρίου Γιανναρά, και άλλων πολλών σε προηγούμενες συναντήσεις, αποβλέπουν στο να ξεκαθαρίσουν τα πράγματα ως προς την πίστη μας και να μας δώσουν περισσότερη δύναμη να ανταποκριθούμε στην αποστολή μας.

Το πρόβλημα είναι εμείς εδώ, η Διακοινοβουλευτική Συνέλευση, ανταποκρινόμαστε στο καθήκον μας, τηρούμε εκείνα τα οποία

περιλαμβάνει η ιδρυτική μας διακήρυξη; Είμαι ένα από τα παλαιότερα μέλη και από εκείνους οι οποίοι έγραψαν κάποιες από τις αρχές της διακήρυξής μας όταν προ εφταετίας έγινε εις την Χαλκιδική. Πώς ξεκινήσαμε και πού είμαστε σήμερα. Είδαμε ότι η Ορθοδοξία έχει πάρα πολλά κέντρα εξουσίας. Χρειάζεται ένας συντονισμός σε κοινοβουλευτικό επίπεδο, χρειάζεται κάποιος αγώνας μέσα στο κοινοβούλιο του καθενός μας, της κάθε μιας χώρας, για να μπορέσουμε πρώτα απ' όλα τις ορθόδοξες αρχές της ειρήνης, της αγάπης προς τον πλησίον, της δικαιοσύνης, της ισότητας ανάμεσα σε ισχυρούς και ασθενείς, να τις επιβάλουμε αυτές τις αρχές μέσα στα κοινοβούλιά μας, να τις επιβάλουμε στις κυβερνήσεις μας, εις τρόπον ώστε να εμπνέονται και κατά την άσκηση της νομοθετικής λειτουργίας, αλλά και κατά την άσκηση της εκτελεστικής λειτουργίας από αυτές τις αρχές. Το επιδιώξαμε μέχρι τώρα. Σημειώθηκαν ορισμένες επιτυχίες. Άκουσα με πάρα πολύ μεγάλη χαρά αυτά που είπε ο εκπρόσωπος της Μολδαβίας. Ενδεχομένως να προστέθηκαν και από άλλους εισηγητές, αλλά δεν άκουσα όλες τις ομιλίες διότι ασχολήθηκα με το ψήφισμα της Γιουγκοσλαβίας επί ένα ορισμένο χρονικό διάστημα. Πήραμε μία απόφαση, πώς θα αντιμετωπίσουν οι ορθόδοξες χώρες τις νεοφανείς αιρέσεις. Διατυπώσαμε μάλιστα ύστερα από πάρα πολύ μεγάλο κόπο και ορισμένες γενικές αρχές. Και η απόφαση την οποίαν πήραμε είναι αυτές οι γενικές αρχές να αποτελέσουν την βάση νομοθετικών ρυθμίσεων εις τα κοινοβούλιά μας. Δεν ξέρω κατά πόσον ανταποκριθήκαμε σ' αυτήν την αποστολή μας.

Προηγουμένως πήραμε και ορισμένες άλλες αποφάσεις. Είπαμε πώς θα οργανωθούμε καλύτερα μέσα στα κοινοβούλιά μας. Σας είχαμε αναφέρει το παράδειγμα της Ελλάδος με την επιτροπή ορθοδοξίας, η οποία έχει κάποιον λόγο σε θέματα που έχουν σχέση με τα θρησκευτικά ζητήματα. Δεν ξέρω αν σημειώθηκε καμία πρόοδος προς αυτή την κατεύθυνση και επομένως αν ο καθένας από εμάς εκπροσωπεί το Κοινοβούλιό του και μεταφέρει απόψεις γενικές ή μεταφέρει προσωπικές του απόψεις επάνω στα θέματα τα οποία μας απασχολούν.

Ελπίζω ότι πρέπει όλοι να δούμε την ιδρυτική μας διακήρυξη, τις αρχές τις οποίες υπηρετούμε και να προσαρμόσουμε την όλη μας συμπεριφορά και πολιτεία μέσα εις την ΕΔΣΟ σε εκείνες τις αρχές. Τότε θα γίνει περισσότερο αισθητή η παρουσία μας μέσα στο Κοινοβούλιό μας, μέσα στη χώρα μας, αλλά και γενικότερα. Τότε θα πλησιάσουμε τον Χριστό όπως τον θέλει σήμερα όλος ο κόσμος, ο κάθε άνθρωπος του κόσμου. Τότε θα προσεγγίσουμε τις αρχές τις οποίες εκείνος πρώτος διακήρυξε και θα μπορέσουμε οπωσδήποτε να κάνουμε έναν δικαιότερο, περισσότερο ανθρώπινο κόσμο, γιατί σε τελευταία ανάλυση αυτή είναι η αποστολή του καθενός από εμάς ως πολιτικού να προσφέρουμε υπηρεσίες στον λαό μας, και υπηρεσία είναι ακριβώς για να γίνει

περισσότερο ανθρώπινη, περισσότερο δίκαια, περισσότερο υποφερτή η συμπεριφορά του καθενός μας και οπωσδήποτε η ζωή των ανθρώπων τους οποίους εκπροσωπούμε.

Ο Προεδρεύων Β.Ζόρκαλτσεβ: Ζητώ συγνώμη από τον κ. Κοτλιάρωφ. Ο καθηγητής κ. Γιανναράς θα πρέπει να φύγει και γι' αυτό θα του δώσουμε τώρα το λόγο, ούτως ώστε να κάνει μερικά σχόλια. Παρακαλώ κ. Γιανναρά, έχετε το λόγο.

Καθ. Χ. Γιανναράς: Θέλω να ευχαριστήσω για τις παρατηρήσεις που έγιναν και να κάνω ένα σχόλιο κυρίως για τη σχέση που έχει το θέμα αυτής της συνεδρίας, της συνέλευσης, με την πολιτική. Επιτρέψτε μου να θυμίσω, το ξέρετε καλύτερα από εμένα, ότι αυτή τη στιγμή, οι μεγάλες δυνάμεις της Δύσης εφαρμόζουν, ασκούν μία συγκεκριμένη πολιτική απέναντι στα κράτη της Ανατολικής Ευρώπης. Οι κατ' εξοχήν εκφράσεις αυτής της δυτικής πολιτικής έναντι των ορθοδόξων αναφέρθηκαν επανειλημμένα, είναι η περίπτωση της Γιουγκοσλαβίας, η περίπτωση της Κύπρου, θα μπορούσε να αναφέρει κανείς την περίπτωση της Ουκρανίας, ακόμη και της Ρωσίας.

Πίσω από την ασκούμενη σήμερα πολιτική από τη Δύση απέναντι στις ορθόδοξες χώρες υπάρχουν κάποιες θεωρητικές θέσεις, οι οποίες έχουν εκφραστεί απερίφραστα. Υπάρχει ο καθηγητής του Χάρβαρντ, ο Σάμιουελ Χάντινγκτον, που στο βιβλίο του το οποίο έγινε διεθνώς πρώτο σε κυκλοφορία εκθέτει με σαφήνεια ότι η Ορθοδοξία είναι ένας πολιτισμός αντίπαλος προς τον πολιτισμό της Δύσης. Επαναλαμβάνω, η Ορθοδοξία εκπροσωπεί και το Ισλάμ, μαζί μας βάζει, είναι πολιτισμός αντίθετος προς τον πολιτισμό της Δύσης. Πάνω σε αυτή τη γραμμή ακολουθεί μία ολόκληρη χορεία Αμερικανών και Ευρωπαίων μελετητών και δημοσιογράφων, ο Μπρεζίνσκι, ο Τζωρτζ Κέναν, ο Κάπλαν, του οποίου το βιβλίο είπε ο Πρόεδρος Κλίντον ότι διάβαζε όλη τη νύχτα, προτού δώσει την εντολή να αρχίσουν οι βομβαρδισμοί στη Σερβία. Θα μπορούσε να αναφέρει κανείς πάμπολλα δημοσιεύματα των εγκυρότατων, όπως θεωρούνται, εφημερίδων της Δύσης που επιμένουν σε αυτή τη γραμμή, ότι η Ορθοδοξία αποτελεί έναν πολιτισμό αντίπαλο προς τον πολιτισμό της Δύσης. Ένας απλός ορθόδοξος πολίτης μιας χώρας ευρωπαϊκής θα ήθελε να σας μεταφέρει την άποψη, τη γνώμη, την αίτηση, την έκκληση ότι αυτό είναι το κύριο αντικείμενο της δουλειάς σας.

Μία συνέλευση ορθοδόξων κοινοβουλευτικών πρέπει να απαντήσει πριν απ' όλα σε αυτή την πρόκληση. Αποτελεί η Ορθοδοξία έναν πολιτισμό αντίπαλο προς τη Δύση; Τι θα είχατε να απαντήσετε στους ισχυρισμούς του Χάντινγκτον και όλων των άλλων που ανέφερα; Συνήθως, στις προηγούμενες παρεμβάσεις υπήρχε μια έκφραση πικρίας ημών των Ορθοδόξων για την πολιτική που ασκούν οι Δυτικοί απέναντί μας. Αλλά οι πικρία μας εκφράζεται με τη γλώσσα και τις κατηγορίες της

Δύσης. Επικαλούμαστε αυτά τα οποία οι άλλοι μάς αρνούνται, η βασική κατηγορία του Χάντινγκτον είναι ότι δεν έχουμε εμείς την προτεραιότητα των ατομικών δικαιωμάτων, δεν έχουμε την προτεραιότητα των δημοκρατικών διαδικασιών, γεννάμε αυταρχικά καθεστώτα και φονταμενταλισμό και απαντάμε σε αυτά τα επιχειρήματα με τη γλώσσα που θέτουν τα ίδια τα επιχειρήματα. Θα έκανα την πολύ ταπεινή και απλή πρόταση προς όλους σας στην επόμενη συνέλευσή σας να έχει μελετηθεί από όλους και ουσιαστικά ειδικά το βιβλίο του Χάντινγκτον και να προτείνετε τι απαντήσεις έχει μία πολιτική εκπροσώπηση ορθοδόξων κοινωνιών απέναντι στην επιχειρηματολογία του Σάμιουελ Χάντινγκτον.

Στ. Παπαθεμελής: Νομίζω, στο σημείο αυτό θέλω να παρακαλέσω τον αντιπρόεδρο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, τον κ. Περέιρα, να δεχθεί εκ μέρους μας να του παραδώσουμε ένα συμβολικό αναμνηστικό αυτής της εκδήλωσης.

Ο Προεδρεύων Β.Ζόρκαλτσεβ: Συνεχίζουμε τις εργασίες της συνόδου και δίνουμε το λόγο στον κύριο Κοτλιαρόφ και να ετοιμάζεται ο κύριος Πίντεα από τη Ρουμανία.

Ι.Κοτλιαρόφ: Αξιότιμε κύριε Γενικό Γραμματέα, αξιότιμε κύριε Πρόεδρε, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι. Το κύρος της Διακοινοβουλευτικής Συνελεύσεως της Ορθοδοξίας αυξάνεται χρόνο με το χρόνο. Δυστυχώς όμως υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός προβλημάτων τα οποία θα πρέπει να επιλύσουμε. Και περί αυτού έκανε λόγο και ο κύριος Θεοδώρου και άλλοι ομιλητές. Συμφωνώ απολύτως με τον κύριο Στόικοβιτς, ότι δεν νοείται να υποτάσσονται στον σατανά κάποιοι αδελφοί ορθόδοξοι, να υποτάσσονται σ' αυτούς που θέλουν να καταστρέψουν άλλους ορθόδοξους αδελφούς. Και δυστυχώς θα πρέπει να επαναλάβω το ίδιο αναφορικά με τη χώρα μου. Σήμερα, κάποιοι ορθόδοξοι αδελφοί μας βοηθούν τη Δημοκρατία της Λευκορωσίας, τη στιγμή που άλλοι ορθόδοξοι αδελφοί υποστηρίζουν τον οικονομικό και πολιτικό αποκλεισμό που έχει επιβληθεί στη χώρα μου.

Είναι πολλά τα προβλήματα για τα οποία θα πρέπει να κάνουμε λόγο και τα οποία αντιμετώπισαμε στην περίοδο αυτή των επτά χρόνων, αλλά θα πρέπει επίσης να αναφέρω ότι πολλά από αυτά τα προβλήματα έχουν επιλυθεί επιτυχώς με τη βοήθεια της οργάνωσής μας. Κατανοώ ότι σήμερα δεν έχουμε επαρκή χρόνο και γι' αυτό δεν μπορώ να αναφερθώ σε όλα. Θα ήθελα να περιοριστώ σε ένα μόνο πρόβλημα στο οποίο αναφέρθηκαν σήμερα πολλοί προλαλήσαντες και στο οποίο αναφέρθηκε και ο κύριος Γιανναράς, ένα πρόβλημα για το οποίο συζητούσαμε και στη Χαλκιδική. Δεν πρόκειται να παρουσιάσω μια μεγάλη εισήγηση θέλω όμως να θίξω μερικές πτυχές του προβλήματος.

Η Δημοκρατία της Λευκορωσίας είναι μία χώρα της Ευρώπης με πανάρχαιες ορθόδοξες παραδόσεις. Η Λευκορωσία άρχισε την ύπαρξή

της ως αυτόνομο χριστιανικό κράτος από την βάπτιση των Ρώσων από τον Άγιο Ισαπόστολο Πρίγκιπα Βλαδίμηρο πριν από 1000 και πλέον χρόνια. Ως ευρωπαϊκός χριστιανικός λαός οι Λευκορώσοι άρχισαν από την μοναχή Αναστασία, κατά κόσμο Ραγκνέντα, τον γιο της Ιζιασλάβο, την οσία Ευφροσύνη, ηγουμένη του Πόλοτσκ, τον Ιεράρχη Κύριλλο, Επίσκοπο Τουροβίας και την παρουσία πολλών αγίων που έλαμψαν στην γη της Λευκορωσίας.

Σήμερα στην Λευκορωσία δεν υπάρχουν συγκρούσεις μεταξύ ομολογιών. Το 85% των κατοίκων είναι ορθόδοξοι, περίπου 9 εκατομμύρια πολίτες. Ωστόσο όμως, όπως ορθώς αναφέρθηκε στην Χαλκιδική από τον κ. Γιανναρά, η Ορθοδοξία αντιμετωπίζει πολλά προβλήματα, τα οποία θα πρέπει να επιλύσει και με την συνδρομή της ΕΔΣΟ.

Έχουμε διεξάγει έρευνες κοινωνιολογικού χαρακτήρα, ρωτήσαμε περίπου 5 χιλιάδες νέους, κατοίκους της Λευκορωσίας, ηλικίας μέχρι του 30ού έτους αναφορικά με το πώς βλέπουν, ποια είναι η στάση τους απέναντι στον Κύριο και Σωτήρα ημών Ιησού Χριστό και απέναντι στην Ορθοδοξία γενικότερα. Αν λοιπόν θα θελήσουμε να συνάγουμε κάποια γενικά συμπεράσματα, οι δημοσκοπήσεις αυτές καταμαρτυρούν σημαντική αύξηση του κύρους της Ορθοδοξίας, καθώς επίσης και το γεγονός ότι υπάρχουν αυτή τη στιγμή στην Λευκορωσία και κάποιες αντιφατικές διαδικασίες στον τομέα της θρησκευτικής ζωής.

Στην Δημοκρατία μας περίπου τα 2/3 των νεαρών ατόμων, αγοριών και κοριτσιών (58,9% των ανταποκριτών), θεωρούν ότι η θρησκεία συμβάλλει στην ενίσχυση της ατομικής ηθικότητας, περίπου οι μισοί (48,2%) πιστεύουν ότι δίνει πίστη, τους βοηθά να δώσουν νόημα στη ζωή τους, πάνω από το 1/3 (37,5%) πιστεύουν ότι βοηθά στην διατήρηση των πολιτιστικών παραδόσεων, και μόνο το 14,3 % φρονεί ότι οι άνθρωποι δεν έχουν ανάγκη από τη θρησκεία διότι η θρησκεία τους αποσπά από την πραγματικότητα και τους οδηγεί στον κόσμο των παραισθήσεων.

Με μια πρώτη ματιά φαίνεται ότι τα αποτελέσματα αυτών των δημοσκοπήσεων είναι αρκετά καλά. Ωστόσο όμως μια πιο προσεκτική ανάλυσή τους αποκαλύπτει το γεγονός ότι για μια σειρά λόγων η Ορθοδοξία δεν παίζει εκείνον τον καθοριστικό ρόλο που θα έπρεπε να παίζει στην κοινωνική ζωή για την υπέρβαση των ανθρώπινων προβλημάτων. Έτσι, όταν αντιμετωπίζουν κάποια σοβαρά προβλήματα στη ζωή τους, το 64,3% αυτών που συμμετείχαν στις δημοσκοπήσεις αναφέρει ότι προσπαθεί να τα λύσει με τη βοήθεια των φίλων τους, το 39,3 % ψάχνει στήριξη στην οικογένεια. Το 50,9% θεωρεί ότι μπορούν να αντιμετωπίσουν τα προβλήματά τους μέσω των αγαπημένων τους ασχολιών και μόνο το 17,4% πηγαίνει στην εκκλησία. Τα στοιχεία αυτά αποδεικνύουν ότι υπάρχουν αρκετά προβλήματα ακόμη. Το 44,6%

πιστεύει στον Χριστό και περίπου το ίδιο ποσοστό δεν μπορεί να δώσει μια μονοσήμαντη απάντηση, ωστόσο όμως δηλώνει ότι κάτι υπάρχει στη θρησκεία, αυτό όμως δεν είναι πίστη είναι απλά μόδα.

Σήμερα στην Λευκορωσία, σε μια χώρα όπου υπάρχουν πανάρχαιες ορθόδοξες παραδόσεις, μόνο το 1,8% των νεαρών ανθρώπων εκκλησιάζονται τακτικά και περίπου το ίδιο ποσοστό συμμετέχει τακτικά στη Θεία Λειτουργία και στα μυστήρια. Μόνο το 1/5 γνωρίζει σε τι διαφέρει η Καινή από την Παλαιά Διαθήκη. Το 1/9 των νεαρών εκκλησιάστηκαν την τελευταία φορά πριν μία εβδομάδα, ενώ τα 2/3 πριν από πολύ καιρό στο παρελθόν.

Θα ήθελα επίσης να επιστήσω την προσοχή σας στις απαντήσεις που έδωσαν άνθρωποι, οι οποίοι πιστεύουν στον Χριστό, στις ερωτήσεις που τους υποβλήθηκαν. Το 50% πιστεύει σε υπερφυσικές δυνάμεις, το 42,9% πιστεύει στην μετά θάνατον ζωή, το 39,3% στην μαγεία και τη βασκανία, το 37,5 % πιστεύει στα UFO, το 33,9% στην αστρολογία, το 19,6% στην μετεμψύχωση, το 19,6% στην χαρτομαντεία, χειρομαντεία κ.τ.λ., το 10,7% στα μέντιουμ. Και αυτοί είναι άνθρωποι που, σύμφωνα με τις απαντήσεις τους, πιστεύουν στον Θεό. Στη διαμόρφωση παρόμοιων απόψεων συμβάλλουν πληθώρα δημοσιεύσεων, τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών εκπομπών, οι οποίες διαφημίζουν διάφορες λατρείες, αιρέσεις, τη μαγεία.

Όλα αυτά έχουν αποτέλεσμα την ενίσχυση της πίστης τους σε διάφορες καταστροφικές διδασκαλίες. Έτσι, για παράδειγμα, πολλά νεαρά αγόρια και κορίτσια της χώρας μας βλέπουν θετικά τις αιρέσεις, με εύφρονες επωνυμίες όπως “Κέντρο μαθητών του Χριστού”, “Οικογένεια της αγάπης”, “Κέντρο της Παναγίας”. Υπάρχουν ακόμα και νεαροί που υποστηρίζουν τους σατανιστές. Δυστυχώς, στην κοινωνία της Λευκορωσίας ακόμα δεν έχει καλλιεργηθεί η αρνητική αντίληψη για τις καταστροφικές αιρέσεις.

Οι έρευνες δείχνουν ότι στη Λευκορωσία παρατηρείται αρκετά υψηλή ανεξιθρησκία. Πάνω από 2/3 των ερωτηθέντων θεωρούν ότι το θρήσκευμα των φίλων τους δεν έχει καμιά σημασία γι’ αυτούς. Παρεπιπτόντως, οι Ορθόδοξοι (στη δημοσκόπηση έλαβε μέρος 80,4% των Ορθοδόξων) είναι πιο ανεκτικοί σε διαφορετικές θρησκευτικές πεποιθήσεις. Η θρησκευτική ησυχία και η ομόνοια είναι σπουδαία επίτευξη της λευκορωσικής κοινότητας.

Όπως δείχνει η κοινωνιολογική έρευνα, είναι πολύ σημαντικό να δείξουμε στους νέους ότι ο Θεός είναι στον καθένα μας. Όμως, δεν Τον νιώθουν όλοι, δεν καταλαβαίνουν όλοι ότι με το να καθαρίζουν τον εαυτό τους και την ψυχή τους από την αμαρτία, καθαρίζουν και όλη την κοινωνία από το κακό.

Είναι σημαντικό να κάνουμε έτσι ώστε οι άνθρωποι, και προ πάντων οι νέοι, να γίνουν ενορίτες ορισμένης θρησκευτικής κοινότητας,

να εκκλησιάζονται τακτικά, να πιστεύουν στο άγιο, στο καθαρό. Γιατί τα αποτελέσματα των κοινωνιολογικών ερευνών δείχνουν ότι οι άνθρωποι που ειλικρινά πιστεύουν στο άγιο είναι πιο καθαροί, πιο ηθικοί, πιο ευγενείς και πιο πνευματικοί από αυτούς που δεν πιστεύουν στα ιδανικά της Ορθοδοξίας.

Αυτά και πολλά άλλα πνευματικά και ηθικά προβλήματα μπορούμε να λύσουμε εμείς όλοι μαζί – πολιτικοί, κοινοβουλευτικοί, κληρικοί και λαϊκοί, όλοι οι ορθόδοξοι λαοί και χώρες.

Η ενοποίηση της Λευκορωσίας με τη Ρωσία, η δημιουργία ενός ενωμένου κράτους αποτελούν πρώτα και αρκετά αποτελεσματικά βήματα προς την προσέγγιση των ορθόδοξων χωρών μας, των λαών μας, ένα παράδειγμα για άλλες χώρες.

Η Λευκορωσία είναι μια από της δημιουργίας της ορθόδοξη χώρα, αναπόσπαστο κρίκος της ανατολικού χριστιανικού, ευρασιατικού πολιτισμού, και μπορεί να επιζήσει μόνον ως ένα τμήμα του, αδελφοποιημένοι με όλους τους λαούς που το αποτελούν, και προ πάντων με τον πυρήνα του, τη μεγάλη Ρωσία. Δεν αμφισβητούμε ούτε την ιστορική ταυτότητα του λευκορωσικού λαού, ούτε το δικαίωμά του να είναι ανεξάρτητος, να έχει δικό του πολιτισμό και δικά του δημόσια ιδρύματα. Όμως, είναι απαραίτητο να έχουμε σαφή κατανόηση ενός γεγονότος: η σωτηρία βρίσκεται μόνον στην ενοποίηση του ανατολικού χριστιανικού πολιτισμού. Η Αγία Γραφή λέει: “Τίμα τον πατέρα και την μητέρα σου .... ίνα μακροχρόνιος έση επί της γης”. Η Άγια Ορθόδοξη Εκκλησία είναι ο φύλακας της πεμπτουσίας του πολιτισμού μας, της εθνικής μας ταυτότητας, είναι η μητέρα μας, η προκαθήμενή μας ενώπιον του Θεού και του Κόσμου. Έτσι είναι και η Ρωσία για μας. Εμείς στη Λευκορωσία πολύ καιρό πριν καταλάβαμε ότι οι αξίες μας, οι αξίες της Ανατολικής Χριστιανικής Εκκλησίας, της ειρηνικής αρμονίας και της αγάπης, της προτεραιότητας του πνεύματος επί των υλικών πειρασμών καθορίζουν τις οδούς τις οποίες ακολουθώντας ο πολιτισμός μας μπορεί να βγει από την κρίση στην οποία έχει βουλιάξει η δυτική “καταναλωτική” κοινωνία.

Ένα πολύ σημαντικό γεγονός για τη Λευκορωσία ήταν ο εορτασμός των 2000 χρόνων από τη Γέννηση του Ιησού Χριστού. Στο επίπεδο του κράτους η προετοιμασία για το γεγονός αυτό άρχισε ήδη το 1998. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας υπέγραψε το διάταγμα «Περί προετοιμασίας για τον εορτασμό της έναρξης της τρίτης χιλιετίας και 2000 χρόνων της χριστιανισμής» και δημιούργησε σχετικά με αυτό την Εθνική Οργανωτική Επιτροπή. Οι θρησκευόμενοι πολίτες επιδοκίμασαν την απόφαση για τον εορτασμό του χριστιανικού Ιωβηλαίου στο κρατικό επίπεδο. Ήδη διεξήχθη μια μεγαλειώδης λιτανεία υπό την αιγίδα του Διεθνούς Ιδρύματος Ενότητας των ορθόδοξων λαών σε συνεργασία με Ρώσους και Ουκρανούς συναδέλφους, καθώς και πολλά άλλα.

Η βασική αρχή που τηρήθηκε κατά τον σχεδιασμό των εκδηλώσεων ήταν η λογική επάρκεια. Εμείς δεν κάναμε σχέδια που δεν μπορούμε να εκπληρώσουμε.

Με όλα όσα έχουν γίνει και πρόκειται να γίνουν το κράτος δείχνει τον σεβασμό του προς την Ορθοδοξία. Ταυτόχρονα το κράτος αναλαμβάνει ευθύνες για το πώς θα είναι ο εορτασμός.

Ο λαϊκός χαρακτήρας των εκδηλώσεων που έχουν σχεδιαστεί δεν σημαίνει ότι οι θρησκευτικές οργανώσεις δεν συμμετέχουν στην διεξαγωγή τους. Η Ορθόδοξη Εκκλησία έχει εκπονήσει δικό της σχέδιο Ιωβηλαίων εκδηλώσεων. Έχουμε ενώσει τις προσπάθειες του κράτους και της Εκκλησίας στις εορταστικές εκδηλώσεις εκεί που αυτό ήταν εφικτό.

Πολλοί ναοί και θρησκευτικά μνημεία έχουν αναστηλωθεί και επισκευαστεί με άμεση υποστήριξη των κρατικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων. Συγκεκριμένα, αναστηλώθηκαν τα εκκλησιαστικά συγκροτήματα στο Μινσκ, στο Βίτεμπσκ, στο Γρόντο, Πινσκ και Νέσβιζ. Το Υπουργείο Παιδείας διεξήγαγε τον διαγωνισμό παιδικού σχεδίου «Στο κατώφλι της 3ης χιλιετίας», τον διαγωνισμό στο επίπεδο της χώρας «Οικολογία της γης είναι η οικολογία της ψυχής». Ανακοινώθηκε ο διαγωνισμός των παιδικών οικολογικών σχεδίων «Πόλη και χωριό της τρίτης χιλιετίας», ο οποίος θα διεξάγεται καθ' όλη της διάρκειας του έτους 2000. Στην πόλη Μπρεστ έλαβε χώρα το διεθνές επιστημονικό συνέδριο «Η ιστορική μοίρα της χριστιανοσύνης και η σύγχρονη εποχή».

Το Υπουργείο Συγκοινωνιών κυκλοφόρησε δυο γραμματόσημα με παιδικά σχέδια που βραβεύτηκαν στον διαγωνισμό «Στο κατώφλι της 3ης χιλιετίας», δυο γραμματόσημα με απεικόνιση των ναών ιστορικής πολιτισμικής σημασία. Ο κρατικός οργανισμός «Μπελπότστα» διεξήγαγε τον διαγωνισμό παιδικού σχεδίου «Η πατρίδα μας στην 3η χιλιετία». Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του διαγωνισμού, τα καλύτερα σχέδια χρησιμοποιήθηκαν για να σχεδιαστούν δυο πρωτότυπα γραμματόσημα και τρεις φάκελοι.

Ο εκδοτικός οίκος «Μπελαρούς» κυκλοφόρησε δυο αφίσες-ημερολόγια αφιερωμένες στα 2000 χρόνια της χριστιανοσύνης.

Στην Εθνική Πινακοθήκη διεξήχθη η έκθεση του ζωγράφου Λ.Ντουνταρένκο «Καμπάνες της Ορθοδοξίας». Το Φεβρουάριο 2000 η Κρατική Επιτροπή Θρησκευμάτων και Εθνοτήτων διοργάνωσε την επίσημη τελετή παράδοσης στο εξαρχείο της Λευκορωσίας των 250 εικόνων, οι οποίες κατασχέθηκαν από τις τελωνειακές αρχές κατά την προσπάθεια παράνομης εξαγωγής τους από τη χώρα.

Στο Κρατικό Μουσικό Θέατρο έλαβε χώρα μεγάλη συναυλία αφιερωμένη στα 2000 χρόνια της χριστιανοσύνης. Το Υπουργείο Πολιτισμού θα κάνει εκθέσεις των έργων των ζωγράφων της

Λευκορωσίας τα οποία υπάρχουν στα μουσεία και στην Ένωση των Ζωγράφων, καθώς και καινούργιων έργων ζωγραφικής. Στην πόλη Γρόντο ολοκληρώθηκε το τελευταίο στάδιο του 3ου Φεστιβάλ Εθνικών Πολιτισμών της Λευκορωσίας.

Οι εορταστικές εκδηλώσεις στην τιμή του Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού στη Λευκορωσία θα διεξάγονται επί έναν ολόκληρο χρόνο.

Και θα ήθελα να τελειώσω την ομιλία με τα λόγια του Αποστόλου Παύλου ότι ο Κύριος μάς καλεί λέγοντας: «προνοούμενοι καλά ενώπιον πάντων ανθρώπων, ... τη ελπίδι χαίροντες, τη θλίψει υπομένοντες...» (Ρωμ. 12,12-17) και να έχουμε ακλόνητη την πίστη μας.

Ο Προεδρεύων Β.Ζόρκαλτσεβ: Δίνω το λόγο στον κ. Πίντεα από τη Ρουμανία και να ετοιμάζεται η εκπρόσωπος της Γεωργίας.

Ι.Πίντεα: Κύριε Πρόεδρε, κ. Γενικό Γραμματέα, κ. Αντιπρόεδρε. Πρώτον θα ήθελα, αν μου επιτρέψετε, να δευτερολογήσω πάνω στην πολύ βαθιά εισήγηση του κυρίου Γιανναρά, την πολύπλευρη, περιεκτική, ανθρώπινη και την πολύ ωφέλιμη εισήγησή του που θέτει τον άνθρωπο στο κέντρο των συζητήσεων, άσχετα αν είναι πολιτικός ή όχι. Το έτος 2000 είναι έτος καμπής για όλους εμάς τους χριστιανικούς και ορθοδόξους λαούς και πρέπει να προσδιορίσουμε τη σχέση ανάμεσα στην ανθρώπινη προσωπικότητα και τον Σωτήρα μας Ιησού Χριστό. Είναι το έτος όπου ο κάθε λαός, το κάθε έθνος πρέπει να διερμηνεύσει και να δώσει νέες πραγματικές παραμέτρους στις μόνιμες σχέσεις του με τον Ιησού Χριστό.

Το σημερινό μας πρόβλημα που άπτεται στο σύνολό του και την προβληματική των σχέσεων που ο Ιησούς Χριστός παρέδωσε στην σύγχρονη ανθρωπότητα, στον ταραγμένο κόσμο μας, το πρόβλημα που έχει σχέση με τον διαχωρισμό από την Εκκλησία. Μέσω τού κατά Ματθαίον Ευαγγελίου, ο Ιησούς Χριστός θέτει το ερώτημα σε όλους τους ανθρώπους που ζουν στο 2000: “Τίνα με λέγουσιν οι άνθρωποι είναι τον Υιόν του ανθρώπου;” Αυτό το ζήτημα είναι πολύ επίκαιρο και επιτακτικό γι’ αυτό το Ιωβηλαίο για το χριστιανισμό έτος. Ο Ιησούς Χριστός μάς ρωτά αν είμαστε με τον Θεό, αν είναι εκείνος Υιός του Θεού για εμάς. Το ερώτημα αυτό είναι ορθό και εύλογο, όσο και ορθή είναι η ερμηνεία του και πιστεύω ότι η ερώτηση αυτή απευθύνεται στην ανθρωπότητα στις συνθήκες πολύ σκληρής πραγματικότητας των πολέμων, της φυσικής καταστροφής, της έλλειψης της πίστεως, της απιστίας και τέλος της διεθνοποίησης και της παγκοσμιοποίησης. Όλα αυτά τα φαινόμενα σημαίνουν ότι κάθε κακή πράξη και κάθε κακός λόγος ρίχνουν σκιά στις σχέσεις μας με τον Ιησού Χριστό, που μας αναγνωρίζει στην ολότητα και το βάθος μας. Στο έτος 2000, σ’ αυτόν κόσμο, τον διαιρεμένο σε διάφορες αιρέσεις, ομολογίες κ.τ.λ. ο Ιησούς Χριστός παραμένει για μας και για τα αισθήματά μας καθαρά

ανθρώπινος. Το 2000 ο Ιησούς Χριστός ρωτά εμάς, ρωτά όλους τους ανθρώπους αν πιστεύουμε ακόμα, αν είμαστε έτοιμοι να απαντήσουμε σε αυτή την ερώτηση “τι είναι αυτός για μας”.

Θεωρώ ότι είναι πάρα πολύ δύσκολο να απαντήσουμε σε αυτήν την ερώτηση επειδή η ερώτηση του Σωτήρα υπογραμμίζει την πίστη και έχει σχέση με την κρισιμότητα της κατάστασης στην οποία ζούμε. Αυτή η κρίση συναρτάται με διάφορες δυσχέρειες και αντιμετωπίζεται σε όλη της την πολυπλοκότητα από τον άνθρωπο. Οι ρίζες της κρίσης αυτής είναι η απώλεια της σχέσης μας με τον Ιησού Χριστό, η άρνησή μας να τον αναγνωρίσουμε και να τον δεχθούμε. Με τη σχέση μας και τις πράξεις μας ο Χριστός είναι Υιός του Ανθρώπου.

Εμείς οι ορθόδοξοι λαοί, που η αποστολή μας είναι να γνωρίσουμε και να κηρύξουμε το όνομα και τη διδασκαλία του Ιησού Χριστού, Υιού του Ανθρώπου, πρέπει να αναρωτηθούμε τι κάναμε και τι πρέπει να κάνουμε ώστε να μιλήσουμε για την θεία παρουσία Του ανάμεσά μας σήμερα, αύριο και αεί, όπως λέγει και ο Άγιος Απόστολος Πέτρος. Μας ερωτά, έχουμε εμείς άραγε την δυνατότητα να απαντήσουμε, έχουμε τη δυνατότητα να αποτρέψουμε την διείσδυση της απιστίας στην Ανατολή, διότι το τι έγινε στη Δύση το γνωρίζουμε ήδη. Μπορούμε εμείς οι ορθόδοξοι λαοί να μιλήσουμε σήμερα έτσι όπως μιλούσε ο Άγιος Απόστολος Πέτρος “Είσαι ο Χριστός, ο Υιός του Θεού”.

Ομολογούμε ότι πρέπει να αναγνωρίζουμε τον Χριστό ανάμεσα στους ψεύτικους θεούς; Αυτό αναγνωρίζεται πράγματι, όμως γνωρίζουμε εμείς την αξία της Ορθοδοξίας, εμβαθύναμε στην αξία της, μπορούμε να την υπερασπιστούμε με τις ενέργειές μας σε όλο τον κόσμο; Η Ορθοδοξία είναι μεγάλη δύναμη, η οποία καθοδηγείται από την διδασκαλία του Χριστού, του Υιού του Θεού του Ζώντος. Έχουμε όμως πάντα την δυνατότητα, το χρόνο και τη γνώση για να απαντήσουμε σε αυτό το ερώτημα; Θα ήθελα να σας αναφέρω ένα παράδειγμα. Στην Γιουγκοσλαβία, στο Κόσοβο, οι ορθόδοξες εκκλησίες, τα ορθόδοξα μοναστήρια καταστράφηκαν από εκπροσώπους του Ιησού Χριστού. Εκεί πληγώθηκε ο Ιησούς Χριστός, ο Υιός του Ανθρώπου. Τι κάναμε για να το αποτρέψουμε αυτό; Προστατέψαμε άραγε τον Ιησού Χριστό με όλες τις δυνατότητες και τις δυνάμεις μας; Κάναμε το παν για να αναγνωριστεί η θεία φύση Του; Το έτος 2000 μας υπενθυμίζει ότι κατ’αυτό το Ιωβηλαίο έτος, με όλες τις ικανότητες, την κατανόηση και την τιμιότητά μας πρέπει να συνεχίσουμε την υπόθεση της προάσπισης της ειρήνης και της φιλίας ανάμεσα στους λαούς του Θεού. Ο Ιησούς Χριστός ζήτησε να γίνει γνωστός, να γίνει αισθητή η θεία φύση Του, εδώ κάτω από τον ουρανό της Ιερουσαλήμ, όχι μακριά από την Καισάρεια, και καλό θα ήταν να θέταμε και εμείς αυτό το ερώτημα για την θεία φύση του Χριστού και όλοι οι εκπρόσωποι των ορθοδόξων λαών και να δώσουμε μια θετική τελική απάντηση σε αυτό το ερώτημα (και σήμερα

και πάντα) με τις πράξεις μας που θα υπεράσπιζαν το μέλλον της παρουσίας του Υιού του Θεού, που πρέπει πάντοτε να δοξάζουμε και να υπερασπιζόμαστε.

Ο Προεδρεύων Β.Ζόρκαλτσεβ: Δίνω το λόγο στην κυρία Μανάνα Γκιγκινεϊσβίλι από την Γεωργία και να ετοιμάζεται ο εκπρόσωπος της Αλβανίας.

Μ.Γκιγκινεϊσβίλι: Το έτος 2000 από γεννήσεως του Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού το να παρευρίσκεται κανείς στους Αγίους Τόπους, στην Ιερουσαλήμ, αποτελεί την εκπλήρωση του πόθου κάθε αληθινού, πραγματικού χριστιανού. Δράττομαι της ευκαιρίας να ευχαριστήσω εσάς κ. Πρόεδρε, να ευχαριστήσω τον κ. Γενικό Γραμματέα, να ευχαριστήσω την ηγεσία της ΕΔΣΟ για το γεγονός ότι μας δωρίσατε μια τόσο μεγάλη ευτυχία, με τη βοήθεια βέβαια του Θεού, χωρίς την οποία, φυσικά, δεν θα μπορούσαμε να λάβουμε αυτό το δώρο.

Είναι αλήθεια ότι είμαστε μια πολιτική οργάνωση και ασχολούμαστε με τα πολιτικά θέματα, έχουμε πολιτικές προσδοκίες, ωστόσο είμαστε ταυτόχρονα κοινοβουλευτικοί ορθόδοξων χωρών και γι' αυτό το λόγο η ορθή κατανόηση των θρησκευτικών θεμάτων θα μας επιτρέψει να επιλέξουμε το σωστό δρόμο στην πολιτική και στα κοινωνικά ζητήματα. Και για μια ακόμη φορά θα ήθελα να ευχαριστήσω την ηγεσία της ΕΔΣΟ για το ότι ως θέμα της συνόδου μας επιλέξατε αυτό το τόσο σημαντικό και ουσιώδες ζήτημα του Χριστιανισμού, τον διάλογο του Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού με τους μαθητές του «Τίνα με λέγουσιν οι άνθρωποι». Για ποιο λόγο το ερώτημα αυτό είναι τόσο σημαντικό και για ποιο λόγο έχει τόσο μεγάλη σπουδαιότητα για όλους μας; Είναι ένα ερώτημα, η απάντηση στο οποίο δεν θα πρέπει να δοθεί μέσω της σαρκός μας και του αίματός μας, αλλά από τον Ουράνιο Πατέρα μας. Και γι' αυτό θα ήθελα να επιβεβαιώσω για μια ακόμη φορά το γεγονός ότι πρόκειται περί θεμελιώδους ερωτήματος, περί ενός ουσιαστικής σημασίας ερωτήματος για την κατανόηση της ουσίας του Χριστιανισμού. Πιστεύω ότι η φράση αυτή, η απάντηση στον Πέτρο «*και επί ταύτη τη πέτρα οικοδομήσω μου την εκκλησίαν*» (Ματθ. 16,18) μας υποχρεώνει να είμαστε δυνατοί ούτως ώστε και να αξιωθούμε και εμείς να πιούμε το ποτήριον της εκκλησίας, της χριστιανικής Εκκλησίας.

Γιατί το ζήτημα αυτό είναι τόσο σημαντικό; Η ιδέα του θείου Λόγου είναι εργαλείο δημιουργίας, είναι ο Λόγος του Θεού που από αιώνων έφτασε στους ανθρώπους, πριν το χριστιανισμό. Αναφέρομαι σ' αυτόν διότι είναι ένα πρόβλημα που υπερβαίνει τα όρια του Χριστιανισμού. Θα θυμάστε ότι οι απολογητές του Χριστιανισμού ονόμαζαν τον Πλάτωνα χριστιανό της προ Χριστού εποχής, διότι ο Πλάτων δίδασκε περί του λόγου, ο οποίος τον 1^ο αιώνα έγινε σάρκα. Και δεν είναι τυχαίο ότι στο κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο, το Ευαγγέλιο που ονομάζεται το πλέον πνευματικό ευαγγέλιο, αρχίζει με τα λόγια: «*Εν*

αρχή ην ο Λόγος, και ο Λόγος ην προς τον Θεόν και Θεός ην ο Λόγος» και κατωτέρω: «Και ο Λόγος σαρξ εγένετο». Και σ' αυτό λοιπόν το ερώτημα του Σωτήρος και στην απάντηση του Πέτρου έγκειται το νόημα των ανωτέρω φράσεων. Περί του ότι είναι Υιός του Θεού γινόταν λόγος ήδη στην Παλαιά Διαθήκη, όλοι οι Προφήτες ανέμεναν την έλευση τού Μεσσία, του Υιού του Θεού, το γεγονός όμως ότι ήρθε θα έπρεπε να αναγνωρίσουν και να πιστέψουν οι άνθρωποι και ήταν πρώτος ο Πέτρος που το αναγνώρισε. «Τίνα με λέγουσιν οι άνθρωποι είναι τον υιόν του ανθρώπου;» Δηλαδή έχει γεννηθεί, είναι υιός του ανθρώπου λοιπόν, και ο Πέτρος τού απαντά: «συ ει ο Χριστός, ο υιός του Θεού του ζώντος». Αυτή λοιπόν η διττή φύση του Χριστού είναι ο ακρογωνιαίος λίθος του Χριστιανισμού, και τα λόγια του Ιωάννη του Θεολόγου, και αυτή η συζήτηση του Σωτήρος με τους μαθητές του αποτελεί ένα ενιαίο όλο. Το να πιστέψουμε στον Σωτήρα Χριστό ως Υιό του Θεού του Επουράνιου είναι η μία πλευρά. Το ότι ήρθε όμως στη γη, ότι περπάτησε μαζί μας, ότι έχυσε το αίμα Του χάρι της σωτηρίας μας, αυτό μας υποχρεώνει να κάνουμε πάρα πολλά και αυτό δεν αποτελεί σκέψεις θεολόγων ή διανοητών, είναι κάτι που πρέπει να προέλθει από τον Επουράνιο Πατέρα.

Ο Χριστιανισμός έγινε αποδεκτός από τους βαρβάρους, από ημιαγρίους και μη μορφωμένους λαούς, οι οποίοι με την καρδιά τους και μέσω της ακαλλιέργητης φύσης τους με τη δύναμη της καρδιάς κατάλαβαν της ουσία της διδασκαλίας ότι «ο Θεός αγάπη εστί». Δεν πρόκειται να μακρηγορήσω επί αυτών των θεμάτων, θα ήθελα να επιστρέψω στο ζήτημα της αποστολής της ΕΔΣΟ. Φρονώ ότι μετά από 70 χρόνια αθεϊστικής περιόδου, εμείς, και κάνω λόγο για την Γεωργία αυτή τη στιγμή, όλοι υποτίθεται ότι γίναμε πιστοί. Βεβαίως έχουμε πανάρχαιες χριστιανικές παραδόσεις στη Γεωργία. Δεχθήκαμε τον χριστιανισμό το έτος 330, στις αρχές δηλαδή του 4^{ου} αιώνα, και περάσαμε από δύσκολες εποχές, η αθεϊστική δε εποχή άφησε πολύ βαθιά ίχνη. Με πόνο αντιλαμβάνομαι ότι από μία πλευρά όλοι γίναμε πιστοί, και η πίστη αυτή συνήθως εκφράζεται με το γεγονός ότι, όταν κάποιος κάθεται στο ταξί και περνάει δίπλα από μία εκκλησία, οπωσδήποτε κάνει το σταυρό του. Ωστόσο όμως πρέπει να κατανοήσουμε βαθύτατα την σπουδαιότητα τού να είσαι χριστιανός, το καθήκον που απορρέει από αυτό το γεγονός. Φρονώ ότι η οργάνωσή μας θα πρέπει να βοηθήσει τους ορθόδοξους λαούς στην κατεύθυνση αυτή ούτως ώστε να αναπτύξουμε αυτά τα θέματα που συνδέονται με την Αγία Γραφή ώστε να μπορέσουμε να λάβουμε πιο σωστές αποφάσεις για την αντιμετώπιση πολιτικών και κοινωνικών προβλημάτων.

Συχνά συγκρίνουν την Ορθοδοξία με το Ισλάμ και κάνουν λόγο περί ορθόδοξου φονταμενταλισμού. Φρονώ ότι δεν πρόκειται περί ισχυρών απόψεων, βέβαια κάποιοι γράφουν τέτοιου είδους βιβλία,

ωστόσο όμως υπάρχουν πάρα πολλά άλλα βιβλία και εργασίες στον αντίποδα, όπως για παράδειγμα ο μεγάλος επιστήμων Αρχιεπίσκοπος του Καντέρμπουρυ, μία πολύ δημοφιλής προσωπικότητα, ο οποίος έχει γράψει πάρα πολλές εργασίες για τα κοινά στοιχεία και συμφέροντα διαφόρων ομολογιών, έχει γράψει πάρα πολύ θετικά πράγματα και με πολλή κατανόηση για την Ορθοδοξία και φρονώ ότι, εφόσον ο Σωτήρας ημών μας διδάσκει να αγαπάμε όχι μόνον τον πλησίον μας, αλλά να αγαπάμε και τους εχθρούς μας, δεν θα πρέπει να δημιουργούμε τον εχθρό εμείς οι ίδιοι. Πιστεύω ότι ακόμη και εάν υπάρχουν τέτοιοι εχθροί, επιδιώκοντας την αμοιβαία κατανόηση θα τους αποδυναμώσουμε περισσότερο.

Ο Προεδρεύων Β.Ζόρκαλτσεβ: Δίνω το λόγο στον κύριο Αποστόλι από την Αλβανία και παρακαλώ να ετοιμάζεται ο κύριος Μοβτσάν από την Ουκρανία.

Γ.Αποστόλι: Αξιότιμε κύριε Γενική Γραμματέα, Αξιότιμε κύριε Πρόεδρε, κυρίες και κύριοι, αγαπητοί φίλοι. Εξ ονόματος της αλβανικής αποστολής θα ήθελα να ευχαριστήσω τους διοργανωτές του 7^{ου} Συνεδρίου της ΕΔΣΟ και να ευχαριστήσω επίσης τον καθηγητή κ.Χρήστο Γιανναρά για τη ομιλία του και πιστεύω ότι τα λεγόμενά του μας εκφράζουν όλους μας. Το γεγονός ότι βρισκόμαστε εδώ στην Αγία Γη μοιάζει με όνειρο και μέσω αυτού βρισκόμαστε κοντά στον Κύριο ημών Ιησού Χριστό και αισθανόμαστε πλήρεις από φως, ευγνωμοσύνη και χριστιανική αγάπη. Νιώθουμε την πνευματική μας δύναμη και ενέργεια να αυξάνεται προάγοντας την ελευθερία, την ειρήνη, την δικαιοσύνη και την ευημερία για τους ανθρώπους μας και για όλους τους ανθρώπους στον κόσμο.

Κατά τη γνώμη μου θα ήταν ένα πολύ θετικό γεγονός εάν οι πολιτικοί ηγέτες από διάφορες χώρες και διάφορες θρησκείες συγκεντρώνονταν εδώ στην Ιερουσαλήμ. Πιστεύω ότι αυτό θα βοηθούσε στην διεξαγωγή μιας λιγότερο επιθετικής εξωτερικής πολιτικής. Πιστεύω ότι αυτή η πρόταση θα μπορούσε να αποτελέσει τμήμα του ψηφίσματός μας. Βλέποντας μερικά πράγματα σε αυτόν τον τόπο, εκτιμούμε περισσότερο την συνεισφορά των κοινοβουλευτικών στην εγκαθίδρυση της Ορθοδοξίας στην Αλβανία.

Η ορθόδοξη κοινότητα διαδραμάτισε πολύ σημαντικό ρόλο στην δύσκολη μεταβατική περίοδο που άρχισε μετά την ανατροπή της κομμουνιστικής δικτατορίας, συνοδευόμενη από τα δεινά της ανεργίας, της ένδειας, των πυραμίδων και του ολοκληρωτικού καθεστώτος που εγκαθιδρύθηκε μετά, διότι με την ελευθερία της, την θέλησή της και τον πολιτισμό της, υποστήριξε στο δημοψήφισμα το νέο σύνταγμα της Αλβανίας. Να σας πω ότι μέσα στο νέο σύνταγμα εν τέλει βλέπουμε μία εκ των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την ελευθερία της θρησκείας

(ανεξιθρησκία), τον σεβασμό προς την ιδιοκτησία κ.τ.λ. Στο πλαίσιο αυτό η συνεισφορά της αλβανικής ορθόδοξης κοινότητας και των κοινοβουλευτικών συνίσταται στις ιστορικές και μόνιμες προσπάθειες να συνδιαβιούμε με ελευθερία και αρμονία με τους άλλους Αλβανούς αδελφούς και αδελφές που ανήκουν σε άλλα θρησκευόμενα, είτε τους καθολικούς είτε τους μουσουλμάνους, και η αρμονία αυτή και οι φιλικές σχέσεις με τα άλλα θρησκευόμενα στην Αλβανία είναι πλέον ορατά. Η Αλβανική Ορθόδοξη Κοινότητα συνεχίζει να συνεισφέρει προς την εγκαθίδρυση της ησυχίας και της δημόσιας τάξης στην Αλβανία. Η κοινότητά μας έχει επίσης υποστηρίξει την διαδικασία της ειρήνης, της ασφάλειας και της ειρήνης στην περιοχή γενικότερα και ιδιαίτερα στο Κόσοβο. Θα ήθελα επίσης να υπογραμμίσω ότι η Αλβανική Ορθόδοξη Κοινότητα μετά από την πρόσφατη κρίση υπήρξε μια από τις πρώτες κοινότητες του αλβανικού λαού που υποστηρίζουν και δέχονται πάνω από 500.000 Αλβανούς πρόσφυγες από το Κόσοβο, που κατά κανόνα είναι μουσουλμάνοι, οι οποίοι έχουν εκδιωχθεί από τα σπίτια τους, από τη γη τους λόγω της πολιτικής εθνικής κάθαρσης που ισχύει στο μέρος αυτό της Ευρώπης. Θα ήθελα επίσης να τονίσω ότι μαζί με την ορθόδοξη Κοινότητα, η οποία άνοιξε τα σπίτια και τις καρδιές μας, η Αλβανική Ορθόδοξη Εκκλησία έχει βοηθήσει τα μάλιστα στην αντιμετώπιση της κρίσης του Κοσσυφοπεδίου. Τώρα, που το Κοσσυφοπέδιο και ο λαός του απελευθερώθηκε από το ΝΑΤΟ και το ΝΑΤΟ είναι απελευθερωτής και όχι επιθετικός μετέχων, οι Ορθόδοξοι Αλβανοί συνεισέφεραν για την εφαρμογή του συμφώνου σταθερότητας στην Αλβανία και γενικότερα στην ευρύτερη περιοχή. Εργαζόμαστε για να εφαρμοστεί το σύμφωνο σταθερότητας και στα τρία του σκέλη: την ανάπτυξη της αποκρατικοποίησης, την κοινωνία των πολιτών, την ενίσχυση της σταθερότητας και την οικονομική ανάπτυξη. Θεωρούμε την εφαρμογή του συμφώνου σταθερότητας ως ένα βήμα για την ενσωμάτωση της Αλβανίας μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και σαν ένα βήμα στην διαδικασία της Παγκοσμιοποίησης.

Στα πλαίσια αυτής της σημαντικής συνάντησης της ΕΔΣΟ θα θέλαμε, και προσκαλούμε ως εκ τούτου εδώ στην Αγία Γη, οι ορθόδοξες κοινότητες όλων των Ευρωπαϊκών και των άλλων χωρών να υποστηρίξουν έντονα την διαδικασία ειρήνευσης στο Κοσσυφοπέδιο και την εφαρμογή του συμφώνου σταθερότητας στην περιοχή των Βαλκανίων. Τέλος θα ήθελα να εκφράσω μία ιδέα ότι οι δικτάτορες είναι δικτάτορες, δεν ανήκουν σε καμία θρησκεία. Στο πλαίσιο αυτό χρειάζεται να καλέσουμε όλους τους Ορθοδόξους να συσπειρώνονται περίξ της δημοκρατίας και όχι περίξ οιασδήποτε δικτατορίας. Μόνον τότε οι αξίες της Ορθοδοξίας, οι αξίες του Χριστιανισμού θα αυξηθούν, θα αναπτυχθούν. Με ευχή επιτυχίας και μακροημέρευσης για εσάς και τις οικογένειές σας, ευχαριστώ για την προσοχή σας.

Ο Προεδρεύων Β.Ζόρκαλτσεβ: Δίνω το λόγο τώρα στον κύριο Μοβτσάν και να ετοιμάζεται ο κύριος Αντρέεβ από την Εσθονία.

Π.Μοβτσάν: Αξιότιμε κύριε Γενικό Γραμματέα, αξιότιμε κύριε Χοσέ Περέιρα, αγαπητοί φίλοι. Είμαι ευτυχής για το ότι βρίσκομαι μεταξύ φίλων και θα ήθελα να υπογραμμίσω το γεγονός ότι το θέμα που εξετάζουμε έχει πολλές πτυχές και δεν μπορεί να περιορίζεται μόνο σε πολιτικά πλαίσια, δεν θα ήταν σκόπιμο κάτι τέτοιο για το γεγονός ότι η πολιτική πτυχή συνδέεται με την μεταφυσική διάσταση της σύγκρουσης του καλού με το κακό, μια σύγκρουση στην οποία και εμείς συμμετέχουμε. Ενθυμούμαι τον θρύλο που επηρέασε την παιδική μου συνείδηση όπως μου διηγούνταν η γιαγιά μου ότι ο διάβολος είναι στη φυλακή πίσω από υψηλούς τοίχους και με την γλώσσα του αγγίζει τον έναν τοίχο, τον γλύφει και τον κάνει πολύ λεπτό και τη στιγμή που στην εκκλησία θα ψαλεί το «Χριστός ανέστη» η γλώσσα του θα τρυπήσει τον τοίχο και θα βγει έξω. Όμως τη στιγμή που την νύχτα της Αναστάσεως στην εκκλησία ψάλουν το «Χριστός ανέστη», ο τοίχος αποκαθίσταται και γίνεται πάλι πολύ χοντρός και ισχυρός.

Αυτός ο θρύλος δείχνει ότι στην ιστορία υπήρξαν στιγμές όπου η δύναμη του κακού λίγο έλειψε να τρυπήσει τον τοίχο και βγει προς τα έξω. Ο τοίχος αυτός λεπταίνει και στον 20ό αιώνα όλοι γινόμαστε μάρτυρες αυτού του γεγονότος. Στην 10ετία του 1920 έγιναν μάρτυρες οι γονείς μας, στα μέσα του αιώνας γίναμε μάρτυρες ενός τεράστιου σχίσματος και μιας τεράστιας σύγκρουσης του καλού με το κακό και στα τέλη του 20ού αιώνα και στις αρχές της 3^{ης} χιλιετίας πάλι βλέπουμε να λεπταίνει ο τοίχος, ο οποίος χωρίζει το κακό από το καλό. Το πιο σημαντικό είναι να υπάρξει η αναγκαία θρησκευτική συνείδηση αυτού του κινδύνου.

Και θα ήθελα να αναφέρω τις σκέψεις του Ρώσου φιλοσόφου Μπερντιάεφ, ο οποίος ρωτούσε: «Σε τι συνίσταται η σημασία, η σκοπιμότητα της ιστορίας;» Αν η σημασία αυτή είναι αυτό που λέει η παγκόσμια κυβέρνηση, ο πλανητάρχης Κλίντον, ότι δηλαδή η πρόοδος του ανθρώπινου πολιτισμού αποτελεί και την σημασία της ιστορίας. Θα έλεγα ότι κάτι τέτοιο είναι ανόητο, το είχαμε δοκιμάσει αυτό το σενάριο, είχαμε δοκιμάσει δηλαδή την ικανότητα να καταστεί η πρόοδος, η αποκορύφωση της ιστορίας και το μέλλον αυτό το οποίο καλείται να οδηγήσει την ανθρωπότητα στην υλική ευτυχία, όπως μας λένε αυτοί ότι είναι και η σημασία της ιστορίας.

Εγώ όμως θα ήθελα να επαναλάβω τις σκέψεις τόσο του κυρίου Γενικού Γραμματέα, όσο και του Καθηγητή Χρήστου Γιανναρά, ότι δηλαδή όλες οι προσπάθειες να ερμηνευθεί η ουσία του Χριστού και η ουσία της προσωπικότητας του Θεανθρώπου, η μόνη δυνατή οδός να ερμηνευθεί αυτό το μυστικό είναι η οδός της ψυχής. Όπως ισχυρίζεται ο δυτικός πολιτισμός και η δυτική εκκλησία, η εκκλησία του

ορθολογισμού, το νόημα της ιστορίας έγκειται σε αυτό το οποίο έλεγε ο Ντοστογιέβσκι: «Δεν θα ήθελα να ζήσω σε ένα υπέροχο παλάτι, θα ήθελα να ζήσω σε άλλες συνθήκες, γιατί σε αυτό το παλάτι δεν υπάρχουν οι σχέσεις καρδιάς, η εγκάρδια στάση απέναντι στους ανθρώπους και απέναντι στον Θεό». Και γι' αυτό το λόγο το ζήτημα που εξετάζουμε, δηλ. το «τίνα με λέγουσιν οι άνθρωποι», είναι ένα πρόβλημα επιλογής των ανθρώπων, διότι δίδοντας απάντηση σε αυτό το ερώτημα κάνουμε και μία σημαντική επιλογή από την οποία θα εξαρτηθεί το μέλλον μας.

Εάν εμείς οι εκπρόσωποι πολλών χωρών πείσουμε τους ανθρώπους, και θα πρέπει να τους πείσουμε, και ότι υπάρχει κίνδυνος να λεπτύνει ο τοίχος και ότι βρισκόμαστε ενώπιον του κινδύνου μιας παγκόσμιας καταστροφής, κάτι για το οποίο ομίλησαν οι μεγάλοι επιστήμονες της Ουκρανίας και της Ρωσίας, ο Βερνάρντσκι, ο Τσιογκόφσκυ και άλλοι, ότι δηλαδή αυτή η καταστροφή μπορεί να έχει παγκόσμια διάσταση. Προσεγγίζω λοιπόν το πρόβλημα αυτό ορμώμενος από τις ιδέες του Ρώσου φιλοσόφου Λέοντος Σεστώφ, τον οποίον η πίστη ενέπνευσε με στωικότητα και του διάνοιξε προοπτικές. Χάρη λοιπόν αυτής της πεμπτουσίας της πίστεως θα πρέπει να αγωνιστούμε και να μεταμορφώσουμε τον κόσμο και να του προσφέρουμε έναν αυθεντικό σκοπό, ο οποίος δεν θα έγκειται στην υλική ευημερία, δεν θα έγκειται στην οικοδόμηση μιας τεράστιας δυνάμεως, η οποία θα αποφασίζει για τα πάντα, η οποία θα μας οδηγήσει σε αδιέξοδο, η οποία χωρίζει τους λαούς σε αυτούς οι οποίοι έχουν προοπτικές και σε λαούς που δεν έχουν. Πρέπει να πούμε σε όλους ότι η Ορθοδοξία έχει ως βάση της αυθεντικής ζωής το όνομα του Χριστού και όχι τυχαία άρχισα την ομιλία μου με την αναφορά σε αυτό που αποτελεί και την βάση, το θεμέλιο της ορθόδοξης αντίληψης που είναι ο θάνατος και η ανάσταση του Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού, η ανάσταση η οποία λαμβάνει χώρα κάθε καιρό και όσο θα ηγούν οι καμπάνες της αναστάσεως ποτέ το κακό δεν θα νικήσει το καλό.

Ο Προεδρεύων Β.Ζόρκαλτσεβ: Τον λόγο έχει ο κύριος Αντρέγιεβ από την Εσθονία και παρακαλώ να ετοιμάζεται ο κύριος Μπάουερ από την Σλοβακία.

Β.Αντρέγιεβ: Αξιότιμε κύριε Πρόεδρε της ΕΣΔΟ, αξιότιμε κύριε Αντιπρόεδρε του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, αξιότιμοι σύνεδροι και καλεσμένοι. Επιτρέψτε μου να σας χαιρετίσω εξ ονόματος του Προεδρείου του Κοινοβουλίου της Εσθονίας, εξ ονόματος της ορθόδοξης ομάδος του Κοινοβουλίου της Εσθονίας και να σας ευχηθώ πετυχημένη και καρποφόρα δουλειά. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι μας έμεινε πολύ λίγος χρόνος για τις εργασίες μας, επιτρέψτε μου να σας αναγνώσω το χαιρετιστήριο μήνυμα του Αρχιεπισκόπου Τάλλιν και πάσης Εσθονίας:

«Χαιρετίζω τους συνέδρους της 7^{ης} συνόδου της Συνέλευσης της

Ορθοδοξίας. Είναι ευχάριστο να ξέρουμε ότι στην Ευρώπη υπάρχει κοινοβουλευτική ομάδα που δρα υπό την αιγίδα της Ορθοδοξίας. Και καλό θα ήταν αν καθοδηγούνταν από την επιθυμία να δοξάζουμε τον Σωτήρα μας Ιησού Χριστό. Θα ήθελα επίσης να θυμίσω τα λόγια του ίδιου του Σωτήρα: «Μάθετε απ' εμού ότι πράος ειμί και ταπεινός τη καρδία και ευρήσετε ανάπαυσιν ταις ψυχαίς υμών» (Ματθ. 11,29). Η πραότητα και η ταπεινοφροσύνη είναι ιδιότητες που είναι απαραίτητες όχι μόνο για τους ορθόδοξους χριστιανούς αλλά για την ανθρωπότητα στο σύνολό της, επειδή έχοντας αυτές τις ιδιότητες οι άνθρωποι θα μπορούσαν να ζήσουν με συναίνεση και ειρήνη. Δυστυχώς, για να διαποτιστεί κανείς από τις αλήθειες του Ευαγγελίου, πρέπει να εργαστεί καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του κι αυτό είναι δύσκολο, γι' αυτό και υπάρχει τόση έχθρα και μισαλλοδοξία και διχόνοια στην γη. Το αισθανόμαστε και εμείς στην Εσθονία, όπου η Ορθόδοξη Εκκλησία που είναι αφοσιωμένη στο Πατριαρχείο της Μόσχας, δεν έχει νόμιμα δικαιώματα ύπαρξης.

ΚΟΡΝΗΛΙΟΣ,

Αρχιεπίσκοπος Τάλλιν και πάσης Εσθονίας».

Εκμεταλλεόμενος την ευχάριστη αυτή δυνατότητα ως ένδειξη ευγνωμοσύνης για το ότι καταφέραμε να επισκεφθούμε την Αγία Γη και να λάβουμε μέρος στις εργασίες αυτού του συνεδρίου, εξ ονόματος της ομάδας ορθοδόξων βουλευτών του Κοινοβουλίου της Εσθονίας θα ήθελα να παραδώσω αυτό το αναμνηστικό και εξ ονόματος του συναδέλφου μου Γκεόργκ Πελισάαρα.

Ο Προεδρεύων Β.Ζόρκαλτσεβ: Συνάδελφοι, έχουμε εργαστεί πολύ εντατικά, έχουν απομείνει τρεις ομιλίες, ελπίζουμε ότι θα είναι σύντομες. Είδα ότι σηκώνει το χέρι του και ένας τέταρτος που επιθυμεί να ομιλήσει. Θα πρέπει βέβαια να εξετάσουμε και να εγκρίνουμε και ένα ψήφισμα, θα ακολουθήσει η ομιλία του κ. Παπαθεμελή. Θα πρότεινα να επισπεύσουμε τις ομιλίες μιας και σε λίγο θα πρέπει να έχουμε και το διάλειμμα του γεύματος. Γι' αυτό το λόγο κάνουμε την πρόταση να δώσουμε τον λόγο στον κύριο Μπάουερ από την Σλοβακία, να ετοιμάζεται ο κύριος Ζαράν από την Γιουγκοσλαβία, θα ακολουθήσει η ομιλία του κυρίου Αλεξέγιεβ και θα ολοκληρώσουμε τις ομιλίες. Θα υπάρξει και ένας σύντομος χαιρετισμός από την Πολωνία. Έχετε το λόγο κύριο Μπάουερ.

Ρ.Μπάουερ: Αξιότιμε κύριε Πρόεδρε, κύριε Γενικό Γραμματέα, κύριε Αντιπρόεδρε του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, κυρίες και κύριοι.

Ακολουθήσαμε την *via dolorosa* πριν από δύο ημέρες και αισθάνθηκα μεγάλη συγκίνηση λόγω των παθών του Κυρίου, ο οποίος θυσιάσε τη ζωή Του για τη δική μας σωτηρία. Εδώ στην Ιερουσαλήμ όπου όλα συνέβησαν, μόνον εδώ μπορεί κανείς να κατανοήσει το μυστήριο όσο πιο βαθιά γίνεται, στο βάθος της καρδιάς του. Είναι πιο

εύκολο να το κατανοήσουμε εδώ, στην Αγία Γη, παρά χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά. Σας ευχαριστούμε πολύ λοιπόν που ελάβατε αυτή τη σημαντική απόφαση να οργανωθεί η ετήσια συνάντησή μας εδώ και μάλλον θα πρέπει να θυμηθούμε ποιο είναι το κύριο θέμα της συνεδρίας μας.

Κατ' αρχήν το ερώτημα που τίθεται αφορά όλα τα άτομα, όλους τους ανθρώπους, διότι το ερώτημα που ετέθη ως θέμα της συνεδρίας μας αποτελεί και απορία όλων. Ζητούμε λοιπόν να ερωτούμε τους εαυτούς μας τι σημαίνει ο Ιησούς στις δικές μας ζωές; Αυτή η ερώτηση είναι μία ερώτηση στην οποία πρέπει να απαντούμε ξανά και ξανά και οφείλουν να τη θέτουν στους εαυτούς τους όλες οι γενεές. Η ερώτηση αυτή δίνει μια νέα διάσταση όχι μόνον στην προσωπική μας ζωή αλλά και στην κοινωνική μας.

Αυτή τη στιγμή που παρατηρούμε μια τάση εξατομίκευσης και εκκοσμίκευσης ιδίως στις δυτικοευρωπαϊκές χώρες, και ενώ βιώνουμε καιρούς στους οποίους οι άνθρωποι φαίνεται ότι διαθέτουν επιχειρηματολογία για να υποστηρίξουν την ευθανασία, τις αμβλώσεις, την αυτοκτονία ή ακόμη και την ψευδορκία προς ίδιον όφελος. Σήμερα ακριβώς με αυτές τις συνθήκες η ζωή εν Χριστώ μάς δίνει νέες ιδέες, νέες προτάσεις για το ευαγγελίζεσθαι και την διάδοση των αρχών της χριστιανοσύνης ούτως ώστε να αντιμετωπιστούν και μελλοντικές νέες απειλές.

Η αποστολή του Υιού του Θεού στον κόσμο ήταν πράξη αγάπης, ήταν πράξη αγάπης τόσο έντονης, τόσο εντυπωσιακής αλλά και τόσο μυστηριώδους πράξη που δεν μπορεί να προσδιοριστεί άμεσα αλλά μόνο έμμεσα, μέσω των ύμνων της αγάπης, μέσω των επιστολών του Αποστόλου Παύλου. Συμφωνώ με τον καθηγητή κύριο Γιανναρά, ο οποίος μας έκανε μία εξαιρετική ομιλία, πλούσια σε περιεχόμενο, η οποία αποτελούσε επίσης έκφραση των χριστιανικών μας ιδεών προκειμένου αυτές να αντιμετωπίσουν κοινωνικά, οικονομικά και άλλα ζητήματα, ζητήματα τα οποία αντιμετωπίζουμε εν όψει της νέας χιλιετίας. Δεδομένων αυτών εύχομαι ό,τι καλύτερο για σας και τις οικογένειές σας στα επόμενα έτη.

Και τώρα επιτρέψατέ μου σε όλους σας να μεταφέρω τους χαιρετισμούς των Σλοβάκων βουλευτών και τους προσωπικούς μας, τους δικούς μου χαιρετισμούς και του Μαριάν Αντιό, του Αντιπροέδρου του Κοινοβουλίου.

Ο Προεδρεύων Β.Ζόρκαλτσεβ: Και τώρα ο λόγος στον κύριο Ζίζιτς από την Γιουγκοσλαβία και μετά θα δώσω τον λόγο στον κύριο Πλέβα.

Ζ.Ζίζιτς: Κύριε Πρόεδρε, θα ήθελα κατ' αρχήν να χαιρετίσω όλους τους συμμετέχοντες σε αυτήν την συνάντηση και θα' θελα να ευχηθώ σε όλους πολύ παραγωγική εργασία σε αυτή τη μιάμιση μέρα

που μένει μπροστά μας. Μέχρι στιγμής έχουμε υποστηρίξει την εργασία της συνελεύσεώς μας και θα ήθελα ακριβώς να προσθέσω δύο λόγια για τα όσα ειπώθηκαν τώρα από πλευράς της αλβανικής αντιπροσωπείας. Ακούστηκαν πολύ ενδιαφέρουσες σκέψεις πριν. Ειπώθηκε ότι το NATO αποτελεί απελευθερωτή του Κοσόβου και όχι δύναμη επίθεσης. Επομένως το NATO είναι απελευθερωτής παρ'ότι παραβίασε όλους τους κανόνες τους διεθνούς δικαίου, συμφώνως προς την άποψη των Αλβανών αντιπροσώπων.

Είναι σαφές επομένως ότι το NATO ουσιαστικά αποτελεί δύναμη επίθεσης κατ' εμάς διότι έχει όντως παραβιάσει όλους τους κανόνες τους διεθνούς δικαίου και τάξεως. Το NATO επιτέθηκε σε κυρίαρχο και ανεξάρτητο κράτος και προσπάθησε να καταστρέψει έναν ολόκληρο λαό απλώς και μόνο γιατί ο λαός αυτός επιθυμεί την ελευθερία και επιθυμεί να χαίρει καθεστώς αξιοπρέπειας ισάξιο με αυτό άλλων λαών. Διαμαρτυρόμενοι προς αυτή τη συμπεριφορά, παράλογη συμπεριφορά, θα ήθελα να προσθέσω ότι η επίθεση του NATO οδήγησε σε εκδίωξη 350.000 Σέρβων από τη γη τους, το Μαυροβούνιο και το Κοσσυφοπέδιο. Νωρίτερα, οι ίδιοι οι αλβανόφωνοι του Κοσσυφοπεδίου αναγκάστηκαν να το εγκαταλείψουν υπό τις απειλές των νατοϊκών βομβαρδισμών. Το Κοσσυφοπέδιο αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας, και θα παραμείνει έτσι. Αυτό άλλωστε αποτελεί ιστορικό δεδομένο. Θα ήθελα να σας χαιρετίσω όλους με χριστιανικές ευχές, με αγάπη και ας συνεχίσουμε να ελπίζουμε ότι θα συνεχίσει να κερδίζει το καλό έναντι του κακού.

Ο Προεδρεύων Β.Ζόρκαλτσεβ: Τον λόγο έχει ο κύριος Πλέβα από την Πολωνία και ο κύριος Αλεξέγιεβ θα ολοκληρώσει την συζήτησή μας.

Σ.Πλέβα: Κύριε Πρόεδρε, κύριε Γενικό Γραμματέα, κυρίες και κύριοι.

Η συνέλευση της Ορθοδοξίας οργανώνει την συνεδρίασή της το Ιωβηλαίο έτος στην ιστορική πόλη της Ιερουσαλήμ. Με μεγάλη προσοχή παρακολούθησα την εισήγηση και τις τοποθετήσεις. Δεν θα σας κουράσω, αλλά θα ήθελα να σας εκφράσω τις απόψεις μας. Νομίζω ότι η κίνησή μας μέσα σε εφτά χρόνια έκανε τεράστια δουλειά στον τομέα της συνένωσης της Ορθοδοξίας και της ενίσχυσης της ειρήνης στην Ευρώπη. Αυτό οφείλεται στους ηγέτες μας, τον κύριο Παπαθεμελή, τον Γενικό Γραμματέα και τον κύριο Ζόρκαλτσεβ, τον Πρόεδρό μας, στα κοινοβούλια της Ρωσίας και της Ελλάδας, και τους ευγνωμονούμε γι' αυτό. Ευχαριστούμε την ηγεσία, τις αρχές και τα κοινοβούλια των χωρών αυτών.

Κυρίες και κύριοι, η συνέλευση είναι μια πολιτική, μια κοινοβουλευτική οργάνωση, πράγμα που επισημάνθηκε στις εισηγήσεις

του κυρίου Κατσαρού από την Ελλάδα και από τον κύριο Θεοδώρου από την Κύπρο. Δεν μπορεί να υπάρξει ενωμένη Ευρώπη χωρίς την Ορθοδοξία. Η ορθή κατανόηση της Ορθοδοξίας οδηγεί στην ορθή κατανόηση της πολιτικής. Πώς μπορεί όμως να κατανοήσει κανείς την ταυτόχρονη ύπαρξη μεγάλων συμφορών, μεγάλης φτώχειας, πείνας αλλά και τεράστιου πλούτου; Πώς μπορεί να κατανοήσει κανείς τον ισχυρότερο που τιμωρεί τον ασθενέστερο; Εμείς οι κοινοβουλευτικοί πρέπει να το εμποδίσουμε με όλες μας τις δυνάμεις. Πρέπει να φροντίσουμε για τη διαφύλαξη του πνεύματος του Ιησού Χριστού.

Κυρίες και κύριοι, τελειώνοντας την σύντομη παρέμβασή μου θα ήθελα να σας συγχαρώ εγκάρδια να σας μεταβιβάσω τις ευχές τους Μητροπολίτη Βαρσοβίας Σάββα, και του Κοινοβουλίου της Πολωνίας με ευγνωμοσύνη στους ηγέτες μας, τον κύριο Παπαθεμελή και τον κύριο Ζόρκαλτσεβ, τον κύριο Πρόεδρο. Νομίζω, αγαπητοί μου ότι το επόμενο καλοκαίρι, υπό την καθοδήγηση των φίλων μας, η συνέλευση θα εργαστεί καλά και να γνωρίζετε ότι η πολωνική αντιπροσωπεία θα σας υπερψηφίσει.

Ο Προεδρεύων Β.Ζόρκαλτσεβ: Θα ολοκληρώσει την συζήτησή μας επί του πρώτου ζητήματος, ο καθηγητής κύριος Αλεξέεβ.

Β.Αλεξέγιεβ: Ευχαριστώ κύριε Πρόεδρε και κύριε Γενικό Γραμματέα για τη δυνατότητα που μου δίνετε να ομιλήσω στην Αγία Πόλη, την Ιερουσαλήμ, στο συνέδριο της ΕΔΣΟ. Λαμβάνοντας υπόψη την έλλειψη χρόνου, θα ήθελα να αναφερθώ σύντομα στο κύριο θέμα. Δυστυχώς ο κ. Γιανναράς δεν μπόρεσε να συμμετάσχει στο συνέδριο ως το τέλος και θα πρέπει να παραλείψω τις παρατηρήσεις μου επί του θέματος της ομιλίας του.

Πρώτα απ' όλα θα ήθελα να σας συγχαρώ, αγαπητοί αδελφοί, επί τη ευκαιρία της γιορτής του Αγίου Πνεύματος την οποία γιορτάζει σήμερα όλος ο ορθόδοξος κόσμος και νομίζω ότι δεν είναι τυχαίο που το θέμα του συνεδρίου μας ταιριάζει με αυτήν την ημέρα. Το κύριο θέμα του συνεδρίου μας αποτέλεσαν τα λόγια του κατά Ματθαίον Ευαγγελίου: “Τίνα με λέγουσιν οι άνθρωποι είναι;” (Ματθ. 16,13). Αυτήν την ερώτηση θέτει ο Σωτήρας στους μαθητές του. Όμως, στο θέμα του συνεδρίου μας παραλείπονται τα λόγια που ακολουθούν την απάντηση του αποστόλου Πέτρου “Συ ει ο Χριστός, ο υιός του Θεού του ζώντος” (Ματθ. 16,16). Ο Κύριος τού απάντησε: “Μακάριος ει, Σίμων Βαριωνά, ότι σαρξ και αίμα ουκ απεκάλυψέ σοι” (Ματθ. 16,17). Αυτό είναι το κεντρικό σημείο. Αυτό το εδάφιο του Ευαγγελίου είναι η εντολή του Θεού προς την ανθρωπότητα για το πώς να χτίσουν την κοινωνία της Καινής Διαθήκης η οποία βασίζεται στο Άγιο Πνεύμα.

Αυτή η εντολή αποτέλεσε τη βασική διαφορά στο πώς χτίζανε οι Ιουδαίοι της Παλαιάς Διαθήκης την κοινωνία τους, βασιζόμενοι στις

αρχές της σάρκας, του αίματος και της γης. Η κοινωνία εκείνη δεν ήταν στερεή, δεν ευδοκούσε. Γι' αυτό το λόγο ο Θεός έδωσε στους ανθρώπους καινή ενότητα, βασιζόμενη στην ενότητα δια του Αγίου Πνεύματος.

Και το βασικό πρόβλημα λοιπόν, που θα πρέπει να αντιμετωπίσει η γενική μας συνέλευση, είναι ο τρόπος ζωής των λαών μας σε σχέση με την ιδέα του χριστοκεντρισμού. Ο χριστοκεντρισμός είναι και το βασικό χαρακτηριστικό της ζωής των Ορθοδόξων στις δυο αυτές χιλιετίες. Όμως, πρέπει να παραδεχτούμε ότι υπάρχουν σήμερα κάποια κέντρα στον κόσμο, κάποια κέντρα που ασκούν ισχυρή επίδραση στα πολιτικά γεγονότα και τα οποία απειλούν τον πολιτισμό μας και θέλουν να τον μετατρέψουν σε μεταχριστιανικό πολιτισμό. Είναι παγκόσμια απειλή. Συμφωνώ με τον κ. Θεοδώρου ο οποίος ανεφέρθη σ' αυτή την παγκόσμια απειλή, και με τον κύριο Γενικό Γραμματέα ο οποίος με την υπέροχη χθεσινή ομιλία του μας παρουσίασε την σύντομη ιστορία του προβλήματος. Όλα αυτά που γίνονται σήμερα για τη δημιουργία ενός μεταχριστιανικού Χριστιανισμού είναι ένα επικίνδυνο πείραμα το οποίο αποτελεί όχι μόνον απειλή για όλη την ανθρωπότητα, αλλά πρώτα απ' όλα είναι η πρόκληση στον Θεό ως Δημιουργό όλου του κόσμου.

Και οφείλουμε να συμφωνήσουμε με τον κ. Παπαθεμελή, με τα λόγια του, ότι έχουν γίνει και στο παρελθόν παρόμοια πειράματα, πειράματα που αποσκοπούσαν στη δημιουργία μιας νέας τάξης πραγμάτων. Γνωρίζουμε από την ιστορία ότι είχαν γίνει τέτοια πειράματα τον 8^ο, τον 9^ο αιώνα με τη δημιουργία της αυτοκρατορίας του Καρλομάγνου, είχαμε τέτοια πειράματα με τις τέσσερις σταυροφορίες. Παρά το γεγονός ότι αυτά τα πειράματα υλοποιούνταν από διαφορετικές πολιτικές δυνάμεις, από τους Διαμαρτυρομένους και από τον Ναπολέοντα στα τέλη του 18^{ου}- αρχές 19^{ου} αιώνα, όλα αυτά κατέληξαν σε αποτυχία και οδήγησαν την ανθρωπότητα σε μια δύσκολη περίοδο κατά την οποία οι λαοί κινδύνευαν να χάσουν την ταυτότητά τους.

Το σημερινό, όμως, πείραμα είναι και το πιο επικίνδυνο, επειδή έχει προετοιμαστεί καλύτερα. Πρόκειται λοιπόν για την προσπάθεια δημιουργίας ενός ενιαίου κέντρου κυριαρχίας, και αυτό είναι το πλέον επικίνδυνο, γιατί στο κέντρο κυριαρχίας του κόσμου δεν θα πρέπει να είναι ο άνθρωπος, παρ' όλες τις ικανότητές του, αλλά πρέπει να είναι μόνον ο ίδιος ο Ιησούς Χριστός. Γι' αυτό και η ιδέα του χριστοκεντρισμού είναι αντίθετη στην ιδέα της παγκοσμιοποίησης, γιατί μόνον αυτή η ιδέα μπορεί να δώσει νέα πνοή και νέα ώθηση στην ανθρωπότητα της τρίτης χιλιετίας. Και το κύριο νόημα της συνέλευσής μας, εδώ συμφωνώ με τον κ. Θεοδώρου, είναι ότι πρέπει να είμαστε ικανοί να μπορέσουμε να βρούμε και να δώσουμε μια πολιτική απάντηση στις προκλήσεις της νεότερης εποχής στο πνεύμα του χριστοκεντρισμού, δηλαδή της εντολής η οποία αποτέλεσε την βάση του κυρίου θέματος της συνέλευσής μας.

Ο Προεδρεύων Β. Ζόρκαλτσεβ: Συνάδελφοι, έχουν μιλήσει 18 άτομα χωρίς τα χαιρετιστήρια μηνύματα. Πιστεύω πως έχουμε εξετάσει αρκετά καλά αυτό το θέμα. Αν κάποιος θέλει να συμπληρώσει κάτι, μπορείτε να μας στείλετε τις θέσεις σας και θα τις συμπεριλάβουμε στα πρακτικά του συνεδρίου. Πιστεύω πως εδώ μπορούμε να ολοκληρώσουμε τη συζήτησή μας. Το λόγο έχει ο κύριος Παπαθεμελής, Γενικός Γραμματέας της ΕΔΣΟ.

Στ. Παπαθεμελής: Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Πρόεδρο κύριο Ζόρκαλτσεβ. Είναι, νομίζω, πολύ μεστή και ενδιαφέρουσα η συζήτηση η οποία έγινε σήμερα το πρωί. Ακολούθησε μια φιλοσοφικοθεολογική ομιλία, και με σημείο αναφοράς τα όσα ειπώθηκαν και σήμερα και χθες διεξήχθη μια γόνιμη συζήτηση με τις παρεμβάσεις των συναδέλφων από τις διάφορες χώρες. Στην χθεσινή μου ομιλία δεν ήθελα να επιβαρύνω ακόμη περισσότερο τον χρόνο, αλλά δεν αντέχω στον πειρασμό, σαν συμπέρασμα των συζητήσεων που έγιναν ως αυτή την ώρα, να μεταφέρω εδώ τώρα απόσπασμα από ένα βιβλίο ενός Αμερικανού Ορθόδοξου, του Frank Shaeffer. Το βιβλίο έχει τον τίτλο «Χορεύοντας μόνος» και όσα διαλαμβάνονται σε αυτό είναι πάρα πολύ χρήσιμα. Το απόσπασμα που θέλω να διαβάσω είναι ότι η αποκαλούμενη εμπειρία της αναγέννησης του συντηρητικού αμερικανικού προτεσταντισμού αποτελεί την τελειότερη έκφραση της καταναλωτικής θρησκείας των ημερών μας. Αυτή δεν απαιτεί από μας τίποτα περισσότερο από τον εαυτό μας για να αισθανόμαστε σωσμένοι. Η σωτηρία κατάντησε να σημαίνει μια αυτοεπιθυμητή άμεση θεραπεία, μια ψυχολογική κατάσταση μάλλον παρά μια μακροπρόθεσμη θυσιαστική πορεία προς τον Θεό που επιτυγχάνεται μέσω της μυστηριακής εκκλησιαστικής λατρείας. Η πνευματική αποκοπή από τη μυστηριακή ζωή στην Εκκλησία υπάρχει μόνο στον δικό της εσωτερικοποιημένο κόσμο των συναισθημάτων. Μέσω στο κλίμα του δυτικού ευσεβισμού οι αρχές αλήθειας έχουν μαραθεί. Καθημερινή ζωή και θρησκεία είναι διαχωρισμένες σε στεγανά διαμερίσματα. Εκτός άλλων όμως συμβαίνει γιατί το παραδοσιακό σημείο επαφής μεταξύ του κόσμου και της θρησκείας, μεταξύ της σαρκός και του πνεύματος, η ευχαριστιακή δηλαδή λειτουργία έχει εγκαταλειφθεί. Και αυτό νομίζω μπορεί να είναι το συμπέρασμα των συζητήσεων που προηγήθηκαν.

Τώρα έχουμε ένα κεφάλαιο απολογισμού της Γραμματείας, το πλήρες κείμενο θα κατατεθεί εις τα πρακτικά και θα το διαβάσετε εκεί. Εγώ πολύ συνοπτικά, γιατί ο χρόνος δεν μας παίρνει, θα θυμίσω ότι στη διάρκεια της χρονιάς που πέρασε έως τώρα, η Γραμματεία δραστηριοποιήθηκε στους τομείς που έχουν ληφθεί αποφάσεις στη Γενική Συνέλευση της Μόσχας και της Αγίας Πετρούπολης. Υπενθυμίζω ότι με γνώμονα το μήνυμα το οποίο εκδώσαμε το 1998 στη Βαρσοβία, με την ευκαιρία των δυο χιλιάδων χρόνων από τη γέννηση του Θεανθρώπου,

είχαμε μια παρέμβαση η οποία αναφέρθηκε σε μια σειρά από θέματα τα οποία μας αφορούν ως χριστιανούς, του 21^{ου} αιώνα. Ένα βασικό ζήτημα το οποίο επεξεργαστήκαμε και το οποίο προωθήσαμε στη χρονιά που πέρασε είναι αυτό της συνάντησης των Υπουργών Παιδείας των χωρών μελών της Ένωσής μας. Υπενθυμίζω ότι πέρυσι στην Ορθόδοξη Ακαδημία της Κρήτης, ένα ίδρυμα πάρα πολύ σημαντικό για την Ορθοδοξία γενικότερα, όχι μόνον για την Ελληνική Ορθοδοξία, έγινε η συνάντηση των εμπειρογνομόνων εκπροσώπων των Υπουργών Παιδείας των χωρών μελών με θέμα: «Ο γενικός προσανατολισμός της παιδείας, οι προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης και ο ρόλος της θρησκευτικής αγωγής». Επεξεργάστηκαν εκεί τα μέλη ένα σχέδιο διακηρύξεως. Φέτος το Σεπτέμβριο στον ίδιο χώρο, στην Ορθόδοξη Ακαδημία της Κρήτης, πρόκειται να συναντηθούν οι Υπουργοί Παιδείας, να συζητήσουν για τρεις ημέρες αυτό το πάρα πολύ σημαντικό ζήτημα και να πάρουν τελικά τις αποφάσεις. Μαζί με αυτό, για να υπάρχει συνέχεια σ' αυτό που θα ξεκινήσει, σ' αυτό που ξεκίνησε και σ' αυτό που θα προχωρήσει, εμείς καταλήξαμε να προτείνουμε την ίδρυση, με την ευθύνη της οργάνωσής μας, ενός Ευρωπαϊκού Κέντρου Παιδείας και Ορθόδοξης Παράδοσης για από κοινού συστηματική ενασχόληση με ζητήματα, ενδεικτικά αναφέρω σεμινάρια εμπειρογνομόνων από τις χώρες μέλη μας, σεμινάρια εμπειρογνομόνων σε πανευρωπαϊκό ή και ευρύτερο επίπεδο, σεμινάρια για δασκάλους, για καθηγητές θρησκευτικής αγωγής, σεμινάρια συγγραφέων βιβλίων θρησκευτικής αγωγής, μεταφράσεις δοκιμασμένων σχολικών και άλλων βιβλίων, συσκέψεις και σεμινάρια για ειδικούς σε θέματα αιρέσεων, τρόποι συνεργασίας εκκλησίας-κράτους, ερευνητικό έργο και ανταλλαγές για τους παραπάνω κύκλους δραστηριοτήτων. Αυτά όλα θα αποφασιστούν σε εκείνο το χώρο, στην συνάντηση των Υπουργών Παιδείας των χωρών μελών μας, όπου βεβαίως θα παριστάμεθα και εμείς.

Υπενθυμίζω ένα ψήφισμα για τις νεοεμφανισθείσες αιρέσεις το οποίο επήραμε στη Μόσχα και στην Αγία Πετρούπολη το 1999, ακριβώς όπου εκπονήθηκε εκεί με την συνδρομή επιφανών καθηγητών Ρώσων, Ελλήνων και άλλων Ευρωπαίων μη Ορθοδόξων, ένα σχέδιο γενικών αρχών για την αντιμετώπιση των αιρέσεων, το οποίο επεξεργάστηκε στη συνέχεια μία δική μας επιτροπή υπό την προεδρία του συναδέλφου κ. Κατσαρού. Αυτό το σχέδιο το έχουμε στείλει σε όλους σας για να το χρησιμοποιήσουν οι βουλές και οι κυβερνήσεις των χωρών σας.

Ένα νέο ενημερωτικό φυλλάδιο έχει εκδοθεί αυτές τις ημέρες και είναι στη διάθεσή σας σε τρεις γλώσσες, ελληνικά, αγγλικά και ρωσικά. Έθεσα υπόψη σας ότι έχουμε προχωρήσει την διεύρυνση της οργάνωσης και αυτή τη στιγμή κάνουμε μια προσπάθεια να εντάξουμε τους Ορθοδόξους βουλευτές από τα τέσσερα σημεία του ορίζοντος, την Αμερική, την Αφρική, αυτήν εδώ την περιοχή. Χθες εγώ με τον κύριο

Ζόρκαλτσεβ και το υπόλοιπο προεδρείο επισκεφθήκαμε το Προεδρείο της Βουλής των Παλαιστινίων, μας πληροφόρησαν ότι έχουν πέντε Ορθοδόξους βουλευτές, ένας από αυτούς ήταν χθες το βράδυ εκπρόσωπός τους στην έναρξη του συνεδρίου μας, προχθές επίσης το προεδρείο επισκέφθηκε τον πρόεδρο της Βουλής της Ιορδανίας εις το Αμμάν και συναντήσαμε εκεί επίσης Ορθοδόξους βουλευτές. Όπου λοιπόν βρούμε τους Ορθοδόξους βουλευτές, είμαστε ανοιχτοί να τους εγγράψουμε, ακριβώς για να δυναμώσουμε την οργάνωσή μας. Σχετικά με το θέμα της εκλογής των νέων οργάνων της διοικήσεως, έχει ανακύψει ένα πρόβλημα με την ελληνική πλευρά, το οποίο είναι αυτονόητο πρόβλημα, ότι μετά τις πρόσφατες εκλογές η Ελληνική Βουλή δεν έχει συγκροτήσει ακόμα την Επιτροπή Ορθοδοξίας. Κατόπιν αυτού η πρότασή μας είναι να παραταθεί η ισχύς των τωρινών οργάνων μέχρι τη στιγμή που θα συνέλθει μια έκτακτη γενική συνέλευση, ελπίζω σε ορατό και σύντομο χρόνο, η οποία θα εκλέξει τα νέα όργανα. Μέχρι τότε θα είναι τα υπάρχοντα όργανα και παρατείνουμε τη ζωή και τη δραστηριότητα αυτών των οργάνων. Νομίζω ότι συμφωνεί η συνέλευση σε αυτό το πράγμα, και αν κάποιος δεν συμφωνεί να ζητήσει το λόγο. Θεωρούμε ότι συμφωνούμε στην προσωρινή παράταση των υπάρχόντων οργάνων.

Υπάρχει ένα ψήφισμα το οποίο έχει προτείνει η γιουγκοσλαβική αντιπροσωπία. Βεβαίως, τα προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζουν οι χώρες μέλη μας και άλλες χώρες για τις οποίες ενδιαφερόμαστε είναι πάρα πολλά. Γνωρίζουμε πάρα πολύ καλά ότι για εικοστό έκτο έτος η στρατιωτική κατοχή την Τουρκίας στην Κύπρο εξακολουθεί να υφίσταται χωρίς να συγκινούνται οι ισχυροί της γης και της διεθνούς κοινότητας, απλώς λαφυραγωγούν σε διάφορα φόρα διεθνή, χωρίς κανένα απολύτως αποτέλεσμα και, φυσικά, έχουμε εκφράσει κατ'επανάληψη τον αποτροπιασμό μας για την στάση της διεθνούς κοινότητας. Γνωρίζουμε το πρόβλημα της Γιουγκοσλαβίας, γνωρίζουμε και άλλα προβλήματα. Πάντως, αυτή τη στιγμή υπάρχει ένα σχέδιο το οποίο έχει αναδιατυπωθεί. Θα παρακαλέσω το συνάδελφο Κατσαρό, ο οποίος έκανε τη διατύπωση, να διαβάσει εκείνος το κείμενο, όπως είναι στα ελληνικά διατυπωμένο.

Ν.Κατσαρός (διαβάζει): «Η Διακοινοβουλευτική Συνέλευση Ορθοδοξίας, επιβεβαιώνοντας τη στάση της Διεθνούς Γραμματείας της η οποία υιοθετήθηκε στη συνεδρίαση της 18 Μαΐου του τρέχοντος έτους στην Αθήνα, καταδικάζει την παράβαση του ψηφίσματος 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας της ΟΗΕ και τάσσεται ανεπιφύλακτα υπέρ της μη μεταβολής των συνόρων στη γενικότερη περιοχή των Βαλκανίων και υπέρ του σεβασμού της κυριαρχίας και της εδαφικής ακεραιότητας της Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας, που αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση επικράτησης σταθερής και μόνιμης ειρήνης τόσο στην περιοχή της, όσο

και στα Βαλκάνια γενικότερα. Η Διακοινοβουλευτική Συνέλευση υποστηρίζει την κύρια εφαρμογή του ανωτέρω ψηφίσματος στο σύνολο του και υποστηρίζει όλες τις ενέργειες και προσπάθειες της Γιουγκοσλαβικής κυβερνήσεως για την εξασφάλιση της εφαρμογής του και την αποτροπή κάθε άμεσης και έμμεσης ενέργειας που αποβλέπει στην υπονόμευση του περιεχομένου του. Η Διακοινοβουλευτική Συνέλευση καταδικάζει έντονα το κλίμα τρομοκρατίας το οποίο επικρατεί στην περιοχή, τον εξαναγκασμό και την εκδίωξη των μονίμων κατοίκων του Κοσόβου και της ευρύτερης περιοχής και την αλλοίωση της πληθυσμιακής της σύνθεσης με την εγκατάσταση ανθρώπων από άλλα κράτη. Η Διακοινοβουλευτική Συνέλευση καταδικάζει επίσης τη μαζική καταστροφή σερβικών κατοικιών και άλλων κτισμάτων και ειδικότερα την καταστροφή 80 σερβικών ορθόδοξων εκκλησιών και ορθόδοξων μεσαιωνικών μοναστηριών που αποτελούν σύμβολα και μνημεία της μακραίωνης ιστορίας των Σέρβων στην περιοχή. Η Διακοινοβουλευτική Συνέλευση ζητεί από την KFOR, την ειρηνευτική δύναμη και την πολιτική διοίκηση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών να διασφαλίσουν τις συνθήκες ασφάλειας στην περιοχή σύμφωνα με τις εντολές του Προέδρου, καθώς και τις άλλες προϋποθέσεις για την άμεση επιστροφή στις πατρογονικές τους εστίες των εκπατρισθέντων, την απομάκρυνση των παράνομα εγκαταστηθέντων ξένων πολιτών και την ανεμπόδιστη χορήγηση ανθρωπιστικής βοήθειας. Η Διακοινοβουλευτική Συνέλευση ζητεί την άρση των κυρώσεων που επιβλήθηκαν στη Γιουγκοσλαβία οι οποίες δεν δικαιολογούνται πλέον από το NATO που τις επέβαλε, και υποστηρίζει την επιστροφή της χώρας αυτής στους διεθνείς οργανισμούς από τους οποίους αποβλήθηκε. Η Διακοινοβουλευτική Συνέλευση καλεί όλες τις χώρες του κόσμου, και ιδιαίτερα εκείνες οι οποίες συμμετέχουν στις πολεμικές επιχειρήσεις ενάντια στη Γιουγκοσλαβία, να χορηγήσουν ανθρωπιστική βοήθεια που θα ανακουφίσει τους πρόσφυγες, να αποδεχτούν και να αποζημιώσουν τις ζημιές και τις καταστροφές που προκάλεσαν με τις πολεμικές τους επιχειρήσεις.

Η Διακοινοβουλευτική Συνέλευση καταδικάζει τη συνέχιση της κατοχής του 38% του εδάφους της Κυπριακής Δημοκρατίας από την Τουρκία και την εκδίωξη 200.000 χιλιάδων Κυπρίων από τις πατρογονικές τους εστίες. Καλεί τη διεθνή κοινότητα και τα όργανα που την εκπροσωπούν να προβούν στις απαιτούμενες ενέργειες για την αποχώρηση των δυνάμεων κατοχής από το έδαφος της Κύπρου».

Ν.Κατσαρός: Θέλω να παρατηρήσω ότι το περιεχόμενο του ψηφίσματος δόθηκε εις το προεδρείο από την Γιουγκοσλαβική αντιπροσωπία, απλώς ως προς τη διατύπωσή του έγιναν μερικές αλλαγές από πλευράς προεδρείου.

Εγκρίνεται το ψήφισμα αυτό;

Α.Πίντικωβ (Βουλγαρία): Αξιότιμα μέλη της ηγεσίας, αξιότιμες κυρίες και κύριοι. Εκ μέρους της βουλγάρικης αντιπροσωπίας θα ήθελα να κάνω την εξής πρόταση: το θέμα της Κύπρου και το θέμα της Γιουγκοσλαβίας να διαχωριστούν και να τεθούν ως χωριστά θέματα, επειδή υπάρχουν διαφορετικές τάσεις μέσα στην αντιπροσωπία μας. Γι' αυτό αν υπάρχει τέτοια δυνατότητα θα παρακαλέσω να διαχωριστούν αυτά τα θέματα και να μπου σε διαφορετικά ψηφίσματα.

Στ. Παπαθεμελής: Δεν έχω αντίρρηση να γίνει αυτό.

Α.Σέιζτ (Λετονία): Αξιότιμε κύριε Γενικό Γραμματέα, αξιότιμε κύριε Πρόεδρε. Θεωρώ ότι είναι αναγκαίο να διευκρινίσω ορισμένα πράγματα που αφορούν την κατάσταση σε ορισμένες χώρες. Θα προσπαθήσω να είμαι σύντομος και ζητώ συγγνώμη για το ότι θα εκφράσω προσωπικές απόψεις.

Είμαι ο Πρόεδρος της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της Λετονικής Βουλής. Η Ορθόδοξη Εκκλησία στη Λετονία κατέχει την τρίτη θέση αναφορικά με τον αριθμό των πιστών και η πλειονότης ανήκει στους Καθολικούς και τους Λουθηρανούς. Το θέμα είναι ότι εμείς, δε θα ήθελα να παινευθώ αυτή τη στιγμή, αλλά και εγώ προσωπικά, καταφέραμε να κάνουμε πολλά για να διατηρήσουμε την ενότητα της Ορθοδοξίας στη Λετονία και να προστατέψουμε την Ορθόδοξη Εκκλησία από τις επιθέσεις των πολιτικών, ή, με συγχωρείτε, πολιτικάντηδων, και θα εξακολουθήσουμε να το κάνουμε και στο μέλλον. Στη Λετονία η Ορθόδοξη Εκκλησία δε δέχεται επιθέσεις θρησκευτικού χαρακτήρα, αντίθετα, εργάζεται στα πλαίσια αρμονικής συνύπαρξης με τη Λουθηρανική και την Καθολική Εκκλησία.

Το θέμα είναι ότι φέτος το φθινόπωρο αναμένεται να γίνουν κάποιες τροποποιήσεις του νόμου περί θρησκευτικών οργανώσεων, γεγονός το οποίο θα επιτρέψει σε κάποιους ριζοσπάστες πολιτικούς να υπονομεύσουν μέσω κάποιων πολιτικών μέτρων - και στο παρελθόν έχουν γίνει τέτοιες προσπάθειες - την ενότητα της Ορθόδοξης Εκκλησίας στη Λετονία. Το ιερό καθήκον μου είναι να κάνω κάθε τι που είναι δυνατόν ούτως ώστε να μην επιτρέψουμε στους πολιτικάντηδες να υπονομεύσουν την ενότητα της Ορθόδοξης Εκκλησίας.

Και δεν το λέω αυτό μόνο και μόνο επειδή δεν έχω την εντολή να υπογράψω κάποια ψηφίσματα, όπως δεν το λέω επειδή θα υπήρχε η πιθανότητα να μου επιτεθεί κάποιος πολιτικός ηγέτης αν υπέγραφα κάποια ψηφίσματα. Εδώ και δέκα χρόνια είμαι βουλευτής του κυβερνώντος κόμματος και επί πέντε χρόνια είμαι Πρόεδρος της Επιτροπής. Καλώς ή κακώς, η πλειοψηφία του κοινοβουλίου μας έχει υιοθετήσει μια διαφορετική πολιτική κατεύθυνση. Και από αυτό απορρέει το γεγονός ότι -ομιλώ εξ ονόματος της Επιτροπής των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, όχι εξ ονόματός μου- τα αποτελέσματα θα είναι τα εξής: εμείς δεν θα μπορέσουμε, θα με αποκλείσουν από τη

διαδικασία εξέτασης αυτού του θέματος, και δε θα καταφέρουμε τελικά να διατηρήσουμε την ενότητα της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Γι' αυτό το λόγο δεν εκφέρω προσωπικές επιδιώξεις και απόψεις. Αγωνίζομαι για τη διατήρηση της ενότητας της Ορθόδοξου Εκκλησίας στην Λετονία. Αν ψήφισα υπέρ ενός τέτοιου ψηφίσματος, θα υπονόμωσα τη θέση της Ορθοδοξίας, σίγουρα θα αντιμετωπίσαμε κάποιες δυσκολίες. Ζητώ συγγνώμη, δεν ψηφίζω κατά, απλά δεν θέλω να συμμετάσχω σε ένα τέτοιο ψήφισμα, το κάνω αυτό στο όνομα των συμφερόντων της Ορθοδοξίας στη Λετονία. Ευχαριστώ όλους αυτούς που μας έδωσαν τη δυνατότητα να παρευρεθούμε εδώ, θα προσεύχομαι στον Θεό για όλους αυτούς που μου επέτρεψαν να παρευρεθώ σήμερα εδώ, και ζητώ συγγνώμη για τις διατυπώσεις που χρησιμοποίησα.

Στ. Παπαθεμελής: Θα δώσω τον λόγο σε όσους έχετε σηκώσει το χέρι, αλλά θέλω να σας παρακαλέσω να είστε πάρα πολύ σύντομοι, διότι δεν θα ξεκινήσουμε νέο κύκλο συζητήσεων. Τον κύριο Αποστόλι από την Αλβανία.

Γ. Αποστόλι (Αλβανία): Θέλω απλώς να απευθύνω μια ερώτηση: όταν ένας ολόκληρος λαός εκδιώκεται από τα σπίτια του και τα εδάφη του, όταν ένας ολόκληρος λαός σφάζεται, όπως στον καιρό του Χίτλερ, και μετά από μερικούς μήνες αυτός ο ολόκληρος λαός στέλνει χαιρετισμούς και λουλούδια στα στρατεύματα του ΝΑΤΟ στη χώρα σας, ποιοι είναι οι εισβολείς και ποιοι είναι οι ελευθερωτές; Βεβαίως, πρέπει να υπηρετούμε τα συμφέροντα της Ορθοδοξίας και να αναπτύξουμε την Ορθοδοξία, πρέπει όμως να πάψουμε να λαφυραγωγούμε στο όνομα της Ορθοδοξίας. Είναι πολύ σημαντικό να διατηρήσουμε την οργάνωσή μας σαν όργανο για την ειρήνη. Θα ήθελα να πω ότι το ψήφισμα αυτό γενικώς είναι ενάντιο στη ροή της διαδικασίας της ειρήνης και των Βαλκανίων και ειδικότερα της περιοχής. Το πιο επικίνδυνο πράγμα στην περιοχή μας, στην περιφέρειά μας, είναι το δικτατορικό καθεστώς, όποτε υπάρχει στην Ευρώπη, και όχι η ούτως αποκαλούμενη τρομοκρατία. Δυστυχώς, δεν μπορούμε να δεχτούμε το ψήφισμα αυτό. Εδώ πέρα είναι η πρώτη μου συμμετοχή. Έως τώρα τα πάντα ήσαν όπως πρέπει. Αλλά τώρα το ψήφισμα αυτό μού δημιουργεί μια κακή εντύπωση διότι παρουσιάστηκε την τελευταία στιγμή και πρέπει αμέσως να το ψηφίσουμε. Πρέπει να υιοθετήσουμε ένα ψήφισμα, ένα γενικό ψήφισμα σχετικώς με τη διαδικασία της ειρήνευσης εφόσον βρισκόμαστε εδώ εις του Αγίους Τόπους.

Ν. Μεντβέντεβ (Λιθουανία): Ας κοιτάξουμε την αλήθεια κατά πρόσωπο. Αγαπάω πάρα πολύ τους Ρώσους, ίσως περισσότερο ακόμη απ' όσο αγαπάω τους Λιθουανούς. Με κατηγορήσαν ακόμη πως είμαι με το μέρος των Λιθουανών. Αλλά αν ο λόγος θα γίνει για τη δυνατότητα της διδασκαλίας στη ρωσική, θα υπερασπιστώ αυτά τα δικαιώματα ως τα τελευταία.

Αν οι Ρώσοι όμως δήλωναν ότι θέλουν να προσαρτήσουν ένα μέρος της Λιθουανίας ή να δημιουργήσουν ενός είδους αυτονομίας, θα είμαι κατά: μας φτάνουν αυτές οι αυτονομίες, οι κυριαρχίες, οι διαιρέσεις των μικρών κρατών και κατακερματισμοί τους, αυτό οδηγεί μόνον σε αίμα. Πρέπει να με καταλάβετε σωστά: λυπήθηκα πάρα πολύ για τους Αλβανούς που σκοτώθηκαν στον πόλεμο, αλλά τώρα αναρωτιέμαι: υπάρχουν εκατοντάδες χιλιάδες Σέρβοι πρόσφυγες ή όχι; Υπάρχουν δεκάδες χιλιάδες εκδιωχθέντες από τα πατρία εδάφη τους; Σκοτώνουν εκεί ή δε σκοτώνουν σήμερα παρουσία των στρατευμάτων του ΝΑΤΟ; Σκοτώνουν. Δεν καταστρέφουν τους ναούς; Τους καταστρέφουν. Το ίδιο συμβαίνει και στην Κύπρο. Το ίδιο συμβαίνει και σε πολλά άλλα μέρη, όπως η τραγωδία στον Καύκασο. Δεν μπορεί κανείς όμως να απαγορεύσει στους ανθρώπους να έχουν δικό τους θρήσκευμα και να μιλάνε δική τους γλώσσα, αλλά δεν μπορεί κανείς να διαιρεί τις χώρες. Ίσως θα μπορέσουμε να διορθώσουμε κάποια πράγματα, αλλά δεν πρέπει να υπάρχουν πρόσφυγες εκδιωχθέντες από τα σπίτια τους.

Εγώ πρώτος μίλησα τότε στη Λιθουανία και είπα ότι η απόφαση αυτή είναι λάθος. Αν το 1/10 των χρημάτων αυτών που δαπανήθηκαν για τον πόλεμο είχαν σταλεί για την ανάπτυξη του Κοσόβου, για την οικονομική ανάπτυξη, δεν θα υπήρχε τέτοιος εφιάλτης εκεί. Αντί να ακολουθήσουμε το δρόμο της ειρήνης, εξαπολύουμε πολέμους. Ακόμη και αν υπάρχει κάπου κακό, δεν μπορεί ένα μικρό κακό να νικηθεί από μεγάλο κακό- αυτό θα οδηγήσει μόνον στην καταστροφή. Γι'αυτό αντιλαμβάνομαι ότι πολλοί από σας ίσως δε θα μπορέσουν να ψηφίσουν. Δεν ξέρω πώς θα με υποδεχθούν στη Λιθουανία, αλλά εγώ υπερψηφίζω το ψήφισμα αυτό. Η συνείδηση δεν μου επιτρέπει να το καταψηφίσω, γιατί γίνονται προσπάθειες να νικηθεί το μικρό κακό με το μεγάλο κακό.

Ο Προεδρεύων Β. Ζόρκαλτσεβ: Συνάδελφοι, ίσως θα κάνουμε το εξής: ήδη δυο φορές έχουμε αντιμετωπίσει παρόμοιο πρόβλημα. Δεν μπορούμε να μην εγκρίνουμε αυτό το ψήφισμα, αλλά δεν μπορούμε και να μην δείξουμε την κατανόηση για τη θέση ορισμένων εκπροσώπων των χωρών τους εδώ, οι οποίοι θα δυσκολευτούν πολύ εάν ψηφίσουν, και με αυτόν τον τρόπο θα υπονομευθεί η ορθόδοξη κίνηση στις χώρες αυτές. Έχουμε ψηφίσει δυο φορές για τη Γιουγκοσλαβία και για την Κύπρο- όχι, για την Κύπρο δεν είχε ανακύψει κανένα απολύτως πρόβλημα- για τη Γεωργία. Κάνω την εξής πρόταση: εφόσον ο κύριος Παπαθεμελής συμφωνεί, να διαχωριστεί το ψήφισμα σε Κύπρο και Γιουγκοσλαβία, το διαχωρίζουμε και ψηφίζουμε για την Κύπρο ομόφωνα. Συμφωνείτε;

Και δεύτερον: υιοθετούμε αυτό το ψήφισμα για τη Γιουγκοσλαβία και οι χώρες στις οποίες θα προκύψει δύσκολη κατάσταση δε θα συμμετάσχουν στην ψηφοφορία και εμείς θα καταγράψουμε στα Πρακτικά ότι οι τάδε χώρες ψήφισαν λευκό. Δεν μπορούμε να επιβάλλουμε ο ένας στον άλλον, και τόσο περισσότερο, όσο γνωρίζουμε

ότι είμαστε όλοι ομόψυχοι. Όμως στις πραγματικές καταστάσεις μερικές φορές οι συνθήκες είναι υπεράνω μας. Ας το έχουμε υπόψη μας. Εάν συμφωνούσατε με αυτή τη στάση, τώρα θα διακόπταμε τη συζήτηση και θα υιοθετούσαμε αυτή την απόφαση. Συμφωνούμε; Συμφωνούμε.

Στ. Παπαθεμελής: Έχουμε ακόμη κάτι τελευταίο, θα σας παρακαλέσω πάρα πολύ. Είναι μια θερμή παράκληση του εκπροσώπου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που είναι μαζί μας, ακούστε την διατύπωση:

«Ο παριστάμενος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και οι εκπρόσωποι των δέκα οκτώ εθνικών κοινοβουλίων, συνειδητοποιώντας βαθύτατα την αναλλοίωτη πνευματική σημασία της Αγίας Πόλης για κάθε απόγονο του Αβραάμ, καλούν με κάθε επισημότητα όλους εκείνους που κατέχουν πολιτική εξουσία να κάνουν ό,τι είναι δυνατόν ώστε όλοι οι πιστοί, τόσο ως άτομα όσο και ως κοινότητες, να μπορούν να συνεχίσουν να ζουν και να προσεύχονται στον μοναδικό Θεό στην πόλη της ειρήνης, στα Ιεροσόλυμα».

Το λόγο έχει ο εκπρόσωπος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, παρακαλώ.

Μεσκίτο ντα Κούνια: Εδώ δεν πρόκειται για πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, είναι προσωπική προσέγγιση. Έκανα διμερείς συναντήσεις με επικεφαλής διαφορετικών χριστιανικών ομολογιών και όλοι συμφωνούμε ότι οι χριστιανικές κοινότητες αισθάνονται ασφυκτικές πιέσεις, ιδίως εδώ, στους Αγίους Τόπους. Και γι'αυτό η δική μου προσωπική, τονίζω, πρόταση, θα'τανε εσείς, οι κοινοβουλευτικοί να δεχθείτε αυτό το πικρό και πολύ γενικό κείμενο για να υπογραμμίσετε ότι όλοι οι απόγονοι του Αβραάμ, όλοι οι Χριστιανοί έχουν το δικαίωμα να συγκεντρώνονται εδώ μεμονωμένα αλλά και συλλογικά για να προσεύχονται. Αυτό θα είναι και ένα μικρό δείγμα της πολιτικής σας παρουσίας εδώ, η υιοθέτηση του κειμένου καλό θα ήταν από πλευράς χριστιανικής, όχι τόσο πολιτικής ή προσωπικής.

Στ. Παπαθεμελής: Το λόγο έχει ο κ. Β.Μεντβέντεβ (Ρωσία).

Β.Μεντβέντεβ: Προ διετίας, προτού να ληφθεί ο νόμος για τη θρησκευτική πίεση στο Ρωσικό Κοινοβούλιο, εγώ με τον Βίκτορ Ιλίτς Ζόρκαλτσεβ είχαμε επισκεφθεί το Κοινοβούλιο του Ισραήλ και γνωρίσαμε τον τρόπο με τον οποίο εξετάζεται το θέμα της θρησκευτικής ελευθερίας στο συγκεκριμένο κράτος και μελετήσαμε και τον σχετικό Νόμο του Ισραήλ που είναι σε ισχύ στο έδαφος της χώρας. Σύμφωνα με αυτόν τον Νόμο όλες οι παραδοσιακές ομολογίες έχουν ίσα δικαιώματα και δεν ανακαλύψαμε κανέναν περιορισμό στα θέματα της θρησκευτικής ελευθερίας. Και γι'αυτό το λόγο η παρούσα πρόταση να απευθύνουμε στις αρχές του Ισραήλ μια παράκληση να εξασφαλίσουν αυτό που ήδη εξασφαλίζεται από το Νόμο δεν έχει νόημα. Γι'αυτό προτείνω να ευχαριστήσουμε τον συνάδελφο για την πρωτοβουλία του, αλλά να μην υιοθετήσουμε ένα τέτοιο ψήφισμα.

Στ. Παπαθεμελής: Ο κ. Αλεξέγιεβ ζητεί το λόγο.

Β. Αλεξέγιεβ: Με μεγάλο ενδιαφέρον ακούσαμε τον εκπρόσωπο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, και στο πνεύμα των κοινωνο-ανθρωπιστικών εκτιμήσεων και αρχών, ως ένα γενικού χαρακτήρα ψήφισμα, φρονώ ότι δεν θα έπρεπε να προκαλέσει κάποιες αντιρρήσεις. Ωστόσο αυτή τη στιγμή κάνουμε λόγο για ένα συγκεκριμένο χώρο και ένα συγκεκριμένο γεγονός. Πράγματι, ο κ. Μεντβέντεβ έχει απόλυτο δίκαιο: δεν υπάρχει κάποιος λόγος ή κάποια αφορμή να εγκρίνουμε ένα τέτοιο ψήφισμα.

Στ. Παπαθεμελής: Το λόγο έχει ο κ. Ρομάν, Ρουμανία.

Ι. Ρομάν: Κύριε Πρόεδρε, κύριε Γενικό Γραμματέα, αξιότιμοι συνάδελφοι. Θεωρώ πολύ σωστή την πρόταση του εκπροσώπου της βουλγάρικης αντιπροσωπίας η οποία διατυπώθηκε από τον κ. Ζόρκαλτσεβ να διαιρεθεί το ψήφισμα στα δυο μέρη. Εφόσον η συζήτηση του θέματος έχει ολοκληρωθεί, θα ήθελα μόνον να εκφράσω τη θέση της ρουμάνικης αντιπροσωπίας. Σχετικά με την Κύπρο η Ρουμανία δεν έχει αντιρρήσεις και θα ψηφίσει υπέρ της απόφασης αυτής. Σχετικά με τη Γιουγκοσλαβία η αντιπροσωπία της Ρουμανίας στη συνέλευση δεν μπορεί να ψηφίσει, επειδή δεν γνωρίζει τη θέση της ρουμανικής κυβέρνησης απέναντι στο ζήτημα αυτό. Παρακαλούμε θερμά την αντιπροσωπία της Γιουγκοσλαβίας να μην παρεξηγηθεί, γιατί η Ρουμανία βρίσκεται σε δύσκολη θέση όσον αφορά αυτό το ζήτημα. Η Ρουμανία είναι υπέρ της άρσης του εμπάργκο και έχει κάνει πολλά γι' αυτό, αλλά δεν είμαστε εξουσιοδοτημένοι να ψηφίσουμε τώρα.

Στ. Παπαθεμελής: Καταγράφεται και η μειοψηφία της Ρουμανίας εις το θέμα αυτό. Αυτό έχει τελειώσει. Κατά πλειοψηφία έχει βγει το ψήφισμα για τη Γιουγκοσλαβία. Οι μειοψηφούσες χώρες μπορούν να δώσουν ένα σημείωμα μετά για να καταγραφεί η μειοψηφία τους. Ποιοι είναι αντίθετοι στο τελευταίο κείμενο;

Μία πρόταση: Να μην αρχίσουμε νέο κύκλο συζητήσεων.

Δ. Θεοδώρου (Κύπρος): Έχω την εντύπωση, αγαπητοί συνάδελφοι, ότι η τυχόν ψήφιση αυτής της πρότασης μπορεί να θεωρηθεί και ως ένα είδος επιτίμησης ή κατηγορίας των αρχών ότι δεν τηρούν αυτά τα πράγματα, πράγμα το οποίο δε συμβαίνει. Νομίζω ότι θα πρέπει να είμαστε πολύ προσεκτικοί για να κάνουμε κάτι τέτοιο για να μην έχουμε παρεξηγήσεις και, μάλιστα, να μην είμαστε και άδικοι για πράγματα που δεν συμβαίνουν.

Στ. Παπαθεμελής: Αντιλαμβάνομαι ότι δημιουργούνται κάποια προβλήματα από τη θέση σε ψηφοφορία και την έκδοση αυτού του ψηφίσματος, το αποσύρει το προεδρείο, δεν το θέτει σε ψηφοφορία. Αποσύρεται.

Λοιπόν, έχουμε τελειώσει. Τώρα πάμε για γεύμα, και μετά για προσκύνημα στους Αγίους Τόπους. Εάν θέλει ο Θεός, θα περάσουμε καλά. Ευχαριστώ όλους σας για τη συνεργασία. Εις το επανειδείν.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΔΡΩΝ:

Αλβανία

ΠΑΝΤΕΛΙ Νικολάκι, βουλευτής
ΑΠΟΣΤΟΛΙ Γκάκι, βουλευτής

Αρμενία

ΒΟΣΚΑΝΙΑΝ Γκάγκικ, βουλευτής Εθνικού Κοινοβουλίου, μέλος της
Γραμματείας της ΕΔΣΟ
ΓΚΑΣΠΑΡΙΑΝ Γκεγκάμ, βουλευτής Εθνικού Κοινοβουλίου

Λευκορωσία

ΜΑΤΟΥΣΕΒΙΤΣ Μιχαήλ, αντιπρόεδρος της Βουλής της Δημοκρατίας
του Εθνικού Κοινοβουλίου
ΚΟΤΛΙΑΡΩΦ Ίγκορ, βουλευτής της Βουλής των Αντιπροσώπων του
Εθνικού Κοινοβουλίου, μέλος της Γραμματείας της ΕΔΣΟ

Βουλγαρία

ΚΙΤΩΒ Μπορισλάβ, βουλευτής του Εθνικού κοινοβουλίου, μέλος της
Επιτροπής Πολιτισμού της ΕΔΣΟ
ΠΙΝΤΙΚΩΒ Αλεξάντρ, βουλευτής του Εθνικού κοινοβουλίου

Ελλάδα

ΠΑΠΑΘΕΜΕΛΗΣ Στυλιανός-Άγγελος, μέλος της Βουλής των Ελλήνων,
Γενικός Γραμματέας της ΕΔΣΟ
ΚΑΤΣΑΡΟΣ Νικόλαος, μέλος της Βουλής των Ελλήνων, αναπληρωτής
Γενικού Γραμματέα της ΕΔΣΟ
ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Δημήτριος, μέλος της Βουλής των Ελλήνων,
ταμίας της Γραμματείας της ΕΔΣΟ
ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Νικόλαος, μέλος της Βουλής των Ελλήνων

ΓΙΑΝΝΑΡΑΣ Χρήστος, καθηγητής Πάντειου Πανεπιστημίου Αθηνών
ΜΥΓΔΑΛΛΗΣ Κώστας, σύμβουλος της Γραμματείας της ΕΔΣΟ
ΜΗΛΙΟΥ Νάγια, Γραμματέας της αντιπροσωπίας

Γεωργία

ΓΚΙΓΚΙΝΕΪΣΒΙΛΙ Μανάνα, βουλευτής
ΑΤΖΙΑΣΒΙΛΙ Τζεμάλ, βουλευτής

Καζαχστάν

ΚΟΤΟΒΙΤΣ Βαλέρι, βουλευτής Κοινοβουλίου Μάζιλις
ΜΙΛΙΤΙΝ Αλεξάντρ, βουλευτής Κοινοβουλίου Μάζιλις

Κύπρος

ΘΕΟΔΩΡΟΥ Δώρος, μέλος του Κοινοβουλίου, μέλος της Γραμματείας της ΕΔΣΟ
ΣΑΜΜΟΥΤΑΣ Ευάγγελος, μέλος του Κοινοβουλίου
ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΗ Εύη, γραμματέας της αντιπροσωπίας

Λετονία

ΜΠΑΡΤΑΣΕΒΙΤΣ Αλεξάντρ, βουλευτής
ΣΕΪΞΤ Αντών, βουλευτής

Λιθουανία

ΜΕΝΤΒΕΝΤΕΒ Νικολάι, βουλευτής, μέλος της Γραμματείας της ΕΔΣΟ
ΠΟΠΟΒΑΣ Πιάτρας, βουλευτής

Μολδαβία

ΠΑΛΑΝΤΙ Ντουμίτρου, βουλευτής
ΣΤΑΤΙ Βασίλι, βουλευτής

Πολωνία

ΠΛΕΒΑ Σεργκέι, βουλευτής
ΣΙΤΣΕΒΣΚΙ Γιάν, βουλευτής

Ρωσία

ΖΟΡΚΑΛΤΣΕΒ Βίκτωρ, Πρόεδρος της Γενικής Συνέλευσης της ΕΔΣΟ, πρόεδρος της Επιτροπής των κοινοτικών και θρησκευτικών οργανώσεων της Κρατικής Δούμας
ΜΕΝΤΒΕΝΤΕΒ Βλαντίμιρ, βουλευτής της Κρατικής Δούμας, μέλος της Γραμματείας της ΕΔΣΟ
ΑΛΕΞΕΓΙΕΒ Βαλέρι, σύμβουλος του Προέδρου της Κρατικής Δούμας, σύμβουλος της Γραμματείας της ΕΔΣΟ, Πρόεδρος του Διεθνούς Ιδρύματος ενότητας των ορθοδόξων λαών
ΓΚΛΟΥΣΙΕΝΚΟ Κίρα, γραμματέας της αντιπροσωπίας

Ρουμανία

ΡΟΜΑΝ Ίον, βουλευτής
ΠΙΝΤΕΑ Ίον, βουλευτής

Σλοβακία

ΑΝΤΕΛ Μαριάν, αντιπρόεδρος Κοινοβουλίου
ΜΠΙΑΟΥΕΡ Ρουντόλφ, βουλευτής

Ουκρανία

ΜΑΡΚΟΒΣΚΑΪΑ Νίνα, βουλευτής Κρατικής Δούμας
ΜΟΒΤΣΑΝ Παύλος, Α' αντιπρόεδρος Επιτροπής Εξωτερικών του
Ανώτατου Συμβουλίου

Εσθονία

ΑΝΤΡΕΕΒ Βίκτωρ, βουλευτής
ΠΕΛΙΣΑΑΡ Γκεόργκ, βουλευτής

Γιουγκοσλαβία

ΖΙΖΙΤΣ Ζόραν, αντιπρόεδρος της Βουλής των Πολιτών
ΣΤΟΪΚΟΒΙΤΣ Μιλιούτιν, πρόεδρος της Επιτροπής άμυνας και
ασφαλείας της Βουλής των Πολιτών, μέλος της Γραμματείας της ΕΔΣΟ
ΜΑΞΙΤΣ Ντούσαν, γραμματέας της αντιπροσωπίας

Προσκεκλημένοι της Συνόδου

Οικουμενικό Πατριαρχείο

Μητροπολίτης Ηλιουπόλεως και Θείρων ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ, εκπρόσωπος του
Οικουμενικού Πατριαρχείου

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

ΠΕΡΕΪΡΑ Χοσέ, Αντιπρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

ΜΕΣΚΙΤΟ ΝΤΑ ΚΟΥΝΙΑ, σύμβουλος του Προέδρου της Ευρωπαϊκής
Επιτροπής

**МАТЕРИАЛЫ
VII конференции
Европейской
Межпарламентской
Ассамблеи Православия**

(Иерусалим, 18—19 июня 2000 года)

СТЕНОГРАММА
VII конференции
Европейской Межпарламентской
Ассамблеи Православия

Зал заседаний
Иерусалимской Православной Патриархии,
г. Иерусалим, 18 июня 2000 г., 20.00

Председательствует Виктор Зоркальцев — Президент Генеральной Ассамблеи Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия (ЕМАП), председатель Комитета по делам общественных объединений и религиозных организаций Государственной Думы Федерального Собрания Российской Федерации. Председательствующий приветствует прибывшего на торжественное открытие VII конференции ЕМАП Блаженнейшего Патриарха Иерусалимского и всея Палестины Диодора I и от его имени предоставляет слово Митрополиту Вострскому Тимофею для прочтения молитвы.

Митрополит Тимофей читает молитву.

Председательствующий В.Зоркальцев: Благодарю Вас, владыка Тимофей!

Ваше Блаженство! Ваше Высокопреподобие! Уважаемый господин С.-А.Папатежелис — Генеральный секретарь Генеральной Ассамблеи ЕМАП! Уважаемые парламентарии — участники VII конференции Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия! Уважаемый господин Ж.Перейра, заместитель председателя Европарламента! Уважаемый господин М.Мескита да Кунья, представитель Еврокомиссии! На нашу конференцию прибыли представители 18 парламентов Европы: Албании, Армении, Белоруссии, Болгарии, Греции, Грузии, Казахстана, Кипра, Латвии, Литвы, Молдавии, Польши, Кипра, Латвии, Литвы, Молдавии, Польши, России, Румынии, Словакии, Украины, Эстонии и Югославии.

Вчера и сегодня у нас — руководства ЕМАП — были важные и полезные для нашего движения встречи в Аммане и Рамале с председателями парламентов Королевства Иордания и Палестинской автономии господами А.Х.Маджали и Г.Ханани, которые выразили большой интерес к деятельности Ассамблеи и не исключили возможности участия православных депутатов своих парламентов в ЕМАП.

Мы благодарим, Вас, Ваше Блаженство, господина Диодора I — Блаженнейшего Патриарха святого града Иерусалима и всея Палестины, за то, что Вы принимаете нас в Ваших стенах, что так же тепло принимали на вчера в своей резиденции в Малой Галилее.

Сегодня мы открываем на Святой Земле VII сессию Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия. Трудно было представить пионерам нашего движения, тем, кто инициировал в 1993 году в Греции, недалеко от Салоник, родного города господина Стилианоса Папатемелиса, нашу первую встречу, что через 7 лет, в год 2000-летия Рождества Христова, Ассамблея соберется на Святой Земле. И сегодня, открывая нашу торжественную, праздничную сессию, мы должны сказать, что движение православных депутатов двадцати стран не только существует, не только активно проявило себя за прошедший период, но и выработало традиции, набрало определенный вес в православном мире, стало заметным явлением среди мировой общественности.

Как справедливо напоминалось в приглашении на нашу сессию, разосланном Секретариатом ЕМАП, Святая Земля — это в действительности страна Рождества, земной жизни и крестных страданий Христа Спасителя. Темой нынешней сессии являются слова из святого Евангелия: “Пришед же в страны Кесарии Филипповой, Иисус спрашивал учеников Своих: за кого люди почитают Меня, Сына Человеческого?” (Мф., 16,13).

Несомненно, говоря о Святой Земле, мы всегда помним и об Иерусалимской Церкви, основанной Св. Апостолом Иаковом в I веке от Р.Х. Именно Святая Земля составляет часть канонической территории Иерусалимской Патриархии, о чем свидетельствует и титул Предстоятеля этой Церкви — “Блаженнейший Патриарх Святого Града Иерусалима и всея Палестины”.

Наше движение юридически и фактически не только состоялось, но и приобрело яркую индивидуальность. И сегодня здесь, на Святой Земле, нам в год 2000-летия Рождества Христова есть что рассказать о ЕМАП. Здесь собрались не новички движения, а его ветераны, умудренные этой активной семилетней деятельностью.

Я задаюсь вопросом, что же явилось той основой, той подъемной силой, которая смогла возвысить наше движение до таких высот? Вижу четыре таких обстоятельства.

Первое и основное — это Учение Спасителя. За 2000 лет оно продемонстрировало не только торжество веры, но и смогло помочь его благодарным последователям, а, ? думаю, собравшиеся в этом зале являются таковыми, нести эту веру через века в новое тысячелетие. Поэтому мы не можем не состояться и не должны организационно распасться, ибо нас скрепляет православная духовность.

Во-вторых, и об этом хотелось сказать именно здесь, на Святой Земле. Почему-то раньше мы об этом не говорили. Залогом успеха нашего движения явилась всеобщая поддержка Поместных Православных Церквей во всех странах, парламенты которых представлены в православной ассамблее. Где бы мы ни бывали, мы всегда чувствовали не просто заинтересованное отношение к нашей деятельности, а всемерную поддержку, я бы сказал, духовное попечение со стороны Предстоятелей Поместных Церквей.

Касается ли это Предстоятеля Русской Православной Церкви Блаженнейшего Патриарха Московского и всея Руси Алексия II, или Святейшего Патриарха Константинопольского Варфоломея, или Его Блаженства Патриарха Иерусалимского Диодора, или Святейшего Патриарха Болгарского Максима, или Блаженнейших Митрополитов Варшавского и всея Польши Саввы, или Кипрского Хризостома, или Элладского Христула. Все они не просто заинтересованно, а с какой-то неизбывной любовью относятся к нашему движению. Я не могу найти слов, чтобы выразить им благодарность. Но думаю, что передам и ваше мнение, если скажу, что мы низко кланяемся им за поддержку, благодаря которой и состоялось наше движение.

Третье. Оно состоялось еще и потому, что инициаторы этого движения — наши греческие друзья, парламентарии Греции, постоянно держали свою дружескую руку на пульсе нашего движения. Мы все ощущали не только поддержку и участие руководства парламента Греции, греческого государства, но и чувствовали братское душевное отношение с их стороны. Пользуясь случаем, я хотел бы поблагодарить господина С.-А. Папатемелиса и в его лице всех наших греческих коллег за эту самоотверженную работу, я бы сказал, подвижничество в рамках нашего движения.

Надо отдать должное и парламентам других стран, руководству наших государств, которые дальновидно поддерживают эти начинания, а иначе бы мы с вами здесь не встретились.

Четвертое. Залогом успешного развития нашего движения явилось то, что в его основу положены гуманистические цели. Мы никогда и нигде не боролись против кого-то: этого не было в нашем движении. Но мы всегда и везде отстаивали интересы православного сообщества гуманитарными методами. Эту позицию разделяли и другие конфессии: приверженцы ислама, иудаизма, буддизма. Эту позицию разделяют католики в Ватикане. Нас понимают власти и представители международных организаций и в Тель-Авиве, и в Иерусалиме, и в Страсбурге, и в Брюсселе.

И в этот знаменательный час, в этот торжественный момент мне бы хотелось поздравить всех участников конференции с юбилейным годом 2000-летия Рождества Христова, с нашей юбилейной сессией и выразить уверенность, что наше движение будет развиваться, расширяться, а участникам сессии пожелать здоровья, добра и радости.

Разрешите нашу конференцию считать открытой.
(Аплодисменты.)

Слово для приветствия от Святейшего Патриарха Константинопольского Варфоломея имеет его представитель владыка Афанасий, Митрополит Гелиопольский и Тиронский.

Митрополит Афанасий (читает):

“Глубокоуважаемый господин С.-А.Папатежелис, Генеральный Секретарь ЕМАП! Уважаемые депутаты! В своем послании вы сообщаете мне, что 18—21 июня этого года в Иерусалиме будет проводиться VII ежегодная сессия Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия, которая будет заниматься вопросом: “За кого люди почитают Меня, Сына Человеческого, в 2000 г. от Рождества Христова?” Трогательно, что православные депутаты — представители 20 парламентов европейских стран, призванные к миссии принимать законы ради своих народов, обращают свое внимание к Богочеловеку Иисусу Христу и ищут представления, которые имеет о нем современный человек, желая предпринять необходимые шаги и сделать все возможное, чтобы современные сведения об Иисусе Христе соответствовали Его истинной природе, которая есть бесконечные самопожертвование и любовь и постоянная забота о том, чтобы каждому человеку была дана возможность осознать бесконечную любовь к Богу. Истинное знание и выходящая из этого свобода есть внутренняя свобода. Она шире политики и превращает человека в обладателя свободы, чтобы человек не

подчинялся игу духовного рабства, не подчинялся идеологическим идолам, цепям, сковывающим его душу, не подчинялся страстям господства над людьми, алчной эксплуатации природы. Свобода во Христе — совершенна и неотчуждаема, потому что превращает человека в свободного и непорабощенного по отношению к страстям, подчиняясь которым он подготавливает свое собственное закабаление.

Долгом всех нас является ознакомление мира с Христом как с истинным освободителем, чтобы люди говорили: “Именно Он освободил нас от рабства: рабства смерти, рабства всякого обмана, рабства лжи, рабства желания человека поработить другого человека”.

С надеждой и пожеланием, чтобы Господь открывал всем нам Свое лицо, лицо дарующее желаемую всеми истинную свободу от всякого страха и всяких страстей, от всякого рабства, шлем всем вам сердечное приветствия и Патриаршее отеческое благословение, молясь Господу, чтобы Он окормлял вас как представителей народов, которые бы защищали эту полученную свободу, которой многие угрожают, но не многие являются ее истинными хранителями.

Благодать Христова да пребудет с вами.

7 июня 2000 г.

ВАРФОЛОМЕЙ”.

Председательствующий В.Зоркальцев: Дорогие друзья! Прошу зачитать текст приветствия в наш адрес от имени Блаженнейшего Патриарха Иерусалимского Диодора I.

Зачитывается текст приветствия:

“Уважаемый господин С.-А.Папатемилис, Генеральный секретарь ЕМАП! Уважаемые члены Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия!

Чувство особого волнения наполнило наши сердца, когда мы получили послание от имени господина С.-А.Папатемилиса, в котором находилась информация о том, что в этом году вы проведете вашу ежегодную встречу ЕМАП в Иерусалиме. С радостью сегодня, в день Св. Пятидесятницы, мы принимаем здесь в древнейшей исторической Иерусалимской Патриархии всех вас, борющихся постоянно на политической арене, которая, несмотря на то, что проходит в различных странах, характерна задачей достижения блага для жителей этих стран, т.к. вы выполняете задачу продвижения политики нашей Православной Церкви. С особым благоговением мы приветствуем вашу встречу здесь, на родине христианства. Наша пресвятая Иерусалимская Церковь, основанная на Святой

горе, на страшной Голгофе, на которой пролилась кровь Спасителя нашего Иисуса Христа, ведет титаническую борьбу, борясь против вседержителей этого века, чтобы выполнить свою пастырскую миссию и сохранить права нашей православной веры в местах святого паломничества.

Она несет свое служение с помощью Братства Гроба Господня, будучи христианской властью на Святой Земле и матерью Церквей, расположенных во всей Вселенной. Она защищает общечеловеческие ценности любви, мира и справедливости во всем мире, она сотрудничает и оказывает поддержку тем народам, которые оказываются в трудной ситуации, и неусыпным оком следит за всем, что происходит не только в нашем чувствительном регионе, но и во всем человечестве в целом, надеясь на то, что начинающееся вскоре третье тысячелетие найдет нашу планету в стабильном состоянии, а народы — процветающими. Мы неуклонно верим, что пришел час, когда все мы должны начать действовать более активно, т.к. любовь и гармоничное сосуществование различных народов является высшим благом и необходимым условием для благосостояния и прогресса, которые должны установиться во всем мире.

Мы бодрствуем и наблюдаем за постоянно укрепляющимися во всем мире движениями и действиями вокруг нашей православной веры, существование которой считается наиболее важным препятствием на пути к планируемой глобализации, и мы духовно готовимся дать отпор всем попыткам чуждых нам сил, настаивая на условиях нашей православной веры и демонстрируя наше желание приносить жертву живущему Господу нашему Иисусу Христу, надеясь на то, что в этих наших усилиях мы пользуемся поддержкой всех вас, уважаемые депутаты парламентов, всех вас, представляющих православных граждан в парламентах своих стран. Желаем, чтобы благодать святых мест, а также учеников и апостолов Христовых освятили ваши души и сердца с тем, чтобы работа вашей Ассамблеи завершилась успешно. Мы надеемся, что она будет проходить на уровне, достойном тех тяжелых времен, свидетелями которых мы все являемся.

Благословляю работу Ассамблеи и всех тех, кто находится на Святой Земле.

ДИОДОР”.

Председательствующий В.Зоркальцев: Спасибо Вам, Ваше Блаженство! Слово для зачитания приветствия от имени Его

Блаженства Блаженнейшего Патриарха Московского и всея Руси Алексия II имеет член делегации России Алексеев Валерий Аркадьевич, Президент Международного Фонда единства православных народов.

В.Алексеев: Ваше Блаженство! Ваше Высокопреосвященство! Всечестные отцы, братья и сестры! Глубокоуважаемые господин Президент, господин Генеральный секретарь, представители Европейского парламента и Европейской Комиссии! Дорогие друзья и коллеги!

От всего сердца, с душевной радостью приветствую вас — представителей единоверных народов, собравшихся в год великого юбилея — 2000-летия от Рождества Христового на Святой земле, чтобы в обстановке братского общения восславить “едиными усты и единым сердцем” Господа нашего и Спасителя мира и через призму этого события определить пути дальнейшего укрепления нашего общего духовного пространства.

В современном мире, ныне перешагивающем рубеж III тысячелетия своего развития в парадигме христоцентричности, происходят сложные и драматические процессы, которые ставят человечество перед решающим выбором: идти ли людям дальше по спасительному пути, данному Иисусом Христом Сыном Божьим, или, впад окончательно в пучину греха, погубить свои бессмертные души.

Эти глобальные вызовы человечеству и поиск адекватных ответов на них находятся в поле постоянного внимания членов Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия (ЕМАП) с момента создания движения семь лет назад. Встречи православных депутатов стран восточнохристианского духовного ареала, которые состоялись в разных форматах в 90-е годы в Афинах и Москве, Софии и Тбилиси, Салониках и Минске, Варшаве и Санкт-Петербурге, а также в других городах, показали, что у представителей православного сообщества накапливается большой опыт по защите великих гуманных ценностей православия от агрессивных атак т.н. “постхристианской” псевдоцивилизации. Православные депутаты, опираясь на поддержку широкой православной общественности, являются крепкой политической опорой каноническим структурам и священноначалию Поместных Православных Церквей.

Нынешняя встреча как новый крупный шаг в развитии ЕМАП, которая проходит на Святой земле в знаменательное время в контексте обращения Господа и Спасителя нашего Иисуса

Христа ко всем прежде почившим и ныне живущим: “За кого люди почитают Меня, Сына Человеческого?” (Мф. 16, 13), несомненно, поможет православным людям еще более приблизиться к истинному ответу на этот сакраментальный вопрос и, уверен, станет следующим мощным импульсом по активизации деятельности движения.

Позвольте мне зачитать приветствие участникам нашей конференции от имени Его Блаженства Блаженнейшего Патриарха Московского и всея Руси Алексия II (*читает*):

“Попечителям, организаторам, участникам и гостям
VII ежегодной конференции Европейской
Межпарламентской Ассамблеи Православия
(Иерусалим, 17—21 июня 2000 года)
Уважаемые организаторы, попечители,
участники и гости конференции!

С радостью приветствую вас — народных избранников, депутатов национальных парламентов православных стран, прибывших на Святую Землю в год великого юбилея — 2000-летия пришествия в мир Спасителя и Господа нашего Иисуса Христа, чтобы соборно отметить это выдающееся событие и обсудить в контексте христоцентричности актуальные проблемы как современного человечества в целом, так и всеправославного сообщества.

Искренне надеюсь, что ваша встреча станет новым важным шагом на пути укрепления всеправославного единства, ибо Европейская Межпарламентская Ассамблея Православия (ЕМАП) за годы своего существования снискала себе добрую славу авторитетной миротворческой организации, оказывающей благотворное воздействие на политические процессы, происходящие в наших странах, влияя на их решение с высоконравственных христианских позиций.

У нас в России высоко ценят тот факт, что ЕМАП за семь лет существования при участии священноначалия Русской Православной Церкви и содействии российской православной общественности дважды проводила свои ежегодные сессии в нашей стране.

Нет сомнений в том, что нынешняя ваша встреча на Святой земле даст новый благотворный импульс для плодотворного развития вашего движения. Человечество стоит на пороге третьего тысячелетия от Рождества Христова. Для того, чтобы этот дальнейший путь в новый век был бы спасительным для современной цивилизации, человечеству необходимо сохранить

верность Христу и свято исполнять Его заветы, ибо христианство есть вечный, неисчерпаемый источник жизни. Прислушаемся к Боговдохновенному слову святого Апостола, который открыл нам истину, что “Иисус Христос вчера и сегодня и во веки Тот же” (К евр. 13, 8).

Господь да поможет вам в ваших трудах!

Патриарх Московский и всея Руси
АЛЕКСИЙ II”.

Председательствующий В.Зоркальцев: Слово для приветствия предоставляется господину Жозе Перейре.

Ж.Перейра, заместитель Председателя Европарламента: Ваше Блаженство! Уважаемый господин Президент Генеральной Ассамблеи ЕМАП, уважаемый господин Генеральный секретарь ЕМАП, уважаемые господа депутаты! Позвольте поприветствовать вас от имени Председателя Европарламента на ежегодной VII встрече ЕМАП.

В эпоху, когда православные являются религиозной действительностью, конечно же, Европарламент не может не принять участия в такой встрече, как ваша. И черпает свое многообразие из числа людей, которые представлены здесь, что способствует развитию цивилизации в целом. Европа переживает очень важный этап своей истории, и деятельность Европарламента зависит от тесного сотрудничества со всеми европейскими странами, что является воплощением давней мечты Евросоюза об обеспечении мира, стабильности и процветания. Строительство мостов между различными уголками Европы, которую поделила “холодная война”, является наилучшим средством для обеспечения мира на нашем континенте. Православие является одним из основополагающих факторов этого процесса. Оно является мостом, объединяющим людей, которые имеют одинаковые духовные и моральные ценности.

Преодолевая ненависть, которая существовала в течение многих веков, очень важен обмен религиозным опытом с целью продвижения солидарности в рамках уважения прав человека, уважения прав меньшинств и уважения права на многообразие.

Мы присутствуем здесь и выступаем от имени всех народов в год, когда исполняется 2000 лет от Рождества Христова. Я думаю, что мы не можем решить все проблемы человечества, но мы, как политики, несем ответственность перед гражданами, и мы должны помнить о нашей обязанности, о жертве, принесенной Сыном Божиим. Итак, от имени Европарламента,

от имени одного из наших общих европейских домов, позвольте пожелать вашей VII ежегодной встрече Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия плодотворной и успешной работы. Благодарю за внимание.

Председательствующий В.Зоркальцев: Я предоставляю слово господину С.-А.Папатебелису, Генеральному секретарю ЕМАП.

С.-А.Папатебелис: Ваше Блаженство, Патриарх Иерусалимский! Ваше Высокопреосвященство, представитель Вселенского Патриархата! Уважаемый заместитель Председателя Европарламента! Господин Президент Ассамблеи, коллеги — члены Ассамблеи, господин Посол Греции, дорогой коллега из Палестинского парламента! В эти дни мы испытываем особое волнение здесь, на Святой Земле, т.к. мы ступаем по местам, связанным с нашим детством, нашим воображением, с точностью евангельских рассказов, со всем тем, что означает для каждого из нас эта неуклонная вера христиан. Мы поклоняемся Голгофе, мы поднимаемся на гору, где состоялась Нагорная проповедь, мы внутренне вспоминаем наш жизненный опыт, то, что сопутствовало нам в нашей жизни. И это, действительно, ошеломляет: здесь 2000 лет назад родился? Сын Божий, Сын Человеческий. Он учил заповедям любви, Он сотворил множество чудес, Он бросил вызов истеблишменту своей эпохи, Он предстал перед заранее организованным судом, что привело его к смерти на кресте, позорной смерти, и таким образом, Он принес весть о спасении миру в день Пятидесятницы. Он основал Свою Церковь, и членами этой Церкви являемся мы, которые решили семь лет назад создать эту организацию православных депутатов парламентов. Все эти годы мы действовали в рамках наших парламентов, а также и в более широком плане — как представители Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия. Но в последнее время мы решили сплотить в своих рядах представителей всех континентов и превратиться в мировую организацию православных депутатов парламентов.

Дорогие друзья, трудно обращаться со словами, я вспоминаю сразу св. Максима Исповедника, последователя Аристотеля, известного философа VII в., который говорил, что “сегодня слова мне мешают”, я думаю, что слова мешают многим сегодня. Святой включает и себя в число тех, кому мешают слова, вероятно, следовало бы брать пример с тех, кто с помощью дел получает образование, — их очень мало. И так

хорошо было бы подавать пример, а не мешать словами. Однако все-таки я поддался искушению и хотел бы выразить словами несколько мыслей.

Мы живем в эпоху глобализации, господства уникальной, единственной сверхдержавы, насаждаемого ею единственного образа мышления, единственного решения, когда господствует тенденция к унификации всего, когда не существует диалога, и, я думаю, что такая кошмарная перспектива — это самое худшее, что только может существовать для мира, и что те, кто могут сопротивляться ее утверждению, должны это делать всеми своими силами. Совершенно ясно, что еще раз некоторые ставят опыт и пытаются сформировать по-своему весь мир, несмотря на тот факт, что это уже множество раз пытались сделать, и этот опыт всегда проваливался. Они пытались сформировать мир без Бога, без любви, без справедливости. И мы не должны ожидать, когда этот эксперимент завершится провалом, мы должны сделать так, чтобы он никогда не свершился.

У меня есть одно сомнение относительно того, что эксперимент по глобализации уже и раньше пытались провести над человечеством. Вероятно, самый важный из них был начат в середине XX в. и некоторым образом завершился Второй мировой войной. Этот эксперимент был более массовым, чем сегодняшней, т.к. в то время миллионы людей изменили места своего проживания, их заставили покинуть свой континент и поселиться в США. Этот эксперимент проводили те, кто поддерживал идею о том, что это будет последним экспериментом в отечественной истории и что он будет означать единство мира, что он будет означать конец конфликтов и противостояний. Но он рухнул и вылился в острейший мировой конфликт — Вторую мировую войну и оставил после себя множество разрушений, истребив множество людей. Ясно, что то, что мы сейчас переживаем, — это структурный кризис человеческого общества. Несмотря на то, что человеку удалось создать высокие технологии и условия, которые при других обстоятельствах и при другом руководстве могли бы принести ему мир и счастье, по крайней мере, в этой жизни. Но он находится под ужасной угрозой, связанной с его собственными делами. Сегодня специалисты говорят о явлении постчеловека, т.е. некоего формирования, какой-то машины, технологии и кибернетики, формирования, с помощью которого некоторые питают честолюбивые замыслы оказать влияние,

главным образом, на центры наслаждения человека, для того чтобы сделать его счастливым, как они говорят, в этой жизни.

В то же время, в рамках осуществляемой в настоящий момент глобализации уровень жизни в азиатских странах драматически упал, тогда как угроза государству социального благоденствия на Европейском континенте сегодня является непосредственной, и используется аргумент о том, что таким путем обеспечить потребности государства с помощью своей экономики невозможно, процесс развития исчерпан. Конечно же, глобализация, несмотря на тот факт, что она означает перенос силы, центра тяжести с национального государства на наднациональное и, главным образом, на частный фактор. Нефтяные картели, организации, занимающиеся продажей наркотиков и оружия, тем не менее продолжают шантажировать государственную власть для того, чтобы сохранить валютные эквиваленты и чтобы оно определяло политику доходов. В то время как международный капитал и корифеи либерализма, которые каждый год собираются в Давосе, настаивают сейчас на том, что следует заново ввести государственный и межгосударственный контроль за движением капитала, хотя в тот же момент безработица увеличивается многократно, бедность увеличивается, социальная изоляция также обостряется. Можно считать это непосредственным продуктом глобализации. Нет никакого сомнения в том, что глобализация играет в этом процессе важнейшую роль, однако ее причины являются исключительно национальными, и в меньшей степени международными. В каждом случае, чтобы ни произошло до настоящего момента в этих областях, фактом является одно — человеческий труд, который остается и продолжает оставаться во веки веков основой всего.

В любом случае перед лицом глобализации, которая является не только глобализацией экономики, но одновременно переносом американской модели жизни с помощью малого экрана на все человеческое общество. В любом случае, силы сопротивления, которые имеются в мире, должны умножить свои усилия. Движение против Международного валютного фонда и Всемирного банка, забастовки, которые прошли несколько месяцев назад в Сиэттле, явились началом событий очень значительных.

Я бы хотел констатировать, что это не является чем-то новым и, во-вторых, это является позитивным и внушающим оптимизм, что этот процесс глобализации может быть

остановлен, т.к. есть здоровые силы общества и организации, одной из которых является наша организация, если они будут действовать, веря в свои задачи и в те ценности, ради которых были начаты эти усилия.

Вера, наша вера по крайней мере, вера православных, является верой в то, что человек и Бог, мир, история и время представляют собой нерушимое единство, что существует взаимозависимость между любовью и свободой, справедливостью, и мы должны заново открыть для себя Евангелие в критическую во многих отношениях эпоху, в которую мы живем. В этом смысле большое значение имеет то, о чем писал один из жесточайших критиков сталинизма, и одно время левое движение использовало его как свое Евангелие, речь идет о работах Кестнера. Трагический герой его произведения в тюрьме ждет казни и приходит к выводу, исходя из своей революционной жизни, что новое движение, новая революция, будущие революционеры — преобразователи жизни и общества, в один прекрасный день отправятся в путь, одетые в монашеские рясы, и будут верить, что только чистота средств оправдывает цели.

Мы находимся в Иерусалиме и мы испытываем особое волнение, и многое заставляет нас подумать об исторических событиях той эпохи, почувствовать главным образом некоторое ошеломление и ощутить главную весть учения Господа — любовь. Любовь, которую прославляет в Послании к коринфянам апостол Павел, любовь, которую проповедует Ф.М.Достоевский в притче, помещенной в “Братьях Карамазовых”. Злая женщина умирает, ее забирает дьявол, ее ведут к воротам ада, и она жалуется своему ангелу-спасителю, что она что-то сделала в жизни доброе и это должно быть принято во внимание. Ангел обращается к Богу, а Бог говорит ангелу: “Поищи”. И они обнаруживают, что в какой-то момент цыганка проходила возле ее дома и та принесла луковичку из огорода, дала ее нищенке, и эта луковичка была найдена. Ангел взял ее и по Божьему указанию сказал: “Я брошу тебе эту луковичку, а ты хватайся за одну сторону этой луковички, и ? буду тянуть тебя на берег”. Именно это и произошло, но в какой-то момент, когда она уже почти спаслась, другие проклятые подбежали и схватили ее. Она стала отталкивать их ногами и кричать, что эта луковичка ее, что ангел бросил ее ей, но именно в тот момент она проиграла свою битву и не смогла выбраться из ада и попасть в рай. Луковичка раскололась

надвое, она осталась в аду, а ангел, согласно Достоевскому, ушел, плача оттого, что произошло.

Дорогие друзья, мы будем иметь возможность завтра рассмотреть все наши вопросы, практические и другие, выслушать одного выдающегося греческого философа профессора Христоса Яннараса, который будет рассказывать нам “за кого люди почитают Меня в 2000 году”. Я думаю, что в приятных условиях пройдет наше завтрашнее заседание и, думаю, также волнующим будет и третий день нашего пребывания здесь, т.к. мы посетим святые места и места паломничеств на этой Святой Земле. Будьте здоровы, всего вам доброго.

Председательствующий В.Зоркальцев: Коллеги, приветствия от парламентов стран, присутствующих здесь делегаций, прозвучат завтра, в рамках обсуждения основной темы, а сейчас, прежде чем мы завершим наше вечернее заседание, я хотел бы сделать пару объявлений. Первое: сейчас мы все будем фотографироваться. И второе — завтра заседание начнется здесь, в 9.30. В 9 часов автобусы будут у гостиницы. На этом вечернее заседание завершается.

остановлен, т.к. есть здоровые силы общества и организации, одной из которых является наша организация, если они будут действовать, веря в свои задачи и в те ценности, ради которых были начаты эти усилия.

Вера, наша вера по крайней мере, вера православных, является верой в то, что человек и Бог, мир, история и время представляют собой нерушимое единство, что существует взаимозависимость между любовью и свободой, справедливостью, и мы должны заново открыть для себя Евангелие в критическую во многих отношениях эпоху, в которую мы живем. В этом смысле большое значение имеет то, о чем писал один из жесточайших критиков сталинизма, и одно время левое движение использовало его как свое Евангелие, речь идет о работах Кестнера. Трагический герой его произведения в тюрьме ждет казни и приходит к выводу, исходя из своей революционной жизни, что новое движение, новая революция, будущие революционеры — преобразователи жизни и общества, в один прекрасный день отправятся в путь, одетые в монашеские рясы, и будут верить, что только чистота средств оправдывает цели.

Мы находимся в Иерусалиме и мы испытываем особое волнение, и многое заставляет нас подумать об исторических событиях той эпохи, почувствовать главным образом некоторое ошеломление и ощутить главную весть учения Господа — любовь. Любовь, которую прославляет в Послании к коринфянам апостол Павел, любовь, которую проповедует Ф.М. Достоевский в притче, помещенной в “Братьях Карамазовых”. Злая женщина умирает, ее забирает дьявол, ее ведут к воротам ада, и она жалуется своему ангелу-спасителю, что она что-то сделала в жизни доброе и это должно быть принято во внимание. Ангел обращается к Богу, а Бог говорит ангелу: “Поищи”. И они обнаруживают, что в какой-то момент цыганка проходила возле ее дома и та принесла луковичку из огорода, дала ее нищенке, и эта луковичка была найдена. Ангел взял ее и по Божьему указанию сказал: “Я брошу тебе эту луковичку, а ты хватайся за одну сторону этой луковички, и я буду тянуть тебя на берег”. Именно это и произошло, но в какой-то момент, когда она уже почти спаслась, другие проклятые подбежали и схватили ее. Она стала отталкивать их ногами и кричать, что эта луковичка ее, что ангел бросил ее ей, но именно в тот момент она проиграла свою битву и не смогла выбраться из ада и попасть в рай. Луковичка раскололась

Отрадно, что в дни празднования 2000-летия христианства православные депутаты, политические, общественные и религиозные деятели стран общего духовного восточнохристианского пространства собрались, чтобы обсудить проблемы развития наших государств в наступающем тысячелетии.

Несомненно, что это высокочтимое собрание православных депутатов и политиков — членов Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия — явится впечатляющим примером для представителей других ветвей власти и народов общего поствизантийского пространства, способным побудить всех нас всемерно укреплять наше единство во имя поиска адекватных ответов на вызовы современной эпохи.

Желаю вам, дорогие друзья, успехов в ваших ответственных и столь нужных нашим народам трудах.

С уважением, **А.МАЛОФЕЕВ**".

Председательствующий С.-А.Папатемилис: Слово для зачитания приветствия Председателя Государственной Думы Федерального Собрания Российской Федерации Г.Н.Селезнева имеет господин Владимир Медведев, Россия.

В.Медведев (читает):

“Дорогие друзья!

Искренне приветствую вас по случаю начала работы VII ежегодной конференции Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия (ЕМАП), которая открылась на благословенной земле Иерусалима в знаменательное время празднования 2000-летия христианства.

Более семи лет развивается ЕМАП, став за это время весьма заметным явлением в межпарламентском пространстве стран не только Европы и Средиземноморья, но и перешагнув за Урал, Кавказский хребет и достигнув других континентов. Сегодня движение явно перерастает свои прежние рамки и становится весьма уважаемым и влиятельным мировым политическим клубом депутатов национальных парламентов, представляющих православное население своих стран.

Важно при этом отметить, что ЕМАП является не просто элитарной организацией заинтересованных наблюдателей за процессами, происходящими в православном мире, но активно отстаивающей на международной политической арене интересы вселенского православия как в целом, так и каждой из

Поместных Православных Церквей во всей их совокупной сложности.

ЕМАП зарекомендовала себя как влиятельная миротворческая организация и это ставит ее в ряд востребованных всей общественной практикой международных движений. Это обнадеживает и обозначает большие перспективы на дальнейшее.

Желаю вам, дорогие друзья, новых успехов в вашей благородной и полезной деятельности.

Г.Н.СЕЛЕЗНЕВ”.

Председательствующий С.-А.Папатеелис: Кто еще из коллег желал бы зачитать послание председателя национального парламента? Я не вижу других желающих взять слово и прошу профессора господина Яннараса взять слово.

Господин Христос Яннарас хорошо известен в православном мире, его книги были изданы на многих языках народов мира. Он является профессором философии университета “Пантион” в Афинах. Он также известен нашей Ассамблее, т.к. на одном из предыдущих заседаний — в Халкидики, он выступал и произвел большое впечатление своими взглядами, которые он изложил тогда. Мы будем слушать его с особым вниманием и любовью.

Профессор Х.Яннарас: Я искренне и неформально хотел бы поблагодарить за это приглашение и за ту честь, которая была мне оказана, когда мне было поручено сделать доклад по центральной теме нашего заседания. Темой этого заседания является вопрос, который задал Сам Христос своим ученикам: “За кого люди почитают Меня? Что говорят обо Мне люди? Кто Я такой, по словам людей?” Этот вопрос отражает проблематику вашего конгресса и переносит ее в сегодняшний день. Я думаю, что ответы, которые мы читаем в Новом Завете, т.е. ответы, которые ученики дали на этот вопрос, не отличаются от тех, которые, как правило, дают люди сегодня, когда их спрашивают, кем является Христос. Тогда ученики ответили: “Люди говорят, что Ты — Иоанн Креститель, другие говорят, что Ты — Илия или Иеремия, или один из пророков”. Характерная особенность всех этих ответов заключается в том, что люди видят в лице Христа кого-то, кто происходит из самой человеческой природы, т.е. они видят нечто, что не отличается от их собственного опыта и исторического знания. Мы могли бы употребить здесь современное слово и сказать, что это ответы, данные в рамках фидеократии, которые начинаются с природы человека. Я сказал бы, что соответствующие ответы

даются и сегодня. Большинство людей, если их спросить, кем является Христос, то одни ответят, что он является основоположником великой религии, другие скажут, что это очень известный морализатор, который учил любить других, третьи скажут, что он выдающийся философ, своего рода христианский Сократ. Но что удивляет в этом евангельском отрывке, — это ответ Петра, который говорит: “Ты — Христос, Сын Божий”.

Я бы сказал, что сегодня такой ответ дают также и все христиане. Я думаю, что в любой конфессии, в любой христианской Церкви все бы приняли такой ответ: “Ты — Христос, Сын Божий”. Однако не случаен тот факт, что все те, кто сегодня дает такой ответ, не объединены, а разделены на большое количество Церквей и конфессий. Следовательно, что-то должно быть характерным отличием и этого ответа. Каковы основные элементы этого ответа? Это физиоцентричные ответы. Я поясню, что я имею в виду. То есть они начинаются с нашей природы и заканчиваются нашей природой. То есть большинство, я не буду называть цифр, я думаю, что большое количество людей принимает этот ответ и считает, что “Ты — Христос, Сын Божий” — это личное убеждение, которое не претерпело никаких изменений: я принимаю то, что Ты являешься Сыном Божиим.

Что это означает? Как можно, чтобы Бог, о котором мы говорим в категориях, выходящих за рамки возможностей нашего чувственного восприятия, который является невидимым, непостижимым, как можно переносить понятие Бога на историческое лицо? Как можно характеризовать это историческое лицо как Сына Божьего и что это означает в рамках возможностей человеческого существования? То есть, какой отклик имеет этот факт и как это отражается на мне лично? Я думаю, что в первом случае, который я назвал, в случае личного убеждения, такой вопрос не встает. Человек признает ответ точно так же, как он признавал бы принцип той или иной идеологии. Конечно, поскольку потребность человека иметь какие-либо подтверждения своих убеждений существует, по этой причине вокруг этого ответа в течение многих веков, главным образом, на Западе в Средние века, развивались различные националистические разработки этого убеждения.

Таким образом, мы имеем целые тома трудов рационалистического анализа в отношении того, как логика диктует существование Бога и как Бог может вмешиваться в

нашу жизнь. Однако ясно, что то, что опирается на логику, может быть легко опровергнуто самой логикой. То есть, одного восприятия человеческой мыслью недостаточно, чтобы подтвердить ту или иную действительность. Обычно по этой причине используется вторая версия ответа, кем является Христос. Это версия, которая не всегда называется, но она является совершенно ясной. Это психологическая версия.

Люди, наша человеческая природа нуждаются в каких-то психологических опорах. Мы хотим опираться на какую-то надежду, на то, что существует нечто высшее по сравнению с нами, которое заботится о жизни и мире, — это высшая сила. И, следовательно, мы вкладываем в наши убеждения эту психологическую потребность. Размах и острота, которые получает этот психологический момент в вере христиан сегодня, я думаю, особенно заметен в элементах внушения, эмоциях, в элементах, которые будят наши чувства. В особенности здесь, где мы сейчас находимся, где наблюдалось историческое присутствие Сына Божьего. Эти элементы удовлетворяют наше атомоцентричное чувство и они особенно четко проявляются здесь. Я хотел бы напомнить вам Достоевского, о котором говорил вчера господин Папатемилис, который в трех своих романах говорит об известной картине, особенно известной в Западной Европе, — “Распятом Христе” Грюневальда. Эта формальная иконопись, утвержденная на Западе, — распятый Христос с ранами, из которых течет кровь, на нем терновый венец. Все эти усилия направлены на то, чтобы вызвать волнения человека, который видит изображение Христа, пошедшего на эту муку за грехи человеческие, чтобы сделать моральный вывод: поскольку этот бедняга так сильно пострадал за меня, я тоже должен быть хорошим человеком и делать добрые дела. Достоевский говорит очень важную фразу, что если смотреть в течение двух часов на эту картину Грюневальда, то человек станет безбожником.

Я не буду распространяться далее. Давайте запомним эту фразу — она чрезвычайно полезна.

Есть еще одна версия сегодня, кем является Христос. Мы говорили о личной убежденности, о психологической потребности. А третья — это моральная польза, и это связано с нашим геополитическим регионом. Очень часто христианство считалось политиками прекрасным методом держать общество на хорошем моральном уровне, чтобы люди имели некие принципы, как мы говорим, ценности, с тем чтобы могли

действовать социальные отношения, опирающиеся на взаимное уважение, и для того осуществлялась какая-то общественная и филантропическая деятельность, оказывалась помощь страдающим и нуждающимся и так далее. Сегодня наша культура и наш менталитет подвергаются влиянию этого утилитарного элемента. Этот язык имеет тенденцию превратиться в язык Церкви. Похоже, что Церковь хочет доказать свою полезность, и именно потому мы слушаем рассуждения о ценностях, о социальной утилитарности, мы слышим их очень часто, как церковный язык. Конечно же, будет излишним говорить о том, что когда сегодня группа людей создает между собой отношения любви, эта любовь должна быть выражена и вовне. Эта творческая динамика, которая должна быть выражена и в какой-то социальной деятельности.

Однако этого недостаточно для того, чтобы объяснить ответ на вопрос, кем является Христос. Если Христос сегодня воспринимается только как вдохновитель утилитарных заповедей и социальной деятельности, то Его очень легко заменить любым министерством социальной помощи или даже бойскаутской организацией. Я думаю, надо быть реалистами. Вопрос, который Сам Христос задал о Себе и Который контролирует этот вопрос и судит об историческом ходе развития христианства, этот вопрос мог бы стать весьма реалистичным в сегодняшнем понимании. Если бы мы придали ему следующее содержание: каким образом и как мы, христиане, подходим к проблеме, завершается или не завершается существование человека с его смертью? Если мы являемся реалистами, то, я думаю, мы понимаем, что именно здесь сосредоточена вся проблема метафизики, вся проблема наших отношений с Церковью и, следовательно, с учением Христа.

Я бы хотел подчеркнуть, что это вопрос не только о нашем христианском сознании. Позвольте мне утверждать, что он и о наших отношениях с культурой. Нельзя сказать, что культура является чем-то более важным, чем Церковь. Но она свидетельствует о различии между убеждением и историческим свидетельством. Т.е. я могу иметь личные убеждения, которые ограничиваются моей личной жизнью. Но только вера и доверие общества, отношения, которые вдохновляются христианством, только они производят образ жизни, и выражение этого смысла в искусстве. Одним словом, только тогда, когда они творят цивилизацию, культуру, только тогда мы можем сказать, что эта

вера имеет жизнь и является чем-то живым, а не принадлежит только к области убеждений или психологии, или морали.

Итак, на вопрос, завершается ли человеческое существование со смертью, Православная Церковь отвечает в течение 2000 лет псалмом: “Смертью смерть поправ”. Итак, Христос восстал из мертвых и победил смерть смертью. Либо это истина, либо все остальное, позвольте сказать, является излишним, и Христос, я повторю это, относится к области личных убеждений или психологии, или утилитарности и это оставляет человека равнодушным. Если Христос означает возможность для меня лично, для каждого из нас лично, преодолеть этот барьер смерти, тогда действительно Он может изменить ход истории.

Я бы хотел обосновать это. В практическом плане вопрос о том, есть ли продолжение жизни после смерти, воплощается в ходе истории, если задуматься о том, что происходит в наших обществах сегодня. Сегодня, когда господствуют другие версии христианства, остаются без ответов, я думаю, что и для вас, политиков, некоторые основополагающие вопросы. Я бы попросил вас задаться вопросом как политиков: почему сегодня государственный служащий не злоупотребляет государственными средствами, почему, например, какой-то подрядчик государственных проектов не присваивает себе деньги, которые ему предоставило общество, почему политик не занимается злоупотреблениями? Вы можете задать этот вопрос и в отношении других повседневных особенностей нашей жизни.

Культура, в условиях которой мы живем, — есть модернистская культура, которая дает ответ на этот вопрос: я не должен злоупотреблять, я не должен красть, я не должен приносить ущерб другим, потому что этого требует здравый смысл, логика, заставляющие, чтобы мы все подписывали некий социальный договор для того, чтобы мы могли мирно сосуществовать. Сегодня мы имеем в нашем распоряжении большую международную литературу, в которой анализируются симптомы неудачи этой парадигмы, этого предложения. Когда единственный раз в своей жизни ты имеешь возможность незаконно обогатиться, ни один социальный договор и ни один рационализм не может обуздать тебя, только одна ответственность сознания, ответственность по отношению к тому, что одерживает победу даже над смертью, может дать человеку смысл социального поведения. Следовательно, это то, что, как я думаю, сегодня определяет ответ, который дало

православное христианство в отношении других ответов на вопрос, кем является Христос.

Православная Церковь сохраняет традицию, которая дает приоритет человеческому опыту, не его убеждениям, не психологическим построениям, не моральной утилитарности. На опыте, связанном с тем фактом, который подтверждает, что жизнь может иметь динамику, которая побеждает время, тление и смерть. Эта динамика не должна иметь ничего общего с наивными догадками платонической теории, которая сегодня очень часто появляется в качестве такой народной версии православия. Т.е. человек имеет бессмертную душу и когда он умирает, то эта душа спасается, направляется куда-то еще и выживает. Это учение Платона Церковь осудила и отвергла. Церковь не верит в бессмертную душу. Не существует ничего в сотворенной природе человека, что было бы бессмертным. То, на чем настаивает Церковь, это то, что человек как психосоматическое существо является личностью, существом, способным существовать в отношении к тому, что призывает существо существовать. И существует он не просто как физическая единица. Что это означает? Это совершенно не означает идеологию, а означает вступление в практику отношений, вступление в тело общества людей, вступление в тело Церкви. Иными словами, ответ в отношении того, кем является Христос, Церковь дает фразой: “Мы знаем Христа, не понимая какой-то смысл, а создавая связь”. То, на что можно сослаться в связи с человеческим опытом для того, чтобы прояснить это различие, — это пример любовного опыта. Никогда нельзя влюбиться, например, по переписке или с помощью объявлений в газете, нельзя влюбиться, изучая какие-то объяснения о личности другого человека. Человек влюбляется только в непосредственном контакте с другим человеком и тогда он знакомится, познает того человека, в которого он влюбляется. Любовь — это исключительно путь познания, и на этой основе православный церковный опыт строит свою проповедь.

Не проповедует понятие Христа, а проповедует отношения с Христом, которые имеют свою конкретную практику. Этой практикой является деятельность Церкви там, где она сохраняет православные традиции.

Я бы хотел еще больше схематизировать это, скажем, в случае других христианских традиций. Например, Римско-Католическая Церковь, протестантские Церкви считают, что

проповедь Церкви трансформировалась по конкретным историческим причинам в международную идеологию и в международную этику. То, что мы называем Православной Церковью, является той традицией, которая продолжает настаивать на первичности опыта отношений, что человек может существовать как отношение, а не как природа. И это существование, которое осуществляется как любовь к Богу, не разрушается тлением и смертью, но это — не понятие, это — предложение, которое требует эмпирического подтверждения. Это трудно. Можно было бы сказать, и позвольте мне сказать это вам, стоящим во главе обществ, которые пока еще называются православными обществами, что это подвиг, который опровергается самым образом нашей жизни, самой нашей цивилизацией, органичной частью которой мы с вами стали.

Поэтому эта проповедь Церкви слышится редко в нынешнее время. Я бы осмелился также сказать, не желая слишком заниматься критикой, что слышится сегодня другая версия — идеологическая или этическая — в отношении ценностей, утилитарности и т.д. Критерий того, работает ли православная версия истины Христа, я повторю, это есть священство культуры, цивилизации. Т.е. является ли это жизнью, живой динамикой или остается только личным идеологическим убеждением, только когда Церковь, не администрация-Церковь, а все церковное тело народа, отношения общества и людей, которые производят это тело, которое они строят, когда они показывают институты и искусство, только тогда о живой Церкви можно говорить как о действительно живом организме.

Я думаю, что сегодня мы находимся перед лицом кризиса нашей культуры, я уже об этом говорил ранее, и легкий ответ на этот кризис — это ораторствовать о ценностях христианства или о моральных уроках Евангелия. Самый трудный ответ — это работать и смотреть, какой смысл возникает для общества людей, для способа причастия людей, а, следовательно, для политики, для коллегиальности, для повседневной жизни. Я думаю, ясно, что я не пытаюсь извлечь какие-то моральные выводы, но я говорю о превращении социального события в истину отношений и жизни.

Последнее замечание. В тексте Священного Писания, где содержится этот вопрос Христа: “За кого люди почитают Меня?” после того, как отвечает Петр, и после того, как Христос комментирует ответ Петра, добавляется небольшая

фраза. Христос запретил своим ученикам говорить, что Он есть Иисус Христос. Почему? Я думаю, исходя из сегодняшних позиций, потому что есть опасность идеологизации, опасность, что конфессия превратится в идеологию. Если мы внимательно посмотрим после каждого чуда, которое совершает Христос в годы Своей жизни на Земле, он сразу же дает такое же указание — никому об этом не говорить. Эта позиция находится на противоположном полюсе нашей сегодняшней потребности заявить о своей вере, проповедовать нашу веру словами, пропагандировать ее всеми путями, которые предоставляет нам сегодня современная техника.

Я думаю, что эта последняя фраза показывает, что единственный способ свидетельствовать о нашем доверии к Христу как к Сыну Божьему — это молчание о действии, которое подтверждает, что в этом отношении с Христом, в этой связи с Христом человек находит перспективу своей жизни, которая может одержать победу над смертью. Я хотел бы надеяться, что наиболее плодотворные элементы из этого краткого доклада будут затронуты в той дискуссии, которая последует.

Председательствующий С.-А.Папатемелис: Мы благодарим господина профессора Яннараса за его вдохновенный доклад, и я передаю слово Президенту Генеральной Ассамблеи ЕМАП господину В.Зоркальцеву, который желает прокомментировать содержание доклада.

В.Зоркальцев: Уважаемые коллеги! Стало доброй традицией, когда Секретариат ЕМАП привлекает для обсуждения проблем, вынесенных на наши Ассамблеи, видных ученых, что без сомнения, безусловно, помогает нам глубже рассмотреть те вопросы, которые мы выносим на обсуждение нашей Ассамблеи. ЕМАП пережила в прошлом году серьезные испытания, когда натовская агрессия против братской Югославии заставила дрогнуть руководителей стран, посланцы которых участвовали в создании нашей Ассамблеи. Но как и большинство учеников Христа, не отреклись от Него в страшную минуту, так и мы, я хочу это подчеркнуть, остались верны тем принципам, которые более 7 лет назад были провозглашены в Халкидики. Об этом свидетельствует то многообразие стран, которые присутствуют на настоящей конференции.

Сегодня мы обсуждаем тему о близости Иисуса людям, о том, что они еще могут сделать во имя любви к Нему. Мы — светская

организация, я подчеркиваю это, поэтому оставим богословам спор о том, был ли Христос человеком, или Он только Бог. Для нас с вами важно то, что все 33 года своей земной жизни Он провел среди людей, испил всю горечь их трудной и далеко не всегда праведной жизни, был предан своим ближайшим учеником, испытал все муки жестокой казни во искупление всех заблуждений, а порой и преступлений, которые совершило и совершает человечество, то ли в силу своего неразумия, то ли в силу прихоти тех, кто господствует на Земле.

Сегодня речь идет о христианском толковании идеи антропоцентризма, а христианская, в том числе православная, традиция, как известно, исходит из признания нераздельности и слиянности двух природ во Христе — божественной и человеческой. Что особенно важно — это признание человеческой природы Христа в наше время, когда все человечество уже без какой-либо маскировки буквально подталкивается сатанинскими силами к бездне вселенской термоядерной катастрофы.

Готовящийся выход США из системы международных соглашений о ПРО может привести к такому стремительному рывку в гонке вооружений, что все достигнутое в области ограничения этой гонки будет разрушено буквально в одночасье. И не исключено, что объектами такого разрушения могут стать, в первую очередь, страны нашего региона или примыкающих к нему территорий. Отсюда необходимость более тесного сплочения православных народов, всегда выступающих за мирное сотрудничество между людьми.

В своем сообщении я не буду воспроизводить оценки, которые давали и дают человеческим деяниям Христа его многочисленные последователи и почитатели. Отмечу только, что Сам Иисус считал главной сущностью Бога вселенскую любовь. И так как Иисус это и есть Бог, то, следовательно, и Его сущность — любовь, что Он и доказал Своей земной жизнью. Отсюда и та безграничная любовь, которую питают к Нему люди. И перед угрозой вселенской катастрофы именно это чувство может спасти человечество, дать ему духовные силы для борьбы против злобы разрушения, становящейся все более ощутимой в различных точках земного шара.

Мы говорим о Сыне Человеческом, а основатель Иерусалимского Патриархата апостол Иаков называет Спасителя Человеком. Спор о человеческой природе Иисуса вели ранние христианские мыслители Орегон, Арий и другие,

пока Никейский Вселенский собор не принял в качестве догмата формулу Константина Великого о совмещении в личности Христа божественного и человеческого. Признание Спасителя личностью, наделенной божественными способностями, — одна из основополагающих черт Православия, отличающая его от западного христианства, делающего, по словам российского патриарха Сергия, акцент на юридических, правовых, а не моральных аспектах в облике Сына Человеческого. Иисус Христос — величайшая личность из всех, живших на Земле. Его жизнь, сотворенные Им добрые дела, Его провидческие слова, Его мученическая смерть — все это указывает на то, что Иисус был Сыном Человеческим, память о Котором люди будут хранить вечно.

А, как известно, христианство (особенно в первые века своей истории) привлекало народные массы прежде всего личностью Христа, простотой Его происхождения, полной лишений и тягот жизнью и, наконец, мученической смертью. Именно таким Он был близок и понятен. Высокие абстракции тринитарной теории, учение о двух природах в одной ипостаси — все это было неизвестно (да и непонятно) рабам, ремесленникам и крестьянам Римской империи, составлявшим основную массу верующих. Да, христианство — это опора и для сильных, и для слабых. Любой человек нуждается в духовной поддержке и в утешении.

Такое понимание и дало возможность, если можно так выразиться, “поднять” человека от его “тварного”, низшего состояния к вершинам духовности. “Сын Человеческий, — говорил Иисус, — не для того пришел, чтобы Ему служили, но чтобы послужить и отдать душу Свою для искупления многих;” (Мф. 20—28).

Целостность, своеобразный “панморализм”, еще одна характерная черта Православия, и вчера в выступлении господина Папатебелиса, и сегодня в выступлении профессора Яннараса, приводились цитаты из Ф.Достоевского. Я тоже хочу сослаться на одну из его мыслей, о том, что, если придется выбирать между “истиной” и “Христом”, причем “Христос” для него синоним высшей моральности, то он, Достоевский предпочтет остаться с Христом, т.е. с истиной. Да и Евангелие несколько раз говорит, что “нет истины, где нет любви”.

Истина должна быть соединена с совестью, справедливостью и тогда она превращается в “правду”, категорию, отражающую соединение познания и общественной практики. Воплощением

такого единства познания (логоса) и осознанной жизнедеятельности людей и явился Сын Человеческий, жизнь Которого стала светочем, озарившим все последующее двухтысячелетнее существование человечества.

И потому основной метод познания в православной философской традиции можно было бы назвать “интеллектуальной интуицией”. Он охватывает предмет в его целостности, дает его не как сумму свойств, а как часть общей картины мира.

Нам особенно дорога память о земной жизни Сына Человеческого, во-первых, потому, что она была увенчана подвигом во имя спасения людей. Во-вторых, Иисус оставил нам заветы, которые помогают находить дорогу к решению самых сложных, запутанных и даже подчас кровотокающих проблем, сотрясающих современный мир. И в-третьих, Спаситель вдохновил на борьбу за справедливость мощное народное движение, которое за 2000 лет существования христианства обрело невиданные в истории размах и силу. Весь мир развивается под влиянием гуманистических идей христианства, особенно раннего, к которому ближе всего Православие. И хотя разные политические и социальные силы по-разному интерпретируют эти идеи, мир в целом, и мы это признаем, идет тем путем, который открыл ему Спаситель.

“Сеющий доброе семя есть Сын Человеческий” (Мф. 13—37). Иисус, будучи Сыном Божиим, ипостасью Вседержителя мира, избрал мученическую смерть во время своего земного существования ради озарения светом идей добра и любви людей.

Достаточно было произнести или воспроизвести в душе одно слово обращения к Отцу, и муки бы прекратились. А те, кто творил их, а заодно и все земляне получили бы по заслугам. Но Спаситель испил горькую чашу страданий до дна. И даже наемные стражники дивились Его стойкости и мужеству. Такой подвиг мог совершить только Сын Человеческий, уверенный в справедливости дела, во имя которого Он страдал и мучился в предсмертной агонии.

С тех пор миллионы людей прошли свой путь на Голгофу. И сейчас время требует искупительного подвига и от многих из нас, в том числе участвующих в данной конференции. Конечно, я не призываю всех идти на смерть. Но отдать свои силы, разум, опыт нашему движению, преследующему цель сохранения

тысячелетнего единства православных народов, — это святой долг перед будущим православной культуры и духовности.

В богословии принято отличать культуру, обращенную к душам людей, от духовности, рожденной божественным промыслом. Но, как мы видим из свидетельств апостолов, Иисус во время Своей земной жизни был человеком во всем и жил в реальной культурной среде, преобразовать которую стремился с помощью высшей духовности.

Сейчас, к сожалению, многие в мире забывают о возможности такого преобразования. Задача нашей Ассамблеи — стать светочем, помогающим людям формировать у себя лучшие качества, носителем которых был Сын Человеческий. Теперь мы должны превратить в жизнь выработанные идеи и, в частности, создать при ЕМАП систему гуманитарных научных и культурно-просветительных учреждений. Можно было бы подумать и о музее Православия, Информационно-аналитическом центре международных проблем Православия и т.д. Сделать это, конечно, крайне нелегко. Но такая деятельность станет нашим жизненным подвигом.

Второй аспект — следование Христовым заветам. Остановлюсь главным образом на тех из них, которые определяют пути оздоровления современной международной обстановки.

Еще 10 лет тому назад в мире существовала относительная стабильность. Противостояние двух сверхдержав не могло привести к военному конфликту между ними из-за примерного паритета их военной мощи. Остальные страны были способны к действиям лишь регионального масштаба.

Теперь появились по меньшей мере еще десятков стран, способных в недалеком будущем оказывать самостоятельное, в том числе и разрушительное воздействие на систему международных отношений. Рах амерісана так же нереален, как и Рах sowietika в недавнем прошлом. Но США, забывая об исторических уроках, стремятся укрепить и расширить свою глобальную империю. Мы знаем, что стало с империей, погубившей Иисуса, — она была сокрушена именно народами, которых завоевывали и подавляли. Об этом не следует сегодня забывать. В связи с этим важно учитывать, что Иисус как выразитель протеста обездоленных, наметил пути плавного преобразования имперских отношений в сотрудничество и духовное единство народов. Он сказал: “Вы знаете, что князья народов господствуют над ними, и вельможи властвуют ими; Но

между вами да не будет так: а кто хочет между вами быть большим, да будет вам слугою; И кто хочет между вами быть первым, да будет вам рабом” (Мф. 20—25, 26, 27, 28).

В Нагорной проповеди сказано, что самая высокая награда ожидает миротворцев — они будут наречены сынами Божиими. Красной нитью через проповедь проходит призыв к отказу от насилия, мстительности, высокомерия, жестокости, алчности. Мир без насилия, без разделения на противоборствующие стороны, без подчинения менее удачливых более удачливым, пронизанный общей высокой духовностью, основанной на общем стремлении к справедливости и благоденствию — таковы контуры миропорядка, который завещал построить Иисус. Как говорил святой апостол Павел в “Послании к галатам”: “Нет уже Иудея, ни язычника; нет раба, ни свободного...” (глава 3, стих 28), т.е. все должны пользоваться равными правами, выступать против гегемонии сильных и изворотливых. Или в своем “Послании к римлянам” Он призывал: “Умоляю вас, братья, остерегайтесь производящих разделения и соблазны...” (глава 16, стих 17). И наша Ассамблея должна активнее бороться за превращение нашей планеты в единый бесполосный мир свободного обитания всех землян.

И, наконец, в-третьих, о всемирном движении, созданном Сыном Человеческим. Это движение многообразно, но едино в своей духовности, а потому не плюралистично, а соборно. Соборным был и остается православный мир. Соборность в переводе на современный политический язык — единство и солидарность. Но давайте спросим у себя: солидарны ли мы при решении острейших международных проблем? Вспомните, как был разделен православный Кипр. И многие православные страны не оказали киприотам возможной помощи.

И даже после создания ЕМАП солидарность православных народов уступает по своему мировому воздействию солидарности других духовных общностей (католиков, мусульман, иудеев и т.д.). Не буду повторять сказанное о нашей реакции на события в Югославии. Наша позиция была более мягкой, уступчивой, и к сожалению, далеко не единодушной.

Мы поддержали Грецию, выступившую против претензий Турции на некоторые греческие острова, но мало что сделали для прекращения экономической и идеологической блокады Белоруссии. Армения, которая всегда была объектом турецких притязаний, также нуждается в нашей защите.

Коллеги! Я хочу внести небольшую поправку. Я существенно сократил свое выступление. Я это сделал для того, чтобы уплотнить обсуждение основной темы и высвободить время для ознакомления с теми достопримечательностями, с которыми мы можем ознакомиться здесь, на Святой земле. Вряд ли когда нам еще удастся это осуществить. Поэтому призываю всех тоже сократить свои выступления.

Председательствующий С.-А.Папатежелис: Я бы хотел поблагодарить Президента Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия господина В.Зоркальцева за все то интересное и важное, о чем он нам рассказал, за те политические замечания, которые он сделал, а также за самокритику, которой он подверг нашу организацию в отношении того, что мы сделали и что мы не смогли сделать. Я бы также хотел обратиться к вам с призывом о сокращении выступлений. Действительно, мы с господином Зоркальцевым подумали, что очень многие впервые приехали на Святую землю, в святые места, и им не удастся вновь эти места посетить. Конечно же, будет естественно и разумно, если мы посетим их и познакомимся с ними. Итак, давайте продолжать. Господин Стойкович из Югославии просил слова.

М.Стойкович: Уважаемый господин Президент Генеральной Ассамблеи ЕМАП, уважаемый Генеральный секретарь господин Папатежелис, уважаемые православные друзья! Делегация Союзной скупщины Югославии прибыла на Святую землю, на VII сессию Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия и передает вам поздравления от страдающего народа, от Союзной скупщины Югославии и государственного руководства Югославии. Мы прибыли и молимся Господу нашему Иисусу Христу о спасении нашей страны и нашего народа от зла, которое нас постигло. Мы все молимся, чтобы больше не было войны, чтобы все люди жили в здоровье, в счастье, процветании и любви. А вас, православные братья, просим помочь нам, чтобы мы смогли забыть войну, если это можно, и материально прийти в себя от ущерба, нанесенного нам НАТО, бомбившего нас в прошлом году в течение 78 дней. Они нанесли нам серьезные раны, но самая серьезная рана была нанесена нашей душе, ее очень трудно залечить, потому что они жестоко разрушали нас безо всякой причины. Все, что они сделали с нами, — это всего лишь подготовка к разрушению других православных стран, так же как и православия в целом. Поэтому, православные братья, давайте объединимся, потому

Сейчас некоторые государства с православным населением ищут защиту у НАТО. Не будем осуждать их за это. Вспомним слова Сына Человеческого: “Ибо, кто не против вас, тот за вас” (Мк. 9, 40). Наша соборность основана не на интересе, а на общей вере в справедливость, в отличие от западного индивидуализма, доводящего служение частному интересу до абсурда. Поэтому необходимо выражение солидарности со всеми, чтобы они не чувствовали себя одинокими перед лицом возможной экспансии их исторических соперников. Ведь Польша, Литва, Чехия опасаются традиционных германских притязаний на их земли, Румыния и Словакия обеспокоены возможной в будущем экспансией со стороны соседей. Болгария и Грузия не забыли еще о веках османского владычества. В Центрально-Азиатском регионе нарастает опасность экспансии псевдоисламских фанатиков. Ближний Восток по-прежнему остается узлом острейших региональных противоречий, обострение которых способно вызвать далеко идущие глобальные последствия.

Своей солидарностью со всеми, кто нуждается в нашей поддержке, уповает на нее, мы обеспечим сохранение стабильности во взрывоопасных точках планеты и тем самым приблизим достижение мира и взаимного доверия, к которым стремился Спаситель между всеми народами.

Если бы все люди жили согласно учению Сына Человеческого, выраженному в Нагорной проповеди, то их повседневное существование было бы намного полней, а душевное здоровье намного крепче, чем сейчас, когда они пытаются поступать наперекор его предназначениям.

И в завершение. Две тысячи лет христианство ищет свою дорогу в светлое будущее. В бушующем море человеческого порока, агрессивной злобы и разрушения оно отстояло свое право словами Спасителя звать человечество к справедливости и добру. Прочность и нарастающая сила нашего Движения обеспечена тем, что мощная и лучезарная личность Христа не стала только исторической. Она бессмертна и на Земле. И сегодня мы воспринимаем Спасителя как своего современника, который болеет за нас, хотя и удивляется порой нашему неразумию. Мы верим, что сострадание, которое он проявил к людям, и на новых волнах истории позволит выстоять и сохранить свой неповторимый облик лучшему творению Создателя — человеку.

что мы можем выжить только едиными. В качестве доказательства массовых разрушений нашей страны я представляю присутствующим и Генеральному секретарю господину Папатемелису экземпляр так называемой Белой книги, в которую включены факты агрессии НАТО. Наши люди говорят: мы все христиане — это истина, но не все христиане одинаковы, не все являются хорошими людьми. Некоторые христиане уничтожают других христиан, но на самом деле — это не по-христиански. Иисус учил нас: “Они не ведают, что творят”. Мы, сербы и черногорцы, прощаем преступления, потому что мы есть настоящие православные христиане, но никогда не забудем о тех преступлениях, которые были совершены по отношению к нам.

Дорогие друзья, мы представили текст резолюции по Югославии и мы просим вас принять ее. Это значит для нас очень много, в нашей справедливой борьбе за существование. Мы также просим вас, чтобы в №2 бюллетеня была исправлена ошибка. Там на стр. 38 среди стран — участниц Европейской Межпарламентской Ассамблеи Православия указана страна Черногория. Я бы хотел напомнить вам, что Черногория является всего лишь республикой в рамках Югославии и в бюллетене она может быть названа только как Югославия.

И, наконец, слава православию, православным народам и пусть они обеспечивают постоянный мир на Земле.

Председательствующий С.-А.Папатемелис: Мы благодарим господина Стойковича. Что касается Черногории, я хочу напомнить господину Стойковичу, что Черногория упоминается там потому, что она принимала самостоятельное участие в учредительном совещании. Это сама Югославия желала 7 лет тому назад упомянуть Черногорию. Я понимаю, что Черногория является частью Югославской республики и больше не будет самостоятельного упоминания о Черногории.

А теперь мы можем сделать небольшой перерыв на кофе. Возвращаемся сюда через 15 минут. Я бы хотел, чтобы выступили те коллеги, которые желали бы прокомментировать доклад господина Яннараса, а потом обсудить политические вопросы или все остальные. Благодарю.

После перерыва

Председательствующий С.-А.Папатемелис: Господа! Как я уже просил вас об этом раньше, до перерыва, если есть комментарии или выступления по докладу профессора господина Яннараса, давайте остановимся сейчас на

обсуждении содержания его доклада. Слово имеет Николай Медведев, Литва.

Н.Медведев: Господин Президент! Господин Генеральный Секретарь! Братья и сестры!

В эти дни на заседаниях VII Ассамблеи ЕМАП на нас пахнуло теплом человеческих душ и величайших тайн христианства. Нельзя освещать себе и другим путь, не просвещая себя прикосновениями к этим тайнам. Не скажу, что мне стало все ясно, и я теперь буду поступать в своей парламентской деятельности всегда только правильно, но благодаря прослушанному вступительному слову господина Папатежелиса, великолепному докладу профессора Христоса Яннараса, содокладу господина Зоркальцева, я вступил еще на одну ступеньку знания.

Горизонт передо мной расширился, стало еще интереснее, прекраснее и... труднее! И снова, и снова я буду просыпаться ночью и мечтать: “Я опять не понимаю! Помоги мне понять пути, начертанные тобою, Господи! Помоги идти путем веры, путем верным!”

И по-прежнему будет трудно среди ликования окружающих меня людей, радующихся победе сильных мира сего, вставать и говорить жесткие слова: “Чему радуетесь? Разве не видите, что попирается правда? Разве не видите, что в очередной раз сильные пытаются большим злом победить малое зло?”

По-прежнему будет трудно, а может и еще труднее, потому, что полученное здесь знание ко многому обязывает!

Извините за сумбурное высказывание, спасибо за внимание.

Председательствующий С.-А.Папатежелис: Господин Пиндиков из Болгарии имеет слово.

А.Пиндиков: Спасибо. Уважаемый господин Президент Зоркальцев, уважаемый господин Папатежелис, уважаемые дамы и господа, братья и сестры! Прежде всего хочу выразить и свою, и моего друга из Болгарии благодарность господину профессору из Афин за очень содержательный доклад, за глубокое понимание и толкование темы нашей конференции.

Уже проходит 2000-летие со дня рождения нашего Спасителя Бога Иисуса Христа. Не нужно делать длинные экскурсии в историю человечества, чтобы убедиться в могуществе, в божественной силе личности Богочеловека, в бессмертии его учения, в непобедимой глубине его философии. Иисус Христос — Сын Человеческий. Бог послал Его!

Он пришел среди нас возвестить слово Своего Отца, убедить, нас — верующих, слабоверующих и неверующих, что над нами и с нами Бог. Вспомним: “С нами Бог, разумеете языци, и покарайтесь, яко с нами Бог!” Нельзя забывать слова, услышанные людьми ещё на горе Синай: “Я Господь Бог Твой и нельзя иметь других богов кроме меня”.

Уважаемые братья и сестры, стоит задуматься над этими словами, услышанные Моисеем на Синае. Стоит задуматься и сегодня, когда среди нас как волки в овечьих шкурах появляются “кроткие”, “милые” люди, называющие себя нашими братьями, стараясь спрятать свои волчьи зубы под улыбкой любовного благорасположения.

Итак, Христос родился на земле, Ему “кланяется солнце правды” и Его “видети с высоты Востока”, как поётся в тропаре Рождества Богочеловека.

Иисус Христос, наш Спаситель — это богатство неизмеримое, неоценимое, которое в наших сердцах присутствует, в нашей жизни, Он испытует силу нашей веры, потому что давным давно Он знает, что человек — это трагическая единица обществ, которая, несмотря на развитие, постоянно оглядывается, чтобы спасти себя.

Признаюсь, дорогие братья и сестры, что настоящая наша встреча — это верх моей 70-летней жизни. Что могу я больше хотеть, о чём я могу больше мечтать? Лететь до Луны, до Марса? Зачем?

Но я не вернусь в родную Болгарию, не поделюсь мыслями с вами о том, что меня тревожит: это насчёт воюющего, наступающего атеизма. Для него, по-моему, были обеспечены процветающие условия — в братской России В.И. Ленин и семинарист из Тифлиса И.В. Джугашвили воевали с сознанием миллионов, чтобы убедить их, что вера в Бога — это гадкий продукт прошлого, что Иисус Христос — наш Спаситель — это выдумка, что он вообще не существовал.

И нашёлся “очень мудрый” философ, знаток религии, притом “большой, великий” знаток — высокосквернословящий Лео Таксиль, автор толстых книжек “Забавная Библия”, “Забавное Евангелие”. Стыдно человеку читать страницы этих “забавных” книг.

Дорогие братья и сестры, прошу понять правильно мои слова. Спаси Господи, я этого человека не боюсь. Он же настолько незначительный, что я не хочу говорить о ерунде, натворённой его книжками. (Прошу извинения за непристойные слова.)

Речь идет в данном случае о чём-то более серьезном.

Наша Ассамблея, которая работает так серьезно, глубоко обсуждает проблемы православия. Вот почему я хочу, чтобы мы обсудили в будущем вопросы воюющего атеизма. Надо задуматься над тем: достаточно ли глубоко и серьезно мы делаем всё то, что необходимо для защиты православия, для поднятия его авторитета, для укрепления его силы, утверждения в обществе.

Дорогие братья и сестры, мы должны задуматься над феноменом, который проходит красной нитью уже через два тысячелетия.

Кто есть Иисус Христос? Кто Он, это чудо рода человеческого? Очень остроумно построенный миф или Богочеловек, пришедший на землю познакомить человечество со Своим учением, Своими мудрыми и кроткими словами?

Вот это задачи перед нами. Задачи христианства, православия, задачи вечные, обязывающие, непосильные, но великие!

Нельзя их забывать, надо их выполнять!

Таким образом, великая песня — восхваление Бога и Христа Спасителя приобретает бессмертный смысл: “Слава в вышних Богу и на земли мир, в человецех благоволение!” Спасибо за внимание.

Председательствующий В.Зоркальцев: Слово предоставляется Медведеву Владимиру Сергеевичу, Россия. Следующим выступает Теодору, Кипр.

В.Медведев: Уважаемые коллеги, братья и сестры! Я хочу поддержать призывы нашего Президента и Генерального секретаря и поблагодарить профессора Христоса Яннараса за прекрасный и содержательный доклад. Но искренне хочу поддержать, поскольку это созвучно с моими мыслями, вчерашнее выступление нашего Генерального секретаря господина Папатемелиса.

Существующий мир с навязанным дьявольским инструментарием бесконечных агрессий и насилия, финансовых авантюр и диктата силы, массовых стандартов и псевдокультур, губительных технологий находится на пути самоуничтожения. Частный капитал, который сегодня выходит на главные позиции во всем мире, откровенно проводит глобальную реформу мировой финансовой системы. И совершенно ясно, что владельцами частных капиталов движут не “патриотические интересы”, а это означает, что геополитическая власть из рук

правительств переходит в руки частных владельцев капитала. “Заговор банкиров” в широком смысле трактуется как возможность подчинения человечества непроизводительному ростовщическому капиталу. Наиболее активно в последние десятилетия внедряется новый мировой порядок, его суть — “мондиализм” и теория “золотого миллиарда”, состоящие в установлении единого мирового порядка, руководимого финансистами и технократами. А индивидуальность человека устраняется — ему присваивают порядковый номер, его государственная, политическая и национальная принадлежности упраздняются. Но путь этот ведет нас к Апокалипсису.

Сегодня становится ясно одно: человечество в порядке самосохранения должно приступить к организации иного нового мира, в основе которого лежит принцип гуманистической цивилизации.

Я задаю себе вопрос: каким должен быть ключевой принцип для нового глобального устройства мира? И не задумываясь отвечаю: гуманизм, в основе которого лежат Заповеди Божьи и жертвенный путь Иисуса Христа — Спасителя и Господа нашего.

История гласит, что когда ученики просили старца Иоанна из Эфеса (по преданиям одного из Двенадцати, “которого любил Иисус”, последнего из людей, кто видел Иисуса, очевидца Слова, ставшего плотью), просили наставить или вспомнить что-нибудь о Господе, он только повторял: “Дети, любите друг друга!” На замечание учеников, что он повторяет одно и то же, Иоанн, подумав, сказал: “Так Господь велел, и этого одного, если только исполнить, — довольно...”

Вот главное! Любовь... Как абсолютная ценность... Всепоглощающая, абсолютная Любовь... И Крест как символ жертвенного спасения мира — вот для меня ключ к пониманию Христа, постижению полноты Вселенной.

Любовь человека к Богу, сотворившему его из праха, есть источник жизни, условие высшего закона Вселенной. “Возлюби Господа Бога твоего всем сердцем твоим, и всею душою твоей, и всем разумением твоим” — первейшая заповедь; вторая следует из первой: “возлюби ближнего твоего, как самого себя”. Вот основа всех основ, всех законов человеческого бытия!

Истина как примирение через любовь познается и великий символ Вселенной — животворящий Крест Господень. Крестный подвиг Иисуса Христа ради спасения человечества — есть проявление абсолютной любви.

Но у каждого из нас должен быть свой крест.

“Кто не несет креста своего и не идет за Мною, не может быть Моим учеником”, — так сказано в Евангелии от Луки. Но сказано и более сердечное и острее — в одной из аграф, прочитанных на полуистлевших клочках папируса, найденных в христианском гробу II— III веков: “Кто не несет креста своего, тот Мне не брат”. Видите какая разница! В одном случае требует Высший, в другом — равный!

Не может достигнуть Царствия Божьего человек, не несший свой крест в жизни — крест сострадания, крест любви к людям... Бессмысленно искать абстрактный путь к Богу, добрые дела — вот путь Господа к вам. Сказано: “Кто видел брата, тот видел Бога”.

Сын Человеческий... Иисус, придя в мир человеком, как и любой человек, мог пройти свой путь благодаря дарованной Господом Богом возможности свободы выбора — этого величайшего чуда для любого человека. Так же, как и все люди, Он был искушаем злом — дьяволом. Сказано: “Братьям Своим должен был уподобиться во всем, чтобы милостивым быть... Ибо, как Сам претерпел, быв искушен, то может и помочь искушаемым”.

Да, вся земная жизнь Христа — искушение. Это понять — значит понять всю Его жизнь.

А мог ли искушаться Иисус? Как Сын Человеческий? Как был силен и изощрен искуситель? Но у Христа был спасительный символ ослепляющей истины: любви и свободы, под знаком которых всегда побеждает искушаемый.

За время Своего личностного становления на человеческом пути Иисус впитал боль человеческую, все тяготы и лишения, и понимание того, что Царствие Божие можно постигнуть, лишь взяв на себя чужие не только страдания, но и грехи. Что такое голод знает лишь тот, кто сам голодал... Сказано про Иисуса: “С алчущими алкал, с жаждущими жаждал”.

Спросим: “Где Ты, Сын человеческий сегодня?” Только ли на небесах Христос? Нет. Он здесь, среди нас и в нас. “Камень подыми, найдешь Меня; дерево разруби, — Я в нем”, — им создано все, как же ему не быть во всем...

Вспомним слова из молитвы — последней земной речи Господа: “Да будут все едино, как Ты, Отче, во Мне, и Я в Тебе, так и они да будут в Нас едино, да любовь, которую Ты возлюбил Меня, в них будет, и Я в них”...

Во всех наших делах будет присутствовать Господь, насколько в людях будем присутствовать мы своими благими делами и чистыми помыслами, как у детей. Сказано Спасителем: “Если вы не обратитесь и не станете, как дети, не войдете в Царство небесное”.

Так и идет Он с нами на страшно-долгом пути от первого Своего ко второму пришествию. Каким оно будет?

Предсказано три человечества: первое, до нас погибшее, — царство Отца; второе, наше, спасаемое или погибающее — это зависит от нас, — царство Сына; третье, спасенное, — царство Святого Духа — Матери. Вот почему и три Голубки: первая над Хаосом; вторая — над Потопом; третья — над водами Крещения.

Наше спасение зависит от нас самих. За две тысячи лет христианства, может быть, никто не мог увидеть истинное зло в лицо так ясно, как мы и наши современники.

Всю свою жизнь человечество, каждый человек борется с искушителем. И Христос всю свою жизнь боролся не с отвлеченным, безличным злом, а с таким же личным своим врагом дьяволом. К этому-то относится и смысл молитвы Господней: “Избави нас от лукавого”.

Но судя по тому, куда идет мир сегодня, Христос победил искушения в пустыне один, сделав выбор для Себя, а мир и по сей день искушается дьяволом, делая свой выбор... Соблазны материальных благ, привычка к насилию и убийствам, ненависть и грубость к другим людям, стяжательство, эгоизм и непомерные амбиции, властолюбие и корысть — все это моделируется от нас к внешнему устройству мира. Выходит, что исходящее из нас зло создает и питает антихриста.

Милость Божья безгранична для праведников, для тех, кто хочет великого света для нахождения пути в кромешной тьме греха. Но ведь для этого нужно возжелать, захотеть и сделать правильный выбор: либо рабство с антихристом, либо свобода с Христом. Каждый человек наделен Господом и разумом, и свободной волей.

В Евангелии повествуется о том, как Христос исцелил слепорожденного, возложив на его глаза некое “брение” и велел ему умыться в купальне Силоам; и тот прозрел. То, что происходит сегодня с миром, символически подобно сему брению: все это возложено Всевышним на наши глаза, чтобы мы прозрели.

Начатое Иисусом движение людей к Богу, небывалое, единственное в истории. Все остальные народные движения, как бы ни были велики, идут вширь, а это — вглубь. Все по человеческому сердцу скользят, а это входит в сердце. Все остальные трактуют три измерения, а это предусматривает и четвертое...

Мы уже много говорили на предыдущих наших встречах, на специальной международной конференции в Нови-Саде о том, что христороцентричность сегодня представляется основой мироустройства православного сообщества и спасительным путем в завтрашний день для всего человечества. О том, что христороцентричность сама по себе является универсальным, наднациональным проектом мироустройства.

Думается, что собравшиеся здесь люди, облеченные высокой миссией парламентаризма, способны немало сделать для борьбы со злом. Чтобы под прикрытием свободы слова не было пропаганды насилия и разврата, пошлости и грубости. Чтобы наша парламентская деятельность не допускала кровопролития на нашей планете, развязывания войн, межнациональных конфликтов. Чтобы мы в своей повседневной практике не забывали о пропаганде идей православия, христороцентрической философии. Мировое сообщество сегодня как никогда нуждается в разумных, справедливых законах и правилах совместного проживания на Земле, доброте публичного слова, — то есть в абсолютных истинах, исходящих из Божьих заповедей. Да поможет нам Господь в этом устремлении!

Спасибо.

Председательствующий В.Зоркальцев: Слово имеет господин Теодору, Кипр. Подготовиться попрошу господина Стати, Молдавия.

Д.Теодору: Господин Зоркальцев, господин Папатемелис! Дамы и господа, коллеги! Я не собирался брать слово; если я поднялся на трибуну, то сделал я это по двум причинам. Прежде всего, для того, чтобы выразить свое удовлетворение во второй раз действиями господина Папатемелиса, которые, я считаю, необходимы для усилий нашей организации. Действия, которые направлены на то, чтобы связать философию с политикой. Присутствие господина Яннараса, я уверен, имеет именно этот смысл. И это совершенно правильно. Когда политика не опирается, не связана с философией, она вырождается в опасную практику. Таким образом, я хотел бы еще раз выразить

свое удовлетворение и благодарность господину Яннарасу за тот прекрасный доклад, с которым он перед нами выступил.

Вторая причина, по которой я решил взять слово, — это, по моему мнению, тот факт, что продолжает существовать некоторое замешательство в этой организации. Я хотел бы пояснить, что я сказал. Европейская Межпарламентская Ассамблея Православия не является религиозной организацией, ЕМАП является политической организацией. И я должен признать, что меня не удовлетворяет, когда мы занимаемся и когда мы тратим время на теократический подход к действительности. Я знаю, что центром христианства является свобода воли: “Кто хочет, следует за Мной”. Христианство — это не принуждение, это свобода воли, это антропоцентричность, и если эта религия отличается от других более поздних или более ранних религий, то она отличается именно этим. Тем, что в центре ее стоит человек.

Мы — политики. Если мы занимаемся христианством, то это связано не с метафизикой, метафизика — это личное дело каждого. Почему? Потому что она не опирается ни на какую логику, ни на какой опыт. Это то, как чувствует себя каждый из нас. И как бы он себя ни чувствовал, я хотел бы это подчеркнуть, как бы он ни чувствовал, это должно пользоваться полным уважением.

Если мы занимаемся христианством, то это происходит потому что, по крайней мере, это касается меня, меня очень волнует социальное содержание христианства. Все то, о чем говорил господин Яннарас, — это любовная связь с миром, т.е. с людьми и с окружающей средой. Это представляет собой целую систему ценностей, хотим мы этого или нет, господин Яннарас.

Существует целая система ценностей, я думаю, что именно эти ценности мы должны рассмотреть очень внимательно, должны изучить и попытаться сделать так, чтобы эти ценности мы смогли перенести в наше общество и сделать их принадлежностью этого общества, чтобы общество работало в этой “любовной связи” с ними. Я думаю, что многое может быть сделано, я думаю, что следует уяснить себе, каков предмет нашей деятельности в рамках ЕМАП.

Наша комиссия на Кипре начала эти усилия. Если хотите, мы даже участвовали в работе одной встречи на Крите по преподаванию Закона Божьего и на Кипре мы обсуждаем этот вопрос. Мы считаем, что этот предмет, его преподавание

должны быть сосредоточены на этих ценностях. Я думаю, что Ветхий Завет, который должен преподаваться наравне с Новым Заветом, он приводит иногда учащихся в замешательство: “Я твой Бог, нет богов кроме Меня”. Думаю, что это звучит не так, как призыв Христа: “Кто хочет, следуйте за Мной”. Я считаю, что здесь может быть проделана работа по перестройке общества, если хотите, благодаря укреплению ценностей христианства на словах и на деле.

Второй предмет нашей деятельности, по моему мнению, — это должно быть реальное объединение Европы. Объединение Европы невозможно без православия, без восточноевропейских народов. Без этих народов — это пол-Европы, это недостаточная, это небезопасная Европа. Подлинное единство Европы с географической, с политической, с исторической, культурной точки зрения может быть достигнуто только при участии европейских православных народов.

Третий предмет нашей деятельности, по моему мнению, — это могут ли православие и христианство в целом явиться ответом на вызовы, явиться выходом из тупиков, в которые нас заводит глобализация. По моему мнению, теоретически это может быть сделано. Конечно же, от теории до практики громадная дистанция. Для того, чтобы ее преодолеть, вопрос этот должен явиться предметом заботы не только православных, но и всех христиан. Именно здесь наша организация должна развить тесное сотрудничество с католической, и с другими христианскими церквями.

Благодарю за внимание.

Председательствующий В.Зоркальцев: Спасибо, господин Теодору. Следующим у нас заявлен господин Стати, Молдавия. Подготовиться госпоже Марковской, Украина.

В.Стати: Господин Президент, господин Генеральный секретарь, уважаемые коллеги! В дни великого исторического события — празднования великого провиденциального юбилея — 2000-летия Рождества Христова — при всей той важности проблематики, которая предложена нам лобезно, высоконаучно, тонко профессором Яннарасом, за что мы ему благодарны, мы вправе отметить этот великий праздник — пусть скромно, с достоинством и с чувством пусть и не полностью, но исполненного долга. Душевно и сердечно поддерживая призыв Генерального секретаря Ассамблеи господина С.-А.Папатемелиса, я рискую утверждать, что не

всегда слова мешают делу. По крайней мере я попытаюсь это сделать.

Прошло 7 лет, всего лишь 7 лет, с тех пор, когда группа мудрых, мужественных и прозорливых православных депутатов, по инициативе парламентариев Греции, собрались в Халкидики, на древней земле Эллады, и решили создать Европейскую Межпарламентскую Ассамблею Православия. Эти идеи были горячо поддержаны парламентариями России и других стран — уже в ноябре 1994 г. состоялась учредительная конференция ЕМАП. Представители Молдавской поместной Церкви, депутаты парламента Республики Молдова гордятся тем, что они участвовали в той исторической сессии и проголосовали за учредительные документы, в том числе за положение, я цитирую, что “ЕМАП выступает против любых действий, направленных на поощрение сепаратизма” (конец цитаты), которые могут привести к разрушению Церкви Христа.

Но вернемся к делам. Уже отмечалось, что за 7 лет, благодаря постоянным заботам парламентов Греции и Российской Федерации, благодаря Международному Фонду единства православных народов, ЕМАП стала широко известным, разветвленным межпарламентским православным союзом. Вы знаете, что наша организация постепенно становится всемирной. Это межпарламентский союз, чья деятельность благотворно воздействует на укрепление веры и распространение учения Христа, с чьей деятельностью считаются государственный структуры, международные форумы и другие конфессии.

В результате упорного труда превращение благозвучных призывов в конкретные дела в Молдове за последние годы, в процессе реализации программ и резолюций ЕМАП, было создано Все молдавское общественное движение за укрепление Молдавской Церкви и зарегистрировано в Министерстве юстиции республики. Был создан Фонд поддержки Молдавской Православной Церкви, выпускается газета “Голос Молдовы”, постоянно печатающая материалы о деятельности Молдавской Православной Церкви, о наших конференциях и Ассамблеях. По инициативе молдавских делегатов ЕМАП в парламенте Молдовы было обсуждено четыре вопроса по поводу усовершенствования Закона о культурах.

И об авторитете нашей Межпарламентской Ассамблеи. Когда группа наших оппонентов попыталась повлиять на нашу деятельность и обратилась в Европарламент, то Европарламент,

благодаря авторитету нашей организации, защитил нас, за что мы, пользуясь случаем, благодарим господина Перейру, вице-председателя Европарламента.

Разумеется, наши дела еще скромны, но мы знаем, что на вопрос: “За кого люди почитают Меня в 2000 году?”, большинство православных верующих Молдовы, а нас около 4 млн., более твердо, более убежденно, чем 7 лет назад, ответят словами св. Петра: “Ты есть Христос, Сын Бога, находящегося на небесах”. Ответят, что имя Христа, Его учение — источники истинной веры, а значит — надежды.

Уважаемые коллеги, то, что мы вместе успели сделать и утвердить делами имя и авторитет ЕМАП — это результат плодотворных усилий коллективного руководства ЕМАП, прежде всего его Президента Виктора Зоркальцева и его Генерального секретаря господина С.-А.Папатебелиса. Мы должны быть им благодарны за то, что они терпеливо нас выслушивают, мудро направляют во имя интересов нашей общей веры — православия. Молдавская делегация в лице депутатов парламента Республики Молдова Думитру Палади и моей грешной личности предлагает переизбрать, учитывая, что у нас есть еще повестка дня, которую мы должны каким-то образом учесть, переизбрать господина Зоркальцева на посту Президента, а господина Папатебелиса на посту Генерального секретаря ЕМАП и просить их, чтобы они согласились с нашими пожеланиями.

Русские говорят: “От добра добра не ищут”. По-моему, это мудрая пословица. Древние говорили: “Gens uno sumus” — мы все одна семья. Молдавский поэт как бы уточнял это мудрое изречение: “Мы сильны единой верой, нам в веках сияет один единственный свет, — это свет православия, это сила нашей веры православной”. И наша задача в том, чтобы мы могли помочь людям видеть и понимать сердцем этот свет, эту веру. И да поможет нам Бог. Благодарю вас.

Председательствующий В.Зоркальцев: Слово имеет госпожа Марковская, Украина. Следующим выступает господин Кацарос, Греция.

Н.Марковская: Ваше Высокопреосвященство и Высокопреподобие! Господин Президент! Господин Генеральный секретарь! Уважаемые коллеги! Дамы и господа!

Позвольте выразить свою искреннюю признательность всем, кто сделал возможной нашу встречу в этом юбилейном году на Святой Земле.

Очень символично, что она проходит во время празднования дня Святой Троицы в исторической колыбели Христианской Церкви — святом граде Иерусалиме. Священное писание повествует о том, что два тысячелетия назад в этом городе собрались представители множества народов и апостолам был ниспослан Святой Дух, даровавший им способность проповедовать на разных языках, так что все понимали их учение и тысячи людей уверовали в Христа. Это вселяет уверенность, что дух взаимопонимания и сотрудничества, воцарившись в наших сердцах, будет способствовать нашей работе, направленной на духовное, экономическое и политическое сближение наших народов. Эту уверенность укрепляет осознание того, что наш труд является частью процесса общечеловеческого единения, осуществляемого провидением на протяжении тысячелетий.

Каждый народ вносил свой вклад в этот процесс. Евреи подарили человечеству Библию, сохранили веру в единого Бога, готовя человеческое мышление к принятию христианства. Греки содействовали этому созданием мощной философской культуры, развитием логического мышления, объединением цивилизованного мира в единое многонациональное государство посредством эллинистической культуры и греческого языка. Римляне усмирили мятежи, искоренили разбой и пиратство, создали на просторах трех континентов систему добротных дорог и почтовую службу. Таким образом, христианство явилось ответом человечества Богу через веру. Был дан ответ Богочеловеком-Христом, являющимся единосущным Словом Отца, через которого Бог обращается к человеку и человек становится способным отвечать Богу.

Вот почему для человеческого сообщества в 2000 году от Рождества Христова таким актуальным и насущным является вопрос, заданный Христом своим ученикам: “За кого люди почитают меня?” От ответа на этот вопрос зависит как личное представление о смысле жизни каждого отдельного человека, так и общественные морально-этические ценности, а, в конечном итоге, и перспективы процесса общечеловеческой интеграции.

За истекшее столетие европейское общественное мнение по этому вопросу значительно трансформировалось. В настоящее время никто из серьезных историков не подвергает сомнению реальность существования Иисуса Христа.

Речь может идти лишь о том, кем Он является для каждого из наших современников: гениальным философом, одним из пророков или воплощенным Богом?

Поскольку для отвергающих божественную природу Христа вся ценность Его философского или пророческого наследия содержится в Его учении, а главным содержанием этого учения является божественная сущность Христа, то ошибочность их мнения очевидна. Единственным логическим выводом из Евангелия является Православное учение о Христе как о Боге и Спасителе мира.

По выражению отца Андрея Кураева — Христос является одновременно средством Откровения, его субъектом и его содержанием. Апостол Иоанн Богослов повествует о Христе как о том “что было от начала, что мы слышали, что видели своими очами, что рассматривали, и что осязали руки наши.” (1 Ин. 1, 1). Историческая реальность существования Христа для многих из нас впервые открылась в эти дни, когда мы имели возможность посетить величайшие святыни христианского мира, связанные с Его земной жизнью.

Самоотождествление Христа с человечеством является залогом общечеловеческого единства, эта идея красной нитью проходит сквозь все Евангелие: “Кто примет одно такое дитя во имя Мое, тот Меня принимает” (Мф. 18, 5). “Заповедь новую даю вам; да любите друг друга как Я возлюбил вас” (Ин. 13,34). На Последнем Суде именно по признаку отношения к ближним люди будут судимы Христом: “Ибо алкал Я и вы дали мне есть; жаждал и вы напоили Меня; был странником и вы приняли Меня” (Мф. 25, 36). И так Божие воплощение стремится продолжиться в человеке посредством Церкви, которая есть продолжающееся присутствие Христа на земле. Православное учение о Боговоплощении возводит человеческую природу в столь высокое достоинство, которое не способна ей предложить никакая другая мировоззренческая система.

На вопрос о том, вознес ли Христос с земли Свое Тело, если на земле остается Церковь, являющаяся Телом Христа, был дан ответ замечательным румынским богословом отцом Димитрием Станилоем: “Небо, на которое Христос вознес Свое Тело, совпадает с сокровенным центром Церкви. И поскольку через вознесение Богочеловека вознесена человеческая природа, человеческое сердце бьется на вершине Универсума”.

Именно в истинности православного учения находится причина непреодолимой жизненной силы народов,

составляющих Христову Церковь. Именно непреклонная решимость сохранить духовно-нравственные устои православной цивилизации позволяла им выживать под любым игом, обретая свободу быстро воссоздавать собственную государственность, сохраняя свою идентичность. Сейчас, когда так ярко проявляется духовный кризис западного общества, человечество с удивлением и надеждой созерцает духовное возрождение православных народов, предвещающее грядущий расцвет государств византийской традиции. Православная Европа стала регионом, в котором все отчетливее проявляется понятие “церковь-нация”. Здесь динамично формируется православная общественность, создаются благотворительные и духовно-просветительные фонды, церковные структуры, возрождается монашеская жизнь, расцветает храмоздательство, иконописное искусство, растет православное самосознание молодого поколения.

Я представляю благочестивый православный народ Украины, насчитывающий более 38 млн православного населения. Несмотря на беспрецедентную прозелитическую активность сектантов, а также внутривославный раскол, в моей стране на сегодняшний день действует 11 тыс. приходов, 130 монастырей, 30 богословских учебных заведений. При поддержке государства восстанавливаются памятники церковной архитектуры, возвращается церковная собственность, строятся новые храмы.

И я вместе со своим народом могу ответить на вопрос, кем для меня является Христос? Словами французского писателя Рене Базена: “Он тот, кого я с миллионами живых и миллиардами умерших имею честь называть моим Господом Иисусом Христом”.

В завершение своего выступления считаю своим долгом призвать всех присутствующих внести свой посильный вклад в благородное дело укрепления духовного единства и сотрудничества между нашими странами. Только наша сплоченность позволит остудить пыл создателей нового мирового порядка, пытающихся навязать нам модель однополюсного мира. А для этого предлагаю принять резолюцию, предложенную делегацией Югославии. Мы, православные депутаты, не должны забывать о своих братьях по вере, это же касается и православных Кипра. Мы не можем стоять в стороне, когда Кипр разделен на две части.

Я также предлагаю создать такой центр, который бы имел своей целью обучение молодежи иконописи, учить искусствоведов и обмениваться опытом. В этом и будет определена наша миссия, наша работа как сообщества православных народов, о которой вчера так прекрасно сказал Генеральный секретарь ЕМАП господин Папатебелис. Благодарю за внимание.

Председательствующий В.Зоркальцев: Слово имеет господин Кацарос, Греция. Подготовиться господину Котлярову, Белоруссия.

Н.Кацарос: Господин Президент, господин Генеральный секретарь Генеральной Ассамблеи ЕМАП, дамы и господа! “За кого люди почитают Меня в 2000 году?” Я уверен, дорогие коллеги, что если бы мы спросили любого православного христианина из любой страны, кем является Христос в 2000 году, то он ответил бы, что это Бог любви, который сказал: “Возлюби ближнего своего” и который не говорил: “Воюйте друг с другом, используйте свою силу и подчините себе слабейших”. Бог, который сказал нам: “У кого есть два хитона, отдайте один тому, кто в нем нуждается”. Это не тот, кто оставил бы миллионы людей страдать сегодня от голода. Это тот Бог, который сказал нам, что мы должны уважать власти, мы не должны позволять сильным попиравать права слабейших так, чтобы мы видели сегодня трагическое явление разделенного надвое Кипра или разделенной Югославии, или других стран, которые являются претендентами на то, чтобы стать объектами для вторжения. Это тот Бог, который сказал нам, что мы должны быть справедливыми, что мы должны жить в мире и, конечно же, мы должны идти на уступки ради общего блага. Конечно же, если бы мы все следовали Его заповедям, мы бы не пришли к той ситуации, к которой пришел весь мир.

Дорогие коллеги, мы являемся политической организацией, мы встречаемся и выслушиваем такие доклады, как сделанный господином Яннарасом, и как те, что мы выслушивали на наших предыдущих встречах. Они нацелены на то, чтобы разъяснить ситуацию в отношении нашей веры, для придания нам больших сил для того, чтобы мы могли выполнить нашу миссию.

Проблема состоит в следующем. Мы, Европейская Межпарламентская Ассамблея Православия, здесь выполняем ли наш долг, выполняем ли то, что записано в нашей

учредительной декларации? Я являюсь одним из старейших членов этой организации, одним из тех, кто зафиксировал принципы нашей декларации, когда семь лет назад прошла учредительная встреча в Халкидики.

Как мы прошли наш путь и чего мы добились на настоящий момент? Мы увидели, что православие имеет много центров власти. Необходима борьба в парламенте каждого из нас, в парламенте каждой страны, для того чтобы мы смогли, прежде всего, наши православные принципы любви к ближнему, мира, справедливости, равенства между сильными и слабыми утвердить в наших парламентах, в наших правительствах. В нашей законотворческой и религиозной, церковной деятельности мы стремились к этому до настоящего момента и добились определенных успехов.

С большой радостью я услышал то, что сказал представитель Молдавии. Вероятно, другие докладчики также говорили об этом, я, к сожалению, этого не слышал, потому что я занимался резолюцией по Югославии в течение некоторого времени. Мы приняли решение относительно того, как православные страны будут отвечать на действия различных новоявленных сект и ересей. Общие принципы, которые должны явиться основой для законодательного регулирования наших парламентов. Не знаю, в какой степени мы выполнили эту нашу миссию. Ранее мы приняли также и другие решения.

Мы сказали, как мы должны добиться лучшей организации в рамках наших парламентов, мы привели вам в качестве примера Грецию, в парламенте которой действует Комиссия по православию, которая высказывается по различным вопросам, связанным с религией. Не знаю, был ли достигнут какой-то прогресс в этом направлении в ваших парламентах и, следовательно, представляет ли каждый из нас свой парламент и передает ли он общие точки зрения или выражает свой личный взгляд по тем вопросам, которые нас занимают.

Я надеюсь и думаю, что все мы должны обратиться к нашей учредительной декларации, к тем принципам, которым мы должны служить. Мы должны сделать так, чтобы вся наша деятельность, все наше поведение опирались на эти принципы. Тогда будет более заметно наше присутствие в наших парламентах, в наших странах в целом. Именно тогда мы приблизимся к Христу, как это должно быть сделано сегодня во всем мире. Именно тогда мы приблизимся к принципам, которые провозгласил Он первым, и, конечно же, тогда мы

сможем построить более справедливый, более человеческий мир, т.к., в конечном итоге, в этом заключается миссия каждого из нас как политика — служить нашим народам. Служить им для того, чтобы стало более человеческим, более справедливым и более терпимым поведение каждого из нас и, конечно, чтобы стала лучше жизнь тех людей, которых мы представляем. Благодарю вас.

Председательствующий В.Зоркальцев: Я прошу извинения у господина Котлярова, который должен сейчас взять слово. Профессор Яннарас сейчас уезжает, он хочет буквально несколько слов сказать в завершение. Потом выступит господин Котляров.

Х.Яннарас: Я хочу поблагодарить всех вас за ваши замечания и сделать один комментарий относительно связи между темой конференции и политикой. Позвольте мне напомнить вам, вы, конечно, лучше меня знаете, что в нашу эпоху державы Запада осуществляют конкретную политику по отношению к православным народам. Что проявляется в различных формах (конкретный случай — Югославия, случай с Кипром, можно было бы назвать случаи с Украиной и с Россией). За этой политикой Запада по отношению к православным странам скрываются конкретные теоретические позиции, которые были выражены, скажем, профессором Гарвардского университета С.Хантингтоном, который в своей ставшей бестселлером книге четко пишет, что православие является культурой, противоположной западной культуре. Повторяю: православие и ислам, по его мнению, являются противоположными западной культуре. И по этой линии разворачивается целый ряд концепций западных авторов — Бжезинского, Кеннана, Каплана, о книге которого президент Клинтон сказал, сто читал ее целую ночь, до того как отдал приказ о начале бомбардировки Югославии. Можно было бы привести примеры многих публикаций из самых уважаемых западных газет, которые настаивают на этой линии, о том, что православие является культурой, противоположной западной культуре. И один простой православный гражданин в западной стране мог бы сказать вам, что эти проблемы есть главные.

Православные межпарламентские организации должны ответить на этот вызов — является ли православие культурой, противоположной Западной культуре? Что вы могли бы ответить на эти заявления Хантингтона и других западных исследователей? Я знаю, что неоднократно православные люди

выражали свое сожаление по этому поводу. Но это сожаление выражается западным языком, и западными понятиями мы обращаемся к тому, что другие не признают нас. Хантингтон говорит, что у нас в православном мире нет приоритета прав человека, нет приоритета демократических процедур, что в православном мире рождаются фундаментализм, недемократические, авторитарные режимы. И мы отвечаем им языком западных аргументов. Я бы сделал очень скромное предложение всем вам, чтобы на вашей следующей конференции изучили целенаправленно работу С.Хантингтона и чтобы вы обсудили, какие ответы может предложить политическая организация православных обществ, какие ответы можно предложить аргументам Хантингтона.

Председательствующий В.Зоркальцев: Спасибо, господин Яннарас, и позвольте вручить вам на память от нас этот подарок *(вручает)*.

С.-А.Папатемилис: Хочу попросить вице-председателя Европарламента господина Перейру также принять от нас символический сувенир, напоминающий наше собрание *(вручает)*.

Председательствующий В.Зоркальцев: Слово предоставляется господину Котлярову, Белоруссия. Следующим выступит господин Пинтеа, Румыния.

И.Котляров: Уважаемый Президент, уважаемый Генеральный секретарь, дамы и господа, коллеги! Авторитет нашей Межпарламентской Ассамблеи Православия с каждым годом растет, но, к сожалению, и огромное количество имеется проблем, которые необходимо решать. Об этом говорил сегодня и господин Теодору, и другие выступающие. Я полностью согласен с господином Стойковичем, что это не дело, когда одни братья-православные предоставляют аэродромы сатане, тем людям, которые хотят уничтожить других братьев-православных. К сожалению, то же самое можно сказать и о моей стране. Сегодня одни православные помогают Республике Беларусь, другие православные, наоборот, поддерживают ту экономическую и политическую блокаду, которая существует вокруг моей страны.

Много проблем, о них надо говорить, и мы это делаем в течение 7 лет. И надо сказать, что эти и многие проблемы при помощи нашей организации успешно решаются. Но я прекрасно понимаю, что у нас сегодня нет достаточно времени, поэтому я хотел бы остановиться только на одной проблеме. Проблеме,

которую сегодня поднимал господин Яннарас и другие выступающие, причем, по этой проблеме мы с ним спорили еще в Халкидики. Поэтому я не буду сегодня делать большой доклад, только хотел бы остановиться на следующих аспектах.

Республика Беларусь — европейская страна с древними православными традициями. Как самобытная держава Белая Русь началась во дни крещения Древней Руси святым равноапостольным князем Владимиром более тысячи лет назад. Как европейский христианский народ белые россы начались с инокини Анастасии, в миру Рогнеды, и ее сына Изяслава, с преподобной матери Евфросинии, игумении Полоцкой, со святителя Кирилла, епископа Туровского и сонма святых, в земле Белорусской просиявших.

Сегодня в Белоруссии нет места национальным конфликтам. Сегодня в Белоруссии 85 % населения — православные, это около 9 млн. человек. Но в то же время, как очень правильно говорил в Халкидики господин Яннарас, православие имеет огромное количество проблем, которые надо решать, в т.ч. и с помощью нашей Межпарламентской Ассамблеи.

Мы провели большие социологические исследования, опросили более 5 тыс. молодых жителей Республики Беларусь в возрасте до 30 лет для того, чтобы определить, как они относятся к Господу и Спасителю нашему Иисусу Христу, как они относятся к православию вообще. И если говорить в целом, то эти исследования показали значительный рост авторитета православия, и в то же время они указали на то, что в Белоруссии имеются противоречивые конфессиональные процессы.

В доказательство своих выводов я бы хотел привести только несколько цифр. Оказывается, в нашей республике почти 2/3 молодых людей, девушек и юношей, (58,9% респондентов) считают, что религия способствует нравственному улучшению человека, 48,2% — дает веру, помогает обрести смысл жизни, 37,5% — помогает сохранить культуру и традиции, и только 14,3% — что религия не нужна человеку, так как уводит в мир иллюзий, отрывает от действительности.

Однако пофакторно анализ результатов социологических исследований показывает, что по целому ряду причин религия еще не стала существенным фактором, эффективно влияющим на общественную жизнь, способным помочь человеку в преодолении жизненных трудностей. Так, например, по мнению 64,3% опрошенных, прежде всего друзья помогают в сложных

случаях обрести душевное равновесие, 50,9% полагают, что это делает любимое занятие или увлечение, 39,3% — семья, и только 17,4% — религия, вера.

И все же 44,6% опрошенных молодых людей Белоруссии считают себя верующими в Христа людьми, еще столько же не могут ответить однозначно, но убеждены, что что-то в этом есть.

Однако “это” во многих случаях является просто-напросто модой. Ведь только 1,8% опрошенных регулярно ходят в церковь, столько же регулярно участвуют в совершении обрядов и богослужений, только пятая часть знает, чем отличается Новый завет от Ветхого, десятая часть респондентов была “неделю назад в храме”, две трети, по их выражению, “были в храме очень давно”.

То, что в настоящее время стали модными увлечения оккультизмом и колдовством, подтверждают ответы на вопросы социологической анкеты. Оказывается, 50,0% опрошенных молодых людей верят в сверхъестественные силы, 42,9% — в жизнь после смерти, 39,3% — в ворожбу, сглаз, порчу и т.д.; 37,5% — в НЛЮ, 33,9% — в астрологию, 19,6% — в переселение душ, 19,6% — в гадание, 10,7% — в экстрасенсов. И это те же люди, которые, по их ответам, веруют в Бога. Подобным взглядам способствуют огромное количество изданий, публикаций, теле- и радиопередач, рекламирующих культы, ереси, колдовство.

Все это приводит и к укреплению веры в различные деструктивные учения. Так, например, в настоящее время достаточно большое число юношей и девушек страны положительно относится к сектам с такими благозвучными названиями, как “Центр учеников Христа”, “Семья любви”, “Богородичный центр”. Есть даже поддерживающие сатанистов. В белорусском обществе еще, к сожалению, не привито негативное отношение к деструктивным сектам и ересям.

Исследования показывают, что в Беларуси наблюдается достаточно высокая религиозная терпимость. Более двух третей респондентов считают, что конфессиональная принадлежность их друзей не имеет никакого значения. Кстати, православные (а их приняло участие в опросе 80,4%) более терпимо относятся к различным конфессиональным взглядам. Конфессиональное спокойствие и согласие — важное достижение белорусского общества.

Как показывает социологический анализ, очень важно показать молодым людям, что Бог находится в каждом из нас. Однако не все Его ощущают, не все понимают, что, очищая себя, свою душу от греха, они очищают от скверны и все общество.

Важно сделать так, чтобы люди, прежде всего молодые, стали прихожанами определенной религиозной общины, систематически посещали культовые учреждения, верили в святое, чистое. Ведь пофакторный анализ результатов социологических исследований показывает, что люди, искренне верящие в святое, — чище, нравственнее, порядочнее, духовнее тех, кто не верит в православные идеалы.

Эту и многие другие духовно-нравственные проблемы мы можем решить все вместе — политики, парламентарии, архипастыри, клир и миряне, все православные народы и страны.

Интеграция Белоруссии и России, образование единого союзного государства — это первые и достаточно эффективные шаги по сближению наших православных стран, народов, конкретный пример другим государствам.

Белоруссия — это генетически православная страна, неотделимое звено восточно-христианской, евразийской цивилизации и она может выжить только в ее составе, в братском единении со всеми ее составляющими народами, и прежде всего с ядром ее, великой Россией. Мы не сомневаемся ни в исторической самобытности белорусского народа, ни в его праве на суверенитет, на собственную культуру и государственные институты. Но необходимо четко понимать — спасение только в единении восточно-христианской цивилизации. В Писании сказано: “Чти отца своего и мать свою, и благо тебе будет, да долговечен ты будешь на земле” Хранительницей сокровенной сути нашей цивилизации, нашей этнокультурной самобытности, матерью нашей является Святая Православная Церковь, предстательница наша перед Богом и Миром, и великая Россия. Мы в Беларуси давно поняли, что именно наши восточно-христианские ценности мирного согласия и любви, приоритета духа над материальными соблазнами, определяют пути выхода из того кризиса цивилизации, в который погрязло западное “общество потребления”.

Важным событием для Беларуси стало празднование 2000-летия со дня Рождества Иисуса Христа. На государственном

уровне подготовка к этому событию началась еще в 1998 г. Президент республики подписал Указ “О подготовке к встрече третьего тысячелетия и празднованию 2000-летия христианства”, в соответствии с которым создал Национальный организационный комитет. Верующие граждане с одобрением приняли решение о праздновании христианского юбилея на государственном уровне. Уже проведен вместе с российскими и украинскими коллегами под эгидой Международного Фонда единства православных народов величественный Крестный ход и многое другое.

Основной принцип, который соблюдался при составлении плана мероприятий — это разумная достаточность, мы не строили невыполнимые проекты.

Всем тем, что уже делается и будет сделано, государство показывает свое уважение к православию. Одновременно государство берет на себя и ответственность за то, как пройдет празднование.

Светский характер намеченного не означает, что религиозные организации не привлекаются к его выполнению. Православная Церковь разработала свой план юбилейных мероприятий. Мы соединили усилия государства и Церкви в праздничных мероприятиях там, где это возможно и необходимо.

Многие храмы и церковные объекты реставрированы и отремонтированы при непосредственной поддержке государственных учреждений и предприятий. В частности, это православные комплексы в Минске и Витебске, в Гродно, Пинске и Несвиже. Министерством образования проведены конкурс детского рисунка “На пороге третьего тысячелетия”, республиканский конкурс “Экология земли — экология души”. Объявлен конкурс детских экологических проектов “Город, деревня третьего тысячелетия”, который будет проходить на протяжении 2000 г. В Бресте прошла международная научно-практическая конференция “Исторические судьбы христианства и современность”.

Министерство связи выпустило две почтовые марки с изображением детских рисунков — призеров конкурса “На пороге третьего тысячелетия”, три почтовые марки с изображением храмов — памятников культуры. Республиканское объединение “Белпочта” провело конкурс детского рисунка “Наш родной край в третьем тысячелетии”. По итогам конкурса лучшие работы были использованы для

подготовки оригиналов двух почтовых марок и трех художественных конвертов.

Издательством "Беларусь" изданы два плаката-календаря, посвященных 2000-летию христианства.

В Национальном художественном музее состоялась выставка работ художника Л.Дударенко "Колокола православия". В феврале 2000 г. Госкомитетом по делам религий и национальностей организована торжественная передача Белорусскому Экзархату 250 икон, конфискованных таможенными службами при попытке незаконного вывоза за пределы республики.

В Государственном музыкальном театре состоялся большой концерт, посвященный 2000-летию христианства. Министерством культуры будут проведены выставки работ белорусских художников из музейных фондов и фонда Союза художников, а также новых работ. В г. Гродно прошел заключительный этап III Республиканского фестиваля национальных культур.

Праздник в честь Спасителя нашего Иисуса Христа в Белоруссии будет продолжаться целый год.

В заключение еще раз хочу отметить устами святого апостола Павла Господь призывает нас жить в любви, а не в ненависти, в скорби быть терпеливыми, делать людям как можно больше добра, утешаться надеждой и в вере быть непоколебимыми.

Спасибо вам всем. Счастья, мира вам и вашим народам.

Председательствующий В.Зоркальцев: Слово предоставляется господину И.Пинтеа, Румыния. Прошу подготовиться госпожу Гигинеишвили, Грузия.

И.Пинтеа: Господин Президент, господин Генеральный секретарь, дамы и господа! Во-первых, с вашего позволения, хотел бы отметить глубокий доклад господина Яннараса, всесторонний и очень полезный, который ставит в центр наших обсуждений человека, будь он политик или нет. Год 2000 является для всех нас годом переломным, который содержит в себе корреляцию между человеческой личностью и Спасителем Иисусом Христом. Это год, который каждый народ, каждая нация должны переосмыслить и передать новые духовные параметры своим постоянным отношением к Иисусу Христу.

Наша сегодняшняя проблема поднимает в целом и изначально проблематику, которую Иисус Христос воспринял и передал всему современному человечеству, нашему очень больному миру в недобром процессе секуляризации. Через Евангелие от

Матфея Иисус Христос задает вопрос всем людям, живущим в 2000 году, всем нам: “За кого люди почитают Меня, Сына Человеческого?” Это очень волнующий вопрос. В юбилейном для христианства году Иисус Христос нас спрашивает, является ли Он для нас еще Сыном Божьим. Этот вопрос корректен и его интерпретация тоже корректная, адресуется человечеству в терминах очень жестокой реальности: войн, катастроф, стихийных бедствий, безверия, мондиализма и глобализации. Все эти феномены означают, что недоброе дело и недобрые слова затемняют наши отношения с Христом, который признает нас во всей своей цельности и всей глубине.

В год 2000-й Иисус Христос остается для нас, для всех наших чувств чисто человеческим в этом разделенном мире многочисленными деноминациями, ересями, сектами и другим.

В 2000 г. Иисус Христос спрашивает всех нас, верим ли мы еще, в состоянии ли мы еще ответить на вопрос, кем он для нас является? Мы можем ответить “да” или “нет”. Думаю, что ответить очень сложно, т.к. вопрос Спасителя подчеркивает реальность кризисной ситуации, которую мы переживаем. Это кризис, который воспринимается во всей сложности человечеством, который в своих корнях имеет отсутствие наших отношений с Иисусом Христом, наш отказ порой Его признать, наши знаки, наши действия.

Мы, православные народы, которые имеют миссию познавать и проповедовать имя и дела Иисуса Христа, Сына Человеческого, спрашиваем: “Что мы сделали, что мы еще должны сделать для того, чтобы вернуть Спасителя, Его настоящее присутствие среди нас, сегодня, завтра и всегда?” Как говорил святой апостол Петр, имеем ли мы все возможности, чтобы безверие не проникло на весь Восток, поскольку то, что произошло на Западе, мы уже знаем. Можем ли мы, православные народы, говорить сегодня так, как говорил святой Петр: “Ты — Христос, Сын Бога Живого”?

Мы должны признать, что мы должны узнавать Христа среди фальшивых богов. Православие предписано всей действительностью, но знаем ли мы эту ценность? Проникли ли мы в эту ценность, смогли ли мы ее защищать своими действиями во всем мире? Православие — это сила, большая сила, которая руководствуется учением Христа, Сына Бога Живого. Имеем ли мы возможность или умение ответить на этот вопрос? Напомню вам один пример — Югославия, Косово. Православные церкви и монастыри были разрушены. Там был

ранен Иисус Хрис-тос, Сын Человеческий. Что мы сделали против этого? Защитили ли мы Христа всеми своими возможностями? Сделали ли мы все возможное, чтобы признавать Его божественность, о чем Иисус Христос спросил и провидел в своей божественности под небом Израиля, недалеко от Кесарии Филипповой? Год 2000 нам напоминает, что это есть юбилей, на котором мы должны всеми своими умениями, честностью продолжать свое дело защиты мира, любви и дружбы между народами Божьими. Было бы хорошо, если бы мы поставили тот же вопрос о божественности Христа, мы сами — представители православных народов, и чтобы мы ответили — и сегодня, и завтра в плане признания Его божественной реальности — нашими делами, которые защитили бы будущее лицо Сына Человеческого, которое мы должны всегда защищать и прославлять. Благодарю вас.

Председательствующий В.Зоркальцев: Слово имеет госпожа Манана Гигинеишвили, Грузия. Приготовиться господину Апостоли, Албания.

М.Гигинеишвили: В год 2000-летия Рождества Господа нашего Иисуса Христа попасть в Иерусалим, на Святую Землю — это мечта каждого истинного христианина, и мне хочется выразить огромную благодарность, вам, господин Президент, вам, господин Генеральный секретарь, вообще руководству ЕМАП, за то, что вы нас одарили этим счастьем. С Божьей помощью, конечно, без этого такого дара не бывает.

Да, мы политическая организация, и у нас политические чаяния, но раз мы — парламентарии православных стран, конечно, правильное понимание религиозных вопросов определяет наш правильный путь и в политике, и в социальных вопросах. И я хочу лишний раз поблагодарить наше руководство за то, что темой нашей конференции вы выбрали этот существенный вопрос христианства — диалог Спасителя нашего Иисуса Христа со своими учениками: “За кого Меня почитают люди?” Почему этот вопрос такой важный, такого огромного значения? Вопрос, ответом на который должна быть дана мощь не плотью и кровью, а отцов небесных.

Я хочу лишний раз подтвердить, что это — вопрос фундаментальный, сущностный для понимания христианства. И мне кажется, что эта фраза — ответ Петра, который вызывает такую реакцию — “на сем камне Я построю Церковь Мою” — обязывает быть настолько сильными, чтобы и на нашу долю тоже выпала бы ответственность нести эту тяжесть

христианской Церкви. Почему этот вопрос так важен? Дело в том, что идея логоса, т.е. орудия творчества, божественного слова испокон веков была проповедована в человечестве, до христианства даже. И я хочу этого коснуться очень коротко, потому что этот вопрос, эта проблема переходят за грани христианства.

Вы, наверное, помните, что апологеты христианства — Иринеи или Феофил, философ I века, — они называли Платона христианином до Христа, потому что он учил о том логосе, который в I веке стал плотью. И не случайно, что Евангелие от Иоанна, Евангелие, которое называют самым духовным, начинается так: “В начале было Слово, и Слово было у Бога, и Слово было Бог” и дальше — “И Слово стало плотью”. В этом вопросе Спасителя и ответе Христу Петра, я думаю, именно эта мысль и лежит. То, что Он Сын Божий, об этом часто говорилось уже в Ветхом Завете.

Все пророки ожидали пришествия мессии — сына Бога. Но что Он пришел — в это надо было уверовать, надо было признать это. И первым был Петр, который это признал. “Что говорят обо Мне, о Сыне Человеческом?” И Петр отвечал: “Ты — Христос, Сын Отца Небесного”. Вот это двойное естество Христа, сущность, на которой зиждется христианство, слова Иоанна Богослова и вот этот разговор Спасителя с учениками — это все одно целое.

Уверовать в Спасителя как в Сына Бога Небесного — это одно дело. Но что Он пришел, что Он шагал, что Он пролил свою кровь ради нашего спасения, это нас обязывает очень ко многому. И это уже не интеллектуальные или теологические рассуждения, это дано Отцом Небесным.

Вот к этому я и обращаю ваше внимание. Христианство приняли варвары, полудикие люди, необразованные, потому что они своим сердцем и необразованной натурой поняли, в чем дело, потому что Бог в то же время есть и любовь.

Сейчас, чтобы очень не вдаваться в эти вопросы, я хочу опять вернуться к нашей миссии. Понимание всего этого нам очень нужно, потому что после 70-летнего атеистического периода мы, я говорю о Грузии, сейчас все стали верующими. Правда, у нас очень глубокие традиции, мы приняли христианство в 330 г., в начале IV века, но дальше были и трудные времена. Атеистическая эпоха наложила очень глубокий след. И я с болью чувствую, что сейчас все верующие. Часто это выявляется, что, сидя в маршрутном такси, когда проезжают

мимо церкви, обязательно надо перекреститься. Дело не в этом! Надо понимать, чему нас обязывает быть христианином.

Я думаю, что если наша организация будет помогать созданию именно такого настроения, если мы и дальше будем так развивать темы из Святого Писания, это поможет в более благополучном решении и политических, и социальных вопросов. А что касается того, что сейчас православие сравнивают с магометанством, говоря о православном фундаментализме, я как-то не думаю, что это большая трагедия, потому что мне все время приходится следить за этим процессом. Да, появляются такие книги. Но есть книги другого настроения. Очень крупный ученый — архиепископ Кентерберийский — очень популярная личность, у него очень много книг, трудов о тех общих интересах, которые есть у разных христианских конфессий, он много хорошего и с большим пониманием пишет о православии, хотя сам и не православный, но он наш друг. И, я думаю, раз наш Спаситель нас учит любить не только ближнего, но любить и врага, мы не должны сами создавать врагов. Пониманием этого мы больше их ослабим. Вот то, что мне хотелось сказать. Спасибо.

Председательствующий В.Зоркальцев: Слово предоставляется господину Апостоли, Албания. Просьба подготовиться господину Мовчану, Украина.

Г.Апостоли: Господин Президент, господин Генеральный секретарь, уважаемые коллеги! От имени делегации Албании я хотел бы поблагодарить организаторов VII сессии ЕМАП, а также профессора господина Христоса Яннараса за его выступление, к сожалению, он уже ушел, но мы все можем задуматься над тем, что он нам сказал. Наше присутствие здесь, в Святых местах, похоже на сон. И через этот сон мы приближаемся к Господу нашему Иисусу Христу. Нам кажется, что внутри нас — свет, благодарность и любовь. Мы ощущаем духовное напряжение и желаем процветания и благосостояния всему миру. Я думаю, было бы потрясающе, если бы политические лидеры всех стран оказались здесь в Иерусалиме, на Святой Земле. Это способствовало бы проведению всемирной политики, которая была бы менее агрессивной. Думаю, что это предложение мы можем занести в нашу резолюцию.

Ощущая, что происходит сейчас здесь, я думаю, что более реальным становится вклад православной общест-венности в утверждение православия в Албании. Православная

общественность сыграла значительную роль в трудный переходный период, который начался после свержения коммунистической диктатуры и сопровождался такими бедствиями, как безработица, “пирамиды” и т.д. После обретения свободы православная община поддержала новую конституцию Албании. В новой конституции, кроме основных прав человека, мы видим право на вероисповедание, на уважение религии. В этих рамках вклад православной общины Албании заключается в постоянных усилиях, направленных на обеспечение мирного и гармоничного сосуществования с представителями других вероисповеданий — католиками и мусульманами.

Сейчас эта мечта о мирном сосуществовании становится действительностью. Православная община продолжает вносить свой вклад в установление общественного порядка в Албании. Она также поддержала процесс установления мира и безопасности в регионе в целом и в особенности в Косово. Я бы также хотел подчеркнуть, что албанская православная община живет полноценной жизнью после недавнего кризиса среди других общин албанского народа, принявших свыше 500 тыс. беженцев из Косова, которые были изгнаны из своих домов, со своей земли из-за политики этнической чистки, проводившейся в этом уголке Европы. Я хотел бы также подчеркнуть, что вместе с православной общиной, которая открыла свои дома и свои сердца, Православная Церковь Албании оказала огромную помощь в урегулировании Косовского кризиса, когда Косово и его народ освободились при помощи натовской кампании. Албанские православные внесли свой вклад в выполнение Пакта о стабильности. Мы работали над выполнением этого пакта и всех его статей, которые направлены на укрепление стабильности и экономическое развитие. Мы считаем выполнение Пакта шагом вперед к включению Албании в Европейский Союз, шагом в рамках процесса глобализации.

На этой важной встрече ЕМАП мы хотели бы призвать православные общины европейских и других стран, чтобы они способствовали выполнению Пакта о стабильности. И наконец, я хотел бы выразить мысль, что диктаторы — это диктаторы, они не принадлежат ни к одной религии, и поэтому мы должны призвать всех православных объединиться вокруг демократии, а не вокруг диктатуры. Только тогда ценности православия, ценности христианства будут преумножены, будут развиваться. Я хотел бы пожелать долгих лет ЕМАП. Спасибо за внимание.

Председательствующий   **В.Зоркальцев:**   Слово предоставляется господину Мовчану, Украина. Просим подготовиться господина Андреева, Эстония.

П.Мовчан: Уважаемый господин Президент, уважаемый господин Генеральный секретарь, уважаемые друзья! Я счастлив, что я в кругу единомышленников. Я хотел бы отметить, что разговор, который обозначен четко и имеет многомерный характер, свести только к политическому аспекту мне кажется нецелесообразным. По той причине, что политический аспект есть составная часть метафизической борьбы добра со злом. Это определенным образом инструментарий борьбы, в которой и мы принимаем участие. И в связи с этим я вспоминаю ту легенду, на которой формировалось мое детское сознание в кругу семьи. Бабушка рассказывала, что Люцифер сидит заключенный за толстыми железными стенами и языком своим он пролизывает эту стенку. И она истончается до момента, когда в церкви запоют “Христос воскрес!” Эта стенка уже становится прозрачной и он готовится вырваться наружу. Но как только в церкви в пасхальную ночь запоют “Христос воскрес!”, стенка эта становится снова толстой.

И это сознание определенным образом показывает, что действительно в истории уже казалось, что вырвется наружу нечистая сила, зло победит добро. Стенки истончаются и в XX столетии. Мы почти являемся свидетелями этого. В 20-е годы — это наши родители, начало века — это колоссальное разделение, борьба добра со злом. И конец XX в. — начало третьего тысячелетия — это тоже обозначение тонкости той стенки, которая разделяет добро и зло. И все дело в религиозном сознании.

Поэтому я обращаюсь к мысли русского философа, моего земляка-киевлянина, Н.Бердяева, который вопрошал: “В чем целеполагание истории, в чем смысл ее?” Если смысл, который сегодня сводится устами сверхправительства, сверхгосударства и сверхпрезидента Клинтона к тому, что прогресс цивилизации есть целеполагание, то это абсурд. Мы это уже проходили: и что завтра, прогресс, и мы достигнем благосостояния. Тогда все прошлые века считаются удобрением, по мысли Бердяева, а вот будущее призвано осчастливить материально — это и есть целеполагание.

Мы понимаем абсурдность этих размышлений. И поэтому мне очень созвучны мысли господина Генерального секретаря

ЕМАП и профессора Х.Яннараса, которые говорили о том, что все попытки квалификации подхода к понятию личности, основанные на эгоизме, — это тупик, финал.

Веберовская рационалистическая теория, на которой сегодня зиждется европейская и, можно сказать, западная Церковь, и европейская цивилизация, рационалистически все сводит к абсурду. Об этом говорил еще в своих дневниках после посещения Лондонской выставки Ф.М.Достоевский. Поэтому он и говорил, что не хотел бы жить, не хотел бы видеть человечество в хрустальном дворце, а хотел бы жить в совершенно других условиях. Потому что там изъято главное — личные отношения, сердечные отношения человека к миру и Богу. Поэтому проблема определения “кто я есть” — это проблема выбора, проблема обозначения, потому что, определяя, мы выбираем. От этого выбора и зависит будущее.

Мы, представители многих стран, бдим и видим, а мы должны это делать, что стенка эта истончается, что мы действительно стоим перед серьезной катастрофой, которая будет носить космический характер. Об этом говорили великие ученые и Украины, как Вернадский, и России, как Циолковский, Королев, что это может иметь космический характер. Поэтому я подхожу к этой точке зрения, ссылаясь на русского философа Льва Шестова, который в труде “Афины. Иерусалим” сказал, что горчичное зерно веры определило бы стойкость человека, его жизнеспособность, перспективу. Ради такого горчичного зерна веры стоит трудиться, чтобы преобразовать мир и действительно придать ему целеполагание.

Но не в создании материального благополучия, не в создании силы, которая будет распределять, делить на зоны — черные, серые, золотые, перспективные, бесперспективные этносы или государственные образования. Они возможны только при одном условии, что православие самым точным и истинным образом обозначило имя Христово. Не случайно я начинал свое выступление, ссылаясь на то, что есть основа нашего православного мировоззрения, — это момент воскресения Господа нашего Иисуса Христа. Воскрешение это происходит ежегодно. Поэтому пока будет звонить колокол хотя бы на одной церкви, никогда зло не победит добро. Благодарю вас.

Председательствующий В.Зоркальцев: Слово имеет господин Андреев, Эстония. Приготовиться господину Бауэру, Словакия.

В.Андреев: Уважаемый Президент ЕМАП, уважаемый вице-президент Европарламента, дорогие участники и гости конференции. Разрешите вас приветствовать от имени руководства парламента Эстонии, от имени православной группы в парламенте Эстонии и пожелать нашей конференции успешной и плодотворной работы. С учетом того, что сегодня у нас очень мало времени осталось для работы, разрешите мне зачитать приветствие архиепископа Таллинского и всея Эстонии Корнилия в адрес нашей конференции (*читает*):

“Приветствую участников VII сессии Православной Ассамблеи! Отрадно, что в Европе существует межпарламентская группа, действующая под эгидой Православия. Дай Бог, чтобы всех вошедших в эту группу объединяло главное: желание право (т.е. правильно) славить Господа нашего Иисуса Христа, 2000-летний юбилей Рождества Которого мы торжественно и с любовью празднуем в этом году.

В связи с темой Ассамблеи хочется напомнить слова Самого Спасителя: “научитесь от Меня: ибо Я кроток и смирен сердцем, и найдете покой душам вашим” (Мф., 11, 29). Кротость и смирение сердца — качества, особенно необходимые не только христианам, православным христианам, но и всему человечеству в целом, потому что, обладая этими качествами, люди смогут жить в согласии и любви, и тогда наступит мирное сосуществование народов.

К сожалению, для того, чтобы проникнуться Евангельскими Истинами, известными миру уже на протяжении 2000 лет, каждому надо серьезно и кропотливо работать над собой в течение всей своей жизни, а это трудно. И потому на земле столько вражды, настроений, междоусобиц. Ощушаем это очень остро и мы здесь в Эстонии, где Православная Церковь, хранящая верность Московскому Патриархату, лишена законных прав на существование.

Желаю форуму, ставящему перед собой столь серьезные вопросы, помощи Божией для плодотворной творческой работы.

КОРНИЛИЙ,

Архиепископ Таллиннский и всея Эстонии”.

(*Аплодисменты.*)

И пользуясь приятной возможностью, что нам удалось посетить Святую Землю и принять участие в конференции, от имени группы православных депутатов в парламенте Эстонии я хотел бы передать от себя лично и от моего коллеги Георга Пелисаара этот сувенир господину Папатебелису (*вручает*).

Председательствующий В.Зоркальцев: Мы сегодня очень активно поработали, но у нас остались еще выступления. Мы надеемся, что они будут краткими. Нам еще нужно принять резолюцию и прослушать выступление господина Папатемелиса. Я предложил бы темп ускоренной работы, потому что время у нас подходит к обеду. Сейчас послушаем господина Бауэра, Словакия, за ним выступит господин Жижич из Югославии.

Р.Бауэр: Уважаемый господин Президент, господин Генеральный секретарь, господин вице-председатель Европарламента, дамы и господа! Мы прошли через Via Dolorosa несколько дней назад и я почувствовал значимость жертвы Господа. Только здесь, на Иерусалимской святой земле, можно почувствовать таинства, которые нельзя почувствовать, находясь за много километров от этой земли. И я благодарю вас за то, что вы проводите эту сессию на этой земле.

Давайте вспомним главную тему нашего собрания. Вопрос, который ставится, касается всех людей. Тема нашего собрания является вопросом личного выбора. Мы должны спросить себя, какое место Христос занимает в нашей жизни, что это означает. Это заставляет нас ежедневно отвечать на этот вопрос, который предлагает нам другое измерение. Не только в сфере нашей личной жизни, но и социальной жизни.

Мы наблюдаем тенденцию индивидуализации и секуляризации, главным образом, в Западных странах. И хотя мы живем в эпоху, когда люди имеют достаточно аргументов, чтобы высказываться по вопросам аборт, новых технологий и других проблем, жизнь во Христе дает нам новые решения, новые предложения относительно подлинной жизни и основополагающих христианских принципов, чтобы мы были в состоянии ответить на современные вызовы.

Миссия Христа в мире была миссией любви, миссией, которую мы не можем непосредственно объяснить. Лишь косвенно можем постичь это таинство через псалмы. Я согласен с господином Яннарасом, который представил нам очень содержательный доклад, в котором отражались наши христианские идеи относительно христианского ответа на современные вызовы и проблемы. В начале III тысячелетия — это наилучшее из того, что есть для нас и наших семей.

А теперь позвольте мне передать всем вам приветствие от членов парламента Словакии и личное приветствие от Председателя нашего парламента. Спасибо.

Председательствующий В.Зоркальцев: Слово имеет **З.Жижич**, Югославия. Приготовиться господину Плева из Польши. Напоминаю, что у нас остается очень мало времени.

З.Жижич: Уважаемый господин Президент, уважаемый господин Генеральный секретарь! Прежде всего я хотел бы поприветствовать всех участников этой сессии и пожелать всем плодотворной работы в оставшееся время. До сих пор мы поддерживали работу нашей Православной Ассамблеи. Я просто хочу сказать пару слов относительно того, что уже было сказано представителем албанской делегации.

Были высказаны очень интересные мысли, что НАТО, согласно точке зрения албанских коллег, является освободителем Косова, несмотря на то, что НАТО нарушила все правила международного права. Но на самом деле НАТО является агрессивной силой, потому, что нарушает принципы международного права. НАТО напала на Югославию — суверенную страну, попыталась уничтожить целый народ только потому, что этот народ желает защитить свою свободу и свое достоинство, протестуя против такого поведения. Это абсурдное поведение. И я хотел бы добавить, что агрессия НАТО привела к изгнанию 350 тыс. сербов со своей земли. Но Косово является неотъемлемой частью Югославской республики и останется таковой. Это, безусловно, является историческим фактом.

Я бы хотел еще раз поприветствовать всех вас и с христианскими пожеланиями любви. Будем надеяться, что добро по-прежнему будет продолжать побеждать зло.

Председательствующий В.Зоркальцев: Слово для приветствия предоставляется господину Плева, Польша. Затем выступит господин Алексеев, Россия.

С.Плева: Господин Президент, господин Генеральный секретарь, дамы и господа!

Ассамблея Православия ведет заседание в юбилейном году в историческом городе Иерусалиме. Я очень внимательно выслушал интересные доклады. Не буду повторять, но скажу свое мнение.

Думаю, что наше движение за эти семь лет сделало огромную работу по соединению православия и по укреплению мира в Европе. Это все благодаря нашим руководителям господину Папатебелису, Генеральному секретарю, и господину Зоркальцеву, и странам Греции, России и их парламентам. За это им большая благодарность. Предлагаю их вновь утвердить в

роли руководителей нашего движения на время новых полномочий.

Дорогие дамы и господа, Ассамблея — это гражданская парламентская организация, о чем говорили в своих выступлениях господин Кацарос из Греции и делегат Кипра. Не может быть соединенной Европы без православия. Правильное понимание православия приводит к правильному пониманию политики. Ну как можно понять большую беду — голод и большое богатство? Как можно понять сильнейшего, который наказует слабейшего бомбами? Мы, парламентарии, должны этому сильно мешать. Надо идти следами учения Иисуса Христа.

Высокоуважаемые дамы и господа, примите поздравления от митрополита Варшавского и всея Польши Саввы и Польского Парламента.

Думаю, что следующий период наша Ассамблея будет работать под руководством наших друзей господина В.Зоркальцева и господина С.-А.Палатемелиса. Это будет очень хорошо. За это будет голосовать польская делегация.

Председательствующий В.Зоркальцев: Друзья, завершает нашу дискуссию по основному вопросу профессор Валерий Алексеев, Россия.

В.Алексеев: Благодарю вас, господин Президент, и вас, господин Генеральный секретарь, за предоставленную мне возможность выступить в этом святом граде Иерусалиме на конференции ЕМАП. Учитывая дефицит времени, я хотел бы выступить с краткими тезисами по основной теме. К сожалению, господин Яннарас, в силу своей занятости, не смог присутствовать до конца конференции. Мне придется опустить свои полемические заметки, которые я хотел высказать ему как основному докладчику.

Прежде всего я хотел бы поздравить всех вас, дорогие друзья, с праздником Святого Духа, который мы все сегодня отмечаем в православном мире и думаю, что сама тема конференции была приурочена к этому дню не случайно. Ибо ее основной темой стали слова из Евангелия от Матфея: “За кого люди почитают Меня?” (Мф. 16, 13) — спрашивает Спаситель, обращаясь к своим ученикам. Но в названии нашей конференции опущены следующие слова из Евангелия, которые идут за этими, когда после того, как апостол Петр сказал: “Ты — Христос, Сын Бога Живаго” (Мф. 16, 16), Господь отвечал ему: “Блажен ты, сын Ионин, потому что не плоть и кровь открыли тебе это” (Мф. 16,

17). Вот оно — это центральное место. Ибо именно это место из Евангелия есть завет Бога человечеству о том, как строить новозаветное общество, которое покоится на Духе Святом.

Это стало принципиальным отличием от того, как строили ветхозаветные иудеи свое общество, которое покоилось на принципах плоти, крови и почвы. И это общество не было прочным, благодатным. Вот почему Господь дал людям новую общность, основанную на единстве в Святом Духе.

И в этом смысле, конечно, главная проблема нашей конференции — это рассмотрение всего жизненного уклада наших народов в контексте христоцентричности. Христоцентричность — это главная сущностная характеристика прошедшей эпохи на протяжении двух тысячелетий. Но надо признать, что при этом некоторые влиятельные центры в мире постоянно боролись против реализации в земной жизни этой Божией заповеди, как и современную цивилизацию они хотят сделать постхристианской. В этом заключается глобальная опасность. Я согласен с господином Теодору, который говорил сегодня об этой глобальной опасности, и с господином Генеральным секретарем, который вчера в своем блестящем выступлении сделал краткий, но убедительный анализ того, какие сегодня осуществляются попытки построить постхристианскую цивилизацию. Это опасный эксперимент. Это глобальный вызов не только всему человечеству, но и Богу как Творцу мира.

И надо согласиться с господином Папатемелисом, что подобные эксперименты, действительно, уже были, когда силой выстраивался на том или ином отрезке истории “новый мировой порядок”. Из истории известно, что подобные попытки были в VIII и IX вв. в связи с созданием империи Карла Великого. К подобным же попыткам можно отнести все четыре крестовых похода. Это были усилия к глобальному переустройству мира. Эти попытки осуществлялись и в дальнейшем, скажем, такими, казалось бы, разными политическими силами, как вольтерьянцы или Наполеон в конце XVIII — начале XIX вв., или попытки Германии и Америки переделать мир по-своему в XX в., но мы знаем, что эти попытки окончились крахом. Они втянули человечество в очень сложный период, когда появилась опасность потери идентичности народов. Но сегодняшней эксперимент на пороге XXI в. еще опаснее, потому что он более тщательно подготовлен. Это внедрение глобалистики при наличии единого центра управления миром.

Вот что есть сегодня самая большая опасность миру. Ибо в центре мира должен быть не человек, какими бы гениальными способностями он ни обладал, а только лишь сам Иисус Христос. Вот почему православное учение о христоцентричности является антиподом доктрины глобализации.

Только христоцентричность может дать новый толчок всей жизни человечества в III тысячелетии. И главный смысл нашей конференции заключается в том, я согласен с господином Теодору, чтобы мы были в состоянии выработать и дать политический ответ вызовам новейшего времени в парадигме христоцентричности, т.е. того завета, который лег в основу повестки дня нашей конференции. Спасибо, еще раз с праздником!

Председательствующий В.Зоркальцев: Коллеги, я думаю, что мы основательно рассмотрели основную тему. Если у кого-то появится необходимость что-то дополнить, то можно передать в Секретариат свои тезисы, и мы это обязательно учтем в стенограмме. Думаю, что на этом можно было бы обсуждение завершить. Согласны? Слово имеет господин Папатемилис, Генеральный секретарь ЕМАП.

С.-А.Папатемилис: Я бы хотел поблагодарить Президента господина Зоркальцева. Думаю, что очень зрелой и интересной была дискуссия, которая прошла сегодня, последовавшая за философско-богословским докладом, исходя из того, что было сказано вчера и сегодня. Были выступления коллег из разных стран. Я не хотел злоупотреблять временем, но я не могу устоять перед искушением и приведу отрывок из книги одного американского православного христианина — Франка Шеффера, которая называется “Танцуй один”.

Автор говорит, что так называемый опыт возрождения консервативного американского протестантизма является наиболее совершенным выражением потребительской религии нашего общества. Она не требует от нас ничего более, как чувствовать себя спасенными. Спасение означает непосредственное излечение психологического состояния, а не длительный самопожертвовательный поход к Богу, связанный с таинственным культом. Духовный отрыв от таинственной жизни в Церкви имеется только в западном мире чувств и обстановки. Древние истины здесь угасли. Это происходит потому, что традиционная точка контакта между миром и религией, между плотью и духом, т.е. евхаристийная литургия, была оставлена.

Я думаю, что эта мысль может явиться выводом дискуссии, которая прошла у нас здесь на конференции. Теперь об отчете Секретариата ЕМАП. Полный текст будет напечатан в нашем бюллетене. Но, тем не менее, я вкратце хотел бы напомнить о том, что в ходе прошедшего года до настоящего момента Секретариат действовал в тех сферах, в отношении которых были приняты решения на нашем заседании в Москве и С.-Петербурге. Я напоминаю вам, что исходя из того документа, который был принят в 1998 г. в Варшаве по случаю 2000-летия Богочеловека, мы участвовали, скажем так, и действовали в различных имеющих к нам отношение областях как христиане, живущие в XXI веке.

Важнейший вопрос, над которым мы работали в ушедшем году — это проведение встречи министров образования стран — членов Ассамблеи. Я напоминаю вам, что в прошлом году в Православной академии Крита, в чрезвычайно важном для всего православия учреждении, и для греческого православия, в частности, состоялась встреча экспертов, представителей министров образования стран-членов ЕМАП на тему: “Общая ориентация образования. Вызовы глобализации и роль религиозного воспитания”.

Там наши коллеги выработали проект декларации. В сентябре этого года в Православной академии Крита встретятся министры образования, которые обсудят в течение трех дней этот чрезвычайно важный вопрос и примут решение, чтобы получила продолжение эта начатая инициатива.

Мы пришли к тому, что решили предложить создание под эгидой нашей организации Европейского центра образования и православных традиций, чтобы совместно заниматься проведением семинаров экспертов из стран — членов ЕМАП на более широком уровне, семинаров преподавателей религиозного воспитания, авторов книг по такому воспитанию, осуществление переводов хороших школьных учебников и других книг, семинаров по вопросам ересей, по способам сотрудничества между Церковью и государством. Решения по этим вопросам будут приняты на встрече министров образования стран — членов ЕМАП, на которой также, конечно же, будем присутствовать и мы.

Я напоминаю вам о резолюции о новоявленных ересях, которую мы приняли в Москве и С.-Петербурге в прошлом 1999 г., где при участии выдающихся профессоров из России, Греции и других стран Европы был разработан проект общих

принципов борьбы с ересями, над которым затем работала наша комиссия под председательством нашего коллеги господина Кацароса. Этот проект мы направили всем вам, чтобы его использовали правительства и парламенты ваших стран.

Новый информационный бюллетень был выпущен на днях. Он в вашем распоряжении, я думаю, что многие из вас уже с ним познакомились. Он на трех языках — греческом, русском и английском.

Мы также попытались расширить нашу организацию, включить в ее состав православных депутатов из Америки, Африки, из региона, где находимся мы. Вчера мы с господином Зоркальцевым и другими членами президиума посетили в Рамале руководителей Палестинского парламента. Они проинформировали нас, что у них есть пять православных депутатов. Один из них в качестве гостя присутствовал вчера на открытии нашего конгресса. Позавчера мы в Аммане посетили Председателя парламента Иордании и встретились там также с православными парламентариями. Т.е., где бы ни находились в мире православные депутаты, мы открыты, мы готовы их принять в состав нашей организации, чтобы укрепить ее.

В отношении вопроса об избрании новых органов управления ЕМАП возникла проблема с греческой стороны. Естественно, что после недавних парламентских выборов Греческий парламент еще пока не сформировал состав Комиссии по вопросам православия. Поэтому наше предложение заключается в том, чтобы продлить мандат существующих на сегодняшний день руководящих органов ЕМАП. Затем будет созвана экстренная Генеральная Ассамблея, на которой будут избраны новые органы нашей организации. А до этого момента будут продолжать работать существующие органы. Я надеюсь, что Ассамблея с этим согласится. Если кто-то с этим не согласен, пожалуйста, возьмите слово. Нет таких? Хорошо. Будем считать, что все согласны с временным продлением мандата.

Имеется резолюция, предложенная Югославской делегацией. Конечно, проблемы, с которыми сталкиваются наши страны-члены и другие страны, таких проблем очень много, и мы их хорошо знаем. Вот уже 26-й год продолжает существовать военная оккупация на Кипре и международное сообщество это несколько не волнует. Они просто продолжают заниматься болтовней на различных международных форумах без всякого результата. Мы неоднократно выражали наше негодование в связи с такой позицией международного сообщества. Конечно

же, мы знаем о проблеме Югославии и о других проблемах. У нас имеется проект резолюции, им занимался господин Кацарос, и я предлагаю ему прочитать этот проект, написанный на греческом языке.

Н.Кацарос: Я бы хотел отметить, что содержание резолюции было предоставлено в Президиум югославской делегацией. И мы ее несколько позже в письменном виде постараемся раздать по делегациям. Мы сформулировали ее несколько иначе и внесли некоторые изменения.

С.-А.Папатемилис: Одобряется ли такое решение? Представитель Болгарии, пожалуйста.

А.Пиндиков: Уважаемое руководство, дамы и господа! От имени болгарской делегации у нас следующее предложение. Вопрос Кипра и вопрос Югославии должны быть отдельными вопросами, потому что у нашей делегации к ним отношение разное. Прошу разделить эти два вопроса на самостоятельные, а не в одной резолюции. Спасибо.

А.Сейкст (Латвия): Уважаемый председательствующий, уважаемый Генеральный секретарь! Считаю необходимым внести некоторое пояснение ситуации, которая есть в Балтийских странах. Постараюсь коротко. Простите, что будет несколько личностный аспект. Я председатель Комиссии по правам человека Латвийского парламента. Православная Церковь в Латвии занимает лишь третье место по количеству верующих. Абсолютное большинство составляют католики и лютеране. Дело в том, что нам, и мне в том числе, удалось многое сделать, чтобы сохранить единство Православной Церкви в Латвии, чтобы уберечь ее от нападков политиков или, простите, политиканов. В Латвии Православная Церковь не испытывает религиозных нападков, наоборот, работает в тесном единстве с католической и лютеранской Церквями.

Дело в том, что этой осенью изменением Закона о религиозных организациях политические радикалы попытаются, а эти поправки уже представлены, политически посягнуть на единство Православной Церкви в Латвии. Я считаю своей миссией и впредь делать все, чтобы политически не дать нападать политиканам на единство Православной Церкви. И дело даже не в том, что лично я не имею мандата от парламента здесь подписывать политические резолюции. Я подвергся бы невероятным нападкам политических сил. Уже 10 лет я принадлежу к парламентскому большинству и пять лет являюсь председателем Комиссии. Плохо это или хорошо, но

парламентское большинство определило несколько другое политическое направление. Что из этого следует? Результатом моего согласия будет то, что я буду исключен из процесса и вряд ли мы сможем сохранить единство Православной Церкви в Латвии, а мы не хотим варианта, который наблюдается у соседей. Так что, дав согласие на подписание резолюции, Православной Церкви в Латвии может стать намного тяжелее, у нее будут сложности. Это не протест. Я просто хочу остаться в стороне, но я не буду протестовать против каких-либо резолюций, чтобы сохранить возможность защищать православных в Латвии.

И последнее. Я хочу не просто поблагодарить тех, кто дал возможность побывать здесь. Я просто молю Бога, что позавчера я попал сюда. Еще раз извините, но я должен был сделать это заявление от себя, даже не от моего друга Александра Барташевича. Спасибо.

С.-А.Папатемилис: Пожалуйста, выступайте кратко. Давайте не будем начинать новый раунд дискуссий. Господин Апостоли из Албании, Вам слово.

Т.Апостоли: Я хочу задать один вопрос: когда целый народ изгоняется из своих домов, погибает, подвергается резне, это допустимо? Не надо злоупотреблять именем православия. Нам очень важно сохранить свою организацию как организацию, думающую о мире и правах человека. Я хочу сказать, что представленная резолюция в принципе выступает против мирного процесса на Балканах и во всем регионе.

Самое опасное для нашего региона — это диктаторский режим, а не так называемый терроризм. К сожалению, мы не можем согласиться с этой Резолюцией. Это первое наше присутствие здесь. До сих пор все шло нормально, а теперь эта Резолюция представлена в последний момент и нас приглашают за нее голосовать. Мы должны принять общую Резолюцию относительно мирного процесса, поскольку мы находимся на Святой земле.

Н.Медведев (Литва): Давайте смотреть правде в глаза. В Литве я, может быть, даже больше люблю литовцев, чем русских. Они меня даже обвиняли, что я на стороне литовцев. Но если будет идти речь о возможности учиться на русском языке, пользоваться русским языком, я буду защищать эти права до последней возможности.

Но если бы русские заявили, что они хотят отделить часть Литвы и сделать какую-то автономию, я буду против. Потому,

что это ведет только к кошмару, только к войне. Хватит нам этих автономий, хватит этих суверенитетов, дробления больших государств на маленькие. Это ведет только к крови, поймите меня правильно. Мне было до слез жаль погибающих албанцев во время войны. Но я себя сейчас спрашиваю: есть сотни тысяч беженцев-сербов или нет? Есть десятки тысяч изгнанных сербов со своих земель или нет? Убивают или не убивают там сербов сейчас в присутствии войск НАТО? Разрушают или не разрушают храмы? Убивают и разрушают. То же самое происходит и на Кипре, и много еще где. Существует трагедия на Кавказе. И все это суверенитеты, вместо того, чтобы просто иметь право говорить на своем языке и исповедовать свою религию. Этого запрещать нельзя. Но дробить, изгонять одних в пользу других — этого нельзя тем более.

Но я первый выступил в Литве и сказал, что это неправильно. Если бы хотя бы десятую часть средств, направленных на войну, выделили бы на развитие Косова, то никаких этих кошмаров не было бы. Даже если есть где-то зло, то победить малое зло большим нельзя, это ведет только к катастрофе.

Я понимаю, что многие из вас не смогут проголосовать, я не знаю, как встретят меня в Литве, но в основном за эту Резолюцию я голосую. Совесть мне не позволяет проголосовать против, потому что малое зло пытаются победить большим злом. Спасибо за внимание.

Председательствующий В.Зоркальцев: Коллеги, может быть мы поступим таким образом? Мы не можем не принять эту резолюцию, но мы не можем не войти в положение отдельных депутатов, у которых серьезно осложнилась ситуация, и тем самым мы нанесем вред православному движению в этих государствах. Мы дважды уже принимали резолюцию по Югославии и, я помню, также и по Грузии. По Кипру у нас вопросов не возникало. Поскольку господин Папатемелис согласен разделить эту резолюцию на две: по Кипру и Югославии, мы могли бы сейчас голосовать за Кипр. Так?

Второе. Мы за Резолюцию по Югославии, но есть депутаты, у которых возникают ситуации, как нам обрисовал господин Сейкст, эти люди воздержатся. В протоколе мы это отметим. А Резолюцию можно было бы принять. Мы не можем что-то навязывать друг другу, тем более, что мы все знаем, что мы единомышленны. Иногда обстоятельства выше нас. Давайте это учитывать. Если вы с такой позицией согласитесь, то мы бы прекратили дискуссию. Соглашаемся? Да? Спасибо.

С.-А.Папате́мелис: Я представляю вашему вниманию проект еще одной небольшой Резолюции господина М.Мескито да Кунья. Это горячая просьба представителя Европейской комиссии, который здесь присутствует. Послушайте его формулировку. “Присутствующие здесь представители Европарламента и 18 национальных парламентов, глубоко осознавая непреходящее духовное значение Святого града Иерусалима для каждого потомка Авраама, торжественно призывают всех, кто осуществляет политическую власть, сделать все возможное, чтобы все верующие, как отдельные лица, так и религиозные общины, могли продолжать жить и молиться единому Богу в Городе мира. Принято в Иерусалиме”.

Представитель Еврокомиссии хотел бы сказать несколько слов.

М.Мескито да Кунья: Я благодарю Вас, господин Папате́мелис. Я очень рад, что нахожусь здесь вместе с православными парламентариями. Я хочу уточнить один момент. Это небольшой текст, предлагаемый мною, — не предложение Еврокомиссии, а мое личное предложение. Я имел двухсторонние встречи с представителями различных христианских конфессий, здесь, на святой иерусалимской земле. Все говорят о том, что христианские общины испытывают давление с многих сторон. Поэтому я лично сделал такое предложение принять этот текст общего характера, чтобы подчеркнуть тот факт, что все христиане, потомки Авраама, имеют право собираться на этой земле коллективно и индивидуально и молиться Богу. Это будет приветствоваться на этой земле. Принятие этого текста было бы желательно и с христианской точки зрения. Благодарю вас.

С.-А.Папате́мелис: Слово предоставляется господину В.Медведеву, Россия.

В.Медведев: Два года назад, перед принятием Закона о вероисповеданиях в российском парламенте, мы вместе с Виктором Ильичем Зоркальцевым и Валерием Аркадьевичем Алексеевым были в парламенте Израиля и знакомились с постановкой вопроса о вероисповеданиях в этом государстве, с тем законом, который существует здесь. Все традиционные конфессии имеют здесь равные права и ограничений личностных в свободе веры мы не видели. Поэтому данным заявлением мы как бы обращаемся к властям Израиля с просьбой обеспечить то, что уже обеспечено достаточно. Я не вижу смысла в этой резолюции и предлагаю поблагодарить

коллегу за инициативу, но от принятия данной резолюции отказаться.

С.-А.Папатебелис: Пожалуйста, господин Алексеев просит слова.

В.Алексеев: Спасибо, господин Генеральный секретарь. С большим интересом мы выслушали представителя Еврокомиссии. С гуманитарной точки зрения, в целом как абстрактная резолюция, она, казалось бы, не вызывает никаких возражений. Но речь идет о конкретном месте, о конкретном факте. Действительно, абсолютно прав господин Медведев, что нет нужды принимать подобную резолюцию, ибо нет повода для этого. Большое спасибо.

С.-А.Папатебелис: Слово господину Роману, Румыния.

И.Роман: Господин Президент, господин Генеральный секретарь, уважаемые коллеги! Я считаю очень удачным и хорошим предложением, высказанное представителем болгарской делегации и сформулированное господином Зоркальцевым, чтобы разделить резолюцию на две. Поскольку дискуссия по этой теме уже завершена, я хочу высказать позицию Румынии. Относительно Кипра у Румынии нет возражений. Что касается Резолюции по Югославии, то делегация Румынии не может голосовать за нее. Я очень прошу делегацию Югославии не обижаться на нас. Румыния занимает особое положение, она за снятие эмбарго, Румынской Православной Церковью очень многое сделано для этого, но поскольку позиция нашего государства другая, то у нас нет другого выхода. Спасибо.

С.-А.Папатебелис: Хорошо. Этот вопрос завершен. Пожалуйста, кто не выступил, может представить свои предложения в президиум. Кто против последней резолюции? Есть. Хорошо, давайте не будем открывать новых дискуссий.

Д.Теодору (Кипр): У меня такое впечатление, дорогие коллеги, что принятие предложения, представленное Европарламентом, может быть сочтено своего рода осуждением властей Израиля, что они якобы что-то нарушают, чего на самом деле не происходит. Я думаю, что мы должны быть очень осторожными, чтобы не быть неправильно понятыми, и мы также не должны быть несправедливыми в отношении того, чего не происходит. Благодарю вас.

С.-А.Папатебелис: Я понял, что создается проблема в отношении принятия этой резолюции. Президиум также снимает эту резолюцию с голосования.

Итак, мы закончили. Сейчас мы едем на обед, затем поедem как паломники по святым местам. Если Бог даст, то мы хорошо проведем время. Благодарю всех за сотрудничество. До новых встреч.

СОСТАВ УЧАСТНИКОВ КОНФЕРЕНЦИИ

Албания

ПАНДЕЛИИ Николак, депутат Парламента
АПОСТОЛИ Гако, депутат Парламента

Армения

ВОСКАНЯН Гагик, депутат Национального Собрания,
член Секретариата ЕМАП
ГАСПАРЯН Гегам, депутат Национального Собрания

Белоруссия

МАТУСЕВИЧ Михаил, заместитель Председателя Палаты
Республики Национального Собрания
КОТЛЯРОВ Игорь, депутат Палаты Представителей
Национального Собрания, член Секретариата ЕМАП

Болгария

КИТОВ Борислав, депутат Народного Собрания, член Комиссии
ЕМАП по культуре
ПИНДИКОВ Александр, депутат Народного Собрания

Греция

ПАПАТЕМЕЛИС Стилианос-Ангелос, член Парламента,
Генеральный секретарь ЕМАП

КАЦАРОС Николаос, член Парламента, заместитель
Генерального секретаря ЕМАП
ГЕОРГАКОПУЛОС Димитриос, член Парламента, казначей
Секретариата ЕМАП
НИКОЛОПУЛОС Николаос, член Парламента

ЯННАРАС Христос, профессор Университета “Пандеон”
(Афины)
МИГДАЛИС Костас, советник Секретариата ЕМАП
МИЛИУ Ная, секретарь делегации

Грузия

ГИГИНЕИШВИЛИ Манана, депутат Парламента
АДЖИАШВИЛИ Джемал, депутат Парламента

Казахстан

КОТОВИЧ Валерий, депутат Мажилиса-Парламента
МИЛИТИН Александр, депутат Мажилиса-Парламента

Кипр

ТЕОДОРУ Дорос, член Парламента,
член Секретариата ЕМАП
САММУТАС Евангелос, член Парламента

ХАДЖИЯННИ Еви, секретарь делегации

Латвия

БАРТАШЕВИЧ Александр, депутат Сейма

СЕЙКСТ Антон, депутат Сейма

Литва

МЕДВЕДЕВ Николай, депутат Сейма, член Секретариата
ЕМАП
ПОПОВАС Пятрас, депутат Сейма

Молдавия

ПАЛАДИ Думитру, депутат Парламента
СТАТИ Василий, депутат Парламента

Польша

ПЛЕВА Сергей, депутат Сейма
СЫЧЕВСКИЙ Ян, депутат Сейма

Россия

ЗОРКАЛЬЦЕВ Виктор, Президент Генеральной Ассамблеи ЕМАП,

председатель Комитета Государственной Думы по делам общественных объединений и религиозных организаций

МЕДВЕДЕВ Владимир, депутат Государственной Думы, член Секретариата ЕМАП

АЛЕКСЕЕВ Валерий, советник Председателя Государственной Думы, советник Секретариата ЕМАП, Президент

Международного Фонда единства православных народов

ГЛУЩЕНКО Кира, секретарь делегации

Румыния

РОМАН Ион, член Парламента

ПИНТЕА Ион, член Парламента

Словакия

АНДЕЛ Мариан, вице-председатель Парламента

БАУЭР Рудольф, член Парламента

Украина

МАРКОВСКАЯ Нина, депутат Верховной Рады

МОВЧАН Павло, первый заместитель председателя Комитета

по международным делам Верховной Рады

Эстония

АНДРЕЕВ Виктор, депутат Парламента

ПЕЛИСААР Георг, депутат Парламента

Югославия

ЖИЖИЧ Зоран, заместитель Председателя Веча граждан Союзной Скупщины

СТОЙКОВИЧ Милотин, председатель Комитета по обороне и безопасности Веча граждан

Союзной скупщины, член Секретариата ЕМАП

МАКСИЧ Душан, секретарь делегации

Гости конференции

Вселенский Патриархат

**Высокопреосвященный Митрополит Гелиопольский и
Тиронский,
АФАНАСИЙ, представитель Вселенского Патриархата**

Европейский парламент

ПЕРЕЙРА Жозе, вице-председатель Европейского парламента

Европейская комиссия

МЕСКИТО ДЕ КУНЬЯ, советник председателя Еврокомиссии

